T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

TEBRİZLİ AHMEDİ'NİN ESRARNAME TERCÜMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. YAKUP KARASOY

HAZIRLAYAN
TÜBA CEYLAN

KONYA 2007

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 5
KAYNAKÇA 7
GİRİŞ 9

I.BÖLÜM 12
DİL BİLGİSİ (GRAMER) 12

A. SES BİLGİSİ (FONETİK) 12

I. ÜNLÜLER 12
ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ 12
i / e Değişmesi 12
ı/u Değişmesi 16
i/ü Değişmesi 16
u/i Değişmesi 16
ü/i Değişmesi 17
ÜNLÜ UYUMU 17
1. Kalınlık İncelik Bakımından 17
2. Düzlük Yuvarlaklık Bakımından 18
a) Kelimelerde Yuvarlaklaşma 18
- ġ / g'lerin Düşmesi Sebebiyle 18
- Dudak Ünsüzlerinin Tesiriyle 18
- Birleşme Sonucu Yuvarlaklaşma 18
- Bir Sebebe Bağlı Olmadan Yuvarlak Ünlü Taşıyanlar 19
- ġ / g'ler Düştüğü Halde Yuvarlaklaşmayanlar 19
b) Eklerde Uyumsuzluk 20
- Yuvarlak Ünlü Taşıyan Ekler 20
- Ünlüsü Sonradan Yuvarlaklaşan Ekler 21
- Düz Ünlü Taşıyan Ekler 23
ÜNLÜ DÜŞMESİ 23
HECE DÜŞMESİ 24
BİRLEŞME 24

II. ÜNSÜZLER 26
ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ 26
1. Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Geçişte 26
- k /h Değişmesi 26
- k- / g- Değişmesi 26
- b / v Değişmesi 27
- ç / ş Değişmesi 27
- ʔ / ñ Değişmesi 27
- t / d Değişmesi 28
- g / v Değişmesi 29
2. Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine Geçişte 29
- b / p Değişmesi 29

- ñ / m Değişmesi....29
ÜNSÜZ BENZEŞMESİ....29
1. İmlâsı Kalıplaşmış Eklerde....29
2. Kelime İçinde Sedalılaşma....30

ÜNSÜZ TÜREMESİ....31
1. –y- ve –n- Sesleri....31
2. Ses İkizleşmesi....31

ÜNSÜZ DÜŞMESİ....31
BENZER HECE DÜŞMESİ....31
GÖÇÜŞME....32

B. ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ)....33

I. İSİM....33
1. ÇOKLUK EKLERİ....33
2. İYELİK EKLERİ....33
3. İSİM ÇEKİMİ....35
a) İlgi Hâli Eki....35
b)Yönelme Hâli Eki....36
c)Belirtme Hâli Eki....37
ç)Bulunma Hâli eki....38
d)Ayrılma Hâli Eki....38
e)Eşitlik Hâli Eki....38
f)Vasıta Hâli Eki....39
g)Yön Eki....39
4. SORU EKİ....40
5. SAYI İSİMLERİ....40
a. Asıl Sayı İsimleri....40
b. Yabancı Asıllı Sayı İsimleri....40
c. Sıra Sayı İsimleri....40
6. İSİMDEN İSİM YAPMA EKLERİ....41
7. FİİLDEN İSİM YAPMA EKLERİ....43

II. ZAMİR....44
1. ŞAHIS ZAMİRLERİ....44
Dönüşlülük Zamiri....44
2. İŞARET ZAMİRLERİ....45
3. BELİRSİZLİK ZAMİRLERİ....46
4. SORU ZAMİRLERİ....47
5. BAĞLAMA ZAMİRLERİ....47
6. AİTLİK ZAMİRİ....47

III. SIFATLAR....48
1. NİTELEME SIFATLARI....48
2. BELİRTME SIFATLARI....48
a) İşaret Sıfatları....48
b) Belirsizlik Sıfatları....49

c) Sayı Sıfatları....50
ç) Soru Sıfatları....51
3. SIFATLARDA BERKİTME ve KARŞILAŞTIRMA....51

IV.ZARFLAR....52
1. ZAMAN ZARFLARI....52
a. İsim ve Sıfatlardan Yapılanlar....52
b. İsme Son Çekim Edatları Getirilerek Yapılanlar....53
c. Doğrudan Doğruya Edat ve Zarf Olanlar....53
2.YER ZARFLARI....54
3.MİKTAR ZARFLARI....54
4. SURET ZARFLARI....56
5.DURUM ZARFLARI....58

V. EDATLAR....59
1. ÇEKİM EDATLARI (Asıl Edatlar)....59
Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları....59
- Başkalık Edatları....59
- Benzerlik Edatları....59
- Beraberlik ve Vasıta Edatları....60
- Sebep Edatları....60
- Miktar Edatları....61
- Zaman Edatları....61
- Yer- Yön Edatları....61

i. BAĞLAMA EDATLARI (Bağlaçlar)....62
a) Sıralama Edatları....62
b) Karşılaştırma ve Denkleştirme Edatları....62
c) Cümle Başı Edatları....63
- "aksi halde" ifadesi taşıyanlar....63
- İstisna Bildirenler....63
- Netice ve İzah İfade Edenler....64
- Özet Bildirenler....64
- Sebep Bildirenler....64
- Sonuç Bildirenler ("fakat" ifadesini taşıyanlar)....64
- Şart ve Derece Bildirenler....65

ç) Cümle Bağlayıcılar....66
d) Berkitme Edatları....66
e) Bağlama Edatlar....67
ÜNLEM EDATLARI....67
a) Ünlemler....67
b) Seslenme Edatları....68
c) Sorma Edatları....68
d) Gösterme Edatları....70

VI.FİİLLER....71
1. OLUMSUZLUK EKİ....71
2. BİLDİRME EKLERİ ve EK FİİL....71
3. İSİMDEN FİİL YAPMA EKLERİ....73
4. FİİLDEN FİİL YAPMA EKLERİ....73
5. BİRLEŞİK FİİLLER....74

Kurallı Birleşik Fiiller 75
İsimden Yardımcı Fiillerle Fiil Yapma 76
6. FİİL ÇEKİMİ 77
A) Basit Çekimler 77
I.Bildirme Kipleri 77
a) Görülen Geçmiş Zaman 77
b) Öğrenilen Geçmiş Zaman 78
c) Geniş Zaman 79
d) Gelecek Zaman 80
II.Dilek Çekimleri 81
a) İstek Çekimi 82
b) Emir Çekimi 83
c) Şart Çekimi 85
d) Gereklik Çekimi 85
B) Birleşik Çekimler 86
I.Hikâye Çekimleri 86
II. Şart Çekimleri 87
7. Fİ İLLERDE SORU 88

VII. SIFAT FİİLLER 89
a. Geniş Zaman Sıfat Fiil Ekleri 89
b. Geçmiş Zaman Sıfat Fiil Ekleri 89
c. Gelecek Zaman Sıfat Fiil Ekleri 89

VIII. ZARF FİİLLER 90
a. Hal Bildiren Zarf Fiil Ekleri 90
b. Zaman Belirten Zarf Fiiller 90
c. Bağlama Görevindeki Zarf Fiiller 91
d. –duú, -dük Sıfat Fiilinden Türetilen Zarf Fiil Ekleri 91

II. BÖLÜM 92
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 92
METİN 93

III. BÖLÜM 232
SÖZLÜK 232

ÖN SÖZ

Türklerin İslâmiyet sahasına girmesiyle beraber etkisi altında kaldığımız Fars edebiyatı, özellikle Anadolu sahasında , etkisini uzun yıllar boyunca göstermiştir. İlk dönemlerde tasavvufa yönelen şairlerimiz, Fars edebiyatının mutasavvıf şairlerinin tercümelerini yaptıkları gibi kendi eserlerinde de bu etkilenmeyi yansıtmışlardır. Şüphesiz ki şairlerimizi etkileyen önemli isimlerden bir tanesi Feridüddin Attar'dır. Attar'ın pek çok eseri, şairlerimiz tarafından ya Anadolu Türkçesi ile olduğu gibi ya da şairlerin kalemlerinde tekrar şekillenerek Türk kültür tarihine kazandırılmıştır. Uzun yıllar boyunca etkisini sürdüren Attar'ın "Esrâr-nâme" adlı eseri de pek çok şair tarafından kaleme alınmıştır. Biz de çalışmamıza konu olarak Tebrizli Ahmedî'nin Feridüddin Attar'dan çevirdiği Esrâr-nâme'yi ele aldık.

Çalışmamızda bu eseri temel almamızın nedeni, "eserin tekke ve derviş muhitlerinde sevilerek okunması" [1] ve Esrâr-nâmeler arasında en beğenileni olmasıdır. Türk kültür tarihinde ayrı bir değer taşıyan esrâr-nâmeler hakkında az sayıda araştırma yapılmış olması da bu eseri seçmemizde başka bir nedendir.

Tebrizli Ahmedî'nin bu eserinin pek çok nüshası vardır. Ancak bu çalışmamızı yaparken Topkapı Sarayı Müzesi, Bağdat kitapları , 400 numarada kayıtlı olan nüsha üzerinde çalışmayı tercih ettik. Bu tercihi yapmamızda, eserin, nüshâlar arasında en değerlilerinden biri olmasının, harekeli nesihle yazılmasının ve geçiş dönemi niteliği taşıyan 15. yüzyılda yazılmış olmasının etkisi oldu. Daha önce Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümü Öğretim Üyesi saygıdeğer hocam Prof. Dr. Gönül Ayan'ın da bu eser üzerinde Eski Türk Edebiyatı alanında karşılaştırmalı bir çalışması vardır. Ancak Prof. Dr. Gönül Ayan, çalışmasında Topkapı nüshasına yer vermemiştir.

Eserle ilgili incelemeye geçmeden önce, mesnevi nazım biçiminin özelliklerini, ana hatlarıyla aktardık. Eseri, Türk kültür tarihine kazandırmış şairlerden biri olan Tebrizli Ahmedî hakkında kaynaklar kısıtlı olsa da elimizdeki bilgilere dayalı olarak şairi tanıtmaya çalıştık.

İnceleme bölümünde eseri, dil ve yazı yönünden incelemeye tâbi tuttuk. Bu incelemede, eserimizdeki kelimelerin ses özelliklerine ve şekil bilgisine yer verdik. Tespit ettiğimiz ses ve şekil bilgisi özelliklerine her başlık altında örneklendirdik.

Metin bölümünde, eserin transkripsiyonlu tercümesine yer verdik. Metinde uzun ünlü ile yazılması gerekirken vezin gereği kısa ünlü ile yazılmış kelimelerde vezni bozmamak maksadıyla kelimenin metindeki yazılışına bağlı kaldık. Gerekli gördüğümüz yazılışları dip notlarla gösterdik. Son olarak ileride araştırmalara yardımcı olacağını düşünerek eserde geçen sözcükler için bir sözlük bölümü oluşturduk. Eserin sözlük bölümünde, metin içerisinde geçen Türkçe, Arapça ve Farsça sözcüklerin metin içindeki anlamlarını esas aldık. Tamlama biçiminde yeni anlamlar kazanmış olan sözcük öbeklerine aynı sözcüğün başlığı altında değindik. Amacımız dizin çalışması olmadığı için sözcüğün, metin içindeki tüm örneklerine yer vermektense anlamını yansıtabilecek temel örneklere değindik. Vezne uymak maksadıyla metinde kısa ünlü ile yazılmış kelimelerin asıl yazılışlarını sözlük bölümünde gösterdik.

---

1 Gönül Ayan, "Esrâr-nâme (İnceleme-Metin)" , s. XXV.

Bu eser, 2007 yılında hazırladığım yüksek lisans çalışmamdır. Bu çalışmayı hazırlamamda, bizlerden ilgisini esirgemeyen , bizlere destek veren , önerileriyle

çalışmamıza yön veren ve bize anlayış gösteren değerli danışman hocam Prof. Dr. Yakup Karasoy'a , Eski Anadolu Türkçesi sahasında çok değerli eserler vermiş, kendini bu alana adamış, bizlerden hoşgörüsünü eksik etmeyen, çalışmalarıyla ve önerileriyle bizleri yönlendiren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Orhan Yavuz'a, çalışmamda ele alacağım esere beni yönlendiren, eserleriyle Türk edebiyatı sahasına ışık tutan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kemal Yavuz'a, çalışmamda bana yardımcı olan Araştırma görevlisi Emel Kaya'ya teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tüba Ceylan

KAYNAKÇA

AKALIN, Mehmet; *Tarihi Türk Şiveleri*, Ankara, 1979.
ARAT, Reşit Rahmeti ; *Atabetü'l- Hakayık*, İstanbul, 1951.
_____; *Kutadgu Bilig III*, İndeks, Hzrl. Kemal Eraslan, Osman F. Sertkaya, Nuri Yüce, İstanbul, 1979.
AYAN, Gönül ; *Tebrizli Ahmedî - Esrâr-nâme (İnceleme, Metin)*, Ankara , 1996.
AZAMAT, Nihat; "Yeni Bir Ahmedî ve İki Eseri: Yusûf u Zelîha, Esrârnâme Tercümesi", *Osmanlı Araştırmaları VII. –VIII.*, İstanbul , 1988.
BANARLI, N. Sami; *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul , 2001.
Bursalı Mehmet Tahir; *Osmanlı Müellifleri* , İstanbul, 1333-1342.
ÇAĞATAY, Saadet; "Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları", *DTCFD*, VI, s. 353 -368, 525-552, 27-47.
_____; "Türkçede n/g sesine Dair", *TDAY – Belleten* 1954, s. 221 -232.
Cevdet Kudret ; *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, C.I s.358, İstanbul, 1980.
DEVELLİOĞLU, Ferit ; *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, 1993.
DİLÇİN, Cem; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 1983.
_____; *Tarama Sözlüğü*, Ankara, 1983.
ERCİLASUN, Ahmet B. ; *Kutadgu Bilig Grameri –Fiil-*, Ankara, 1984.
ERGİN , Muharrem ; *Türk Dil Bilgisi* , İstanbul , 2004.
GABAİN, A.Von; *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın, Ankara, 2003.
GÜLSEVİN, Gürer; "Türkçede 'Sıra Dışı Ekler' ve Eklerin Tasnif- Tanımlanma Sorunu Üzerine" , *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı*, Ankara, 2004.
HACIEMİNOĞLU, Necmettin ; *Karahanlı Türkçesi Grameri* , Ankara, 2003.
_____; *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul, 1984.
_____; *Türk Dilinde Fiiller: Yapı Bakımından Türk Dilinde Fiiller*, Ankara, 1984.
HATİBOĞLU, Vecihe; "Türkçede Eklerin Kökeni", *Türk Dili*, C. XXIX., Ocak, 1974.
_____; "Şart Kipi", *Dil Bilgisi Sorunları*, Ankara, 1967.
İslâm Ansiklopedisi, " Ahmedî" Maddesi, s. 216 – 222, C. I, Ankara.
İslâm Ansiklopedisi, " Attâr" Maddesi, s. 7 – 13, C. II , Ankara.
KABAKLI, Ahmet; *Türk Edebiyatı*, C. I , s. 619-621.
KARAHAN, Leyla; "Yükleme ve İlgi Hâli Üzerine Bazı Düşünceler", *III. Dil Kurultayı*, 1996.
KARASOY, Yakup ; *Satıraltı Tercümeli Bir Fıkıh Kitabı (İnceleme, Dizin , Tıpkıbasım)* , Konya, 2004.
KORKMAZ , Zeynep, OLCAY, Selahattin ; *Fuzulî'nin Dili Hakkında Notlar*, Ankara, 1956.
KORKMAZ, Zeynep ; *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara , 2000.

_____ ; "Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler", *Türkoloji Dergisi* C. VI , Ankara, 1974.
_____ ; "Fuzulî'nin Dilindeki Fonetik ve Morfoloji Özelliklerine Dair", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. 2, Ankara , 1995.
_____ ; "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C.1, Ankara , 1995.
ÖZÖN, Mustafa Nihat; *Osmanlıca / Türkçe Sözlük*, İstanbul, 1973.
PARLATIR, İsmail ; *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara, 2006.
ŞARLI, Mahmut; "Tanıklarıyla Tarama Sözlüğünde , Garib-nâme'deki Tanıklığına Başvurulmamış Türkçe Kelimeler", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kayseri, 2002.
Şemsettin Sâmi, *Kâmus-ı Türkî*, İstanbul , 2004.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri; *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl (Gramer, Metin, Sözlük),* İstanbul, 1994.
_____ ; "Eski Anadolu Türkçesi", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, 1992.
Türk Ansiklopedisi , " Azeri Türkçesi" maddedesi, s. 430-437, C. 4, İstanbul.
Türkçe/ Osmanlıca – İngilizce Sözlük, Redhouse, İstanbul, 1997.
Türkçe Sözlük, TDK, Ankara, 2005.
TOKATLI, Suzan; "Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde 'ki, kim' Bağlama Edatı ve İlgi Zamirlerinin Zaman ve Kip Eklerine Yüklediği Görevler", *Gazi Ün.* C. 6, Sayı 1, Ankara, 2005.
YAVUZ,Kemal ; *Mesnevi-i Muradiye*, İstanbul, 1982.
YAVUZ,Orhan ; *Anadolu Türkçesiyle Yapılan En Eski Tezkiretü'l – Evliyâ Tercümesi ve Dil Özellikleri – İnceleme, Gramer, Metin* - , Konya, 2006.
_____ ; *Kansu Gavrî'nin Türkçe Dîvânı (Metin-İnceleme-Tıpkıbasım)*, Konya, 2002.

GİRİŞ

MESNEVİ

Mesnevi, sözlük anlamı olarak " ikişer ikişer, ikili" [2] anlamına gelir. Beyitlerden kurulu bir nazım biçimidir. Ana kaynağı İran'a dayanır. Arap ve Türk edebiyatlarına da İran edebiyatından geçmiştir. Arap edebiyatında pek rağbet görmemiştir. Ancak Türk edebiyatında pek çok mesnevi şairinin olması, Türk edebiyatında rağbet gördüğünü göstermektedir. İslâmiyet'e geçiş döneminde yazılan ilk eserimiz Kutadgu Bilig'in mesnevi nazım şekliyle yazılması bunun bir göstergesidir.

Mesnevilerde her beyit kendi arasında kafiyelidir ve divan şiirinin bir gereği olarak hikâye edici anlatımın bulunmadığı bölümlerde beyitler çoğunlukla birbirinden bağımsızdır. Beyitlerin kendi arasında kafiyelenmesi, kafiye bulma sorununu ortadan kaldırmıştır. Böylelikle uzun eserler oluşturmak mümkün olmuştur. Örneğin Firdevsi'nin Şeh-nâme'si 60.000 beyit, Mevlânâ'nın Mesnevi adlı eseri 26.000 beyittir.

Hâlkı derinden etkileyen olaylar, aşk hikâyeleri, tasavvufi düşünceler, kıssalar mesnevilerin kaynaklarındandır. Mesnevilerde bir olay anlatımı vardır. Bu olay çoğu zaman gerçek olaylardan kopuk görünse de insanların hikâye etme ve dinleme ihtiyacını karşılamıştır.

Ele aldığı konu ve olay açısından gruplandıracak olursak mesneviler şu bölümlerde incelenebilir:

1) Aşk Mesnevileri: Beşeri aşkı ele alan daha çok hâlk arasında söylenegelen aşk hikâyelerini kaynak edinen mesnevi türüdür. Fuzulî'nin Leyla vü Mecnun mesnevisi Türk edebiyatındaki en güzel örneklerindendir.

2) Dinî – Tasavvufî Mesneviler : Allah aşkını konu edinen, daha çok didaktik bir eser mahiyeti taşıyan, peygamberlerin, evliyaların , din büyüklerinin kıssalarının anlatıldığı eserlerdir. Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n- Necat adlı eseri Hz. Muhammed'in yaşamını anlatan en güzel mesnevi örnekleri arasında yer alır. Gerçek bir olaya dayandırmadan, işlenmek istenen düşüncenin sembolleştirilerek anlatıldığı alegorik eserler de mesnevi tarzında yazılır. Örneğin Şeyh Galip'in Hüsn ü 'Aşk adlı mesnevisi alegorik olarak yazılan en başarılı eserlerdendir.

3) Ahlaki ve Öğretici Mesneviler: İnsanlara öğüt vermek, onları belli konularda bilinçlendirerek onlara doğru yolu göstermek amacıyla yazılan mesnevilerdir. Pend-nâme adı verilen bu mesnevilerin en başarılı örneklerinden biri Nâbî'nin Hayriyye adlı eseridir.

4) Savaş ve Kahramanlık Konulu Mesneviler : Dinî savaşları , padişahların seferlerini anlatır.

5) Şehrengiz: Bir şehrin güzelliğini övmek amacıyla yazılan mesnevilerdir. İlk örneği, XVI. yüzyılda yazılmış olan Mesihi'nin Şehrengizidir.

6) Mizahi Mesneviler. Toplumdaki bir aksaklığı yermek amacıyla mizahi bir üslubun tercih edildiği mesnevilerdir. Türk edebiyatındaki en güzel örneği Şeyhî'nin Hâr – Nâme'sidir.

---

2 Cem Dilçin, Örneklerle Şiir Bilgisi, "Mesnevi", s. 167.

Mesneviler uzun nazım türleri olduğu için kendi içinde özel bir plana bağlı kalınarak oluşturulur. Mesnevilerin bir kısmında bölümlerin hepsi birden yer alırken bir kısmında da sadece belli başlı olanlarına yer verilir. Bu planın bölümleri şunlardır:

1) Mensur ya da Manzum Dibâce (ön söz) Her mesnevide bulunmayan bu bölümde esere giriş yapmak amacıyla Allah'a yakarış, bir güzelliği övme gibi farklı konular ele alınabilir.
2) Tevhîd: Allah'ın övüldüğü, ona şükranların bildirildiği bölümdür.
3) Münâcât : Allah'a yalvarılan , dua edilen ,Allah'tan isteklerde bulunulan bölümdür.
4) Naat : Hz. Peygamber'in övüldüğü bölümdür. Bazen bu bölümde dört hâlifenin övgüsü de yapılabilir.
5) Mehdiye: Eserin sunulacağı devlet adamının övüldüğü bölümdür.
6) Sebeb-i Telif : Bütün mesnevilerde bulunan bu bölümde şair eseri ne amaçla yazdığını vurgular.
7) Ağaz-ı Dasitan: Mesnevinin asıl konusuna geçildiği bölümdür. Olay anlatımı bu bölümde yapılır.
8) Hatime (Son söz) : Eserin adına, yazarına , yazılış tarihine yer veren bölümdür.[3]

Bizim de üzerinde çalıştığımız eser konu itibariyle dinî-tasavvufi mesneviler arasında ele alınmalıdır.

TEBRİZLİ AHMEDÎ ve ESRÂR-NÂME TERCÜMESİ

Hayatı hakkında kaynaklarda bilgiye rastlanmayan Ahmedî , 15. yüzyılda yaşamış bir şairimizdir. Tebriz sahasında yazdığını eserinde bizzat kendisi ifade etmiştir.

Ahmedî'nin hayatı ve eserleri hakkında, eserinden edindiğimiz bilgiler dışında bir kaynak yoktur.Eserlerindeki üslup özelliklerinden yola çıkarak iyi bir eğitim gördüğü , Arapça, Farsça ve Türkçeye hakim bir yazar olduğu kanısına varılabilir. Üzerinde çalıştığımız eserde de akıcılığın hakim olduğunu gördük.

Şu ana kadar "Yusuf u Zeliha" ve "Esrâr-nâme" tercümesi dışında herhangi bir eserine rastlanılmayan Tebrizli Ahmedî'nin şuara tezkirelerinde ve son dönem edebiyat tarihlerinde Germiyanlı Ahmedî ile karıştırıldığı görülmektedir. Hatta Tebrizli Ahmedî'ye ait olan Esrâr-nâme tercümesinin bile bazı kaynaklarda Germiyanlı Ahmedî'ye atfedildiği görülmektedir. Ancak üzerinde çalıştığımız nüshada açıkça bulunmasa bile diğer nüshâlarda eserin H. 880 , (M. 1476) tarihinde tamamlandığı ifade edilmiştir. Üzerinde çalıştığımız eserin son beyitinde ise :

Úalem çeküp tamÀm oldı işbu EsrÀrnÀme naômı
Óadde úalem çeker-iseñ tÀrìò direm lafô-ı naômı (70b/4-5)

denilerek tarih belirtilmiştir. Oysa Germiyanlı Ahmedî'nin H. 815 (M. 1413) tarihinde öldüğü bilinmektedir. Bu da Esrâr- Nâme tercümesinin Germiyanlı Ahmedî'ye ait olmadığının kesin bir göstergesidir.

3 Cem Dilçin, Örneklerle Şiir Bilgisi, "Mesnevi", s. 167.

Tebrizli ya da Nihat Azamat'ın tercihiyle [4] Akkoyunlu Ahmedî'nin üzerinde çalıştığımız "Esrâr-nâme" adlı eseri, İranlı ünlü mutasavvıf şair Feridüddin Attar'dan tercümedir. Nitekim Ahmedî bunu:

Çünki èAùùÀruñ sözi oldı tamÀm
Aómedìye düşdi nevbet iy hümÀm (69b/3)

beyitleriyle belirtmektedir. Yine eseri yazmaktaki amacını şu şekilde belirtmektedir:

FÀrisìden Türke úılmış tercüme
YÀdigÀr olmaà-ıçun her encüme (69b/6)

Üzerinde çalıştığımız nüsha Attar'ın Esrâr–nâme tercümeleri arasında en kıymetlilerden biridir. Topkapı Sarayı Müzesi (Bağdad Kitapları) bölümüne 400 numara ile kaydedilmiş eser, 70 varaktan ibarettir. Harekeli nesihle kaleme alınmıştır. Her sayfada çift sütun ve 13 satır bulunmaktadır. Yalnızca 1b'de 11, 31b'de 14 ve 70b' de 5 satır bulunmaktadır. Başlıkların tamamı Arapçadır. Eser toplam 1811 beyitten oluşmuştur.

Eserin giriş bölümünde, 17 beyitlik kısa bir tevhidden sonra naat bölümüne geçilmiştir. Naat bölümünü dinî içerikli 39 kısa hikâye takip eder. Her hikâyenin sonunda aynı zamanda bir öğüt de verilir. Eser, "Hâtime" ile sona erer.

4 Nihat Azamat, "Yeni Bir Ahmedî ve İki Eseri: Yusûf u Zelîha, Esrârnâme Tercümesi", Osmanlı Araştırmaları VII. –VIII.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİL BİLGİSİ (GRAMER)

A. SES BİLGİSİ (FONETİK)

I. ÜNLÜLER

ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

Dilimizde çeşitli sebeplerle kelime köklerindeki ve eklerdeki ünlülerin değişime uğradığı görülmektedir.Üzerinde çalıştığımız eserde de bilinen ve bilinmeyen sebeplerden ötürü birtakım ünlü değişimleri tespit edilmiştir.Metnimizde tespit ettiğimiz ünlü değişimleri şunlardır:

- *i/e değişmesi*

Dilimizde Eski Türkçe devresinden beri i/e değişmesi görülmektedir. Kelime köklerinde ilk hecede görülen bu değişmede bazı "i" seslerinin "e" ye bazen de "e" seslerinin "i" ye dönüştüğü çeşitli sahâlardaki eserlerde tespit edilmiştir. Özellikle Anadolu sahasında yazılmış olan eserlerde, ilk hece ünlüleri, "i" olarak görülmektedir. Bugünkü Türkiye Türkçesinde bile –yor ekinin etkisiyle pek çok kelimedeki ya da ekteki ünlülerin düz dar ünlülere dönüştüğü görülmektedir. Eserimizdeki ünlü değişimleri çoğunlukla karışık bir hâl göstermektedir. Metin içinde aynı sözcüğün farklı yazılmasına sık sık rastlanılmaktadır. İmladaki bu karışıklığı daha çok müstensihlere ve eserin Anadolu sahası dışında yazılmış olmasına bağlıyoruz.

Eserimizde tespit ettiğimiz değişimler şu şekildedir:

- **Metnimizde "i"ile yazılan birçok kelime bugün e iledir:**

bil "bel"
ùutdı bilin 15a/7.

di- "demek"
Anuñ şÀnında kim Óaúú didi levlÀk 1b / 7, İrişmesün diyü aña melÀle 2b/ 2, Didiler Sultan èAmìdiñdür úamu 4a/1, kim dirler saña 11a/3, èÁdilem diyü sevinürsin 11a/5, Diyebile mi bu sözleri 12b/4, Eger dise ki başıñ úo 13b/9, Burò-ı Esved diyilen15a/2, CÀn parasıdur dimişler 17b/1, Digil iy èÀlemlerüñ sırrın bilen 18b/8, Dad diyiserdür bu dil 19a/1, Sen diyicek BÀyezída 21b/10, Dünyede gördüm diyen 24a/4, Saña dimediler 28b/10, Didi iy bedbaòt 49b/ 6, Ehl-i dÀniş diyüben 49b/9, Dimek olmaz úamusun 50a/8, Didi kÀfirler 68b/8.

Metnimizde *"de-"* sözcüğünün iki örneğinde bu ses değişmesi görülmemektedir:
varàıl degil 19a/10, Ya anuñ óaúúında bir àaybet deye 19b/10.

dir- "dermek"

hem el-ile dire anı 67a/9.

gice "gece"

Yaru gice ùurdı 7a/2, Giceler ta ãubó olunca 11a/8, Gice gündüz yola göz ùutmış-ıdı 15a/3, Gice gündüz yüz çevür 44a/11, Gice gündüz Óaúú-ıçun 62a/7.

girü "geri"

Girü döndi şÀhıla 15a/8, KÀr u bÀrı girü úoduñ 16b/7, yine alsun girü 30a/12, Girü úaldı özi 63a/11.

ir- "er-"

İrürdi úayãar aña 2b/10, ire Óaúúdan hidÀyet 15a/11, İrdi ùaàdan aña 24a/1, EvliyÀya iren Allaha irer 24a/6, Göz irimi yire irdi 37b/8, óÀlete irse n'ola 54a/8, CebrÀ'il irdi hemÀn ùayrÀnına 56b/4, İrdi çün Baàdada ol dem BÀyezíd 58b/10.

iriş- "eriş-"

İrişmesün diyü aña melÀle 2b/2, İrişdi tià-ı zaòmı şarúa àarba 2b/9, Anuñ üni irişen yirde İblìs 2b/12, NÀgehÀn irişdi SufyÀna ecel 46a/3, İrişemezler bunuñ seyrÀnına 56b/4, İrişmişdi èarşa dek iy pür-hüner 59b/2.

işik "eşik"

Bir işikden kim 45a/13, Açdı SufyÀn işiginde 45b/3, Anuñ işigin úoyuban 46b/6, úoyam ol işigi 61a/11.

Metnimizde bir örnekte bu kelimenin "e" ünlüsü ile yazıldığını görüyoruz:

ZÀrì úıldı ol eşikde 54a/3.

it- "et-"

fetó ide fettÀó 1b/2, Daòı şükr ide nièmetde mülÀzım 1b/5, İdemezidi hergiz mekr-i telbís 2b/12, ÙÀlib itsün Óaúú úamu èÀlemleri 16a/11, Ùañlacak varın taãadduú itdi pÀk 16b/9, Ne úadar èÀãì ki var èiãyÀn ide 18a/10, BÀyezíd itdi baña bir bir beyÀn 33A/12, Boynına baàlaya taúva iden kemend 35A/7, Vaúf ider özlerin 57a/3, Özgesinde èafv iderdüm 57b/8.

Metnimizde bu kelime bir örnekte "etmek" biçiminde kullanılmıştır:

Etgil sen niyÀz 58a/4.

iy “ey”

iy Óaúú sÀyesi 5a/4, Bizi anlardan ayırma iy Raóìm 9a/1, Didi iy ùÿùì Àòir Hinde vardum 25a/5, Çün namÀzın úıldılar iy dìn eri 33b/10, Didiler biz ödeyelüm iy èazìz , Didi ol setüre kim iy dìn eri 39b/ 4, Evvel Àòir baúdum uş iy dìn eri 40a/6, İrişmişdi èarşa dek iy pür-hüner 59b/2.

niden “neden”

HemÀn MÀlik ãorur niden şehre vardı şedìd 67a/4.

sil “sel”

Yaàış u sil 10a/10, sil oldı 11b/9 , İki gözi yaşı sil olmış 23a/13.

sin “sen”

Metnimizde tek bir örneği olduğu için bu değişmesi müstensih hatasına bağlıyoruz.

Daòı ãalduñ àurbete sin ya áani

vir- “ver-”

Hakk virdi bunı 8b/2, Baèøısına böyle virmişem 10b/7, Hakk Te’Àla virdi uş dadum benüm 16a/3, ziyÀde virse-y-idüm õerreden 23b/10, yine alsun girü virdügini 30a/12, virdi selam 42b/10, bize tevfìú virgil 58a/7

yidi “yedi”

Yidi atadan velidür ol hatun 39A/7, Yidi ıúlím bÀrın53b/9, Yidi günde 54a/5, Yidi úat yirden 59a/5,

Metnimizde bazı örneklerde bu kelime bugünkü şekliyle yazılmıştır.

yedi óulle ãanduú 5a/2, on yedi gün bulmadı 7a/12, on yedi günde 42a/11, yedi gün yedi gice 54a/3

yig “yeğ”

yaòşı itmek yiğrekdür 13b/3, ol kişiden yiğ ola 46b/9.

yil “yel”

elli biñ óaccı yile virdi 17b/13, yil işitse úalurdı 29a/3, çoú kişi vardı yile 35b/6.

yi- “yemek”

ol yimek 6b/3, òïş yiyüp7b/7yimedin virdi bana 8a/13 , uyımamış yimemiş 23b/1, àam yime sen 39a/2 .

yiñi "yeni"

didi Àmenna yiñiden 42a/2

yit- "yetmek"

yitmek olmaz daòı 11b/12, yiten bir ùaş ururdı 12a/8, üç úademde yitdi 33a/13, cÀnuñı Óaú yitürürse òulúa 46b/10, baña bu kÿze yiter 53b/2, şimdi bu haddemi yitdüñ iy şedid 58a/1

yir "yer"

Var fulÀn yirde durur didi baña 16a/2, úalmadı MÿsÀ bir yir ùutmaàa 33b/11, Ne yiriñdür bu senüñ bunda ne iş 58a/11.

Metnimizde bu kelimenin bazı örneklerinde bu ses değişim görülmemiştir:

iy yer 27b/7 ara yerde 22a/4, yerde 46a/2, yerinde 54a/2, yeridür 59b/8,

- **Metnimizde, ilk hecede "e" ünlüsü taşıyan pek çok kelime bugün "i" iledir:**

neçe "nice"

Bir neçe gün yol yüridi şÀh-ı dìn 51a/5.

Bu kelime metnimizde daha çok niçe biçiminde kullanılır.

niçe cehd itse olmaz 1b/3, niçe úalmışları bile ùoylayam 57b/10, Bir niçe gün terk vaèôı itdi imÀm 38b/7

neye "niye"

Neye vìrÀn oldı bu baà u zemìn 23a/10.

gey- "giymek"

Geydi bir bir óulle'i ol sevgülü 5a/5, Yime içme uyıma geyme óarìr 11b/6, Ùurdı örü geydi naèlını revÀn 32b/9, Bir ùaş üzre úodı geydügin tamÀm 35b/11 Aldı raòtın geydi egnine revÀn 36b/6 Geydi bindi BurÀúa 56b/2, Ol yigit geydi ata bindi61b/7 .

Metinde bu kelime sadece üç yerde "i" ünlüsü ile kullanılmıştır.

Bir èaãÀ vardur giyecek yoú 36a/1, Başdan ayaàa yeşil giydükleri 42b/9, Hem giyen óicÀb ola 67a/13.

ı > u Değişmesi

Eserin geçiş döneminde yazılmış olması i/e değişmesinde olduğu gibi ı/u değişmesinde de farklılıklar göstermektedir.Metnimizde tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

bulış- "buluşmak"
düşmenine bulışur 6a/7

okı- "okumak"
okı 66a/7

Bu kelimenin diğer örnekleri "oku-" biçimindedir:
okudı 44b/11,okunur 57a/9, okurlar 67a/9

uyı- "uyumak"
Uyıma 11b/6, uyıdı 16b/11, uyımamış 23b/1.

Eserde bir örnekte, bu kelime, bugünkü kullanımına uygun yer almaktadır:
Uyudı 21b/13.

yaru "yarı"
yaru gice 7a/2

i > ü Değişmesi

Bugün, Anadolu sahasında "ü" ünlüsü ile yazılan "yürümek" kelimesi metnimizde "i" ile yazılmıştır. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

yüriyem 8a/5, yüri 11b/3 - 39b/5, yüridi 20a/10 - 35b/12 – 51a/5, yüridüm 34a/12, yüridür 30a/12.

Bu kelime, metnimizde bugünkü şekli ile de görülür:
Yürümiş 21a/1, yürüdi 39b/3.

u > i Değişmesi

İşaret zamiri ve sıfatı olarak kullanılan "işte, işbu" kelimeleri metnimizde Eski Türkçe döneminde olduğu gibi "u" ünlüsü ile yazılmıştır.

uşbu "işbu"
uşbu 17a/1

uşda, uşta "işte"
uşda "işte" 51b/2, uşta 47a/8.

ü / i Değişmesi

Metnimizde az sayıda da olsa bazı kelimelerde bugünkü "ü" ünlüsünün yerine "i" ünlüsünün kullanıldığını gördük:

girü 5a/11,15a/8, 16b/7, 30a/12, 63a/11.
öri tur 14a/5, ùuràıl öri 14a/5.

ÜNLÜ UYUMU

1. Kalınlık İncelik Bakımından Ünlü Uyumları

Özellikle Orta Türkçe döneminden itibaren ilk hecedeki ince ünlü kendinden sonraki hecelerdeki ünlülerin de ince olmasını sağlar. Şayet ilk hecede kalın bir ünlü varsa onu takip eden ünlüler de kalın olur.

Eserde geçen Türkçe kelimelerde bu uyumun sağlam olması tâbidir. Ama bugün olduğu gibi o dönemde de kalınlık incelik uyumunu bozan ekler vardır. Üzerinde çalıştığımız eserde uyuma aykırı olarak kullanılan tek ek "iken" zarf fiilidir.

ak-ar-ken 29a/4, saà-iken 25b/1, şah iken 16a/8, yoà-iken 41b/5.

Metnimizde iki örnekte dönem özelliklerine aykırı olarak bu uyuma uyulmadığını tespit ettik.

–duú,- dük sıfat fiil eki:

Bu sıfat fiil eki Eski Anadolu Türkçesi sahasında da uyuma bağlı olarak kullanılır. Ancak bir örnekte uyum dışı kullanıldığını görüyoruz:

nefsüñ úo-dük-üñ 41b/3.

-àıl, -gil 2. Teklik Şahıs Eki

Metnimizde bir örnekte görülen bir değişimdir. "y" nin inceltici etkisinden kaynaklanıyor olması muhtemeldir.

yügil didi 4b/10.

Üzerinde çalıştığımız eserde Türkçe kelimeler dışında yabancı kelimelerin bir kısmı da bu uyuma tabi olmuştur.Bu devrede yazılmış pek çok eserde, bünyesinde uzun ünlü bulunan "dünya, düşman" gibi kelimelerin "dünye, düşmen" biçiminde yazıldığı görülür. Ancak bu daha çok vezin gereği uygulanan bir durumdur. Üzerinde çalıştığımız metinde bu kelimelerin dışında yabancı kelimelere getirilen eklerde uyumun sağlandığı görülmektedir:

BÀyezíd : BÀyezídlıú 21b/9.
berÀber : berÀbarlıú 27b/5.
haftÀ : heftelik 65b/7.
òane : òÀnÀlıúda 25b/7.

peyàamber : peyàambarlıàı 35b/2.
vìrÀne : vìrÀnalıúda 25b/7.
zÀrì : zÀrílıú 39a/8.

2. Düzlük Yuvarlaklık Bakımından Ünlü Uyumları

Düzlük yuvarlaklık uyumu Türkiye Türkçesinin yakın dönemlerinde ortaya çıkmıştır. Daha önceki dönemlerde gerek kelime köklerindeki ses değişimleri gerekse ekteki ünlüler ve kalıplaşmış imla, bu uyumun geçmiş dönemlerde var olmadığını göstermektedir.

Üzerinde çalıştığımız eserde de imla bakımından bir karışıklık görülmektedir. Uyuma tâbi olmayan kalıplaşmış ek yapıları ya da bağlayıcı ünlülerin kimi yerde uyuma bağlandığı görülmektedir. Kimi yerde de çift hareke kullanılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız eserde tespit ettiğimiz örnekleri şu başlıklar altında toplayabiliriz:

a) **Kelimelerde Yuvarlaklaşma**

- *-à ve g'lerin Düşmesi Sebebiyle*

Eski Türkçeden Anadolu Türkçesine geçiş döneminde birden fazla heceli kelimelerde kelimenin sonundaki "–ú ve –k" lerin düştüğü görülmüştür. Bu düşme neticesi bazı kelimelerin son hecelerinde yuvarlaklaşma meydana gelmiştir. Metnimizde tespit ettiğimiz tek bir örnek vardır:

úamaà > úamıà > úamu 2a/3, 66a/2, 70a/1

Eserde geçen kapu kelimesi -à sesi düşmeden yuvarlaklaşmaya tâbi olmuştur:

úapıà > úap-uà > úap-u 45a/10

- *Dudak Ünsüzlerinin Tesiri Sebebiyle*

Türkçede b,m,p dudak ünsüzleri , seslerde yuvarlaklaştırıcı bir etkiye sahiptir. Metnimimizde de bunların örnekleri görülmektedir:

Yavuz "kötü"
Yabız > yavuz 51a/2

- *Birleşme Sonucu Yuvarlaklaşma*

Üzerinde çalıştığımız eserde tek bir kelimede görülmektedir . Eski Türkçe döneminde "ùaà + ol" şeklinde kullanılan "değil" sözcüğü , eserimizde "degül" biçiminde kullanılmaktadır:

degülsin 13b/4

Metnimizde bu kelimenin düz ünlülü biçimleri de görülmektedir:

Degilsin muttali 31a/10

- *Bir Sebebe Bağlı Olmadan Yuvarlak Ünlü Taşıyanlar*

altun"altın"
altun ãurÀóìlü 63a/10

berü "beri"
bunca yıldan berü 40b/9.

degül "değil"
delü "deli"
Bir delü var-ıdı 3b/6

girü "geri"
Girü úaldı özi 63a/11

karşu "karşı"
karşusında 53a/1

kayàulu "Dertli, sıkıntılı"
Úaldı ol dem şÀh yerinde úayàulu54a/2

kendü "kendi"
kendüñe 61a/9

- *–à ve –g'ler Düştüğü Hâlde Yuvarlaklaşmayanlar*

asıà > aãã ı "fayda, yarar"
saña aããısı yoúdur 27b/8

dirig > diri
Diri-iken saña 27b/7
ellig > elli
Elli yük buàday 64b/1
ısıà >ıssı
ıssı-ıdı 49a/7.
úatıà > úatı
PehlevÀn idi úatı 9a/7.

úarıà > úarı
Úarı èavrat 60b/10

Metnimizde bir örnekte henüz –à düşmesinin de gerçekleşmediği görülmektedir:
Acıàından and içdi 61a/6

b) Eklerde Uyumsuzluk

Eski Anadolu Türkçesi devresinde bazı ekler düzlük yuvarlaklık uyumunun dışında yalnız yuvarlak ünlüler ile kullanılır. Bu eklerin örnekleri şunlardır:

- *Yuvarlak Ünlü Taşıyan Ekler*

Görülen Geçmiş Zaman 1. ve 2. Şahıs Çekimleri

al-du-m 17b/8, gel-dü-ñ 45b/5, mesūd eyle-dü-ñ 17b/11, peyÀm it-dü-m 47a/7, sūd eyle-dü-ñ 17b/11, usan-du-ñ 45a/7

"-dur, -dür, -tur, -tür" Fiilden Fiil Yapma Eki

bil-dür-ür 36b/9, çek-dür-ür-sin 7b/3, dön-dür-dü-ñ 17a/8, sal-dur-an 18a/7, tol-dur-ur 52a/11, yaz-dur-du-ñ 1b/10, yüz dön-dür-e-sin 13b/11

"-duú, -dük, " Sıfat Fiil Eki

gey-dük-in 35b/11, sev-dük-in 41b/2, ek-dük-üñ 28b/12, iste-dük-in 23a/1, tur-duú-uñ 34a/2, vir-dük-i-n-i 30a/12.

-àaru, -gerü > -aru, -erü Yön Ekleri

il-erü 25b/8, iç-erü-den 56a/9 .

"-up,-üp-; uban, -üben" Zarf Fiil Ekleri

Bu ekin bağlayıcı ünlüsü Anadolu Türkçesinin en eski dönemlerinden beri yuvarlaktır. Arap harfleri kullanıldığı müddetçe de bu şekilde kalıplaşmıştır.

çaàır-up 28a/11, di-y-üben 49b/9, gel-üp 32a/9, işit-üp 29a/9, söyle-n-üp 7b/9, tur-ma-y-up 38b/13, yık-ı-l-uban 20b/13.

Emir Çekimi 3. Şahıs Ekleri

Emir çekimleri 3. şahıslarda ek daima yuvarlak ünlülü olarak –sun, -sün, -sunlar, -sünler biçiminde kullanılır:

düşmesün 65b/5, eylesün 24b/8 , görmesünler 69a/4kılmasun 21b/4, saklasun 51a/2.

Metnimizde bir örnekte kalıplaşmış yapının dışında kullanılmıştır:

òırÀmÀn olsın 25b/11.

Bildirme Geniş Zaman 3. Şahıs Eki

Eski Türkçe dönemindeki tur- fiilinin kalıplaşması sonucu 3. şahıs geniş zaman bildirme çekimlerinde düzlük yuvarlaklık uyumunun dışına çıkıldığı görülür. Eserimizde hem durur hem de –dur biçimine rastlanmaktadır:

ne-durur bunuñ devÀsı 9b/6, çoú yıllar-durur 22b/8, vardur 23a/11, hÀletdür 23b/7, cihÀnuñ òÀãıdur 26b/9

Metnimizde bazı örneklerde uyuma tâbi olduğu görülmüştür:

nedir 38b/8, yıldır 33a/2,

– *Ünlüsü Sonradan Yuvarlaklaşan Ekler*

-lu, -lü Fiilden Fiil Yapma Eki

Bu ek Eski Türkçe devresinde "–lıà, -lig" iken Eski Anadolu Türkçesi devresinde son hecedeki –à , -g seslerinin düşmesi neticesinde yuvarlaklaşma olmuştur:

ad-lu 9a/6
baà-lu 18b/1
bel-lü 44b/12
bilgü-lü 48b/11
dert-lü-y-e 47a/10
àam-lu 20a/5
gerek-lü 36b/5
kayàu-lu 54a/2
misil-lü 67a/6
sevgü-lü 19a/9
sürahi-lü 63a/10

-mur Fiilden İsim Yapma Eki

Metnimizde tek bir örneğine rastlanmaktadır:

yaà-mur 10b/2.

-u, -ü Fiilden İsim Yapma Eki

Eski Türkçedeki –(ı)à, -(i)g ekindeki –à, -g seslerinin düşmesi sonucunda yuvarlaklaşan bir ektir:

ay(ı)r-u 45a/11
úap-uà > úap-u 45a/10
yar-u 52a/2

-suz, -süz İsimden İsim Yapma Eki

a-n-suz 63a/5
òatÀ-suz 19a/5
sen-süz-in 55a/6

-uz, -üz İsimden İsim Yapma Eki

yalıñ-uz 57b/8.

- *Düz Ünlü Taşıyan Ekler*

-ncı, -nci,-ıncı, -ünci İsimden İsim Yapma Eki

Sıra sayı isimleri türetmek amacıyla kullanılan bir ektir. Metnimizde az sayıda örneği vardır.

dört-ünci 3a/5, üç-ünci 2b/13.

Belirtme Hâli

bu-nı 4a/10-33b/6- 70b/2

3.Şahıs İyelik Eki

úamu-sı 2a/4, úapu-sı 2a/11, úoru-sı-na 35a/8, huøÿr-ı 25b/9, úoy(u)n-ı-n-a 12a/1, ruó-ı-n-a 33a/10, tüy-i 28b/2, uyúu-sı-n-dan 28a/1,ün-i 2b/12, yol-ı 32b/1

Metnimizde az sayıda örnekte bu ekin uyuma bağlandığı görülür:

èömr-ü-ni 31b/12, yüz-ü-n 35b/3

Soru Eki

bu mı-dur 15b/8, óaúú mı-dur 23b/5, úor mı ki 16b/8, ulu mı-sın 61b/3, yoú mı-dur 23b/5.

-(ı)n Fiilden Fiil Yapma Ekleri

bul-ı-n-maz 6b/6, gör-i-n-en 2b/10, soy-ı-n-dı 35b/11, sür-i-n-ür 8a/7, ur-ı-n-ur 8a/7 – 44b/8

Görülen Geçmiş Zaman 3. Şahıs Çekimi

boz-dı 50b/8, helÀk ol-dı-lar 36a/10, gör-di 65a/5, úo-dı-lar 48a/11, n'ol-dı ki 12a/12, saf tur-dı-lar 56a/8, toy-dı 13b/5, tut-dı 58b/2, uyu-dı 21b/13, yu-dı 5a/1.

-mış, -miş Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

dön-miş 10b/11, getür-miş 8a/10, ùur-mış 20a/11, yürü-miş 21a/1

Şahıs ekleri 2. Teklik ve Çokluk

oku-r-sın 69a/3, uyu-r-sın 11a/11, yürü-r-sin 16b/7.

Emir 2.Teklik Şahıs Eki

Emir çekimlerinde 2. şahıslar için kullanılan -gil eki de uyumu bozar.

gör-gil 15b/13

-ınca, -ince Zarf Fiil Eki

gör-ince 4a/13, öl-ince 45b/2, toy-ınca 4b/1.

ÜNLÜ DÜŞMESİ

1. Kelime Ortasında Ünlü Düşmesi

aàız aàzında 21a/10,
ayır- ayruú 54b/9, ayru 45a/11
baàır baàrı 29a/5, baàrın 55a/9
ben(i)ze- beñzerdi 54b/6
boyun boynuña 8a/2, boynum 20b/4
burun burnında 46a/11
buyur- buyruú-ıdı 38a/7, buyruú-ısa 47a/6
çıàır- çıàrışup 39a/5
çigin çigninde 56a/13
egin egni 3b/7, egnine 36b/6
egir- egri 10a/9 – 50a/1
eyit- eydeyim 55b/7, eydür 18b/9
gögüs gögsini 43b/1
göñül göñlüñ 5b/8- 58b/13
úarın úarnımuñ 7b/2
úayıt- úaytdı 60b/9
úoyun úoynına 12a/1 – 52a/6
oàul oàlına 52b/7, oàlan 59a/6
oyun oynuña 12a/1, 53b/9
tap(ı)ş- tapşurdı 46a/10 -55b/9, tapşurdılar 66a/4
uàur uàratuk 57a/9
yaúış- yaòşı 34a/1, yaòşıya 66a/11
yalın yalñuzın 57b/8
yanıl- yañlış 65b/7, yañlışı 65b/6
yıàın- yıànak 35b/9
yumuş yumşandı 64a/5
yügür- yügrü 15a/5,yügrüş 4a/3, yügrüşmededür 39a/5

2. Ek Fiil Düşmesi

Birleşik fiil çekimlerinde ya da bildirme çekimlerinde kullanılan i- ek fiili kimi zaman vezin gereği kimi zamanda konuşma dilinde pratiklik açısından düşürülür.

Metnimizde ek fiilin düştüğü örneklerden seçtiklerimiz şunlardır:

1. idi

biler idi > bilerdi 7b/6

cemÀl ıdı > cemÀldı 8b/10
sevmese idüm > sevmeseydüm 6a/1
virür idi > virürdi 10b/2
yumış ıdı > yumışdı7a/10

2. *ise*
çıúar ise > çıúarsa 52a/1
diler ise > dilerse 8a/3
gelmedüñ ise > gelmedüñse 10a/3
olur ise > olursa 8b/8
yoú ise > yoàsa 5b/11

Bu örneklerin dışında yeterlik birleşik fiillerinin olumsuz çekimlerinde kullanılan u- fiilinin de daima düştüğü görülür:

bile umaz > bilemez 13a/11
ide umaz idi > idemez idi 2b/12
ola umazlar > olamazlar 13a/4

HECE DÜŞMESİ

Metnimizde çeşitli sebeplerden dolayı bir örnekte birden fazla hecenin düştüğünü tespit ettik:

şimdiden girü > şimden girü 44a/10

BİRLEŞME

Türkçede sonu ünlü ile biten kelimelere ünlü ile başlayan başka bir kelime getirildiğinde ya da ek ilave edildiğinde çoğunlukla iki ünlü birleşir. Dilimizdeki pek çok birleşik kelime bu yolla oluşmuştur. Bu Türkçenin pratikliğindne kaynaklanan bir durumdur. Metnimizde de gerek birleşik kelimelerde gerekse kelime bünyesine getirilen benzer seslerde birleşme tespit edilmişti. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şöyledir:

ança +ok > ancaú 22b/ 11
bu + ile > böyle 18b/9 – 28a/ 3 – 55b/4.
bu + nice > bunca 6a/3 – 30a/13 – 40b/ 9 – 65b/8
kentü + öz > kendüz 21a/4, kendüzinden 34a/5, kendüzin 36a/3- 39b/3, kendüzine 42a/5 – 69a/2.
kim + ise > kimse 3b/1 – 32b/13 – 63a/5, kimsesi 19a/2
kim+ise+ne > kimsene 11a/10 - 21b/4 – 41b/11 – 60a/ 6
ne + eyle- > n'eyledi 15a/12 – 36b/7, n'eyledüm 10a/3, n'eyledüñ 49b/9 – 66a/3, n'eylemek 32a/2, n'eyler 29b/9 – 56a/3,n'eyleyem 65b/3
ne + içün > ne'çün 25b/5
ne + içün > n'içün 5b/13 – 16b/2 – 23b/2 – 68b/6
ne +ise + ne > nesne 5b/11 – 7b/7 – 10b/6

ne + it- > n’ider 7b/8 – 36a/2, n’idesin 50a/7 – 64b/11, n’idevüz 6b/5, n’itdügüm 47b/12
ne + ol- > n’ola 27b/4 – 43a/7 – 54a/8- 66b/12, n’oldı 19b/3 – 23a/3 – 35b/2 – 45a/7, n’oldı ki 12a/12, n’olmışdur 51a/11
o + ile > eyle 32a/3, öyle 10a/6 - 14a/10
ùaà + ol > degül 20a/13, 59a/8, degülem 67b/6
uş + amtı > şimdi 14b/5 – 30b/1 – 59a/13
uş+bu > uşbunda 10a/4, işbu bölük 10b/7
uş + ile > şöyle 8a/5 – 25b/4 – 35a/10
uş+ol+oú > şoloú 60a/1, 63b/2
yoú + ise > yoàsa 11b/8 – 48b/12 – 61b/1

II. ÜNSÜZLER

ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1. EskiTürkçeden Eski Anadolu Türkçesine Geçişte :

ú / ò Değişmesi

a) Kelime Başında

Türkçenin genel kuralı olarak kelime başında h / ò sesi bulunmaz. Türkiye Türkçesinde “h” sesi ile başlayan kelimeler Eski Türkçe devresinde “ú” iledir. Üzerinde çalıştığımız metinde de daha çok “ú” lı şekillerin tercih edildiğini görüyoruz.

úanı”nerede, hani” úanı ne ol oldı 4b/5, úanı ò°ïca 20a/11
úanúı “hangi” úanúımuz 14b/6

Metnimizde bir kelimenin başında ú / ò değişmesi görülmektedir.

òatun	Bir òatun var 39a/3, òatunıdur 39a/6, ol òatun 39a/7- 39b/1

b) ***Kelime Ortasında***

Eski Türkçede "taúı" olan edat, metnimizde bütünüyle "daòı" şeklinde kullanılmıştır:

daòı	Úılmayam daòı *4b/4*, sen daòı *21b/6*, selÀm itsem daòı *58b/13*, Hem daòı *67b/10*, anuñ daòı *69b/4*.

Yine "güzel" anlamına gelen "yaòşı kelimesinin de metnimizdeki tüm örneklerinde "ò" sesinin kullanıldığını görüyoruz:

yaòşı "güzel, iyi"	13b/3, 16a/2, 34a/1, 57a/2, 70a/1

k- / g- Değişmesi

Eski Türkçedeki kelime başı "k" sesleri Anadolu sahasında "g" sesine dönüşmüştür. Üzerinde çalıştığımız eserde tespit ettiğimiz bu değişmenin bazı örnekleri şöyledir:

keç- > geç-	16a/8, geçer 18b/1, geçdi 23a/7
ked- > gey-/giy-	geydi 32b/9, 56b/2, 61b/7, giyecek 36a/1
kel- > gel-	gelmez 19a/3, geldi 23a/1, gele 31b/11
keltür- > getür-	getürdi 22b/12, getürdiler 32a/13
kergek > gerek	gerek 19a/4, 25b / 13, 35a/3, gerekdür 20b/8,
ket- > git-	gidersin 16b/2, giderdi 22b/4, gitdi 23a/12
kez- > gez-	gezer 27a/11, gezdiyse 38a/11, gezersin 60a/11
kip-i > gibi	2b/10, 13b/1, 30a/3,
kir- > gir-	girmegil 19a/9, girmiş 22a/12,
kök >gök	gök 22a/5, 49b/1
kö?ül >göñül	13a/8,göñüldendür 29a/13,göñlüñ 32b/11, göñli 46a/1
kör- > gör-	gördüm 18b/5, gördi 22b/4, gör 28b/4,
kötür-> götür-	götür 12b/3, götürdi 33b/12, götürdiler 33b/10
köz > göz	göz 13a/10, gözine 19b/1
kül- > gül-	güle 19a/2
kün > gün	13a/13

Metnimizde Eski Türkçe döneminden Batı Türkçesine geçişte bu değişimin görülmediği örnekler de bulunmaktadır:

kendü 7b/11, 16b/10, 70a/8
kes- 17b/1
key 43b/1
kiçi "küçük" 6b/13, 57a/7, 62a/10
kişi 29a/9, 57b/7, 70a/11

b / v Değişmesi

Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçişte, kelimelerde ve bazı eklerde görülen bu değişikliğe örnek olarak metnimizden birkaç kelimeyi aldık:

ev 20a/13
var- 25a/5, 33b/1
vir- 25b/12, 32a/2
yavuz 6a/3, 51a/2

ç / ş Değişmesi

Çıkış noktalarının yakınlığından dolayı kimi kelimelerde bu değişim görülmektedir:

nişe 14a/5, 15b/4, 18b/9

ŋ/ñ Değişmesi

Eski Türkçe devresinden bugüne kadar, pek çok kelimenin kendisinde ya da bazı kelimelere getirilen ekler sebebiyle bu değişim görülmüştür. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

- *Kelime bünyesinde*

añla- 55b/7
biñ 10a/5, 24b/10, 46b/4
buñal- 51a/10
deñiz 69a/10
diñle- 57b/13
eñ 43a/10
göñül 9b/9, 32b/8, 32b/11
iñle- 65b/13
öñ 7b/7, 13a/5, 28b/1
siñ- 59b/6
ãoñ 6b/1, 52b/9
ãoñra 24a/3, 28a/3
tañ 58b/6
tañla 42b/5
Tañrı 20a/4, 31a/9, 44b/2

yalñuz 57b/8

– *Getirilen Eklerle*

aña 18b/7, 41a/7, 66a/5
baña 11b/1, 27b/4, 68b/3
buña 8a/4, 42a/13, 67b/7
saña 18b/7, 28b/10, 66a/4
yaña 24b/8, 36b/2, 44a/11

ù / d Değişmesi

Eski Türkçede bütün kelimelerin başında "t" sesi bulunurken Batı Türkçesine geçişte bazı kelimelerin başındaki "t" sesleri "d" sesine dönüşür.

Üzerinde çalıştığımız metinde ise bugün "d" ile başlayan pek çok sözcük "t" ile yazılmıştır.

ùaà 2a/9, 13b/13, 23a/6, 47a/5; *ùaàıl-* 51a/7, 56b/10; *ùaàıt-* 43b/10; *ùavar* 3b/9 ; *ùoà-* 32a/7, 46b/3 ; *ùoàra-* 29b/2; *ùoàrul-* 5a/ 7, 56b/3; *ùoúuz* 60b/5; ù*okun-* 48b/4 ; *ùol-* 18a/8, 36b/13, 54b/1 ; *ùolaş-* 10b/8, 11b/12 ; *ùopùolu* 4b/1, 13a/9, 13b/13 ; *ùoàrı* 17b/2, 50a712, 69a/11; *ùoàru* 37a/4, *ùon* 16b/10, 19a/2, 24b/12 ; *ùoyun-* 52a/10 ; *ùoyur-* 7a/13 ; *ùur-*6b/723a/13, 43b/4, 58b/3; *ùuy-* 21a/7, 40b/1, 55b/12, 68a/10

Metnimizde Arapça aslı "d" ile yazılan bir sözcüğün "t" ile yazılmış olmasına da bir örnek verebiliriz:
daàdaga / ùaàùaàa 21b/12

Eski Türkçede "t" ile başlayıp metnimizde "d"ye dönüşen kelimeler de şunlardır: :
degül 13b/11-27b/7, deñiz 3b/2, diñle- 28a/2-36b/1, dış 15b/5,

Metnimizde hem "t" hem de "d" kullanılan sözcükler de geçmektedir:
tiş 2b/3 - 28b/2
ùolu 12a/10, 44b/11 - dolu 13a/8
ùoy-13b/5, 62a/3 – doy- 24a/2

g / v Değişmesi

Türkiye Türkçesinde "v" ses ile yazılan birkaç kelimenin metnimizde "g" sesi ile yazıldığını gördük. Bu konunun metnimizdeki tek örneği şudur:

ãıàadı 55a/9

2. Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine Geçişte:

b / p Değişmesi

Metnimizde sadece bir örnekte rastlanmaktadır:

barmaàı 2b/11

ñ / m Değişmesi

Bu değişim de yalnız bir tek sözcükte görülmektedir:

úoñşı 39b/8

ÜNSÜZ BENZEŞMESİ

Dilimizde ünlülerde olduğu kadar ünsüzler arasında da bir uyum vardır. Dilin söyleyiş kolaylığı ve sağlam bir dil olması bu kuralların gereğidir.

Ünsüz benzeşmesi kuralına göre sedasız bir ünsüzden sonra "b,c,d,g" ile başlayan bir ek geldiğinde ekteki ses sedasızlaşır . Ancak Eski Anadolu Türkçesi devresinde eklerdeki kalıplaşma ünsüz benzeşmesini engeller. Kalıplaşma nedeniyle benzeşme kuralına aykırı olan ekler ve metin içinden seçtiğimiz örnekleri şöyledir:

1. İmlâsı Kalıplaşmış Eklerde

-da, -de Bulunma Hâli Eki

Àòıret-de 25b/4, cennet-de 3a/4, òÀnÀlıú-da 25b/7, iş-de 1b/2, úafaã-da 24b/2,ni´met-de 1b/5, ãÿret-de 13a/3, varaú-da 32b/4

-dan, -den Ayrılma Hâli Eki

at-dan 52b/13, ayaú-dan 13a/11, baş-dan 3b/12, ÓÀlik-den 11b/3, himmet-den 61a/12, işik-den 45a/13, kötek-den 10a/13, muóabbet-den 23a/4, yük-den 64b/8

Görülen Geçmiş Zaman Eki

aàlaş-dı-lar 66a/1, bat-dı 52b/2, çek-di 30a/3, çıú-dı 15b/7, düş-di 19a/12, geç-di 22b/8, işit-di 20b/9 , úayt-dı 60b/9, ùon it-di 16b/10, yapış-dı 49a74, yit-di 33a/13,

- duú, - dük Sıfat Fiil Eki , -duúda Zarf Fiil Eki

bas-duà-ı 55b/8, ek-dük-üñ 28b/12, it-dük-üm 47a/9, yat-duú-ı 14a/7.

-duúda zarf fiil ekinde de benzeşme görülmez:

uyu-duúda 25b/13

-dur, -dür Fiilden Fiil Yapma Eki

çek-dür-ür-sin 7b/3, ir-iş-dür-en 1b/4,

-durur, -dur, -dür

Geniş zaman, öğrenilen geçmiş zaman fiil çekimlerinde ve bildirme çekimlerinde kuvvetlendirme görevini üstlenen bu ek de benzeşme kuralına uymaz:

asılmış-dur 16b/8, bulmış-durur 24a/7, utmış-durur 9b/11, yatmış-durur 9b/11

emÀnet-dür 18b/7 , yoú-dur 11b/13, yunus-dur 16a/3

2. Kelime İçinde Sedalılaşma

-ç- / -c-

Metnimizde iki ünlü arasında kalan "ç" sesleri çoğunlukla "c"ye dönüşmüştür:

acından 6a /2, avıcı 44b/11, úıl ucınca 12a/4, ucı 60b/5, tacın 15a/9

-t- / -d-

ardınca 15a/5, yigide 17b/6, depredem 30b/12, dermÀn ider 47a/10, dördünci 3a/5, eydür 2b/7, giderem 25b/3, işidüp 29a/9, kaàıdı 32b/2, seyr iderüz 43a/6

Metnimizde bir örnekte tonlulaşma görülmez:

uàratuú 57a/9

-k- /-g-

ayaàa 42b/9, çoài 57b/12, bıçaàın 55a/8, úulluàa 1b/10, úurtılacaàun 25b/1, peyàambarlıài 35a/2, sıàışmaz 19a/11, ùopraàa 19b/8, ùutmaàa 34a/11uçmaàı 28b/7, yapraàı 29a/3, yoàıdı 24a/13

Bir örnekte sedalılaşma görülmez:

çoúı 57a/13

ÜNSÜZ TÜREMESİ

1. –y- ve –n- Sesleri

Eserde yardımcı ünsüz olan "-y- ve –n-" seslerinden başka ünsüz türemesine rastlanmamıştır. Örnekleri şöyledir:

Aómedì –y-e 69b/3, ayaàı-n-dan 25a/9, baàla-y-a 35a77,canı-n-a 2b/3, cümle-y-e 66a/2, di-y-il-en 15a/2 , di-y-ü 33a/1, eli-n-den 30a/2, göre-y-dü-ñ 27b/6, heybeti-n-den 36a/7, içi-n-de 23a/11, úamu-y-a 65a/3, kasrı-n-ı 24b/1, kul-ı-y-um 3a/13, Musa-y-a 4b/10, ne-y-e 23a/10, su-y-a 52a/10, ùamu-y-a 22a/7, yaài-y-a 22a/12, yaşı-n-da 32a/8, yüregi-n-den 52a/8, zehr-i-n-i 2b/3

Zamirlerdeki örnekleri de şöyledir:

a-n-da 33a/11, a-n-dan 43b/2, a-n-lar-ı 22a/3, bu-n-dan 37b/5, bu-n-lar 43b/13,

"n" türemesi olması gerekirken türemenin gerçekleşmediği örnekler de vardır:,
buları 41b/10, bularuñ 48b/2

2. Ses İkizleşmesi

Metnimizde yalnız "s" ünsüzünün türeme örnekleri görülmektedir:

asıà > assı 27b/8
ısıà >ıssı 49a/7.

ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Metnimizde sadece –l- düşmesi örneğine rastlanmıştır:

keltür- > getür- getür 7b/4, getürün 32a/11, getürdi 67a/5, getürdiler 32a/13, getürür 15b/10 – 58b/11, getürdüñüz 29b/7

oltur- > otur- otur 11b/8- 17a/8 , oturma 21a/5, oturdum 25b/2, oturdı 2b/9 25a/11, oturmış 7a/4 - 39b/13, oturmışdı 66b/3

BENZER HECE DÜŞMESİ

Metnimizde bir örnekte vezin gereği benzer seslerin düşürüldüğünü görüyoruz:

sevdügüm mi-durur > sevdügümi-durur 6a/1

Bu örneğin dışında –durur ve –dur yapılarının bir arada kullanılması da benzer hecelerin düşürüldüğünü gösterir:

Bu-durur 34a/2, bulmış-durur 24a /7 , eski olmışdur 35b/5 , ol-durur 37a/9 , olmışdur beyÀn 37a/8, yıllar-durur 22b/8, vardur 36a/1 , yoú-durur 37b/5.

GÖÇÜŞME

Üzerinde çalıştığımız eserde yalnız üç örnekte göçüşme tespit ettik:

úayrımaú > kayurmak 39b/8
çigzinmek > çezginmek 36a/7.
ãımarla- > ıãmarla- 23b/6, 33a/5, 61a/10

B. ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ)

I. İSİM

1. ÇOKLUK EKLERİ

İsimlere gelerek , onların sayısının birden fazla olduğu anlamını katar. Türkçenin her döneminde ve lehçesinde kullanılan "–lar, -ler" ekinin metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekleri şunlardır:

Àdem-ler-i 16a/11, èÀşık-lar-uñ 52b/1, bu-lar-ı 41b/10, bülbül-ler-üm 5a/9, cümle sır-lar 55b/4, çoú-lar 23b/12, dost-lar-ı-n-a 6a/5, dür-ler 69a/9, àam-lar 4b/5, göz-ler-i-nüñ 53a/4, inan-an-lar 36a/10, iş-ler üñ 1b/4, kÀfir-ler 68b/8, úuş-lar 43b/11, leşker-ler-i 22a/11,mÀhì-ler 16a/1, od-lar-a 17a/3, özge-ler 43a/8,sıfat-lar 14b/3, söz-ler-i 12b/4,şebnem-ler-i 18b/3, uyan-ı-ú-lar 25b/8, yÀren-ler 25a/12, yıl-lar-dur 12b/10.

2. İYELİK EKLERİ

a) Teklik 1. şahıs iyelik eki: -m, -(u)m, -(ü)m

Teklik 1. şahıs iyelik eki bu Türkçenin her devresinde –m'dir. Ünlü ile biten isimlere doğrudan , döneme ait bir özellik olarak ünsüz ile biten kelimelere sadece yuvarlak dar yardımcı ünlüleri (-u,-ü) ile getirilir. Düzlük yuvarlaklık uyumuna tabi değildir. Ek, sahiplik bildirmektedir.

ata-m-la 18b/10, , èazm-ü-m 16b/3, cÀn-u-m 60a/8, dÀd-u-m 16a/3, duèa-m 9b/3, ecdÀd-u-m 16a/3, eksü-k-ü-m 11b/11, göz-ü-m-e 63b/13, óabìb-ü-m 2b/5, óazìne-m-dür 55a/12, óaøret-ü-me 10b/4, igne-m-i 15b/6, iètikÀd-u-m-a 49b/ 12, èizzet-ü-m 37b/1, úar(ı)n-u-m 7b/2, kimsene-m 11a/10, maùlÿb-u-m 53b/1, mesken-ü-m 55b/13, oà(u)l-u-m 61a/1, èömr-ü-m 8b/8, öz-ü-m-den 11a/10, refìk-ü-m-dür 3a/4,
safra – m 5b/6, saà-u-m-a 66b/12, vasl-u-m 23b/13, yoòsul-lar-u-m-ı 57a / 7.

Metnimizde sayıları az da olsa bazı örneklerde, bu eke getirilen yardımcı ünlü olarak düz ünlülerin kullanıldığını tespit ettik. Özellikle harekelerden kaynaklanan, dönem imlasına aykırı olan bu durumu daha çok, müstensihe bağlamak gerektiği kanısındayız. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

art- ı- m-ca 49a/5, èazìz-i-m 25b/4, derd-i-m-üñ 47a/11, döşe-k-i-m 11a/7, günÀh-ı-m-dur 47b/10, mülk-i-m, sev-dük-i-m 6a/1, yaã-duú-ı-m 11a/7.

b) Teklik 2. şahıs iyelik eki: -ñ, -(u)ñ, -(ü)ñ

Metnimizde tespit ettiğimiz teklik 2. şahıs iyelik eki "-ñ" dir. Yardımcı ünlü olarak sadece yuvarlak dar ünlüler (-u, -ü) kullanılır.

ad-uñ 27b/ 1, èafv-uñ 3b/2, ata-ñ 28b/7, akl-uñ 16b/4, ayaú-uñ 11a/13, cemal-uñ-ı 7a/8, cevab-uñ 23b/5, dil-üñ 25b/10, dost-uñ-dur 30a/9, el-üñ-den 45b/2, emin-üñ 2b/ 5 ,fazl-uñ-ı 14b/3, gör-dük-üñ 34a/2 , óÀl-üñ-i 42b/12, úalb-üñ-e 50b/6, kavm-üñ 35b/7, Kibriya-ñ-a2a/6 lutf-uñ 2a/1, murad-uñ 23b/ 5, murad-uñ 27b/1, nÀle-ñ 29a/13, nefs-ü-ñ 41a/3, ne-ñ 41b/9,ölüm-üñ 49a/10, yan-uñ-da 40b/ 1, yir-üñ 7a/7.

Bu ekte de sayıları az da olsa yardımcı ünlü olarak düz ünlülerin kullanıldığı görülüyor.Daha çok harekelerle gösterilen düz ünlülerden tespit ettiğimiz örneklerin bazıları şunlardır:

èakl-ı-ñ 16b/4, meyl-i-ñ 13a/4, saray-ı-ñ 14b/1, yir-i-ñ-dür 58a/11.

c)Teklik 3. şahıs iyelik eki: -ı, -i, -sı, -si

Ünlü ile biten isimlere –ı, -i, ünsüzle biten isimlere –sı, -si biçiminde getirilir. Daima düz ünlüyle yazılır. Yuvarlak şekilleri yoktur.Metnimizde daha çok isim tamlamalarındaki tamlanan unsurda tespit edilmiştir.

èaşú-ı 2a/11, ayaú-ı-n-dan 25a/9, baà-ı-n-da 24b/9, baş-ı 33b/5, cılav-ı-n 35a/6, cevÀb-ı-n 27b/4, dergÀh-ı-n-ı 18a/5, esÀs-ı 25b/11, ev-i-n-de 34b/13, óadd-i 1b/6, óÀl-i 2a/4, hümÀm-ı 2a/10, hürmet-i 2a/9, iç-i-n-den 25a/10, èilm-i 2a/3, ism-i 1b/6, úamu-sı 2a/4, úapu-sı 2a/11, namÀz –ı -n 33b/10,rÿó-ı-n-a 33a/10, özge-si 49a/4, sırr-ı 32a/8, sine-si-dür 55b/13, şÀh-ı 2a/10, şÀn-ı 1b/7, ten-i-n-de 25a/8, tüy-i 28b/2, uyku-sı-n-dan 28a/1. ün-i 2b/12, vezne-si-n 48a/9, yÀr-i 2b/1, yir-i-n-e 25b/2, zaóm-ı 2b/9, zehr-i 2b/3.

3.teklik şahıs iyelik ekinde de dönem özelliğine aykırı olarak bazı kelşmelerde yuvarlak ünlüler kullanılmıştır. Özellikle ilk hecesinde yuvarlak ünlü bulunan tek heceli kelimelerle ilk hecesinde yuvarlak ünlü bulunan ve ek aldığında ünlü kaybına uğrayan kelimelerde bu durum görülmektedir. Örnekleri şunlardır:

göz-ü göñ(ü)l-ü 13a/8, oy(u)n-u-n-a 12a/1, öñ-ü-n-e 7b/7,öñ-ü-n-ce 56a/5, öz-ü-n-i 12a/4, söz-ü-n-e 12b/1, üst-ü-n-e 46a/7

ç) Çokluk 1. şahıs iyelik eki: -muz, -müz

Eski Anadolu Türkçesinde bu ek daima yuvarlak ünlülerle kullanılır. Ünlüyle biten kelimelere doğrudan gelirken ünsüzle biten kelimelere yuvarlak dar ünlülerle (-u, -ü) getirilir. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

ara-muz-a 19a/9, boy(u)n-u-muz-a 15b/8, duèÀ-muz 54a/10,
esrÀr-u-muz 58a/5, fermÀn-u-muz 16a / 8, òaşr-u-muz-ı 9a/2, iki-müz 14b/2, úamu-muz-ı 56b/6, úanúı-muz 14b/ 6, sübhÀn-u-muz 16a/ 8.

Metnimizde bazı örneklerde hem ayrdımcı ünlünün hem de ekteki ünlünün düz şekillerine de rastladık. Örnekleri şunlardır:

iki-miz 14b/4, úabr-i-müz 31b/1, yol-ı-muz-da 42b/5.

d) Çokluk 2. şahıs iyelik eki: -ñuz, -ñüz

Çokluk ikinci şahıslar için bu devrede –ñuz, nüz ekleri kullanılır. Ünsüzle biten kelimelerde ise araya giren bağlayıcı ünlüler yuvarlak ünlülerden –u,-ü'dür. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

dervìş-ü-ñüz 66a/8, úıl-duú-u-ñuz-la 19a/4, nesl-ü-ñüz 32a/5, rıøú-u-ñuz-ı 8b/4.

e) Çokluk 3. şahıs iyelik eki: -ları, -leri:

Çokluk eki –lar,-ler ile 3.teklik şahıs iyelik ekinin birleşmesinden oluşmuştur. Metnimizde tespit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

at-ları-n(ı)-da 52a/11, baş-ları 43b/11,dil-leri-n-e 31a/10,el-leri-n-de 63a/13, iş-leri 34b/12,úırba-ları 52a/11, úul-ları 39a/5, öz-leri-n 57a/3, ten-leri 3b/12, ùon-ları 3b/12

Türkçede eş görevli çekim ekleri üst üste gelmez. Ancak bazı eklerde kalıplaşma sonucu aynı ekin üst üste geldiği durumlar görülür. Ek yığılması adını verdiğimiz bu durumun metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekleri şunlardır:

bir-i-leri'çün 57b/10, bir-i-si 6a/12, kim-i-si-n-e 37a/4, kim-i-si 57a/10.

3. İSİM ÇEKİMİ

a) İlgi Hâli Eki

İlgi hâli eki sonu ünsüzle biten kelimelere –uñ, -üñ; ünlü ile biten kelimelere –nuñ, –nüñ biçiminde getirilir. Metnimizde daha çok, isim tamlamalarında tamlayan unsura getirildiği görülmektedir. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

Àlem-üñ 2a/10, a-nuñ-ıçun 21a/4, èÀşıúlar-uñ 5a/4, bende-nüñ 47a/9, bu-nuñ 9b/6, cihÀn-uñ 67b/10, delü-nüñ 12a/1, düş-üñ 33b/7, emìr-üñ 3a/13, faúìr-üñ 3a/13, İbrahìm-üñ 17a/11, işler-üñ 1b/4, úavm-üñ 9a/1, kim-üñ-dür 4a/4, úul-uñ 1b/8, leşker-üñ 52a/10, maòlÿk-uñ 2a/10, padişÀh-uñ 55a/11, sen-üñ-dür 2b/6, serverler-üñ 7a/7, vücÿd-uñ 11b/6.

İlgi hâli eki 1.teklik şahıs zamirlerine getirildiğinde dudak ünsüzü benzeşmesi neticesinde "–um, -üm" biçimini alır. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

ben-üm 30a/1, 55b/13- 65b/5, ben-üm-ile 11b/5, ben-üm-len-dür 57b/5
biz-üm 21b/5, 31b/11, biz-üm-ilen 43a/2.

Metnimizde ilgi hâlinin kullanıldığı birkaç örnekte "–ıñ, -iñ" düz ünlülü yapıyla karşılaştık:

sultanlar-ıñ 18a/5, vücud-ıñ 44b/2.

b) Yönelme Hâli Eki

Yönelme hâli eki –a, -e'dir. Eski Türkçe devresindeki –àa, -ge ekindeki "g" sesinin düşmesiyle oluşmuştur. Ünsüzle biten kelimelere doğrudan , ünlü ile biten kelimelere –y, -n yardımcı ünsüzleriyle getirilir. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

altun-a 28a/3, èarş-a ferş-e 32b/3, èaşúına 2a/11, Behlÿl-e 67a/5, bize 2a/1, deryÀ-y-a 52b/2, ev-e 20b/7, gice-y-e 19a/13, gÿr-a 33a/2, İblìs-e 44a/13, iştibÀh-a 32b/12, kendü-y-e 16b/10, úullara 1b/5, maúãÿd-a 50b/12, mescid-e 39a/12, nefs-i-n-e 28a/9, pìr-e 61a/5, ãaóra-y-a 29a/8, söz-e 70b/1, şah-a 49a/8, ùopraú-a 19b/8, üst-i-n-e 46a/5, vaút-i-n-e 43a/5, yil-e 17b/13, yir-e 25a/1.

"Ben, sen, ol, " zamirlerine ve –à, -g'nin düşmeyerek kökteki –n ünsüzüyle kaynaşıp nazallaştığı görülür."bu,şu,ol" işaret zamirlerinde de yardımcı ünsüz –n- ile ekteki –à,-g kayanaşır ve nazallaşır.

a-n-àa >aña 1b/3-55a/12, ben-ge >baña 4a/6-55b/4, bu-n-àa >buña 8a/4, 54a/9,sen-ge >saña 2a/5-63b/10.

"Yan" sözcüğünde de kökteki –n ünsüzü ve ekin birleşmesi sonucu nazallaşma oluşur. Ancak bu kelimete ek kalıplaşır, bazı örneklerde kalıplaşma neticesinde kelimeye ikinci bir hâl ekinin getirildiği görülür:

yan-àa >yañ-a 33a/2 – 43a/6,
yan-àa >yañ-a –dan 36b/2, 56b/6

c) Belirtme Hâli Eki

-n eki

3. şahıs iyelik ekinden sonra kullanılır.Metnimizde pek çok örneğini tespit ettik. Tespit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

ad-ı-n 23b/6, at-ları-n da 52a/11, ayaú-ı-n 2b/2, baş-ı-n 58b/2, beúÀ-sı-n 37a/4, bil-i-n 65b/3, cemÀl-ı-n 19b/1, cevÀb-ı-n 14a/2, cılav-ı-n 5b/7, eksük-i-n 43a/ 5, göz-i-n 2b/11, hâl-i-n 58b/7,igne-si-n 15a/13, úamu-sı-n 50a/8, kelÀm-ı-n 17b/3, mÀl-ı-n- 39a/12, maèni-si-n 70a/11, öz-i-n 42b/2, pÀre-si-n 37b/3, rızÀ-sı-n 33b/2, tariò-i-n 31b/14, yaúa-sı-n 60a/8.

-ı, -i eki

Eski Türkçede –à, -g biçiminde kullanılan bu ekteki –à, -g seslerinin düşmesiyle yardımcı ünlü olan –ı, -i'nin asıl ek görevini üstlenmesiyle oluşur.

Metnimizde belirtme hâli eki olarak daha çok bu kullanıma rastlanmıştır. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şöyledir:

aóvÀl-um-ı 11a/11, èÀlem-ler-i 18b/3, AllÀh-ı 40b/7, èaãÀ-y-ı 36a/4, bahÀr-ı 2a/12, biz-i 2a/8, bu-n-lar-ı 22a/7, çevre-si-n-i 14a/3, dil-i 62b/9, divÀne-y-i 18b/6, enbiyÀ-y-ı 24a/6, òalú-ı 21a/11,ihtìyÀr-ı 21b/9, úapu-lar-ı 18b/1, laf-ı 50a/4, mescid-i 43b/8, müşkil-i 34a/13, naèlın-ı 32b/9, nazm-ı 70b/4,server-i 60a/7, su-y-ı 51b/4, şebnem-ler-i 18b/3,yaman-ı 25b/5, yüz-üñ-i 17a/8, Zebÿr-ı 29a/1, zehr-i-n-i 2b/3, ôulm-ı 63a/1.

-nı, -ni eki

Metnimizde tespit ettiğimiz örneklerde bu ekin yalnız işaret zamirleri için kullanıldığını görüyoruz. Örneklerinden bazıları şunlardır:

a-nı 17b/1- 37b/4 -66a/4, bu-nı 4a/10-33b/6-70b/2

Eksiz Belirtme Hâli

Eski Anadolu Türkçesinde belirsizlik anlamı taşıyan, ek kullanılmayan ama metindeki anlamdan belirtme hâli çıkarılabilen bir kullanım daha vardır. Daha çok manzum eserlerde vezin gereği kullanılan bir hâldir. Metnimizde tespit ettiğimiz Örneklerden bazıları şunlardır:

Emínüñ èÀlem üzre kim úılduñ 2b/5, Gündüz yaúar *vücÿdum* ÀfitÀb 11a/8, Ya ev öñünde benüm *boynum* uruñ 20b/4, Çü *ekdügüñ* biçersin tañla iy yÀr 28b/11, Hem *aduñ* söyle baña úılàıl beyÀn 40a/3, Oàlan eydür sen daòı yumàıl *gözüñ* 59b/13.

d) Bulunma Hâli Eki

Eski Türkçeden bu yana değişmeyen eklerimizden birisidir. Ancak Eski Türkçe devresinde benzeşmeye uygun –ta,- -te eki, Eski Anadolu Türkçesinde kullanılmamıştır. Metnimizdeki pek çok örnekten seçtiklerimiz şöyledir:

èÀlem-de 35a/9, anda 2b/1, bilesi-n-de 52b/11, biz-de 66a/11, bu-n-da 48b/12, dil-de 44b/3, dünyÀ-da 10b/12, el-i-n-de 56a/5, gün-de 54a/5, hava-da 29a/4iki-si-n-de 6a/10, èilm-i-n-de 2a/3, úaãaã-da 36b/9, úat-ı-n-da 22b/6, MedÀyin-de 2b/9,nièmet-de 1b/5, ora-da 16a/5, orta-da 62b/1,şÀn-ı-n-da 1b/7, uşbu-n-da 10a/4, yir-de 2b/12, yol-da 13a/13.

e) Ayrılma Hâli Eki

Eski Türkçede –dın, -din biçimlerine rastlanır ancak Eski Anadolu Türkçesinde asıl ek –dan, - den'dir. Metnimizden tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

Àdem-den 1b/11, baş-dan 5b/3, bÀùıl-dan 70a/6, bed naôar-dan 13a/9, biz-den 47b/7, cÀn-dan 2b/3, cümle-den 13b11, deryÀ-dan 15a/13, àayr-dan 2b/8, her yaña-dan 11a/12, hürmet-i-n-den 2a/9, iş-den 44a/10, úamu-sı-n-dan 2a/5, kerem-den 1b/11, úorúu-dan 59b/12, muóabbet-den 22b/13, nÀle-den 10b/11, od-dan 66a/6, sen-den 51b/5, ten-den 54b/10, uyúu-sı-n-dan 28a/1, yir-den 2b/5, õerre den 23b/10.

f) Eşitlik Hâli Eki

Eklendiği isme eşitlik, benzerlik, miktar ve görelik anlamı katar. Metnimizde –"ca,-ce" , "-ça,-çe" örneklerine rastlamaktayız. Anlam özelliklerine göre seçilmiş örnekler şunlardır:

-"kadar miktar" anlamlı örnekler

a-n-ca 21b/4, bir el-ce 42a/11, bu-n-ca 6a/3-45a/7, úıl uc-ı-n-ca 12a/4, şemme-ce 23a/2-56b/5, õerre-ce 23b/9 -55b/10,

"- de" Bulunma Hâlinin Görevini Karşılayan Örnekler

art-ı-m-ca 49a/5, art-ı-n-ca 13b/4, bilesi-n-ce "beraberinde" 63b/4, iki èÀlem-ce " èÀlemde" 2b/1, öñ-ü-n-ce 13a/5 - 56a/5 "önünde, önünden",

"Ne" soru zamiri eşitlik eki ile birleşerek "nasıl, ne kadar anlamlarını karşılar. Metnimizde tespit ettiğimiz örneklern bazıları şunlardır:

ne-çe 51a/5, ni-ce 36b/9- 65b/11, ni-çe 37a/2-57b/7, ni-çe-si 57a/10

"Úança" soru sözcüğünde de eşitlik ekinin kalıplaşması görülmektedir. Bu sözcüğün –ru, -rü yön eki ile genişletilmiş biçimi metnimizde birkaç yerde kullanılmıştır:

Úançarudan varur imdi aña yol 9b/10, Didi èazmüñ úançarudur iy èazìz 16b/2, Úançaruyadur bugün èazm-i sefer 20a/2, Didi ol maèşÿúa èazmüñ úançaru 45a/6, Úançaru òar gider-ise çaàırur 49a/5.

g) Vasıta HÀli Eki

Fiilin nasıl, ne ile, ne zaman yapıldığını ifade eden ektir. Türkçede asıl vasıta hÀli eki "-n" dir. Ancak bugün, daha çok kalıplaşmış örneklerde karşımıza çıkmaktadır. Metnimizde de örnekleri azdır:

Àòir-i-n 18a/8, deg-i-n 43a/5, evvel-i-n 18a/8, öz-i-n 60b/12, sabah-ı-n 17a/3, yir yirin 33b/10.

Metnimizde vasıta hÀli ekinin en çok görülen örneği "ile" edatıyla beraber kullanılan şeklidir:

arzu-ılan 37b/12, bizüm-ilen 443a/2, emlÀk-ılan 16b/6, gözüm-len 51b/4, heybet-ilen 48a/6, ıālÀh-ılan 70a/9, İsrÀfil-ilen 56a/7, kimse-y-ilen 7a/11, küfr-ilen 38a/11, nefs-ilen 18b/6, niyÀz-ılan 47a/7,rÿzigÀr ilen 54b/2, salÀt-ılan 3a/11, senüñ-len 59a/11.

"ile" bağlama edatı vasıta ekinin yerini tutmuştur:

benüm-le 23b/11, hürmet-ile 14a/4, úavmi-y-ile 9a/13, seven-ile 9a/3, taèat-ıla 22b/8, tañ-la 21a/10, yir-le bir 23a/8, zencir-le 22a/8.

Vasıta ekini bünyesinde barındıran bir diğer ek de -cılayın ekidir. Metnimizde geçen örnekleri şunlardır:

a-n-cılayın 8b/10, bu-n-cılayın 12b/1-14b/8-54a/8- 60b/13- 68a/2.

h) Yön Hâli Eki

İsmi fiile bağlayan ve fiilin gerçekleştiği yönü gösteren eklerdir. Metnimizde az sayıda örnekte rastlanmaktadır.Çoğu örnekte de kalıplaşmıştır.

-aru, -erü

iç-erü 58a/10, iç-erü-den 56a/9, il-erü 25b/8-33a/6.

-ra, -re

bu-ra-da 49a/1, iç-re 35a/10-67b/11, o-ra-da 49a/7, soñ-ra 36b/7, taş-ra-da 58b/10taş-ra-y-a 8a/6, üz-re 33b/5-67b/10

4. SORU EKİ

Türkçenin her devresinde soru eki "-mı,-mi" soru edatı ile gerçekleşir.Bu devrede düzlük yuvarlaklık uyumuna tâbi olmadan yalnızca düz ünlülerle kullanılır. Eserimizde tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

'azìz mi-sen 12b/9,boàaza mı varur 6b/3, görmek mi 20a/12, óadde mi 58b/1, hükÿmet mi 16a/7, irâdet mi olur 41b/1, kâdir mi-sin 67b/6, müslimÀn mı úılur 38b/11,revÀ mı 19a/9, sen mi 61b/1, Tañrı mı 63b/9, var mı 57a/12, var mı-dur 27b/6, yaàmur mı 10b/2.

5. SAYI İSİMLERİ

Sayıları adlandırmakta kullanıldıkları için isim görevli kelimelerdir. Sıfat görevli olan kelimelere sıfatlar bölümü içinde yer vereceğiz. Sayı isimlerinden metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

a) Asıl Sayı İsimleri

biñ biri bin oldı beğüñ 22b/2, yüzüñe biñ bulasın 28b/12, niçe biñ ola 31b/9, biñi iner biñ çıkar 43b/9.
bir biri biñ oldı 22b/2, birine yüz 28b/12, birisi 25a/2,
iki iki oldı 34a/10, ikimüz 27b/3, ikimüzde 43a/7, ikisi 42b/11,
yüz birine yüz yüzine biñ bulasın 28b/12

b) Yabancı Asıllı Sayı İsimleri

çihil (kırk) çihil kez hacca varmışdı 28a/5.
ãad hezÀr(yüz biñ) cihÀnda sad hezÀr 11b/4, başı üzre ãad hezÀr 43b/9, *úıl*dı sÿfiyÀne duèÀlar ãad hezÀr 45a/1, oúurıdı dÀsitÀnı ãad hezÀr 45b/13.
sad hezaran(yüz binlerce) ãad hezÀrÀn böyle 5a/9.

c) Sıra Sayı İsimleri

dördünci ki dördünci bulara 3a/5.
ikinci *(E)*Bÿbekirüñ ikinci 2b/8.
üçünci üçüncidür bulara yine 26/13.

6. İSİMDEN İSİM YAPMA EKLERİ

-caú

yalın-caú 6a/4.

-cılayın

"Gibi" anlamına kullanılan ,benzerlik anlamı katan ektir.

bencileyin3b/1, ancılayın 8b/10, buncılayın 12b/1 - 14b/8, sencileyin 26b/10, buncılayın 54a/8 - 60b /13.

-cuú, -cük

Küçültme anlamıyla kullanılır. Metnimizde bir örneğine rastlanır.

Bir paracuú eski olmışdur niúÀb 35b/5.

-daş

Ortaklık ve beraberlik bildiren bir ektir. Metnimizde az sayıda örneği vardır:

úarın-daş 28a/2, yol-daş 18b/10.

-düz

Çok işlek olmayan bir ektir. Tek bir örnekte görülmektedir.

gün-düz 11a/8, 33a/3, 45b/9,62a/7.

-la, -le

Ek aslında fiilden isim yapma ekidir. Ancak Eski Türkçe devresinde ekin bünyesinde bulunan –à/-g sesi düşmüştür. Ek isimden isim yapma eki görevini üstlenmiştir.Metnimizde az sayıda örneği vardır:

şapla 28b/5, ùañlacak 16b/9, ùañ-la 21a/10.

-lıú, -lik, -luú, -lük

Ek, metnimizde genel olarak ünlü uyumlarına uygun olarak kullanılmaktadır. İki ünlü arasında kalan –ú, -k sesi yumuşar.

aç-lıú 9a/11, beg-lig-i 65a/1, berabar-lıú 27b/5, dir-lik 3b/6, òanÀ-lıú-da 25b/7, òor-luú-da 53b/8, ip-lik 15b/2, gitmek-lik 13b/3, úoñşu-lıú 39b/8, kul-luà-a 1b/10, uyanuú-luú 40b/11, üç aúça-lıú 27b/8, var-lıà-ın 17a/13, vìrÀna-lık-da 25b/7, yaòşı-lıà-ı-n 45a/10, zÀrì-lıú 39a/8.

-lu, -lü

Eski Türkçedeki –lıà, - lig ekindeki –à, -g seslerinin düşmesiyle oluşmuştur. Bu ses düşmesi sebebiylebu dönemde yuvarlak ünlülü kullanımına rastlıyoruz. Metnimizdeki çok sayıda örnekten tespit ettiğimiz bazı örnekler şöyledir:

ad-lu 9a/6, baà-lu 18b/1, bel-lü 44b/12, bilgü-lü 48b/11, boy-lu 42b/9, dert-lü-y-e 47a/10, dür-lü dür-lü 6a/4, àam-lu 20a/5, gerek-lü-y-em

36b/5, göynük-lü 29a/5, úayàu-lu 54a/2, misil-lü 67a/6, sevgü-lü 19a/9, ãÿrÀhi-lü 63a/10, ùon-lu 63a/10, yük-lü 39b/2.

Metnimizde bir örnekte bu ekin düz ünlü ile kullanıldığını görüyoruz.

dür-li 33a/8.

-ncı, -nci,-ıncı, -ünci

Sıra sayı isimleri türetmek amacıyla kullanılan bir ektir. Metnimizde az sayıda örneği vardır.

dörd-ünci 3a/5, iki-nci 2b/8, üç-ünci 2b/13.

-raú, -rek

Çokluk, fazlalık ve derecelendirme ifadesi taşıyan karşılaştırma anlamı kazandıran bir ektir.

taş-raú-ı 21a/7, tiz-rek 9a/3, yig-rek 13b/3-64a/3.

-ãul,

Olumsuzluk anlamı katan bir ektir. Metnimizde tek bir örnekte görülmektedir.

yoò-sul 57a/7.

-suz, -süz

a-n-suz 63a/5, òata-suz 19a/5, sen-süz-in 55a/6, ãu-suz-am 51a/12,

su-suz-dan 51a/6

Ekin aslı yuvarlak ünlülerden oluşmuştur ancak metnimizde iki örnekte düz ünlülerle kullanıldığı görülmektedir:

òaùa-sız 3b/1, su-sız-lıú-dan 51b/2.

-uz

Metnimizde tek bir örnekte görülmüştür:

yalıñ-uz 57b/8.

7. FİİLDEN İSİM YAPMA EKLERİ

-a, -e

çev(i)r-e 8b/9 - 14a73

-aú

bıç-aú 54b/10, bıç-aà-ı-n 55a/8

-az

boà-az –a 6b/3, 58b/2, boà-az-ı-n-ı 58b/3

-àu, -gü

bil-gü-lü 48b/11, sev-gü 5a/5, sev-gü-lü 57b/4, sor-àu 19b/8

-ú, -k

Ek,sonu ünsüz ile biten kelimelere umumiyetle yuvarlak ünlüler ile bağlanır. Ancak nadir olarak düz ünlülerin de kullanıldığı görülür.

aç-u-ú 3b/7, art-u-ú –a 64a/7, ay(ı)r-u-ú 50a/11 – 54b/9, böl-ü-k 10b/7, buy(u)r-u-úıdı 38a/7, buy(u)r-u-ú-ı-n 64a/2, dile-k 64a/8, dir-l(e)-i-k , döşe-g-i 10b/12 – 53a/2, ùanu-ú 52a/4, uyan-ı-ú-lar 25b/8, uyan-u-ú-luú-da 40b/11, yara-ú 42b/7, yara-ú-ı 13b/3, yum(u)ş-a-k 65a/13.

–úu

Metnimizde sadece uyku sözcüğünde karşımıza çıkmaktadır.

uy(u)-ku 19b/1, 28a/1, 40b/11

–m

Bağlayıcı ünlü genellikle ünlü uyumlarına tabidir.

iç-i-m 51a/6-51b/7 , ir-i-m-i 37b/8 öl-ü-m 64a/3.

–maú, –mek

Fiil isimleri yapmak amacıyla kullanılan mastar ekidir. Sondaki "-ú, -k" sesi iki ünlü arasında kaldığındasedalılaşır.

al-maú 14b75, arzÿ it-mek 41a/7, bile úıl-maú 43a/8, bil-mek 48b/6, çıú-maà-a 44b78, di-mek 50a/8, et-mek-idi 42a/11, gez-mek 28a/8, git-mek-e 33b/11, gizlen-mek 59a/12, gör-mek 41a/3, gör-mek-e 37a/3, úoy-maú 22a/3, úurda-maú 19a/7, n'eyle-mek 32a/2, otur-maú 45a/11, oùur-maú-ıçun 53b/10, öl-mek-i-n 3b/6, söyle-mek 68b/11, terk úıl-maú 45a/13, ùoú-mak 32a/7, tut-maú-a 34a/11, uç-maú-ı 28b/7, ula-ş-maú 25a/13, um-maú 64a/12, var-maú-a 64b/9, vir-mek 65b/12, vir-mek-e 6a/10, yaòşı it-mek 13b/3, yi-mek-i 8b/1, yit-mek 11b/12.

–ma, –me

dile-me-nüñ 67a/6, ol-ma-da 49a/2, yügrüş-me-de-dür 39a/5.

–mur

İşlek olmayan bir ektir, metnimizde tek bir örnekte tepit edilmiştir.

yaà-mur-ı 10a/8, yaà-mur mı 10b/2.

–ı, –i

Sadece birkaç kelimede tespit edilmiştir.

eg(i)r-i 50a/1, úoñş-ı 39b/8, yaú(ı)ş-ı 45a/10, yaò(ı)ş-ı-lıú 46b/8.

Metinde bir örnekte " –u" olarak kullanılmıştır.

úoñş-u-lıú 39b/8.

-ış, -iş

yan(ı)l-ış 65a/11, yaà-ış 10a/2, 10a/10, yum-ış(andı) 64a/5.

-u, -ü

Eski Türkçe devresinde -(ı)à, -(i)g olan bu ekteki "-à, -g" sesi düşünce yardımcı ünlü asıl ek görevine dönüşmüştür. Ancak "-à, -g" düşmesi neticesi bu ek Eski Anadolu Türkçesi devresinde yuvarlaklaşımıştır.

ay(ı)r-u 45a/11, úap-u 45a/10, úorú-u 59b/12-65a/9, öl-ü 34b/8, tol-u 31a/10-58a/1.

II. ZAMİR

1. ŞAHIS ZAMİRLERİ

Şahısları karşılayan sözcüklerdir. 1. şahıs, teklik ve çokluk, 2. şahıs, teklik ve çokluk, 3. şahıs, teklik ve çokluk olmak üzere gruplandırılır. Eski Türkçeden bu yana kullanılmaktadır. Metnimizden tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

- *1. şahıs zamiri*

ben 3a/12- 33a/ - 57b/4, baña 6a/1 – 32a/11, benden 12a/12-24b/5, beni 7a/13 – 40a/12 -65b/4 , benem 3a/9, benüm 3a/4 – 30a/1, benüm-ile 15b/12,

biz 16a/ 8 – 39a/2 – 63a/6 , bizden 5b/12 – 47b/7, bize 2a/1 – 35b/7 – 66b/13 , bizi 2a/8- 24a/10- 47b/4 , bizüm 20a/3, bizümle 4b/3, .

- *2. şahıs zamiri*

sen 2b/6 - 28a/10- 40a/8 – 61a/9, seni 36a/6, senüñ 3b/2 – 4a/11, senüñdür 2b/6, senden 3b/4 - 14b/7 sensin 7b/2 – 27b/9 , saña 14b/7- 20b/ 10 – 41a/13

siz 7a/6, 20b/7, size 8a/11- 31b/14 , sizi 19a/4

- *3. şahıs zamiri*

o, ol o 19a/8, o da 19a/8, ol 5b/13 - 8a/13 - 29b/7 – 40b/1- 50a/2, olar 12a/13, oldur 2a/10 – 33b/2

aña 1b/3, 10a/6 , 27b/2.

anda 3b/9, 37a/6, 68b/1

andan 3a/2, 8b/5, 32b/13,

anı 5b/12, 10a/12, 28b/3 ,40b/1

anlar 24a/7 -67a/9, anlara 13b/5- 42a/3 – 62a/5, anlardan 9a/1 – 24a/10, anları 9a/3, 36a/10, anlaruñ 9a/4 -19b5- 34b/12, anlaruñla 9a/2

anuñ 1b/7, 10a/7, 24a/13, 31b/14, anuñla 1b/2, 10a/4, anuñılan 19a/10, anuñdur 12a/13, anuñ-içun 23b/8.

olar olara 24b/12, olardan 48b/7, olaruñ 25a/3, olaruñ'çun 18a/12,olaruñla 48b/6.

DÖNÜŞLÜLÜK ZAMİRİ

Metnimizde dönüşlülük zamiri olarak Farsçadan alınma ve kendi anlamına gelen "òod" kelimesi ile kendü, kendüzi ve öz kullanılmıştır. Bir örnekte de kendü ve öz kelimeleri bir arada kullanılmıştır."kendü" zamiri bir örnekte düz ünlü ile yazılmıştır. Metin içinden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

òod(F.Kendi)

6a/3, 6b/6, 7b/2, 57a/6

kendü

2a/4, 4a/13, 7b/11, 19a/12, 21a/6, 53b/4, 60a/11

kendü öz

kendü özüñden 25b/1

kendüzi < kentü +öz

kendüzine 42a/5

öz

41a/13, özi 52b/7 - 53a/2, özine 42a/1, özüñi 42a/3.

2. İŞARET ZAMİRLERİ

Varlık isimlerinin yerini işaret yoluyla tutan kelimelerdir. Metnimizde "bu,ol, işbu, uşbu" örneklerine rastlamaktayız . Metnimizden seçilen örnekler şunlardır:

bu

Eski Türkçeden beri kullanılan bir işaret zamiridir. Ek aldığında araya yardımcı ünsüz olarak "-n" ünsüzü girer. Metinden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

bu 6a/3 - 19a/5 – 40a/2 – 68a/6, budur 15a/1 – 25b/6 52b/1, bu-ıdı 42b/2, bu mıdur 15b/8, bunda 6b/6, bundadur 10b/3, bundan 1b/9 – 35b/13, buña 8a/4 – 37a/9 69a/1 , bunı 4a/10- 16a/5 – 32b/8 – 54a/1 , bunuñ 9b/6 - 36a/13, bunuñla 27b/13,

bular

"bu" zamiri ile çokluk ekinin birleşmesiyle oluşmuştur. Metnimizde hem "bular", hem de "bunlar" biçimine rastlamaktayız:

bular 7a/1 -22a/6 – 34a/6 , bulara 2b/13, bulardur 62b/10, buları 41b/10, bularuñla 9a/2,

bunda 8a/4 22b/8, bundan 8a/5, bunlar 3b/10 – 21a/1 – 35a/1, bunlara 7a/6 -10b8 -, bunları 63a/11, bunuñ 21b/12,

o, ol

Yalın hâlde kullanıldığında veya bildirme çekimine girdiğinde "o" ve "ol" biçiminde kullanılır. Ek aldığında ise "o" yuvarlak ünlüsü düzleşir ve "a" ünlüsüne

dönüşür. Metnmizde az da olsa "o" ünlüsünün değişmediğini görüyoruz. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

añа 55a/12, anuñla 1b/2, anca 21b/4, anda 1b/3 – 16b/13 -29b/6- 44b/7 , andan 1b/5 68b/10, anı 2b/10 – 21a/12 - , anuñ 2b/12 – 21a/4 - , anuñ-ıçun 23b/8 , añadur 4a/10,
ol 55a/12, oldur 1b/4

işbu

"işte bu" sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Günümüzde de kullanılmaktadır. Ancak çoğu zaman sıfat görevini üstlenir metnimizde bir örneği görülmektedir.

İşbudur óÀli èayÀn itdüm sana 23b/9.

uşbu

Eski Türkçe devresinde kullanılan "uş" ve "bu" işaret zamirlerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Metnimizde bir örnekte zamir olarak kullanılmıştır. Bu örnektede "esre" ve "ötre" birlikte kullanılmış, kelime çift harekelendirilmiştir.

Çünki geldüñ gel otur uşbunda sen 10b/4.

3. BELİRSİZLİK ZAMİRLERİ

İncelediğimiz eserde çok sayıda belirsizlik zamiri kullanılmıştır. Bunların örnekleri şöyledir:

baèøı

baèøısına 10b/7.

biri

biri 13a/8 - 23b/13 - 28a/8, birisidür 13a/8, birisi 25a/2 , birini 65b/9.

cümle

Kaèbe ehli cümle óayrÀn úaldılar 20b/13, cümlesinden 14a/12 – 23b/13, cümlesin 57a/13.

çoú

çoklar ùuymadı 23b/12, çoúlara úakır 31a/9.

her

bunı bilür her ki dìvÀne degül 20a/13, her ki kendü õÀtına nÀôır da 21a/6.

her bir

her biri 10b/5, her biriniñ 30b/4.

her kim

her kim 20a/7, her kimüñ 21a/3.

úamu

úamusı kendü óÀliyle 2a/4, úamusından ol müreccaó olısar 18a/9, nevóa úıldı úamusı

20b/9, işitdiler úamusı úaldı óayrÀn 25a/6, úamuları óaúú òudà-bìn eylesün 31a/13, óaøretine úamusun èarø itdiler 56b/1

kimi

kimi 18b/8 – 24b/12 - 37a/5, kimisine 37a/4, kiminüñ 43b/10.

kimse <kim+ise

anı kimse yimez 6b/3, kimsesi yoú 19a/2, kimse yoú yanında 32b/13, senden artıú kimse fehm itmez 33a/5.

niçe

niçeler bile var 57b/9.

özge(başka)

özgeyi de 6a/10, özgesi 49a/4.

4. SORU ZAMİRLERİ

İsmin yerini soru yoluyla karşılayan kelimelerdir. Soru zamiri olarak "kim" ve "ne" kelimeleri kullanılır. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

kim

Didi kimüñ milkidür 3b/10, kim görüpdür kim òaùÀsuz úul ola 19a/5, kim işitse 29a/2, bu yigit kimdür 37b/10, seni kim eyledi ùÀlib 41b/5, senden özge kim-durur 47a/11, didi sen kimsin 60b/2, kim bile 65a/11.

ne

TÀbıla óÀli nedür5b/2, sen nedir faôluñı göster 14b/3, ne tedbìr eylesün nedür aña rÀz24b/8, ne-durur bu ıøùırÀba hem sebeb 43b/3, ne düşmiş saña kÀr 60b/13, yÀ Behlÿl óikmet nedür 66b/7.

5. BAĞLAMA ZAMİRLERİ

Cümle bağlacı olan "kim" den farklı olarak "ki o" anlamını taşır. Metnimizden tespit ettiğimiz bazı örnekler şöyledir:

kişi kim dostına èizÀz eyleye 57b/7, var otur kim bes-durur iy BÀyezíd 60b/6 ãanasın kim boynına ãaldı kemend 61b/4, gördi İlyÀs anı kim gelür meger 63b/5, úıãña kim ol cÀnib-i Óaúúdan gelür 68b/5.

6. AİTLİK ZAMİRİ

Türkçede aitlik zamiri eki “-ki” dir. Bu ek bazı kaynaklarda aitlik eki olarak geçmektedir.. Metnimizde tespit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

elindekin 56a/2, evvelki 2b/1, imdiki 28b/8, sendeki 11b/4,

III. SIFATLAR

İsim soylu kelimeler olmalarına rağmen bir isimle beraber kullanılarak onları belirten ya da niteleyen birer kelime görevini üstlenmişlerdir. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

1. NİTELEME SIFATLARI

İsmin durumunu, biçimini, rengini bildiren sıfatlardır. Metnimizdeki çok sayıda niteleme sıfatı örneğinden bazıları şunlardır:

èaceb divÀne 54a/12, aú úuşlar 43b/11, ala úaràa 43b/8, altun ıbrıúlar 3b/13, èÀşık bülbülem 45a/8, Àşüfte dil 3b/8, bed èamel 65b/9, bì-çÀre úul 51b/1, bì-hÿde lÀf 41a/9, degme kimse 9a/9, divÀne úul 5b/13, egri şaóıã 50a/1, fertÿt kelb 28b/1, güzel oàlan 58b/11, òïş cüvan 37b/7, úarı èavrat 60b/10, úatı aàaç 65a/13, úuru úalıbdı 29a/2, muraããaè ùonlı 63a/10, pÀre pÀre bÿriyÀ 53a/2, pejmürde hâl 4b/2, sehìl işdür 7b/5, ãoñ ucı 60b/5, şirin zübÀn 45b/4, ùurfe er 9b/12, ulu dermÀn 1b/9, yaòşı miåÀl 6a/11, yalın ayaú 30a/11, yavuz hem-demi 51a/2, yeşil èÀlem 43b/11, yig tene 5b/5, yumşaú et 65a/13, yüzi úara úul 3a/13.

2. BELİRTME SIFATLARI

İsmi sayı, işaret, belirsizlik, soru anlamlarıyla belirten sıfatlardır.

a. İşaret Sıfatları

Metnimizde tespit ettiğimiz sıfatlar ve örnekleri şöyledir:

bu : bu Àdem 1b/6, bu razuñı 5b/10, bu işlerde 8a/1,bu divler òÀnesinden 13a/7, bu cÀnlar 13a/12, bu ãıfÀtlar 14b/3, bu sözi 15a/4, bu zamÀn 15b/13, bu kini 19a/6, bu òÀnenüñ 20a/4, bu òaber 21b/11, bu tefekkürde 21b/13, bu peyÀmı 24b/5, bu virÀnÀlıúda 25b/7, bu mezÀr 27b/5, bu diyÀrı 31b/4, bu söze 34b/13, bu yigit 37b/10, bu devleti 41b/6, bu Àyeti 44a/1, bu nidÀyı 55b/2, bu kelÀm 70b/3.

işbu : işbu bölük 10b/7, işbu nevèa 11a/11, işbu pelÀs 17a/1,işbu etmegi 28b/1, işbu remzi 49a/13, işbu úıããÀ 69a/2, işbu esrÀr 70b/4.

o : o sırdan 13b/5, o zat-ı pÀk-ılan 16b/6.

ol : ol Óaúúa 1b/8, ol çÀriyÀr 2a/13, ol dem 7b/2, ol úavmüñ 9a/1, ol yaàmurı 10a/8, ol mübtelÀlar 12b/12,ol peleng 15a/13i ol şaóıã 16a/5, ol kÀm-kÀr 16a/13, ol eve 20a/3, ol beşer 21a/4, ol erenler serveri 22a/7, ol esrÀrı 24b/13, ol gice 34a/2, ol sÀlihÀ 39b/3, ol yÀrenlerden 43a/6, ol úuşı 45a/2, ol gedÀ 48b/1, ol şÀlumı 54b/9, ol ùaşa 58b/11, ol øaèife 61a/12, ol emÀnetler 66a/4, ol úula 70b/2

şoloú : şoloú dem 60a/1, şoloú dem 63b/2.

uş : uş bir nÀn 11b/1, uş kelÀm 68b/4.

uşbu : uşbu zamÀn 21b/3.

b. Belirsizlik Sıfatları

biñ dürli: bin dürli niyÀz 6b/13, biñ dürli òurÿş 33a/8.

bir dürlü: bir dürlü yirden 10b/5.

bir: bir vaút 3b/6, bir gün 3b/8, bir óikmet 6a/10, bir zamÀn 10a/12, bir şemme 13b/5, bir naôar 15a/5, bir úula 15a/11, bir ara 17a/3, bir Àha 17b/7, bir nÿr 20b/11, bir õerre 23a/4, bir gice 40b/7, bir lahôa 41a/1, bir dem 53b/10, bir nefes 55a/7.

bir iki: bir iki er 15b/1.

bir şemme : bir şemme eåer 24a/1.

bunca: bunca yaàmur mı 10b/2, bunca güzÀf 14a/8, bunca esbÀb 16b/5, bunca ãoràu 19b/8, bunca úayd 41a/12,bunca èizzet 53b/6, bunca yıldur 65b/8.

buncılayun: buncılayın işler 12b/1, buncılayın yol 14b/8.

cümle: cümle reh-zen 13a/1, cümle baàı 23a/9, cümle murÀdın 27b/12, cümle òÀlúı 31a/13, cümle ka'inÀt 41a/1, cümle melek 48a/3, cümle èÀlemüñ 52b/9, cümle sırlar 55b/4, cümle endÀamı 67b/5.

çend(birkaç): *çend rÿzigÀr 23a/7.*

çoú: çoú belÀya 8b/3, çoú yıllardur 12b/10, çoú şaóıãdan 19b/7, çoú söz 30b/10, çoú nedem 49b/4, çoú sözler 50a/8, çoú zamÀn 66a/1.

dürlü: dürlü belÀlarda 6a/5, dürlü ùaèÀm 8a/10, dürlü nikÀb 37a/11, dürlü òarÀmi 44b/4, dürlü fesÀad 51a/1.

firÀvÀn(çoú): firÀavÀn nièmeti 7b/3.

fulÀn: fulÀn yirde 9b/11, fulÀn yirde 16a/2.

àÀyet: àÀyet haøık-ıdı 24a/12, àÀyet intiôÀram 25b/3.

hayli: hayli zamÀn 54a/6.

her/her bir: her taèat ki 28b/12, her kim 29b/7, her agaç yapragı 29a/3, her nefes 29b/8, her sıfatın 31b/14, her kula 38a/11, her gün 42a/13, her bir nebat 50a /4, her bir Àdemüñ 52b/9, her işe 61a/9, her sebak 65b/9, her söze 70b/1.

hezaran : hezaran tutiyi 24b/10.

hezaran dürlü: hezaran dürlü òak 42a/1.

hìç: hìç kimseye 5a/2, hìç nestene 5b/5, hìç kimsene 21b/4, hìç yerde 36a/13, hìç kes 67b/3.

úamu: úamu úavm 9b/3, úamu nevèi 14b/7, úamu emlak-ılan 16b/6, úamu cevr ü belalar 19a/3, úamu èÀlem 41b/12, úamu saflar 43a/12.

küllì: küllì vebÀl 6a/13, küllì kÀr u bÀr 52b/6, küllì nÿr 56a/6.

neçe: neçe gün 51a/5.

nice/niçe: niçe yol 10b/4, niçe sulùanları 18a/3, niçe başlar 29b/5, niçe yıl 31b/10, nice şaóã 43b/12, niçe müddetdür 45a/9, niçe úalmışları 57b/10, nice úul 69b/4.

c. Sayı Sıfatları

- *Asıl sayı sıfatları:*

bir : bir ãaóın ùolu pilav 7b/4, bir taòte 7b/12, bir kötekden 10a/13, bir úadeh 11a/13, bir mÿrçe 14a/11, bir igne 15b/7, bir ferişteh 16b71, bir delü 18b/5, bir óançer 21a/11, bir ayaàı 23b/1, bir etmek 28a/12, bir èaşır 33a/6.

Diğer sayı sıfatları

altı aya 54a/7, altmış yıldur 40b/8, dört óaccı 17b/7, dört yüz kitÀb 50b/2, elli yük 64b/1, elli biñ altun 39a/9, iki buàdaya 28b/7, úırú óaccı 28b/6, kırú biñ şahıs 29a/9, on güne 51b/2, on iki çeşme 36b/9, on yedi günde 42a/11, on sekiz biñ èÀlemi 59a/3, otuz yıl 11a/6, sekiz uçmaàı 28b/7, ùokuz yıl 60b/5, üç úademde 33a/13, yedi gün 54a/3, yidi atadan 39a/7, yüz altun 7b/5, yüz biñ dinÀr 38b/4, yüz yigirmi yıl 31b/7.

- *Yabancı sayılar*

çil hezÀr 29b/3, çil sÀle 32a/10, ãad pÀre 65b/2.

- *Kesir sayı Sıfatları*

yaru mülküñ 51b/5, yaru mülkümi 51b/7.

ç. Soru Sıfatları

kankı: úanúı yoldadur 57b/1.

ne: ne óaddi 1b/8, ne tecrübedür 6a/3, ne yirde 9b/10, ne sırdur 10b/3, ne işdür 19a/5, ne hevesdür 28a/8, ne sebep 30a/13, ne şaóãdur 40a/2, ne sözdür 45a/ 6, ne yoldadur 57b/1, ne óâletdür ki 58b/6, ne himmet 59b/10, ne işler 65a/11, ne sevdÀdur ki 67b/13.

niçe: niçe bir iş 41a/12.

4. SIFATLARDA BERKİTME ve KARŞILAŞTIRMA

a. Berkitme (pekiştirme) Sıfatları

Üzerinde çalıştığımız eserde berkitme sıfatları, kelimenin ilk ünlüsünden sonra "p" ünsüzünün getirilip kelimenin tekrar edilmesiyle yapılmıştır. Ancak bunlardan bir kısmı sıfat olma niteliğini kaybetmiştir.Örnekleri şunlardır:

úapúara: Úapúara yandı ùutuşdı oldı òÀk 39b/12.

ùopùolu: Gördi ãaórÀ toptolu mÀl u ùavar 3b/9, Úapladı canumı àamlar ùoptolu 4b/5, CihÀn ùopùoludur bi-hÿde sözden 13a/9, Ùağ ãaórÀ ùopùolu aòyÀl u sipÀh 13b/13, Dört yüz on ãanduú ùopùolu kitÀb 26a/5.

b. Karşılaştırma Sıfatı

Metnimizde karşılaştırma ya da başka bir deyişle derecelendirmenin –raú, -rek eki ile yapıldığı görülmektedir. Metnimizdeki örnekler sıfat görevlerini yitirmişlerdir. Örnekler şunlardır:

Anları sevdür İlahì tizrek 9a/3 , Yaraàı yaòşı itmek yiğrekdür 13b/3 ,FÀrıà ola ùaşraàı endişeden 21a/7.

IV.ZARFLAR

Zaman, yer, durum ve miktar bildiren isimlerdir. Metnimizde tespit ettiğimiz örnekleri şu başlıklar altında ele almak mümkündür:

1. ZAMAN ZARFLARI

Metnimizde tespit ettiğimiz çok sayıda zaman zarfı vardır. Bunları da kolaylık sağlamak amacıyla iki başlık altında inceleyebiliriz:

a. İsim ve Sıfatlardan Yapılanlar:

Àhir : Àhir Hind'e vardı 25a/5, İttifÀú itdiler Àòir ser-be-ser 49a/2.

Àhiri : Áòiri bu nevèa geçdi rÿzigÀr 52b/8.

*akıbet : è*ÀúıbetterkeyledI 15a/9, èÀúıbet ol yolda teslim itdi cÀn 46b/7.

basdugı dem : baãduàı dem èÀleme evvel úadem 55b/8.

bayaú (az önce) : didi ya MÿsÀ ol dìvÀne bayaú /ùutmazıduñ sözüme hergiz úulaú 31a/7.

*bir dem :a*àladı bir dem münÀcÀt eyledi 58b/7.
bir gece vaktinde ol şah-ı şebab 40b/7.

*bir gün : c*ÿşa geldi bir gün ol şÀh-ı kibÀr 61b/13,
*b*ir gün ol Şiblì
èÀli-i mertebe 65a/5.

*bir lahza :o*lmadı bir laóôa şÀd ol ser-firÀz *54b/3.*

*bir vakt :*bir delü varıdı bir vaút iy emìn 3b/6.

bir zaman : gider-idi bir zamÀn 13b/13.
bu dem : On iki şaóıã oldı bu dem helÀk 39b/12.
bugün : *ú*ançaruyadur bugün azm-i sefer 20a/2, Uş bugün meclisde anı şimdi tìz 38b/10.
der sÀèat : Naèra urdı úıldı der-sÀèat fiàÀn 20b/2.
der zaman : Òilèat-ı şÀhane geldi der – zamÀn 61b/7.
evvel : fenÀ bul evvel 13b/8, evvel öldürdüñ 18b/10, öz murÀduñdur saña evvel óicÀb 41a/13.
evvel Àhir : evvel aòir her ne sır var dir cihÀn 68a/11.
ezel : çün ezel virmişidi saña sebaú 66a/3.
görmedin evvel : Kendü şehrüñ görmedin evvel èayÀn 60a/12.
gice : gice ihya kılmış-ıdı 19b/1.
gice gündüz : Gice gündüz yüz çevür Óaúdan yaña *44a/11*, Gice gündüz zÀr idi ez-èaşú-ı dost 54b/1.
her dem : ÓayÀsından melek her dem óaõerde 3a/1, Óaúú cemÀlıydı aña her dem àıda 8b/10, her dem nedamet eyleye 18a/13.
her dem-be-dem : İy baña her dem-be-dem viren selÀm 42b/3.
her zaman : Her zamÀn virdüñ ùabièatdan òaber 49b/13.
ol dem :*girdi gözine ol dem 19b/1*, ol dem didi 27b/4, kıldı ol dem havale 28b/5, basdı ol dem kadem 32a/10.
ol gice : *Gördi Sufyan ol gice 17b/10.*
ol zaman : Geldi hÀtifden nidÀ ol zaman 21a/13, Göñli yumşandı be-àÀyet ol zamÀn 64a/5.
Ölesi vakt :Ölesi vaktinde çağırdı anı 54b/7
rÿz u şeb : *Uyumayam hiç ruz u şeb20a/9*, Cehdi úıl oturma òÀlì rÿz u şeb 21a/5.
subh-dem : *Didi bana subh dem 39b/5.*
şoloú dem :Ol ãabì oldı şoloú dem BÀyezíd 60a/1, Úıldı buları şoloú dem tÀrumÀr 63b/1.
ta ebed : Anı zindandan çıúarmam ta ebed 61a/7.
yarın : göresin yarın 21a/12.

b.İsme Son Çekim Edatları Getirilerek Yapılanlar

-dan berü,-den berü : úılmamışum bunca yıldan berü òab 40b/9.
-dan girü, -den girü : şimdiden girü saña budur ãevab 38a/8, ben ne tedbìr eyleyem şimden girü 44a/10, Naèra ur şimden girü 68a/6.
-dan öñdin : Bundan öñdin úılmaduñ bir dìde-ter 29a/12, Andan öñdin bir şahıs gelse gerek 39a/ 8.

-dan soñra,-den ãoñra: İncidenden ãoñra pes ne fÀéide 8a/12, BerÀberven ölenden ãoñra iy yer 27b/7, Ölenden ãoñra bir altuna muótÀc 28a/3, Biz ölenden ãoñra olur ÀşikÀr 31b/6, Defn idenden ãoñra oldı muntaôır 56a/3, Andan ãoñra óal olma ÀvtÀr-ı óaúÀyıkla hemìn 67a/11.

-e degin : öyle vaútine degin oturdılar 43a/5.

-e dek : giceye dek Óaúúılan úıldı niyÀz 19a/13, äubóa dek ùÀèat úılurdı bì-şumÀr 45b/12, On güne dek bulmayasın bunda Àb 51b/2.

c.Doğrudan Doğruya Edat ve Zarf Olanlar:

bes : Nÿş-dÀrÿ bes anuñ emri ola *50a/3.*

daòı : Bundan özge daòı yoúdur meskenüm *11b/13*, Cemè úılmışsın bunca genc ü timÀr /Daòı ùoymaduñ henüz iy şehr-yÀr 53b/5, Söylemen daòı saña teşvìşümi 61a/10.

derhâl : Ùaèati yek sÀle deróÀl irişe 12a/5.

gÀh : GÀh úılur dürlü belÀlarda esìr *6a/5*, GÀh àam-ı nÀn-ıçun olmışam helÀk 11a/9.

gÀh gÀh / geh gÀh : Ben daòı geh gÀh òiõmet úılayım *45b/9*, GÀh havadan yire çalar özini /GÀh cenÀze üste sürer yüzini *46a/6*

gÀh gehi : Hem unutma gÀh gehì gül òirmenin *45b/2*

gÀhi : GÀhı bÀrÀn içre her dem sÿze-nÀk *11a/9.*

hemÀn : Bir nemed parası úodı ol hemÀn 16b/10, anı görmekdür hemÀn 24a/5, Düşmene irişicek furãat hemÀn 44b/1, CebrÀ'il irdi hemÀn ùayrÀnına 56b/4.

hem-Àn-dem : Çıúdı deryÀdan hem-Àn-dem bir neheng 15b/9, Didi MÀlik hem-Àn-dem virdüm selÀm 66b/6.

hemìn :Ben bilürem yine miúdÀrın hemìn 48b/3, Yiter ola bu úadeó saña hemìn 51b/10, Bu beşÀret sürÿr niden n'ola êıók itsem hemìn 66b/12.

imdi : Úançarudan varur imdi aña yol 9b/10,İşid imdi èÀbidün néoldı işi 23a/3, Eytdi destÿr olsun imdi giderüz 43a/6, Yiter imdi òıømet itdüñ iy ferìd 60b/6.

pes : Pes andan úullara óamd oldı lÀzım 1b/5, Pes anlaruñla Óaúúuñ bir sırrı var 12b/5, Pes maóabbetden dem uran òÀm ola 24a/4, Pes münÀdìler revan úıldı nidÀ 61b/8.

ãoñra : Örü ùurdı ãoñra çün èöõr eyledi 24a/3, Gör ki ãoñra n'eyledi ol Õü'l-kerem 36b/7, äoñra eydür sünneti ben terk idem 59a/2.

şimdi : Yiridüm şimdi bu şehri ben tamÀm 6b/4, Şimdi hiç olmaz anı almaú dile 14b/5, kılagör şimdi pervaz 25b/6, Dimek olmaz úamusun şimdi saña 50a/8.

2. YER ZARFLARI

anda :Muntaôırdur saña anda óÿriler 7a/8, Úıldı anda Óaúúılan nÀz u niyÀz 7b/1, Ùÿş gelür şÀh anda bir dìvÀneye 14a/1, Didi anda varmaàa nedür murÀd 20a/5, Yüzine bakmadı anda ùurmadı
30b/ 2.

aşaàa :Merkebinden aşaàa indi revÀn 59a/5, Yidi úat yirden aşaàa geçdi ol 59b/5

berü :èÁdil-iseñ gel berü iy pür-hüner 11b/5, Gel berü gör leõõet-i didÀr-ı men 20b/12.

bunda : Bulunmaz bundan ulu daòı dermÀn 1b/9, Salùanat gel bundan ögren bÀri sen 4a/11, Ne ùururuz bÀri bundan gidelüm 6b/7, Ne-içün getürdüñüz bunda beni 20b/3, Bunda tenha nice eylersin nişest 22b/7, Didi bu bì-çÀre úalmış bunda zÀr 44b/9.

girü :Girü döndi şÀhıla òayl u òaşem 15a/8, Girü döngil varmaàıl iy
Óaúú-şinÀs 17a/1, Hem icÀzet istedi döndi girü 33a/13, Girü úaldı özi ol õıll u ilah 63a/11.

içerü :Bir keşìş içerü girdi nÀgehÀn 58a/ 10

ilerü :İlerü vardı didi iy şeyò-i pÀk 33a/6.

kanda *:*Erenler úanda sen úanda imişsin 28b/8, Úanda varsa anı elden úoymazam 31a/ 3 Kanda otursam oluram bi- huzur 43a/9.

ãoldan ãaàa :Her zaman urunur ãoldan ãağa 44b/8.

ùoàrı *:*Anuñ-ıçun úıldı Óaúúa ùoàrı yol 50a/12.

yaña *:*Ki sizden yaña uçup ide pervÀz 24b/8, Gelmedüñ bir kez gÿra benden yaña 33a/2, Gice gündüz yüz çevür Hakdan yaña 44a/11, Anı Hak senden yaña tañladılar 66a/ 4.

3. MİKTAR ZARFLARI

Altmış yıl :Oúudı DÀvud altmış yıl Zebÿrı 29a/1.

az :Az ola sermÀye çoú sÿd eyleyem 58a/2.

biñ kez :Didiler kim günde biñ kez bìş ü kem 20a/6.

biñ kezin :Biñ kezin raóm eylemişlerdür saña 46b/4.

bir kez :Yoàsa bir kez eylerem egri naôar 10a/9, Zehresi olmadı kim bir kez ùına 10a/11, Kimsenem yoú hem ide bir kez naôar 11a/10, Kimsesi yoú yüzine bir kez güle 19a/2, Gelmedüñ bir kez gÿra benden yaña 33a/2.

bir kezin : ÌsÀ bin Meryem giderdi bir kezin 22b/4.

bir niçe gün :Bir niçe gün geçdi çün MÿsÀ revÀn 10a/12, Bir niçe gün terk vaèôı itdi imÀm38b/7

bir şemme :O sırdan çün ki seg bir şemme ùoydı 13b/5.

bir zaman :Geldi ta kim göre anı bir zamÀn 10a/12, Yürüdi ardınca yügrü bir zamÀn 15a/5, äoóbet idelüm senüñlen bir zamÀn 40a/12, Gelelüm ãohbet idelüm bir zamÀn 42b/6.

bir õerre :Ùoyamayasın aña bir õerre sen 26a/ 10, Benden olmayınca bir õerre ùaleb 41b/11.

bol :Ururlar başına arúasına bol 12a/9

bu kadar : Ya İlahì bu úadar virgil mecÀl 41a/1, bu kadar bilgil ki 55b/13.

çihil kez Çihil kez óacca varmışdı piyÀde 28a/5.

çoú : Çoú seveni dÀ'im acından úınar 6a/2, Çok selam itdi dahı sordı seni 8b/2, Çoú ùolaşma ben àarìb aşüfteye 11b/12, Çoú ãorardı òÀùırını şevúile 42b/1.

daòı : Óaúú TeèÀla didi daòı var mı rÀz 30b/9, Bir úadeó daòı be-èaşú-ı Muãùafa 51b/11, Niçe daòı anuñ-ılan ùoylaya 57b/7, Andan özge ummazam daòı bir şey'i mezìd 67a/3.

dört yüz yıl :Dört yüz yıl úıldı èibÀdet ol gedÀ 50b/1.

hiç :ŞÀhı gördi ol delü hiç ùurmadı 14a/2, Şimdi hiç olmaz anı almaú dile 14b/5, Úalmadı cÀnumda hiç ãabr u úarÀr 21b/8, Çoúlar uydı hiç murÀdın bulmadı 27a/2.

hiç zerrece : Naãırdan úorúusı yoú hiç õerrece 63b/12.

iki :Yoòsa iki üzülür şimdi úoluñ 55a/11.

úamu :Ol melekler yazar ol úavmi úamu 57a/1.

úatı : Bu yañadan bì-óuøÿr oldı úatı 38b/6, Áècizem ben daòı bu yolda úatı 49a/1, Acığı ùutdı úatı şahuñ aña 60b/12.

úırú yıl :Úırú yıl olursa daòı èömrüm tamÀm 8b/8, Uyımamış yimemiş úırú yıl tamÀm 23b/1.

küllì : virürem küllì 8b/4, olmış-durur küllì harab 35b/4,olasın küllì şad 41a/12, Úılmaàıl óÀlümi sen küllì tebÀh 42a/1, ola küllì yalan 42a/6, küllì ödedüm 47a/5.

nicedür : Nicedür sen minnet idersin baña 41b/10.

niçe :Niçe cehd itse olmaz aña bünyÀd 1b/3.

niçe kim : Niçe kim yüzin bürürdi bÀ-niúÀb 37a/2, Niçe kim baàlar niúÀbı úat úat ol 37a/6.

niçe müddetdür : Niçe müddetdür ben olmışam esìr 45a/9

niçe yıl : Niçe yıl irşÀd ide ol ehl-i rÀz 31b/10

niçe yıldur :niçe yıldur ki ol / Bu iş-içün küsülüdür baña ol 19b/5, Niçe yıldır intiôÀram ben

saña 33a/2, Niçe yıldur yol yürür bu rÿz u şeb 37b/12,

nìm- şemme : Nìm- şemme belki bir õerre úadar 23A/4

ol kadar : Gerek Óaúúı úılasın ol úadar yÀd 25b/13, MübtelÀ eyler anı aòir úadar 62b/6.

pìş ü kem : Didi yoúdur óÀcetüm hiç pìş ü kem 64a/7.

pür : Mescid ü miórÀbı pür òÀk eyledi 23a/5

ãad bar :Bu yolda cÀn virürler günde ãad-bÀr 13a/13

şemmece :Şemmece vire muóabbetden baña 22b/ 11, Şemmece virgil muóabbetden aña 22b/13,Şemmece erzÀni úıl bu-yı viãÀl 56b/5.

tamÀm :Úıldılar tekfìn ü techìzin tamÀm 33b/9, Bir ùaş üzre úodı geydügin tamÀm 35b/11, Çezginürdi úavmi bir bir ol tamÀm 36a/7, Kimi kör oldı kimi yandı tamÀm 37a/5, Meclis ehli getdi özünden tamÀm 39b/10.

ùokuz yıl :Çün ùoúuz yıl terbiyet itdi aña 60b/ 5.

yeg : yeg seversin 5b/12.

yüz yigirmi yıl : Yüz yigirmi yıl geçe devr-i zamÀn 31b/7.

õerrece :Õerrece virdüm maóabbetden aña 23b/9 Õerrece olmadı òÀìn bil yaúìn 55b/10.

ziyÀde : Ger ziyÀde virse-y-idüm õerreden 23b/10.

4. SURET ZARFLARI

böyle *:* Böyle niçün dirsin iy divÀne úul 5b/13, Baèøısına böyle virmişem sülÿk 10b/7, Niçün böyle gidersin tìz tìz 16b/2, Beni böyle nişe úılduñ bì-úarÀr 18b/9, Şahıs kim böyle olsa ãÀhib-tÀc 28a/3, Böyle buyurdı óadiå-i Muãùafa 34b/4, Böyle olıcaú olur èÀlemde ad 35a/9.

çÿnan(bunun gibi) : ÇunÀn yıúıldılar yire úamusı 25a/2

eyle *:* Eyle terk etdügiçün ol peleng 15a/13, Yazdılar eyle ki şeyò emr eyledi 32a/3.

hem-çÿnan(böylece) *:* Hem-çÿnan yüridi mest ü bì-úarÀr 20a/10.

nice *:*Òalú öñünden nice úaçar tìz tìz 4a/13, Gör nice söyleşürem anuñla ben 10a/4, Yaàmurı gör nice aluram saña 10a/6 Gör vücÿduñ kalbini nice úurur 11b/6.

niçe : Niçe söylersin sözi bunca güõÀf 14a/8, Niçe oynarsın bunuñla iy denì 26b/11, Niçe depredem ben ol peyàÀma leb 30b/12.

nişe *:*Nişe ùurmazsın öri iy hiç-kes 14a/5, Nişe úılmaduñ maèÀş-ı rÿz-i gÀr 15b/4, Beni böyle nişe úılduñ bì-úarÀr 18b/9.

nite :Nite virmezsin firÀvÀn nièmeti 7b/3, Nite görmem ben seni èayne'l-yaúìn42b/4, Didi server kim nite oldı èaceb 43b/3, Nite geldüñ yine iy bì-çÀre sen 45b/5.

ötürü :Muãùafadan ötürü oldı ÀşikÀr 35a/2.

öyle : Ben kötegi öyle ururam Àña 10a/6, Sen daòı öyle olursın ser-nigÿn 14a/10.

şöyle :Yıúıldı şöyle yatdı zÀr-ı giryÀn 25a/8, Olısar Àòiretde şöyle maàbÿn 25b/4,Yoòsa kim óayvÀn ãıfat şöyle úala 35a/10.

5. DURUM ZARFLARI

èacayip : èacayip gördiler 53a/1.

ÀşikÀr : Söyleyeyin èaybuñı uş ÀşikÀr 21b/1, BÀyezíd olur nÀgÀhÀn ÀşikÀr 22a/6.

èayan : gördi èayan 19b/2, göre èayan 37b/2. baña virdüñ èayan 45b/7.

bì-ÀmÀn :Gördi kim úopmış úıyÀmet bì-ÀmÀn 21b/13.

bì-cÀn : Yıúıldılar aàaçdan cümle bì-cÀn 25a/6.

bì-güman : Úamu èÀlem ùÀlib olur bì- gümÀn 41b/12 ,Caèfere var ta bilesin bì-gümÀn 58b/8.

bì-haber : yatmış bì-haber 9b/12.

bì-òuş : kalurdı bì-òuş 29a/3.

bì-iòtiyÀr : Ben dimen özi gelür bì-iòtiyÀr 21b/8, Úodı òÀke başını bì-iòtiyÀr 52b/5.

bì-úarÀr : Mevc ururlar ara yerde bì-úarÀr 22a/4, Dökdi úan yaşlar gözinden bì-úarÀr 52b/5.

bile : Evine döndi bular úamu bile 7a/1, Yine bir yoldan çıúup geldük bile 14b/5, Óıøırlan bile ùurur iy dìn eri 40a/5, İkimüzde cumèaya varsaú bile 43a/7.

bì-neva : Úalmışam bu çöl içinde bì-nevÀ 51a/12.

bir bir : bir bir yiyedür 27b/13, bir bir söyledi 31a/6, bir bir didük 62b/10.

bì-şümar : zahir oldı bì-şümar 32a/8.

bì- vakar : oturmış bì-vakar 18b/5.

dil-zinde : dil-zinde gördi 24b/10.

dipdiñüz : tur dipdiñüz 21b/6.

dürlü dürlü : dürlü dürlü imtihan eyler 6a/4.

epsem (sessiz) : epsem otur 11b/8.

gibi MÿsÀ gibi elüñe al èaãÀ sen 13b/1, Úuş gibi pervÀz úıl iy yÀr-ı men 69a/5.

gümreni sokranı : gümreni sokranı giderdi 8a/9.

òalì(boş gezen) : oturma òalì 21a/5.

òalvet :Òalvet otur yolımuzda nÀôır ol 42b/5, Òalvet oturdı úamu òalúdan ıraú 42b/7.

hergiz : yimeyem hergiz 8b/8, eylemez hergiz eser 18a/11, kesb idemez hergiz makam 23a/2, óak katında olmasın hergiz hacil 69b/13.

òor : hor bildi 28b/3.

òoş : hoş kabul itdüñ 45b/10 òoş münacat itdi 47a/2, hoş geldi 64a/5, hoş diyelüm 70b/3.

ile : Söyleşürsin ola yüz biñ rÀzıla *10a/5,* Raómeti-ile ùoylasun Àdemleri *16a/11,* Áh-ı dil-sÿz-ıla èözrin söyleye *18a/13,* Nÿrdan zencìrle baàlañ bunı *22a/8,* Hem melÀèik gÿş úılsun zevúile *39a/13,* Òayrıla òatm oldı cÀna bu kelÀm*70b/3.*

maóbus : mahbus buldı 25a/4.

mest ü òarÀb :Hÿ diyüp ùurmış idi mest ü òarÀb 23b/3.

müdÀm: *terbiyet eyler müdam 6a/6,* è ıyd idi ana müdÀm 8b/9.

nÀgÀh : gördi nÀgÀh 17b/10, irişdi nÀgÀh 28a/9

nÀgÀhÀn : BÀyezíd olur nÀgÀhÀn ÀşikÀr 22a/6. Uyanugeldi nagÀhÀn bu saèìd 22a/13.

nÀgehÀn : NÀgehÀn bir nÿr oldı ÀşikÀr 20b/11, MÿsÀya irdi cenÀbet nÀgehÀn 35b/10, Bir zamÀn geçdi arada nÀgehÀn 43a/13, Şiblì bu sözi işitdi nÀgehÀn 65b/2.

nihÀn : Dad ala nihan 12a/2.

pÀre pÀre :Úılan Óayber úapusın pare pare /İden her dem èadüvvi pare pare 3a/8.

piyÀde *:* Hacca varmışdı piyade 28a/5.

pür-zinde : pür- zinde gördi 24b/10.

revÀn *:* göñlüñ òïş ùut ümidin revÀn 5b/8, yüridi revan 9b/13, eline aldı revan 10a/7, getürdiler revan 32a/13.

sade *:* sade bulduñ 50b/11.

ser-be-ser :Ser-be-ser rÀøı olalum ikimüz 21b/6.

ser-te-ser *:* el yumışdı ser-te-ser 7a/10, Kehle úanı-ıla boyanur ser-te-ser 15b/2.

sine-ber-sine *:* koçuşdılar sine-ber-sine 42b/11.

sÿ-be-sÿ *:* Görmege geldiler anı sÿ-be-sÿ 37a/3.

şerm-sÀr : èÁãiler úalmış orada şerm-sÀr 22a/2.

tiz/ tiz tiz *:* nice kaçar tiz tiz 4a/13, vardı tiz tiz 7a/2, tiz işitdüñ 7b/13, tiz ol yagmurı vir 10a/8, MÿsÀ girdi cenÀze altına tìz 33b/12, yüridi tiz tiz 35b/12, tiz gidesün 40b/3.

ulu *:*ulu turur 53b/12, ne ulu söyledüñ 59a/6, ulu olasın 61b/1.

yaòşı : yaòşı diñle 68b/2.

yaúìn red itdi yaúin 9a/1, yakìn bil 12b/2, Sen görürsün özgeler görmez yaúìn 43a/8.

yek-ser :Yıúıldılar aàaçdan yire yek-ser 25a/1.

yine *:* Yine düşdi çün oynadı odlara 17a/3, geldi ísa yine 23a/7, Devletinde Mìr-i devrÀnuñ yine 69b/9.

yüce *:* turmış yüce 20a/11.

zÀr-ı giryÀn :Yıúıldı şöyle yatdı zÀr-ı giryÀn 25a/8.

zÀr zÀr :èÁãiler feryÀd iderler zÀr zÀr 22a/4.
zÀrì zÀrì : Gider illÀ zÀri zÀri yaş döker 65a/6, Ùutdı bilin zÀri zÀri iñledi 65b/3.

V. EDATLAR

Edatlar, genellikle tek başlarına anlam taşımayan yanındaki kelimele birlikte anlam kazanan kelimelerdir. Ancak dilimizde isim, sıfat ya da zarf olduğu hâlde kullanımına göre edat görevini üstlenen kelimeler de vardır.

Edatları görev ve anlamlarına göre şu şekilde gruplamak mümkündür:

1. ÇEKİM EDATLARI (Asıl Edatlar)

İsimlerden sonra gelerek isimleri zarf yapan kelimelerdir. Tek başlarına anlam taşımaz, eklendikleri isimleri çeşitli anlam ilgileriyle zarf görevli kelimeler hâline getirir. Metnimizde çekim edatlarından yalnızca son çekim edatlarının örnekleri görülmektedir. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler ve bunların fonksiyonlarına göre çeşitleri şöyledir:

b. Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları:

- *Başkalık Edatları*

özge : Bundan özge daòı yoúdur meskenüm 11b/13, Hÿdan özge hiç cevÀbuñ yoú mıdur 23b/5, Bundan özge yoú-durur dermÀn aña 37b/5, Andan özge kes aña bulmaz mecÀl 41a/7, Senden özge kim-durur dermÀn úılan 47a/11, Didi bundan özge bulunmaz mecÀl 49b/1, Andan özge göz úamu küllì òaùa 63a/4, Andan özge ummazam daòı bir şey'i mezìd 67a/3.

- *Benzerlik Edatları*

- cılayın/ - cileyin: Velì bencileyin hiç kimse yoúdur3b/1, Ancılayın Àèşıúa cÀnlar fidÀ 8b/10Baña buncılayın işler úılasın 12b/1, Şahıs kim buncılayın yoldan gele 14b/8, Aldayıpdur sencileyin ãad hezÀr 26b/10, Buncılayın óÀlete irse n'ola 54a/8, Buncılayın yiri úılduñ iòtiyÀr 60b /13, Başladuñ buncılayın kÀr u òaùar 68a/2.

gibi: Alup şerbet gibi úıldı anı nÿş 2b/10, Özi gibi göre her òalkı tamÀm 12a/3, MÿsÀ gibi elüñe al èaãÀ sen 13b/1, GÀh çeker zencìri kükrer ner

gibi 22a/12, SaúÀ gibi alupsın boynuña meşk 27b/9, MÀr gibi Àèãi-durur olmaz muùiè 30a/3, İpe yapışmış gibi kÿr u gedÀ 49a/3, Úuş gibi pervÀz úıl iy yÀr-ı men 69a/5.

ke- *:* Bilür èÀlem óayÀsını ke – mÀhí 3a/2.

-reşk : Yinen içre velì sensin ciger-reşk 27b/9.

tegi : Sen kim olasın ki ben tegi pÀdişÀh 14a/6.

-vÀr : èArşa ùoàruldı yüridi berú-vÀr 5a/7, Úapladı dìvÀneéi òurşìd-vÀr 20b/11, Baş açuú yalın ayaú küstÀh- vÀr 30a/11, èArşa ùoàruldı BurÀú çün berú-vÀr 56b/3.

- *<u>Beraberlik ve Vasıta Edatları:</u>*

bile *:* Evine döndi bular úamu bile 7a/1, İki etmek bile daòı òalúa úılma cÀv 7b/4, Yine bir yoldan çıúup geldük bile 14b/5, Sìne-ber-sìne úoçuşdılar bile 42b/1, İkimüzde cumèaya varsaú bile 43a/7, Ol ferişteler bile úanat úaúar 56b/3, Bilesince hem ulu beğler bile 63b /4.

ıla, ile/ -la, -le *:* Anuñ óaddiyle úÀ'imidür bu Àdem *1b/6,* Úıl bularuñla muãÀóib sen bizi *9a/2,* Söyleşürsin ola yüz biñ rÀzıla *10a/5,* Raómeti-ile ùoylasun Àdemleri *16a/11,* Áh-ı dil-sÿz-ıla èözrin söyleye *18a/13,* Ùonı-ıla börki degmez bir pula *19a/2,* Nÿrdan zencìrle baàlañ bunı *22a/8,* Anlaruñla úopara óaşrumızı *24a/10,* Bunuñla faòri úılmaú pes niyedür *27b/13,* Ol senüñledür yine fì-küllì óÀl *31a/2,* Hem melÀèik gÿş úılsun zevúile *39a/13,* CÀn u dilden ùÀlib olan ãıdúıla*41b/2,* èÖmrümi fikrüñile úıldum ser-be-ser *47b/5,* Mekrüñile ehl-i èÀlem oldı òÀk *49b/11,* Kÿze-y-ile bÿriyÀdur baña pes *53b/3,* Ol baña remz ile úılmışdur sÿèÀl *55b/6,* İmtióÀn-ıla meleklerden ãorar *57a/6,* Úalmadı nuùkıla anda çend ü mend *61b/5,* Bu úadar yükle dem urmak muóÀl *64b/13,* Fikri-ile bile úaddin şibr-ile óaddin bula67b/4, FÀtióa oúuyalar iòlÀãıla70a/13, Òayrıla òatm oldı cÀna bu kelÀm*70b/3.*

ılan / ilen *:* äalÀt-ılan selÀm u medó ü tekrÀr 3a/11, Anuñ ilen aòiret aldı ãatun 17a/12, Úılma bunca bizüm-ilen úíl u úÀl 21b/5, EvliyÀnuñ himmeti-ilen gir yola 24a/8, Heybeti-ilen èarşa ãalar zelzele 29b/2, Arzu-y-ılan seni iderdi ùaleb 37b/12, Ücreti-ilen vaèô iden zındıú olur 38b/11, Dünye-y-ilen Àòiret almış ãatun 39a/7,

Bizüm-ilen yÀr olur fì küllì óÀl 43a/2, Naèra urdı heybet-ilen ãaèb-nÀk 48a/6, Óikmet-ilen úılmadı ayruú èamel 50a/11, RÿzigÀr ilen geçerdi ãad èanÀ 54b/2Faøluñ-ılan ùoylaàıl úamumızı 56b/6, Ehl-i Óaúú-ılan ola her kÀrumuz 58a/5, Döndi pes ikrÀm-ılan virdi selÀm 59a/1, Anuñ-ılan óaşr úılàıl iy Rahìm 63a/6, Küllì èayb-ılan senüñdür iy Kerìm 66a/10, Bu söz-ilen her şahıs ger dür ide 69a/11,ÇÀr-ı yÀr-ılan úamu úıldum tamÀm 69b/8.

- *Sebep Edatları:*

diyü : İrişmesün diyü aña melÀle 2b/2, Áèdilem diyü sevinürsin aña 11a/5.

ıçun/içün :Denídür ol ki rızk-ıçun yiye àam 2a/2, GÀh àam-ı nÀn-ıçun olmışam helÀk 11a/9, ŞÀhları Óaúú dÀd içün òalú eyledi 14b/11, ÔÀhir içün olsa dünyÀdan àam 17a/10, Bu iş-içün küsülüdür baña ol 19b/5, Anuñ-ıçun sen baña úılduñ niyÀz 23b/8, Ki her ùÀ'at ki Óaúú-ıçun úılasın 28b/12, Bu iş-içün Ùañrı çoúlara úaúır 31a/9, Olduàı-ıçun yüzı nÿrı òarÀb 35b/5, Úılmış-ıdı Óak rıøÀsı-ıçun niåÀr 38b/4, Ümmeti-içün vaèø itgil şevúile 39a/13, Bir dem oturmaà-ıçun taòt üzre şÀd 53b/10, Anuñ-ıçun gelmişem iy pÀdişÀh 61a/2, Olmaya dünyÀ-ıçun úalbinde pìç 62a/9, EnbiyÀ vü evliyÀ hürmeti-içün ya İlah 67b/11, YÀdigÀr olmaà-ıçun her encüme 69b/6

- *Miktar Edatları*

úadar : Ne úadar Àèãì ki var èiãyÀn ide 18a/10, Çekmez-idüm bu úadar yol zaómını 20b/6, Nìm-şemme belki bir õerre úadar 23a/4, Gerek Óaúúı úılasın ol úadar yÀd 25b/13, Ya İlahì bu úadar virgil mecÀl 41a/2,Bu úadar bilgil ki òÀãumdur benüm55b/13, MübtelÀ eyler anı aòir úadar 62b/ 6.

- *Zaman Edatları:*

berü : Úılmamışam bunca yıldan berü òÀb 40b/9.

degin : Öyle vaútine degin oturdılar 43a/5.

öñdin : Bundan öñdin úılmaduñ bir dìde-ter 29a/12, Andan öñdin bir şahıs gelse gerek 39a/ 8.

ãoñra : İncidenden ãoñra pes ne fÀéide 8a/12, Ölenden ãoñra bir altuna muótÀc 28a/3, Biz ölenden ãoñra olur ÀşikÀr 31b/6, Defn idenden ãoñra oldı muntaôır 56a/3, Úudret-i Óaú bilür andan ãoñra

óÀl 56b/5, Andan ãoñra ikraha benÀt-ı ùÀhir(1) et iy emìn 67a/12, Andan ãoñra yuyalar mÀ'u ma´ìn àad úala revÀn 67b/1.

- *Yer- Yön Edatları*

degin : Áèciz olduñ ta Semerúanda degin 64b/9.

dek : Gördi başdan ayaàa dek küllì nÿr 5b/3.

yaña : Makbereden yaña vardı tìz tìz 7a/ 2, Gelmege úomaz seni benden yaña 26b/1, Gelmedüñ bir kez gÿra benden yaña 33a/2, Ol yÀrenlerden yaña seyr iderüz 43a/6, Anı Óaú senden yana tañladılar 66a/4.

2. BAĞLAMA EDATLARI (Bağlaçlar)

Kelimeleri , kelime gruplarını ve cümleleri bağlayan edatlardır. Özellikle, dilimize Arapça ya da Farsçadan girmiş kelimeler bağlama edatı olarak kullanılır. Bağlama edatları ifade ettikleri anlam ve göreve göre şu başlıklar altında toplanabilir:

a) Sıralama Edatları:

ile/ ilen : Ki anuñ óürmetinden ùaàıla ùaş *2a/9*, TÀbıla óÀli nedür ide temìz 5b/2, Ùola úamu ÀsumÀn-ıla zemìn 18a/8, Evvel öldürdüñ atamla anamı 18b/10, NÀlesinden aàladı baór-ıla berr 29a/8, Nÿr ùoldı yirle gök arası 33a/9, Raómetüm ùolu zemìn-ilen felek 58a/1, Cehennemlen cenneti hem úıldı seyr
60a/5.

- *Bağlama Vavı:*

u / ü : Teõellül èacz u òõr-ı bende fermÀn *1b/9*, äalÀt-ılan selÀm u medó ü tekrÀr *3a/11*, Ne kelÀm u ãavt u ne úíl u ne úÀl *4b/9*, Ùaşraya çıúdı be-her derd ü belÀ *8a/8*, Baş açuú yalın ayaú èüryÀn u zÀr *10b/ 13*, Seçmeye èadl üzre hergiz òÀã u Àèm *12a/3*, Didi iy bì-èakl u óayrÀn u ãamed *16b/13*, Bunca ãoràu bu nedir ùÿl u àaraø *19b/8*, BÀyezíd óaúúında oldı òayr u şer *21b/11*, Yir ü gök ehli úamu olmış tebÀh *22a/5*, *22b/5*, Mescid ü miórÀbı pür òÀk eyledi *23a/5*, Be-zindÀn u úafaã iderdi zÀrì *24b/7*, CÀn u dil oldı úamu zìr ü zeber *29a/7*, Geldi çün Ùÿra Kelìm ü kÀr-sÀz

30b/3, Didi úamu òadd ü òÀyi hey'etin *31b/8*, Mest ü óayrÀn kendüzinden bì – òaber *34a/5*, Áòiret òatunıdur ol nìk ü zen *39a/6*, Óıøır gitdi işine zÀr u óazìn *40b/4*, Gördi bir şaòs u àarìb ü pür-kemÀl *42b/8*, Aàladı òalú u zemìn ü ÀsumÀn *46a/8*, Oàlına tapşurdı taòt u tÀcını *52b/7*, Ulu kiçi bay u yoòsullarumı *57a/7*, GÀv ü mÀhì berr ü baóri mÀcerÀ *59b/3*, Yir ü gök baóåin andan söylegil*60b/1*, CÀn u dil andan ola her dem sebaú *68b/10*.

vü *:* ÓayÀ ehli vü hem maóbÿb-ı Rahman2b/13, Anuñ eline vü özine ãad-bÀr *3a/11*, EvliyÀ vü enbiyÀdan iy Kerìm *5a/13*, Didi ÁmennÀ vü teslìm itdi cÀn *6b/11*, Götürmez her şahısden nükte vü nÀz *12b/3*, Òamÿşı vü ãabÿr u úanÀèat*13a/1*, Oda yaúar hem seni vü hem beni*19a/8*, Varıdı bir Hindì vü şÿride-hÀl *19b/13*, äÿret ü levni vü úaddi úÀmetin 31b/8, EvliyÀ vü enbiyÀ kim geldiler 35a/ 1, Maóv oldı çeşme vü Àb-ı revÀn 52a/12, EnbiyÀ vü evliyÀ hürmeti-içün ya İlah 67b/11.

b) *Karşılaştırma ve Denkleştirme Edatları:*

ger … ger … *:* CihÀn ger kÀfir ola ger müslimÀn *2a/6*.

hem … hem …: Oda yaúar hem seni vü hem beni *19a/8*, Bu söz-ile Hindÿ fertÿt oldı hem / Úaldı óayrÀn èaúlı bì-òïd oldı hem *20b/1*, èArş u ferş ü hem melek hem mÿr u mÀr *35a/2*, Hem ezelden ben saña hem der-úıdem *41b/7*, Hem sÿ'Àl oldı arada hem cevÀb *43a/4*.

ne… ne… Didi úanı ne ol oldı ne òÿ bu *4b/5*, Ne kelÀm u ãavt u ne úíl u ne úÀl 4b/9, Baúagördi ne gelür var ne gider *7b/8*, Baña ne bu ev gerekdür ne maúÀm *20b/8*, Ne óisÀb olur arada ne şümÀr *22a/9*, Ne bir hem-derdi var ne àam-güsÀrı *24b/7*.

ya… ya… *:* Ya úabasından ola ya pìrehen 37b/3.
ya… yaòud…: Oynayam ya aàlayam yÀòÿd gülem *59a/10*.

c) *Cümle Başı Edatları:*

- *<u>"aksi hâlde" ifadesi taşıyanlar:</u>*

yoàsa / yoòsa *:* Ol óükÿmet mi uludur yoòsa bu *16a/7*, Anda varan àamlu olur yoòsa

şÀd *20a/5*, Yoòsa úılur aèlemi bu tÀr u mÀr *22a/9*, Yoòsa kim óayvÀn ãıfat şöyle úala *35a/10*, Yoòsa iki üzülür şimdi úoluñ *55a/11*, Sen mi ulu olasın yoàsa bu şÀh *61b/1*

- *İstisna Bildirenler*

illÀ / illÀ ki : İllÀ ãoñında çü dir *6b/1*, Virür illÀ incidür andan virür *8b/5*, Velì çoú hem-nişìn illÀ münÀfıú *12b/11*, İllÀ bir vaèdesi gelmez baña òïş*19a/3*, Ev anuñdur illÀ evde olmaz ol *20a/13*, Çoú söz illÀ dimezem ben saña*30b/10*, İllÀ àÀyet ulu ola ol hümÀm *31b/13*, Bunı taèbìr itmez illÀ BÀyezíd *33b/6*, İllÀ göstermez özin ol şahıs *42b/2*, Pìrsin illÀ ki bÀlíà olmaduñ *59a/4*, Úaãd úıldı illÀ ÒÀlıú úoymadı *62a/3*, Gider illÀ zÀri zÀri yaş döker *65a/6*, Naôìrìn görmeye hiç kes illÀ ehl-i rÀz*67b/3*.

meger : Ez-úaøÀ bir gün meger òïr u òacìl *3b/8*, Biz saña bir bir meger gösterevüz *5a/10*, Bir kötegi varıdı Ànuñ meger *10a/7*, Bunı didi gitdi ol mÀhì meger *16a/5*, Uyòu girdi gözine ol dem meger *19b/1*, Ben tecellì eyledüm ùaàa meger *24a/1*, Meger kim bir gün Àòir óacc iderdi *28a/6*, Óaúú meded úıla meger ola şefiè *30a/3*, Geldi İblìs-i laèin bir gün meger *35b/1*, Gördi bir ùıflı meger SufyÀn-ı pìr *44b/6*, Bir èaceb dìvÀne var-ıdı meger *54a/12*, BÀyezíduñ seyri ol demde meger *59b/2*, Başı yola úomış olasın meger *68a/2*.

- *Netice ve İzah İfade Edenler:*

belki : Belki úomaz bunda daòı ùurmaàa *5b/11*, Belki nef èì aldı çoú iy õü-fünÿn *17a/12*, Nìm- şemme belki bir õerre úadar *23a/4*, Belki borc itmiş-idi yüz biñ dinÀr *38b/4*.

yaèni : ŞÀh-ı dìn kim yaèni Cibril-i emìn *48a/7*, İki adım yürüsem yÀniè be-gÀm *64b/6*, Özge dürre beñzemez yaèni budur *69a/8*, Òatmidür yaèni bu söz èAùùÀrdan *69b/1*.

- *Özet Bildirenler:*

el-úıããÀ : Altı aya çıúdı el-úıããa namÀz *54a/7*, İrdi el-úıããa ol Baàdada yaúın *58b/9*, Didi el-úıããa sözin ol pìre-zen *61a/1*.

- *Sebep Bildirenler:*

çü : Çü bismi'llÀhıdur her işde miftÀó *1b/2*, İllÀ ãoñında çü dir *6b/1*, Çü şÀdì yoú göñülde àam yeridür *12b/8*, Bir yola girür ki rÿşendir çü mÀh *16b/1*, İki gözi yaşı sil olmış çü Àb *23a/13*, Çü nefsine bu èaceb irişdi nÀgÀh *28a/9*, Di aña kim Óaúú çü dir iy bì-úarÀr *31a/1*, ÒÀùırı gözler çü úorúmaz ez-òaùar *62b/6*, Hem çü baúdum ãağuma geldi ÀãóÀb-ı yemìn *66b/12*.

çün : Bu işüñ menèine çün ol oldı sed*9b/8*, Çün ire Óaúúdan hidÀyet bir úula *15a/11*, Çün işitdi Óaú adın ol bì-úarÀr *23b/6*, Çün namÀzın úıldılar iy dìn eri *33b/10*, Şeyò çün pÀzÀra girdi ol zamÀn *39a/1*, Çün seni gördük emìn ü rÿzigÀr *43a/3*, Çün bu óÀli gördi leşker bÀ-güzìr *52a/9*, Çün úıyamet úopa ùartıla bisÀt *64b/11*.

çün ki : ëalÀlet çün ki senden hem hidÀyet *3b/4*, Çün ki nièmet anda boldur úorúu yoú *6b/6*, Didi bildüñ çün ki MÿsÀ olduàım *10a/1*, Çün ki sevmezidi aña øarrı yoú *17a/11*, İòtiyÀrı çün ki elden alasın *21b/9*, Çün ki olduñ derd elinden bì – karÀr *29b/3*, BÀyezídı çün ki defn itdi bular *34a/6*, Çün ki destÿr oldı ol şÿrìde- óÀl *45b/3*.

çün kim : Şemmece èadliyle çün kim dürişe *12a/5*, Çün kim anlar Óaúúa yol bulmış-durur *24a/7*, áusle meşàÿl oldı çün kim ol èazìz *35b/12*.

- *<u>Sonuç Bildirenler ("fakat" ifadesini taşıyanlar):</u>*

amma : Kimisi işidür amma serserì *57a/11*.

lÀ – cerem : LÀ-cerem ki Óaúúa ùoàrı gidesin*17b/2*, LÀ-cerem bir Àdem aàlaşmazıdı *29a/6*, LÀ-cerem kim nÀra uàrarsa yanar *29b/4*, Ùaàa ùaşa lÀ-cerem oldı òıùÀb *29b/13*, LÀ-cerem nefsini úıldı pÀy-mÀl *30a/2*, LÀ-cerem şeyùÀna almışdur úarìn *44a/4*, LÀ-cerem der-cümle'i èömr-i dırÀz *54b/3*, LÀ-cerem ki èafv ide perverdigÀr *57b/9*, LÀ-cerem ãÿretde olasın keşìş *59b/10*, LÀ – cerem ki ôulmıla ÈÀlem ùola *62b/11*, LÀ-cerem ol baór olabilmez òamÿş *68a/5*, LÀ-cerem ùoàrı yolı ùutup gide *69a/11*.

leykì : Leyki maúãÿda irişdürür tamÀm *50b/12*.
lìk : Lìk Àèrum ol şahısdendür müdÀm *62a/7*.
Lìki : Lìki göynüklü degildi baàrı hiç *29a/5*.

velì *:* Velì bencileyin hiç kimse yoúdur *3b/1*, Velì çoú hem-nişìn illÀ münÀfıú *12b/11*, Cismi deprenür velì óÀli òarÀb *51a/8*.

- *Şart ve Derece Bildirenler*

ancak *:* Didi budur óÀcetüm ancaú aña *22b/11*, Derd-i dildür ancaú Ànda ò°aste *29b/6*, Bu-durur ancaú devÀ didüm saña *37b/5*, Aldı ancaú özi mÀ-yaótÀcını *52b/7*.

bÀri *:* Salùanat gel bundan ögren bÀri sen *4a/11*, Áèdilem dime bari iy nÀ-bekÀr *11b/4*, Didiler ki bilmezüz bÀrì èaceb *38b/8*, Didi bÀrì bir duèÀ úıl iy èazìz *40b/2*, Urma bÀrì lÀfı iy bì-iètiúÀd *50a/4*, Buña maórem bÀri kemter bulınur *69a/1*.

eger *:* Eger biz úaùre andan eyleye cÿş *3b/3*, Eger dise ki başıñ úo bu yolda *13b/9*, , Eger biri úabÿl olursa pesdür *28a/8*, Sen eger úılduñsa terk-i Kird-gÀr *31a/1*, Eydeyim añlar-ısañ şimdi eger *55b/7*.

ger *:* Ger cılavın úosam anuñ iy mezìd *5b/7*, Olmaya ger sende bunda èayb u bed *14b/2*, Ger ziyÀde virse-yidüm õerreden *23b/10*, Ger melek ola muúarreb der-naôar *35a/3*, Ger baña bir õerre devlet viresin *47b/12*, Ger anuñ yalñuz ola meyli baña *57b/8*, Bu söz-ilen her şahıs ger dür ide *69a/11*.

gerçi/ gerçi ki *:* ÓaùÀsız úul cihÀnda gerçi çoúdur *3b/1*, Görinmez gözlere gerçi ki maósÿs *13a/10*, Gerçi baàladum buña dürlü niúÀb *37a/11*, ÒÀlıúa gerçi ki ben úıldum yaman *47a/12*, Gerçi anda cemè ola mìr ü vezìr *57b/12*, Gerçi bizde saña lÀyık yoú èamel *66a/11*.

şayed Úarnım ùoyınca şÀyed etmek bulam*4b/1*, EvliyÀdan ola şÀyed bu àarìb*40a/2*.

tÀ ki *:* Úo beni ta ki èÁmìde úul olam *4b/1*, Ta ki ãafram sÀkin ola bir nefes *5b/6*, ŞÀh yügürdi ta ki kÿtÀh ola yol *15a/6*, Ta ki saña yÀr ola perverdigÀr*17a/9*, Ta ki bu neslen be-nesl aña vire *32a/5*, Ta ki èömrinden úalınca bir nefes *55a/7*.

tek *:* Tek içüñde olmasun derd ü elem *17a/10*, Didi tek ãuyı gözümlen göreyin *51b/4*

d) Cümle Bağlayıcılar:

ki *:* Didi bunlara ki siz òïş geldiñüz *7a/6*, Didi iy äÀniè ki bu óÀlet nedür *10a/3*, èAdil bu mıdur ki otuz yıl tamÀm *11a/6*, Geldi hÀtifden nidÀ ki yÀr-ı men *20b/12*, Her ne kim èÌsÀ ãorar ol dir ki Hÿ 23b/4, Ki iy şÀò-ı Òaraúan benden selÀm *32b/5*, Uyma aña ki her dem ura lÀf *42a/* 7, Bildi ki bÀùıldur anuñ úamusın *50a/10*, MuãùafÀ didi ki bir cemèi melek 56b/9, PÀdişÀh eydür ki sen bilmez misin 64b/5.

kim *:* äordı kim bunlar kimüñdür iy èamÿ *4a/1*, Óaúú TeèÀla didi kim sen fÀrıà ol *10b/4*, Bunı ilet kim yaòşı tuófedür saña *16a/ 2*, Özi bilür kim neler úıldı baña *19a/ 1*, ZÀri úıldı kim müslimanlar úanı *20b/3*, Óaúú TeèÀla diledi kim fÀş ide *35b/8*, Didi kim maúbÿl dirsin òïş ola *43a/11*, Didi bülbül kim iy ya şÀh-ı cihÀn *45b/7*, Didi kim ululları ne yoldadur *57b/1*, Beni gör kim bunca yıldur uş tamÀm *65b/8*, Kim Suòan bì-iòtiyÀr olur cüdÀ *68a/3*.

e) Berkitme Edatları

da *:* Sevmeseydüm baña da virürdi nÀn *6a/1*, Daòı úomaz özgeyi de virmege *6a/10*, Nefsi àÀyet de taøarruè eyledi *7a/13*, Çün ikimüz de bir erden gelmişüz *14b/4*, Anı da virdi ãabÀhın bir ara *17a/3*, èAzìzim sen de öl ölmezden öñdin *25b/4*, Şimdi sen de ur anuñ terkini tìz *30b/1*, Òoyururlar atların da iy èamÿ *52a/11*.

daòı *:* Úılmayam daòı senüñle kÀl u úıl*4b/4*, Daòı úomaz özgeyi de virmege *6a/10*, İkimiz daòı bile öliserüz *14b/6*, Baña daòı niçe sözler söyledi *19b/7*, Ben dimeyem sen daòı ùur dipdiñüz *21b/6*, Mıãrì úılıçdan daòı yiti olur *29b/1*, İkisi daòı baña vÀãıl-durur *30b/6*, Diñle sözüm eydeyim daòı seni*36b/1*, Bu ùaleb daòı şimdi sende var *41b/9*, Andan ùoàdı úuş daòı iy bì- òaber *46b/3*, Ger selÀm itsem daòı olmaz yaúın *58b/13*, Hem daòı nesl-i Àdem içre úamer veşi*67b/10*, Diñle anuñ daòı bir dem sözini *69b/4*.

elbet /elbet de *:* Söyle elbet de emÀnetdür saña *19a/6*. Dir ki elbet ùamuyı yıúsam gerek 19b/6.

ki *:* Her işi ki olmaya anda õikr-i Óaúú yÀd *1b/3*, PÀk olàıl her alayık olan ki var *17a/9*, Ne úadar Àèãì ki var èiãyÀn ide *18a/10*, Diyebilmen anı ki dìvÀne dir *19b/4*, Her ki kendü õÀtına nÀôır da

21a/ 6, Óakìm Hindì ki ol esrÀrı didi *24b/13*, Sırr-ı ilhamı ki olmışıdı èayÀn *33a/12*, Bir gice ki ôulmet idi sehm- gìn *50b/4*, Ol emÀnet ki virmişdüm aña *55b/9*.

kim : Şahıs kim buncılayın yoldan gele *14b/8*, Didi ol şahıs aña kim iy emìn *15b/3*, Bunca lenger kim aãılmışdur saña *16b/8*, Áèãi kim her dem nedÀmet eyleye *18a/13*, Her ne kim èÌsÀ ãorar ol dir ki Hÿ *23b/4*, Her şahıs kim dünyede bi-derd ola *29b/7*, Zehì úul kim ola maóbÿb-ı ÒudÀ*34b/8*, Aña kim Állahuñ iõni anda yoú *35a/8*.

zinhÀr : ZinhÀr Àheste çıúar ÀvÀzuñı 5b/10, Bunlara ùolaşmaàıl sen zìnhÀr 10b/8, ZinhÀr ol mÀlı sen itmegil úabÿl 39a/10, Úoma elden bunı zinhÀr iy beşer 68a/5

f) Bağlama Edatları:

artıú : Senden artıú kimse fehm itmez bunı *33a/5*.

hem : Hem oldur cÀmièi ÀyÀt-ı ÚurÀn *3a/3*, Başına úodı muraããa tÀcı hem*5a/6*, Hem bilürsin niçün ola geldügüm*10a/1*, Hem muãirr ola daòı ùuğyÀn ide *18a/10*, Mescid ü miórÀb u hem zìr ü zeber *23a/9*, Tüyi yoú úarı hem dişi irişmiş *28b/2*, Çün irişdi nevbeti çil sÀle hem *32a/10*, Hem meclisden daòı pervÀsı yoú *40a/1*, Hem inandum serserì dermÀnuña *49b/8*, Hem Óasan daòı bile ol şeh-süvÀr *52b/12*, èAfv úıldum hem saña olma melÿl*61b/6*, Hem cennet bağında eğile úutını bellü bil *67a/7*.

ya : Ya bu virÀnede ùurup néidelüm *6b/7*, Bunca esbÀb u ya bunca kÀr u bÀr 16b/5, Ya anuñ óaúúında bir àaybet deye 19b/10,

yaòud :YÀòÿd inseñ bu yire iki arşun 27b/6, Düşdi öldi yaòÿd oldı bì-baãar 37a/1.

3. ÜNLEM EDATLARI

Ünlem edatları, insanların duygusal durumlarını anlatan, doğadaki sesleri, seslenmeleri , red, onay sorma, gösterme gibi anlatma şekillerini ifade ederler. Anlam ve görevlerine göre metnimizde tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

a) Ünlemler

- *<u>Üzüntü, teessür, pişmanlık bildirenler:</u>*

Àh : Atdı göğe didi Àh elüñden Àh 4a/ 8, Áh úıldı cÀndan ol yigit be-ãavt 17b/5,
Elli biñ óacca úabÿl oldı bu Àh 17b/12, Áh idi Fir'avnı àarúa ãalduran 18a/7, Bir Àh itdi yıúıldı öldi fi'l-hÀl 25a/ 7, Bir nefes ah eyleyüp seyrÀn ider 48a/2.

kÀşkì : KÀşki ola-ıdı ãad èömr-i diger 47b/ 5.

hay : Didi hay İlyÀs eya şÿrìde dìn 63b/6

- *"Tamam, nihayet" anlamı taşıyanlar:*

ha : Ha baúar kim öñüne nesne gele 7b/ 7.

b) Seslenme Edatları

À / (y)À : èAzìzÀ àam gözet sen àam-òïr olma 27b/10, Münezzehsin úamusından İlahÀ 2a/5, Dir İlahÀ rÿz u şeb fì- küllì óÀl 40b/8, Fitne olmasun İlÀhÀ hiç beşer 50b/13, Saña bende úamusı pÀdişÀhÀ 2a/5,Bu sehil işdür revÀn bitür şehÀ 7b/5,
ÒÀk-ı pÀyını göze úıl tÿtìyÀ 45b/1.

ey : Müsebbiódür saña ey úÀdir-i pÀk 2a/4, Óaúú eydür Ey Resÿl-ı muèteber ol 2b/7, Getürüñ anı baña tìz ey Àòi 32a/ 11.

eyÀ : Didi Óaúú néoldı eya Şiblì saña 19b/3, Didi ÁmennÀ eya şÀh-ı ferìd 22b/1, Óaú kelÀmında eya òulú-ı óasen 44a/1, Ol óakìm eydür eya şÀh-ı bülend 48b/13, Sensüzin bunda eya cÀn u cihÀn 55a/6, Didi hay İlyÀs eya şÿrìde dìn 63b/6

hey :Yüri hey bì-çÀre bu kibrüñi ãal 14b/9.

iy : Bir delü var-ıdı bir vaút iy emìn 3b/6, Geldi hatifden nidÀ iy baór-ı nÿr 6b/9, El getürdi didi iy perverdigÀr 9b/2, Çü segden kem degülsin iy mükerrem 13b/4, Aramuza girmegil iy sevgülü 19a/ 9, Didi söyle óÀcetüñ iy reh-nümÀ 22b/10, Didi iy nefs-i murdÀr denì sen 28a/10, Buldılar tÀrìòi anda iy ulu 32a/12, Yığnaú oldı bir gün ondan iy èamÿ 35b /9, Var otur yirüñde iy bì-çÀre úul 40a/10, Yoú mìzÀnda bundan ulu iy gedÀ 46b/12, Bì-naãìb itme olardan iy Raóim 48b/7 , Áòiretde n'idesin iy bì-òaber 50a/7, Özidür maùlÿbum iy şÀh-ı cihÀn 53b/1 ,Örü ùur bingil BurÀúa iy cüvÀn 56a/11 , Var otur kim bes-durur iy BÀyezíd 60b/6 ,Utan Àòi Tañrıdan iy bì-ÿãÿl 63b/ 9 ,

c) Sorma Edatları:

èaceb : Didiler ki bilmezüz bÀrì èaceb 38b/8, ÙÀlib ola mı kimsene èaceb 41b /11, Didi server kim nite oldı èaceb 43b/3.

kançaru : Úançarudan varur imdi aña yol 9b/10,èazmüñ úançarudur iy èazìz16b/ 2, Didi úaãduñ úançaru iy pÀk-i dìn 16b/12, Úançaruyadur bugün èazm-i sefer 20a/2, Didi ol maèşÿúa èazmüñ úançaru 45a/6,

kanda : Erenler úanda sen úanda imişsin 28b/8, Úanda varsa anı elden úoymazam 31a/3, Ta göreler úanda var bir ehl-i dìn 56b/10 , Úanda varsañ seni baúup göreyin 59b/1, Bulmadı úandadur ol şìr-i neri 60a/7, Kandasın görüngil iy cÀnum didi 60a/8

úanı : Didi úanı ne ol oldı ne òÿ bu 4b/ 5, äordı ehl-i Kaèbeye úanı òïca 20a/ 11, ZÀri úıldı kim müslimanlar úanı 20b/3, Úanı ol dìvÀne úılduàı niyÀz 30b/9, Didi úanı BÀyezíduñ tÀrìòi *32a/ 11*, Görme misiz yüzünüñ nÿrı úanı *35b/3*, Benüm itdügüm budur úanı senüñ *47a/9*, Úanı bu ÈÀlemde şimdi ehl-i rÀz
68b /12

kankı : Söyle úanúımuz diri úalısaruz 14b/6

ne : Ne ùururuz bÀri bundan gidelüm6b/7, Ger yir-isem ol bilür kim ne úıla 8a /13, Getürür İbrÀhìme gör ne úılur15b /10, Didi ne ùursın iy bì-çÀre sen 23b/2, Baña ne söyler gör ol dil-dÀrumı31a/8, Sen bu mÀlı ne yıàarsın iy zebÿn 39b/6, Ne cevab idem Óaúa úoyup gidem59a / 2, Özge yerde ne gezersin bì-baãar 60a/11.

neçün : Hürmet-ile neçün itmezsin nigÀh 14a/ 4.

neden : Söyle baña kim neden senden kemüm*14b /7, 45b/6.*

nice : Nice olasın orta yirde zÀhid *13a/6.*

niçe : Niçe söylersin sözi bunca güõÀf *14a/8*, Niçe depredem ben ol peyàÀma leb *30b/12*, Niçe yaşında ola ol şeyò-i tÀm 31b/9.

niçün : Böyle niçün dirsin iy divÀne úul 5b/13, Niçün böyle gidersin tìz tìz 16b/2, Niçün olmışsın úatı ÀvÀre sen 23b/2, Didi niçün yitürdüñ nìk-nÀmı 27a/12, Niçün eylersin bizi her dem ùaleb 42b/13, Niçün olmışsın øaèìf digil baña 51a /11.

nişe : Nişe ùurmazsın öri iy hiç-kes 14a/5, Nişe úılmaduñ maèÀş-ı rÿz-i gÀr 15b/4, Beni böyle nişe úılduñ bì-úarÀr 18b / 9.

nite : Didi ol divÀneye óÀlüñ nite 5b/ 4 , Nite virmezsin firÀvÀn nièmeti 7b/ 3, Nite geldüñ yine iy bì-çÀre sen 45b/5.

d) Gösterme Edatları:

tÀ : Olmayasın tÀ úatumda şerm-sÀr 10b/8, Giceler tÀ ãubó olunca berú ü Àb11a/8, Gice ióyÀ úılmış-ıdı tÀ seóer 19b/1, TÀ ola èÀlem cehennemden emìn 21a/12, TÀ òıùÀb irişdi iy DÀvud-ı pÀk 29a/11, Fehm idem tÀ Óaúúılan her nÀzuñı 33a/7, İdevüz tÀ óaúúı bÀùıldan temiz40b/2, TÀ vücÿdumda úalınca bir nefes 53b/3, İrmeye tÀ özüñe hergiz melÀl 61b/10, TÀ cihÀn ehli ala andan murÀd 68a/9.

uş *:4a/12, 11a/11,* Dilesem virmezler uş bir nÀn baña *11b/1,* Óaúú TeèÀla virdi uş dadum benüm *16a/3,* Söyleyeyin èaybuñı uş ÀşikÀr *21b/1,* Uş bugün meclisde anı şimdi tìz *38b/10,* Didiler aña kim uş geldi imÀm *39b/2,* Evvel Àòir baúdum uş iy dìn eri *40a/6,* Bu baña ôulm eyler uş sensin èalìm *61b/2,* Uş görürsin èÀlemüñ óÀlin úamu 66a/2, Bu kitÀb içindedür uş iy cüvÀn 68a/11, Òatim úıldum himmet-ilen uş tamÀm 69b/10.

uşda : Òïca òïş úal ki ben uşda giderem 25b/3, Uşda olmışsın ãusızlıúdan òarÀb 51b/2

VI.FİİLLER

1. OLUMSUZLUK EKİ

Eski Türkçe devresinde nbu yana fiillerde menfiliği bildiren temel ek "-ma, -me" fiilden fiil yapma ekidir. Metnimizde de neredeyse tüm fiil çekimlerinde ve fiil yapılarında karşımıza örnekleri çıkmaktadır. Üzerinde çalıştığımız eserde hep "-ma, -me" biçimini korumuştur. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

ayır-ma-sun 24a/10, baú-ma 31a/9, bil-me-di 35b/13, bul-ma-dı 9a/13, di-me 19a/8 , doy-ma-dı 24a/2, ek-me 28b/11, gel-me-se 10b/2, gir-me-gil 19a/9, gör-me-miş mi-sin ki 18a/5, işit-me-sün 5b/9, kal-ma-dı 29b/10, kıl-ma-y-a 5b/6, úo-ma 56b/6, ol-ma-y-a 20b/5, otur-ma 21a/5, seç-me-y-e 12a/3, sev-me-y-en-e 6a/6, söyle-me-di 30b/8, terk it-me-y-ince 17a/13, ùolaş-ma 11b/12, ùuy-ma-du-ñ 40b/1, unut-ma-àıl 16a/4, uyu-ma-y-am 20a/9, var-ma-y-ınca 20a/9, vir-me 25b/12, ye-me 10b/6, yi-me-y-em 8b/8, zulm it-me 14b/10

2. BİLDİRME EKLERİ ve EK FİİL

İsimleri yüklem yapmak amacıyla kullanılan "i-" ek fiili aynı zamanda cevheri fiil olarak adlandırılır. İsimleri yüklem yapmak dışında birleşik fiil çekimlerinde de kullanılır. Metnimizde her iki görevde de kullanıldığı pek çok örnek vardır.

Bildirme çekimleri ek fiil yardımıyla ismin yüklem yapıldığı çekimlerdir. Bildirme çekimlerinde yüklem olan isim dört zamanla çekimlenir ve şahıs ekleri alır.

Metnimizden seçtiğimiz örnekler çekimlenme zamanına göre şöyledir:

a) Bildirme Geniş Zaman Çekimi

Bildirme geniş zaman çekimlerinde zamir menşeli şahıs ekleri doğrudan ismin üzerine getirilir.

1. ***Teklik 1.Şahıs:*** ***–am, -em ; -van, -ven***

*-am, -em*Benem şehr-i èulÿm 3a/9, óayrÀnam özümden bì-òaber 11a/10, Dir benem merkebi èAbden-Şekÿr 56a/6-63b/11, YÀrenlerüme àayet intiôÀram 33a/2, Didi ki ãusuzam iy merd-i gedÀ 51a/12, Altmış yıldur ùÀlibem ilmüñ güvÀh 41a/8, Gice gündüz ùÀlibem dìdÀrına 53a/13.

-van, -ven BerÀberven ölenden ãoñra 27b/7, Muntaôırvan şimdi ben 47b/8 .

2. ***Teklik 2. Şahıs:*** ***-sın, -sin***

Münezzehsin úamusından 2a/5, bu işlerde cüstsin 8a/1, Ölicek müşkil-güşÀsın 34b/7, Didi bilürem Óıøırsın 40a/4 Bunca yıllardur ki óasretsin 45a/7, Pìrsin illÀ ki 59a/4, uş sensin èalìm 61b/2.

3. Teklik 3. Şahıs: -durur, -dur, -dür

-dur, -dür Üçüncidür bulara 2b/13, Ol óükÿmet mi uludur 16a/7, göñüldendür senüñ nÀleñ 29a/13, Ol muóibbler defteridür 40a/9, Saña ol úuşdan bu yeğdür 44b/12, muúarreb bendedür 62a/13.

-durur Anuñ evvelki yÀri-durur 2b/1, çoú yıllar-durur 22b/8, ol-durur Àb-ı óayÀt 36b/10, Tañrı õikrine mÀil-durur 44a/7, maèniden lÀzım-durur 66b/13.

4. Çokluk 1. Şahıs: -uz, -üz

ol úavmüñ muóibbiyüz 9a/1, biz rÿóÀniyüz 43a/1

Metnimizde bildirme geniş zaman çokluk 2. şahıs ve çokluk 3. şahıs örneği bulunmamaktadır.

b) Bildirme Öğrenilen Geçmiş Zaman

imiş ne-imişsin 28b/8, õikr-i Óaúúı terkimiş 44a/5

c) Bildirme Görülen Geçmiş Zaman

Teklik 1. Şahıs: -idüm

ùÀlib-idüm ben saña 41b/5

Teklik 2. Şahıs:-ıduñ

Taòt-ı Belhe şÀhıduñ 15b/3, Úanda-y-ıduñ söyle 60a/10.

Teklik 3. Şahıs: -ıdı, -idi

cigeri biryÀnıdı 3b/7, PehlevÀn idi 9a/7, mest-i kÀmil Óaúúıdı 12b/2, Àhıdı dad alduran 18a/7, Hüner-mend – idi 24a/13, bir elce etmek-idi 42a/11, Issı-ıdı gün 49a/7.

Çokluk 1. Şahıs: -ıduk
Yoàıduú evvel 2a/1.

d) Şart Çekimi

Teklik 2. Şahıs : -ise-ñ
Àèdil –iseñ 11b/5, er-iseñ 13b/8

Teklik 3. Şahıs : -sa, -ısa
varsa göster baña 43b/5, Ne ki buyruà-ısa 47a/6, Varısa naômında noúãÀn 70a/9

3. İSİMDEN FİİL YAPMA EKLERİ

İsim kök ya da gövdelerden fiiller türeten eklerdir. Metnimizd tespit ettiğimiz ekler ve seçtiğimiz örnekler şöyledir:

-a-, -e-
beñ(i)z-e-r-di 54b/6, boş-a-l-dı 61b/5, bud-a-à 45a/1, buñ-a-l-mış 51a/10, dil-e-k 64a/8,dil-e-r 41a/3, dil-eise-m 11b/1, düz-e-t-di 2a/11,uà(u)r-a-dı 10b/10, uà(u)r-a-t-uk 57a/9, yarlıà-a-r 30a/6, yumuş-a-n-dı 64a/5,

-la-, -le-
èaceb-le-di 25a/3, at-la-n-dı 63b/4, av-la-mış 44a/5, baà-la-ñ 22a/8, baà-la-y-a-lar 66a/6, baàış-la-dı 33a/10, baş-la-dı 9a/1, baş-la-du-ñ 68a/2, çat-la-dı 7b/12, giz-le-di 30b/8, giz-le-n-mek 59a/12, göz-le-r 62b/6, hasret-le-n-üben 62a/5, ısmar-la-dı 37b/9, iş-le-r 44b/1, kap-la-dı 4b/6, kap-la-mış-dı 54b/2, saú-la-maz-dı 38b/3, ùaş-la-dı 15b/5, ùoy-la-y-a 57b/7, yük-le-t-üñ 64a/2

-ra-, -re-
kük-re-miş 22a/1, kük-re-r 22a/12

4. FİİLDEN FİİL YAPMA EKLERİ

Fiil kök ve gövdelerinden yeni fiiller türetmek amacıyla kullanılan bu eklerin metnimizden seçtiğimiz örnekleri şöyledir:

-ar-
çık-ar-dı 15a/13- 25a/9, kop-ar 24a/10

-dur-, -dür-
al-dur-an 18a/7, bil-dür-e 60b/12, bil-dür-iben 48b/7, bil-dür-ür 36b/9, çek-dür-ür-sin 7b/3, dön-

dür-dü-ñ 17a/8, gön-dür-ür 46a/2, ir-iş-dür-en 1b/4, öl-dür 29a/6, öl-dür-ür-sin 8a/4, sal-dur-an 18a/7, tol-dur-ur 52a/11, toy-dur-a-vuz 55b/12, yan-dur-dı 15a/1, yaz-dur-du-ñ 1b/10, yüz dön-dür-e-sin 13b/11

-ı-

úaú-ı-r 31a/9

-l-

aç-ı-l-dı 39b/11, as-ı-l-mış-dur 16b/8, boş-a-l-dı 61b/5, buña-l-mış 51a/10, di-y-i-l-en 15a/2, dök-ü-l-di 7b/12, eg-i-l 67a/7, gönder-i-l-di 8a/11, götür-ü-l-di 46a/4, tag-ı-l-dı 51a/7, tag-ı-l-ur-lar 56b/10, tart-ı-l-a 64b/11, yar-ı-l-dı 56a/4, yaz-ı-l-mış 32b/4, yık-ı-l 23a/8, yık-ı-l-dı-lar 25a/1, yık-ı-l-uban 20b/13,

-n-

boya-n-ur 15b/2, bul-ı-n-maz 6b/6, depre-n-ür 51a/8, gizle-n-mek 59a/12, gör-i-n-en 2b/10, hasretle-n-üben 62a/5, it-i-n-ür-sin 25b/5, sev-i-n-ür-sin 11a/5, soy-ı-n-dı 35b/11, söyle-n-üp 7b/9 , sür-i-n-ür 8a/7, toy-u-n 52a/10, ur-ı-n-ur 8a/7 – 44b/8, , yum(u)şa-n-dı 64a/5.

-ş-

aàla-ş-maz-ıdı 29a/6, çıà(ı)r-ı-ş-up 39a/5, ditre-ş-ür 3b/12- 22a/11, dür-ü-ş 53b/13, gül-i-ş-ür 6a/7, ir-i-ş-di 29a/11-32a/6, ir-i-ş-en 2b/12, ir-i-ş-miş 28b/2, ir-i-ş-miş-dür 30a/13, koç-u-ş-dı-lar 42b711, sık-ı-ş-ur 16b/13, söyle-ş-ür-em 10a/4, tap-ı-ş-ur-a 37b/2, tola-ş-ma-àıl 10b/8, tut-u-ş-dı 39b/12, ula-ş-mak 25a/13, yak-ı-ş-ı (yaòşı)45a/10, yara-ş-maz 40b/12-44b/10, yara-ş-ur 55a/3, yügür-ü-ş-me-de-dür 39a/5

-t-

depre-t-em 30b/12, inci-t-en-den 8a/12, kırcılda-t-ur-dı 7b/9, korku-t-ur 6b/2, söyle-t-me 11b/8, ùag-ı-t 43b/10, uàra-t-du-ñ 49b/6, ugra-t-ma-sun 44b/2, yük-le-t 39b/5, yükle-t-üñ 64b/2, yüri-t-ür 30a/12.

-ur-, -ür-

bit-ür-eyin 64a/6, geç-ür-di 43b/1, get-ür-dü-m 25b/2, ir-ür-dü-m 25a/5, tap(ı)ş-ur-dı 46a/10, toy-ur-ur-lar 52a/11, yit-ür-ür-se 46b/10, yit-ür-di-ler 43a/5

Metnimizde birkaç örnekte bu ekin düz ünlü ile kullanıldığı görülmektedir.

çıà – ı-r-ı-ş-up 39a/5, eg-i-r-i 10a/9.

5. BİRLEŞİK FİİLLER

a) Kurallı Birleşik Fiiller

İki fiilin bir zarf fiille birleşmesi yoluyla oluşturulur. Metnimizdeki örnekler arasında en çok olumsuz çekimlerine rastlanmıştır:

-Yeterlik Birleşik Fiili:

"F+ -e + bil-" yapısıyla kurulur. Olumsuz çekimlerinde Eski Türkçedeki u- yardımcı fiili bil- fiilinin yerini alır. Eski Anadolu Türkçesi sahasında u- fiili düştüğü için olumsuzluk eki zarf fiilin üstüne getirilir. Metnimizde tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

diyebile mi 12b/4, óamd idebile 1b/8

Metnimizde tespit ettiğimiz olumsuz çekim örnekleri de şunlardır:

başaramaz 49a/1, bilemez 13a/11 irişemezler 56b/4, kesb idemez 23a/2, pend idemez 42a/5

Metnimizde bu örneklerin dışında yeterlik birleşik fiillerinin olumsuzunda bil- fiilinin de kullanıldığı tespit edilmiştir:

bulabilemez 12b/10, diyebilmen 19b/4, olabilmez 65b/1- 68a/5, turabilemez 23b/11

b)İsimden Yardımcı Fiillerle Fiil Yapma

Tek başlarına anlam taşımayan birlikte kullanıldıkları isimlere göre anlam kazanan yardımcı fiiller it-, úıl- , eyle-, ol- fiilleridir. Bunlar isimle beraber kullanılarak birleşik fiil yapısı oluşturururlar.

Metnimizden seçtiğimiz örnekler şöyledir:

it-

Àh itdi 25a/7, èarz idersin 41b/3, ÀşikÀr itdi 33b/13, èayÀn itdüm 23b/9, baór ider 18b/3, beyÀn ideyüm 37b/11, bì-cÀn ider 48a/2, cehd itse 1b/3, defn itdiler 46a/7, devrÀn ider 46a/5, fehm idem 33a/7, feryÀd iderler 22a/4,feth ide 1b/2, óacc iderdi 28a/6, imtihÀn itdi 15b/1, èiãyÀn ide 18a/10, kÀbul itseñ 43a/7, úut itmişem 11a/7, maóv idesin 17b/2, medòÀl itmez 44b/3, minnet itmezem 41b/10, naúìl itmiş 33b/8, naôar ide 11a/10,nidÀ itdi 33a/1, nigÀh itmezsin 14a/4, pervÀz itdi 44b/13, sarf itsün 39a/9,selÀm itdi 30b/13, seyr iderüz 43a/6, ãoóbet idelüm 42b/6, şerò ideyim 21b/4, şükr ide 1b/5, takdìr itmişem 41b/6, ùaleb iderdi 37b/12, taãnìf itmiş-idi 50b/2, ùaş ider 36a/12, ùon itdi 16b/10, yaraú itdi 42b/7, ôulm itme 14b/10

úıl-

Àh úıldı 17b/5, ÀzÀd úıl 44b/12, beyÀn úıldı 19b/2, bì-úarÀr úılduñ 18b/9, cÀv úılma 7b/4, çÀk kıldı 37a/4, daèvi úıldı 23b/12, fÀúir úılduñ 15b/4, fikir úıldı 49a/13, güõÀr úıl 13a/7, òÀk úıldı 36a/10, óavÀle úıldı 2b/2, óaõer kılurdı 3a/2, hürmet úılayum 14a/9, èibÀdet úıldı 50b/1, işÀret úıldı 2b/11, iôóÀr úılma 12b/7, karÀr úılmış 22a/2, muèÀf úıldı 45a/2, münÀcÀtı úılsañ 18b/7, naôar úıldı 37a/1, nevhÀ úıldı 15a/7, niåÀr úılmış-ıdı 38b/4, nÿş úıldı 2b/3, pervÀz úıldı 25a/10, tèalim úılmış 25a/12, tebÀh úılmasun 42a/8, tebessüm úıldı 43a/13, terk úıldı 50a/ 12, tevÀøuè úıldı 14b/9, tevbe úıldı 24a/3, yÀd úıl 46b/2,yÀd úılasın 25b/13, zÀrì úıldı 20b/2.

eyle-

Àèdet eyle 13a/1, Àèr eyleye 12a/4, berk eyledi 15a/9, beyÀn eyle 23b/8, cÿş eyleye 3b/3, emÀnet eyleye 32a/1, fÀş eylerem 28a/2, fermÀn eyledi 16a/9, fikr eylegil 42a/3, àarú eyledi 10a/10, òÀb eyledi 13b/2, òalú eyledi 14b/11, helÀk eyler 18a/3, heybet eyler 22a/3, òıùÀb eyledi 17a/ 4, ilhÀm eyledi 15b/12, kabÿl eyler 46a/13, luùf eylegil 19b/11, muúadder eyledüñ 2a/2, münÀcÀt eyledi 37a/8, nezr eylemiş 39a/9, peyàÀm eyledi 19b/7, raóm eylemişlerdir 46b/4, red eyleme 40a/12, seyrÀn eylemiş 21a/2, sÿd eyledüñ 17b/11, şÀd eyle 41a/10, şeró eyledi 31a/6, tÀleb eylersin 42b/13, taãadduk eyledüñ 17a/6, tecellì eyledüm 24a/1, tedbür eylesün 24b/8, terk eyledi 15a/12, teşvìş eyledi 50b/5, var eyledüñ 2a/1, yek-sÀn eyledi 16a/9, øÀyiè eyleme 14b/12, zìr ü zeber eyleyem 36a/6.

ol-

aóbÀb oldı 13b/7, ÀşikÀr oldı 29b/5, ÀvÀre olmışsın 23b/2, berÀber olısar 27b/3, bì-úarÀr olduñ 29b/3, cemè oldılar 33b/9, dem-sÀz oluñ 30a/1, derd olmaya 12b/8, destÿr oldı 45b/3, ebleh olma 16a/10, emìn ola 20a/7, fÀrià oldı 36a/1, fevt oldı 17b/5, àaèib oldı 40b/4, àarú olmışıdı 50b/3, gerek olmaya 13b/9, güzìn olur 34b/10, òaberdÀr olmadı 35b/13, òÀk oldı 39b/12, óÀs olupdur 41a/5, helÀk oldı 37a/4, hem-rÀh olısar 25b/10, kabÿl olursa 28a/8, kem olma 46b/1, lÀzım oldı 1b/5, libÀs olmış 36a/8, maàbÿn olısar 25b/4, maóv ola 41a/1, meşàÿl oldı 35b/12, muùiè oluñ 14b/11, müdÀm olayım 45a11, müreccÀh olısar 18a/9, müsÀfür oldı 24b/1, nÀzır ol 42b/5, nefèi oldı 17a/12, pÀk olàıl 17a/9, peşìmÀn oldı 28a/9, rÀøı olalum 21b/6, sÀkin ol 40a8, selÀm olsun 32b/5, sil oldı 11b/9, şÀd olasan 13b/10, tìz oluñ 15b/6,

vuúÿf olmadum 49b/5,yÀd olmaya 1b/3, yÀr ola 17a/9, yoú ola 16b/4, zebÿn oldı 10a/13.

Bunların dışında metnimizde anlam kalıplaşmasına uğramış diğer fiillerden seçtiğimiz örnekler şöyledir:

Yalın Hâldeki İsimlerle

Àèciz úalur 41b/1, èaleyk aldı 42b/10, ÀmÀn virgil 40a/12, baş úomışdı 45a/4, cÀn virürler 13a/13, cevÀb virmedi 23b/3, el çekdüm 52a/4, el yumışdı 7a/10, emek çekdi 46b/5, ġam gözet 27b/10, girü úoduñ 16/7, göz tutmış-ıdı 15a/3, göz tutmışam 30a/7, àurÿr virme 11b/8, àÿş tutardı 29a/3, òalel virdüñ 49b/12, òayrÀn kaldı 25a/6 - 37a/5, inãÀf virgil 42a/4, úāéim turmış-ıdı 54a/7, úÀlem çek 3a/13 , kem görmegil 18a/1, úulaú tutmaz-ıdıñ 31a/7, úulaú ururlar 57a/3, lÀf ura 42a/7,lÀf urma 14a/8, lÀf urmamışam 41a/9, mecÀl bulmaz 41a/7, mecÀl virgil 41a/7,meşk alupsın 27b/9, mevc ururlar 22a/4, naèra urdı 36a/6- 48a/6, öri ùurdı 42b/10, örü ùur 39a/3,öri ùurmazsın 14a/5revÀn úoydı 5a/1, ãatun almış 39a/7, selÀm virürdi 42a/13, sülÿk virmişem 10b/7, tèalim al 46b/1, ùaş atarlar 12a/10, ùaş ururdı 12a/6, vaède virmişdi 8b/4, yaàış vire 10a/2, yaòşı bak 34a/1, yüz uram 61a/11

Belirtme Hâlindeki İsimlerle

başın ko 13b/8, berÀtı yazdurduñ 1b/10, cılavın kosam 5b/7, haşrumızı kopara 24a/10, úíl u úÀlı úomaduñ 28b/9

Yönelme Hâlindeki İsimlerle

düşmenine bulışur 6a/7, ele girmez 12b/11, emanete yarar 2b/6, óayrete düşdi 34a/10, kahrına ugratmasun 44b/2, melÀle irişmesün 2b/2, odlara salma 27b/10, odlara yakasın 28a/10, özine geldi 21a/1, ùaşa ùutarlar 12a/13, ùaşlara çaldı 20b/2, turmağa komaz 5b/11, yire çaldı 10a/8

Ayrılma Hâlindeki İsimlerle

koymadı yoldan 13b/6, koma elden 17b/3, koma elinden 36b/5,

İyelik Eki İle

acığı tutdı 4a/7 - 15b/5 , muraduñ úo 41a/13

6. FİİL ÇEKİMİ

A)Basit Çekimler

I. Bildirme Kipleri

a) Görülen Geçmiş Zaman

Kip eki –dı, di, -du, dü'dür Ünsüz benzeşmesi kuralının dışında kullanılır. 1. ve 2. şahıslarda yuvarlak ünlü ile , 3. şahıslarda düz ünlülerle çekimlenir. Metnimizde nadir de olsa bu kuralın dışına çıkıldığını görüyoruz.

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -du-m, dü-m

èayÀn it-düm 23b/9, bagla-du-m 37a/11, bak-du-m 66b/8, di-dü-m 21b/2, getür-dü-m 25b/2,gir-dü-m 34a/11, gör-dü-m 18b/5, irür-düm 25a/5, işit-dü-m 28a/5, n'eyle-dü-m 10a/3, otur-du-m 25b/2,tecelli eyle-dü-m 24a/1, var-du-m 25a/5, vir-dü-m 23b/9.

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -du-ñ, dü-ñ

bil-dü-ñ 10a/1, buyur-du-ñ 49b/7,döndür-dü-ñ 17a/8, gel-dü-ñ 2b/5, gör-dü-ñ 15a/12, úo-du-ñ 16b/7, sal-du-ñ 18/11, öldür-dü-ñ 18b/10, söyle-dü-ñ 45a/6 , sür-dü-ñ 40b/1, ùoy-du-ñ 12a/12, uy-du-ñ 12a/12, var eyle-dü-ñ 1b/11, yazdur-du-ñ 1b/10.

Metnimizde bir örnekte düz ünlü ile kullanılmıştır:

ayır-dı-ñ 18b/11

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -dı, di

boz-dı 50b/8, bula-dı 43b/1, bul-dı 25a/4, çevür-di 12a/11, di-di 42b/5, diledi 4b/13, düş-di 17a/3, düzet- di 2a/11, eyt- di 43a/6, àarú eyledi 10a/10, gel-di 25a/4, gör-di 39b/13, iç-di 13a/12, işit-di 65b/2, söyle-di 15b/12, taşlara çal-dı 20b/2, uàra-dı 14a/1, vir-di 28a/12, uyı-dı 16b/10, yan-dı 18b/11, yapış-dı 49a/4, yüri-di 14b/13,

Çokluk 1. Şahıs Çekimi: -duú, ,- dük

di-dü-k 62b/10, gel-dü-k 14b/5, gör-dü-k 43a/3, kal-du-k 48b/12, mübtela ol-du-k 62b/3, söyle-dü-k 62b/10, tut-du-k 3b/4

Metnimizde bir örnekte düz ünlü ile kullanılmıştır:

vir-di-k 23a/1

Çokluk 2. Şahıs Çekimi: -duñuz ,- düñüz

getür-düñüz 20b/3 – 20b/7, úıl duñuz 7a/6.

Metnimizde bir örnekte düz ünlü ile kullanılmıştır:

gel- diñüz 7a/6

Çokluk 3. Şahıs Çekimi: -dılar, -diler

bil-diler 41b/8, bul-dılar 32a/12, di-diler 20a/3, dön-diler 34a/6, efàan úıl-dılar 20b/13, getür-diler 32a/13, gör-diler 21a/3, ir-diler 31b/3, iriş-diler 52b/13, işit-diler 25a/6, tÀlib ol-dılar 41b/8, tut-dılar 17b/9, uy-dular 49a/3, üşen-diler 13a/12, yaz-dılar 32a/3, yıkıl-dılar 25a/2, yitür-diler 43a/5.

- *Görülen geçmiş zamanın olumsuzu:*

èamel úılmadum 49b/2, bilmediler 48a/12, bulmadı 9a/13, dimediler 28b/10, gelmedi 36a/11, úalmadı 29b/10, úÀniè olmadum 53a/13,sevmedi 50a/11, tahammül kılmadum 34a/11, turmadı 14a/2, urmadı 50a/9, virmedi 58b/12, yimedi 46b/5, yir bulmadum 34a/11

- *Görülen geçmiş zamanın Soru şekli:*

bil-dü-ñüz mi ki 35b/2, di-me-miş miydüñ 4b/3, itmedi mi hasab 18a/6.

b) ***Öğrenilen Geçmiş Zaman***

"-mış, -miş" eki ile çekimlenir Bu yüzden düzlük yuvarlaklık uyumuna tÀbi değildir. Eski Anadolu Türkçesi devresinde bu zaman için kullanılan ikinci bir ek de "-up" zarf fiil ekidir. Metnimizde her iki örneğine de rastlanmaktadır. Öğrenilen geçmiş zaman çekimi zamir menşeli şahıs ekleri ile yapılır. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

-mış, -miş eki ile

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -mışam,- mişem

ÀzÀd ol-mışam 53b/6, düz-mişem 41b/6, esìr ol-mışam 45a/9 göz tut-mışam 30a/7, hacc eyle-mişem 28a/7, helÀk ol-mışam 11a/9, ısmarla-mışam 19a/10, èizzet bul-mışam 53b/6, küs-mişem 10a/2, sına-mışam 8b/3, vir-mişem 10b/7

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -mışsın, - mişsin

cemè úılmışsın 53b/5 , işit-mişsin 36b/8 ol-mışsın 51a/11

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -mış, - miş, -mışdur, -mişdür

almış-durur 39a/4, ÀşikÀr olmış 49a/ 6, buruş-mış 28b/2, dön-miş 10b/11, düş-mişdür 13a/11, àaèib ol-mış 15a/6, ısmarla-mışdur 33a/5, iriş-mişdür 30a/13, kaplamış 44a/4, komış 68a/2, kopmış kıyÀmet 21b/13, mezìd olmış 34b/9, nÀkil itmiş 33b/8, otur-mış 18b/5, raóm eyle-mişler-dür 46b/4, sanç-mış 15b/10, söylemiş 68b/6,tutmış 43b/8,turmış 23a/13, utmış-durur 9b/11, uzat-mış 14a/3, vir-miş 24b/12, yatmış 9b/12,

Çokluk 1. Şahıs Çekimi: -mışuz, -mişüz

gel-mişüz 14b/4, úal-mışuz 14b/4, ol-mışuz 43a/3

Çokluk 1. Şahıs Çekimi: -mışuz, -mişüz

di-mişler 17b/1.

- *Öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu*

bilmemişem 65b/9, görmemişsin 5a/10, kılmamışam 40b/9, lÀf urmamışam 41a/9, tatmamışam 40b/9uyımamış 23b/1, yimemiş 23b/1

- *Öğrenilen geçmiş zamanın Soru şekli:*

görmemiş misin ki 18a/5, n'içün olmışsın 23b/2.

-up zarf fiil eki ile:

görüpdür 19a/5, irişdür 24b/5, úalıpdur 24b/6, satupdur 28b/7, taãdìk idüpdür 1b/7, uàradıpdur 8b/3, ölmeyüpdür 23a/11,

c) Geniş Zaman

Metnimizde tespit ettiğimiz geniş zaman ekleri –r, -ar, -er, -ur, -ür'dür. Geniş zaman çekimi de zamir menşeli şahıs ekleri ile yapılır. Metnimizde tespit ettiğimiz örneklerden seçtiklerimiz şöyledir:

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -r-em,-a-ram,-e-rem, -ur-am, -ür-em

aàla-r-am 65b/1, al-ur-am 10a/6, bil-ür-em 49a/4, dile-r-em 67a/3, di-r-em 70b/5, fÀş id-e-rem 28a/2, geçür-ür-em 11a/11, gid-er-em 25b/3, gör-ür-em 42a/6, sat-ar-am 17b/7, söyleş-ür-em 10a/4, vir-ür-em 8b/4 - 28a/11, yan-ar-am 61a/4, yat-ur-am 11a/6.

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -ar-sın, -er-sin, -ur-sın, -ür-sin

al-ur-sın 14a/10, bil-ür-sin 37a/9- 47a/9, daèvi úıl-ur-sın ki 11b/2, gör-ür-sin

43a/8- 43b/7, güven-ür-sin ki 27b/8, hem-rah idin-ür-sin 25b/5, iste-r-sin 16b/6, maúbÿl di-r-sin 43a/11, minnet id-er-sin 41b/10, oku-r-sın 69a/3, öldür-ür-sin 8a/4, sev-er-sin 5b/12, sevin-ür-sin 11a/5, söyleş-ür-sin 10a/5, tÀleb eyle-r-sin 42b/13, um-ar-sın 41a75, uyu-r-sın 11a/11, var-ur-sın 16b/8, yak-ar-sın 28a/10, yıà-ar-sın 39b/6, yürü-r-sin 16b/7.

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -r, -ar, -er, -ur, -ür

Àèciz úalur 41b/1, boyan-ur 15b/2, boya-r 18b/3, dik-er 15b/1, düş-er 12a/9, ey(i)t-ür 25a/11, getür-ür 15b/10, úabar-ur 64b/6, kes-er 17b/1, úıàır-ur 49a/5, naèra urur 22a/11, sor-ur 67a/4, sürin-ür 8a/7, urın-ur 8a/7, yaú-ar 11a/8, yapış-ur 22a/10.

Çokluk 1. Şahıs Çekimi:-ur-uz,- ür-üz

gid-erüz 43a/6, ùur-ur-uz 6b/7.

Çokluk 3. Şahıs Çekimi:-ur-lar, -ür-ler

cÀn vir-ür-ler 13a/13, çek-er-ler 22a/10, di-r-ler 39a/5, feryÀd id-er-ler 22a/4, mevc ur-ur-lar 22a/4, oúu-r-lar 67a/9, ùaş at-ar-lar 12a/10, ùoyur-ur-lar 52a/11,ùut-ar-lar 12a/13, yügrüş-ür-ler 4a/3.

- *Geniş zamanın olumsuz çekimi*

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -maz-am, -mez-em

bil-mez-em 6a/3, di-mez-em 30b/10, elden úoy-maz-am 31a/3, git-mez-em 45a/10,gör-mez-em 19a/6, úo-maz-am 22a/7, terk it-mez-em 45b/8, um-maz-am 67a/3, unut-maz-am 45a/10,

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -maz-sın, -mez-sin

gerek-mez-sin 13b/10, öri ùur-maz-sın 14a/5, ãor-maz-sın 53b/11, vir-mez-sin 7b/3.

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -maz, -mez

bil mez 68a/5, bulın-maz 6b/6, deg-mez 53b/10, dile-mez 19b/9, döy-mez 48a/3, esirge-mez 5b/13, fehm it-mez 33a/5, gel-mez 19a/3, gerek- mez 54b/9, görin-mez 13a/10, göster-mez 42b/2, òaberdÀr úıl-maz 28a/1, úabÿl eyle-mez 9b/4, melÿl ol-maz 33b/2, ãıàış-

maz 19a/11, ùoy-maz 5b/7, yaraş-maz 40b/12, yi-mez 6b/3

Çokluk 3. Şahıs Çekimi:-maz-lar, -mez-ler
gör-mez-ler 43a/9, vir-mez-ler 11b/1

Metnimizde iki örnekte olumsuz soru çekiminde –maz, -mez yerine –ma, -me kullanıldığı görülür:
görme misin 50a/2, görme misiz 5b/3

Geniş zaman soru çekimleri –mı,-mi soru edatı ile yapılır. Örnekleri şunlardır:
bilür misin 52a/13, bilmez misin 44a/1, görmez misin 43b/4,úalur mı 4b/6, úor mı ki 16b/8, ãanur mısın ki 28b/6, ãıkışur mı 16b/13, tanır mısın 40a/3, yarlıàar mı 30a/6.

d) ***Gelecek Zaman***

Eski Türkçe devresinde gelecek zaman için kullanılan –taçı, -teçi eki bu dönemde ortadan kalkmıştır. Eserimizde gelecek zaman kip eki olarak –ısar, -iser eki kullanıldığını görüyoruz. Gelecek zaman çekimleri hem şahıs menşeli hem de iyelik menşeli şahıs ekleri ile çekimlenebilir. Metnimizde sadece teklik 3. şahıs ve çokluk 1. şahıs çekimlerine rastladık. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -ısar, -iser
berÀber ol-ısar 27b/3, dergÀh ol-ısar 25b/10, gel-iser 18a/9, hem-rÀh ol-ısar 25b/10, hikmet göster-iser 48a/10, úop-ısar 55b/1, mesken ol-ısar 31b/4, miåÀl ol-ısar 49a/11.

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -ısar-dur, -iser-dür
dÀd di-y-iser-dür 19a/1, müreccÀh ol-ısar 18a/9

Çokluk 1. Şahıs Çekimi:-ısar-uz,-iser-üz
gid-iser-üz 49b/3, úal-ısar-uz 14b/6, öl-iser-üz 14b/6

- *Gelecek zamanın olumsuz çekimi:*
gör-me-y-iser 31b/6.

II. Dilek Çekimleri

a) İstek Çekimi

Fiilde bildirilen hareketin istendiğini bildiren bir dilek çekimidir. Eki, eski Türkçe devresindeki gelecek zaman eki –àa, -ge (-àay, -gey) ekindeki

"à/g" seslerinin düşmesiyle ortaya çıkmış "–a, -e" dir. İstek çekiminde zamir menşeli şahıs ekleri kullanılır. Ancak metnimizdeki örneklerde özellikle 1. şahıs çekimlerinde iyelik menşeli şahıs eklerine de rastlıyoruz.

Metnimizden seçtiğimiz örnekler şöyledir:

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -a-m, -e-m

agla-y-a-m 59a/10, bil-e-m 19a/10, çık-a-m 8a/5, depred-e-m 30b/12, di-y-e-m 44a/8, duèÀ úıl-a-m 22b/10, fehm id-e-m 33a/7, gör-e-m 40b/10, úoyup gid-e-m 59a/2, úurtul-a-m- 44a/10, revÀn ol-a-m 45a/5,söyle-y-e-m 65a/12, terk id-e-m 59a/2, var-a-m 61a/11, vir-e-m 54b/5, yüri-y-e-m 8a/5.

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -a-sın, -e-sin

al-a-sın 21b/9, bil-e-sin 25b/1, bul-a-sın 28b/12, cüst ol-a-sın 8a/3, di-y-e-sin 58b/1, el yu-y-asın 25b/1, gid-e-sin 40b/3, gör-e-sin 21a/12, ilet-e-sin 50b/11, úal-a-sın 12b/1, úurtıl-a-sın 25a/13, maóv id-e-sin 17b/2, ãan-a-sın 59b/6, yÀd id-e-sin 53b/10, yıú-a-sın 8a/1, yüz döndür-e-sin 13b/11

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -a, -e

aàla-y-a 13b/2, Àèr eyle-y-e 12a/4, ÀşikÀr ol-a 21a/9, at-a 67a/10, bas-a 58b/2, çıúar-a 55a/9, de-y-e 19b/10, dön-e 65a/2, düriş-e 12a/5, àam yi-y-e 2a/2, gid-e 28b/4, gül-e 19a/2, óamd idebil-e 1b/8, hidÀyet ir-e 15a/11, úopar-a 24a/10,melÿl ol-a 39a/10, pervÀz id-e 24b/8, söyle-y-e 18a/13, şefiè ol-a 30a/3, ùın-a 10a/11, ùol-a 18a/8, ùoyla-y-a 57b/2, ùuàyÀn id-e 18a/10, ùuy-a 21a/7, var ol-a 6a/10, vir-e 10a/2, yi-y-e 5b/7, yoú ol-a 16b/4.

Metnimizde tek bir örnekte "durur" fiilinin ekleşmiş biçimi "-dür" eklenerek kuvvetlendirilmiş bir istek çekimine rastlıyoruz:

yi-y-e-dür 27b/13.

Çokluk 1. Şahıs Çekimi:-a-vuz, -e-vüz

gid-e-vüz 6b/5, göster-e-vüz 5a/10, hem-reng ol-a-vuz 14b/2, temìz id-e-vüz 40b/2, ùuydur-a-vuz 55b/12

Çokluk 2. Şahıs Çekimi:-e-siz

gör-e-siz 31a/11, kemÀle ir-e-siz 31a/11

Çokluk 3. Şahıs Çekimi:-a-lar, -e-ler

baàla-y-a-lar 66a/6, di-y-e-ler 68b/3, gör-e-ler 56b/10, úoy-a-lar 58a/6, seng-sÀr úıl-a-lar 21b/1, vir-e-ler 32a/2, yu-y-a-lar 67b/1

– *İstek Çekiminin olumsuzu*

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -ma-y-a-m, -me-y-e-m
di-me-y-e-m 21b/6, úÀl u úíl úıl-ma-y-a-m 4b/4, uyu-m-a-y-a-m 20a/9

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -ma-y-a-sın
bul-ma-y-a-sın 14a/12 – 51b/2, şerm-sÀr ol-ma-y-a-sın 10b/8, ùur-ma-y-a-sın 14a/6

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -a, -e
èamel ol-ma-y-a 14a/13, bil-me-y-e 46b/9, boz-ma-y-a 25b/12, bul-ma-y-a 24a/9 – 40b/13, derd ol-ma-y-a 12b/8, gel-me-y-e 62a/9, gerek ol-ma-y-a 13b/9, git-me-y-e 70a/8, götür-me-y-e 41b/2, heves úıl-ma-y-a 5b/6, ir-me-y-e 61b/10, úabÿl ol-ma-y-a 39a/11, úo-ma-y-a 35a/8, peşìmÀn ol-ma-y-a 24a/9, seç-me-y-e 12a/3, yi-me-y-e 62a/9

Çokluk 1. Şahıs Çekimi: ma-y-a-vuz
bì-óuøÿr ol-ma-y-a-vuz 40b/3

– *İstek Çekiminin soru Şekli*
diyebil-e mi 12b/4, òïş gör-e mi 10b/1, vir-e misin 52a/2

b) Emir Çekimi

Fiilde bildirilen hareketin yapılmasını emir biçiminde ifade eder. Bu çekim için kullanılan bir kip eki yoktur. Daha çok fiilin üzerine doğrudan şahıs ekinin getirilmesiyle anlatılır. Türkiye Türkçesinde 1. kişiler için bu kipin çekimi yoktur. Ancak Eski Anadolu Türkçesinde 1. kişi için özel ekler kullanılır. Bu ekler günümüz Türkçesinde istek anlatımı için kullanılmaktadır. Emir çekiminde, emir dışında istek ve rica anlamları da bulunabilir. Metnimizdeki çok sayıda örneğinden seçtiklerimiz şunlardır:

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -ayım, -eyim; -ayın, -eyin,
bitür-eyin 64a/6, bul-ayın 51b/1, eyd-eyim 36b/1 - 68b/7, gizlen-eyin 59b/13, gör-eyin 61b/3, göz yum-ayın 59b/1, hizmet úıl-ayım 45b/9, úov-ayın 21a/11, öldür-eyin 58a/13, söyle-y-eyin 21b/1, şeró id-eyim 21b/4, ùur-ayın 59b/1

Metnimizde birkaç örnekte teklik 1. şahıs ekinin yuvarlak ünlülerle kullanıldığını görüyoruz:

aç-ayum 21b/3, al-ayum 5b/8, beyÀn ideyüm 37b/11, hürmet úıl-ayum 14a/9.

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -eksiz-, -àıl, -gil

açàıl 54b/11, Àèdet eyle 13a/1, alàıl 17b/8 - 24a/8, ara bul 23a/11, baàışla 3a/12, baàışlaàıl 19b/11, baúàıl 31a/10, bilgil 41b/13, cehd eyle 28b/11, degil 19a/10, digil 51a/11, döngil 17a/1, àam gözet 27b/10, götürgil 64b/1, göster 14b/3- 43b/5 , ilet 24b/5 - 48a/9, úayuràıl 39b/8, kibrüñi ãal 14b/9, úalem çek 3a/13, murÀduñ úo 41a/13, öldür 7b/10, örü ùuràıl 56a/10, peyàam apar 30a/6, söylegil 19a/10, ùanıàıl 60b/3, utan 63b/9, uyan 28a/1, varàıl 19a/10, yandur 38a/13, yaòşı baú 34a/1, yumàıl 59b/13, yüklet 39b/5, yüri 39b/5, yürigil 36a/13

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -sun, -sün

al-sun 30a/12, destÿr ol-sun 43a/6, maèõur ol-sun 68a/3, mezìd ol-sun 22b/1, ãaúla-sun 51a/2, ãarf itsün 39a/9, selÀm ol-sun 32b/5, ùoyla-sun 31a/13

Metnimizde bir örnekte şahıs ekinin düz ünlü ile kullanıldığını tespit ettik.

gör-sin 38a/6.

Çokluk 1. Şahıs Çekimi:-alum, -elüm

di-y-elüm 70b/3, gel-elüm 42b/6, gör-elüm 61a/8, iste-y-elüm 38b/10, rÀøı ol-alum 21b/6 , ãohbet id-elüm 42b/6

Çokluk 2. Şahıs Çekimi:-uñ ,-üñ, - iñüz

al-uñ gel-üñ 15b/6, bildür-üñ 15a/1, bul-uñ 15b/6 - 51a/6, dem-sÀz ol-uñ 30a/1, fikr idüñ 57a/12, gel-üñ 49a75, getür-üñ 32a/11, gör-üñ 57a/12, göster-üñ 29b/7, ùapşur-uñ 32a/1, tìz ol-uñ 15b/6, ur-uñ 20b/4, vir-üñ 64b/2, yaz-uñ 31b/14, yükled-üñ 64b/2

Metnimizde bir örnekte bağlayıcı ünlünün düz ünlüden oluştuğunu tespit ettik:

bil-i-ñüz 14b/10.

- Emir Çekiminin olumsuzu

Teklik 2. Şahıs Çekimi: - ma, -me , -ma-àıl, -me-gil

ayır-ma 5a/13, baú-ma 42a/5, di-me 19a/7, dön-me-gil 52a/5, ebleh ol-ma 16a/10, gey-me 11b76, gir-me-gil 19a/9, git-me-gil

17a/7, iç-me 11b/6, işit-me 13a/7, úahr eyle-me-gil 36b/4, kem gör-me-gil 18a/1, úo-ma 44a/12, úo-ma-àıl 63a/3, söylet-me 11b/8, ùolaş-ma 11b/12, ùolaş-maàıl 10b/8, unut-ma 45b/1, unut-ma-àıl 16a/4, ur-ma 50a/4, uyuyup úal-ma 25b/7, var-ma-àıl 17a71, vir-me 25b/12, yi-me 11b/6, øÀyiè eyle-me 14b/12, ôulm it-me 14b/10.

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -ma-sun, -me-sün
düş-me-sün 33b/3, fitne ol-ma-sun 50b/13, geç-me-sün 69b/11, ir-me-sün 69b/11

Çokluk 2. Şahıs Çekimi:-me-ñ
söyle-me-ñ 58a/3, taúsìr eyle-me-ñ 58a/3.

Çokluk 3. Şahıs Çekimi:-me-sün-ler
gör-me-sün-ler 69a/4

c) Şart Çekimi

Fiildeki hareketin gerçekleşmesinin bir şarta bağlı olduğunu gösteren kip ekidir. Eski Türkçede –sar, -ser olan bu ek Anadolu sahasında –sa, -se biçimine dönüşmüştür. Çekimi iyelik menşeli şahıs ekleri ile yapılır. Metinden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -sa-m, -se-m
at-sa-m 28b/1, dile-se-m 11b/1, götür-se-m 40b/13, úo-sa-m 5b/7, úoy-sa-m 19a/4, otur-sa-m 43a/9, selÀm it-sem 58b/13, yürü-se-m 64b/6

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -sa-ñ, -se-m
hem-rÀh ol-sa-ñ 27b/4, in-se-ñ 27b/6, úabÿl úıl-sa-ñ 51b/5, ãal-sa-ñ 15b/8, tapşur-sa-ñ 66a/5, var-sa-ñ 24b/4 -44a/12, vir-se-ñ 4a/10

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -sa, -se
cehd it-se 1b/3, di-se 13b/10, dön-se 47a/3, ir-se 54a/8, işit-se 29a/2, kelb ol-sa 28b/1, lÀf ur-sa 23b/11, mestÿr ol-sa 12b/7, tamÀm ol-sa 23a/2, ùoy-sa 31a/3, vir-se 17b/1 - 51b/3

Çokluk 1. Şahıs Çekimi:-sa-ú, se-k
var-sa-ú 43a/7 - 43a/10

Çokluk 3. Şahıs Çekimi:-sa-lar, se-ler
di-se-ler 68b/6

- Şart Çekiminin olumsuzu

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -me-se

òïş gel-me-se 10b/2

d) Gereklik Çekimi

Türkçede sonradan ortaya çıkan –malı, -meli gereklik eki Eski Anadolu Türkçesi devresinde bulunmamaktadır. Fiilin gerçekleşmesinin gerekliğini anlatan bu kip, üzerinde çalıştığımız metinde –maú/–mek gerek, -sa/ -se gerek ifadeleriyle karşılanmıştır. Metnimizde az sayıda örneğine rastlanmıştır :

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -sa-m/ -se-m gerek

cezÀ it-se-m gerek 19a/4, úoy-sa-m gerek 19b/6, yıú-sa-m gerek 19b/6.

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -sa/ -se gerek

diñle-se gerek 65a/10, gel-se gerek 39a/8, óicÀb ol-sa gerek 17a/2, úop-sa gerek 9a/3, zÀrílıú úıl-sa gerek 39a/8

Metnimizde bir örnekte –dür eki ile kuvvetlendirilerek çekimlendiğini görüyoruz:

şefìè ol-sa gerek-dür 2a/9

Çokluk 3. Şahıs Çekimi:-mek gerek

n'eyle-mek gerek 32a/2, n'it-mek gerek 32a/4

B) Birleşik Çekimler

Tek bir kip ekinin kullanılmadığı çekimlerdir. Ancak iki kip eki üst üste gelemeyeceğinden ikinci kip eki için "i-" ek fiili kullanılır. Kimi zaman kullanımda ek fiil düşerken, metnimizdeki örneklerde de olduğu gibi ek fiilin düşmediği de görülür. Metnimizden seçtiğimiz örnekler şunlardır:

I.Hikâye Çekimleri

a) Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -miş-dü-m, -miş-idüm

gel-miş-i-dü-m 34a/9, gör-miş-i-dü-m 34a/9, vir-miş-dü-m 55b/9

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -miş-i-dü-ñ

vir-miş-i-dü-ñ 55a/2

Teklik 3. Şahıs Çekimi: - mış-dı, - mış- ı-dı, - mış i-di; miş-di, -miş-i-di

aşur-mış-ı-d-ıèayÀn ol-mış-ı-dı 33a/12, cemè ol-mış-dı 35b/9, di-miş-i-di 30b/10, düş-miş-i-di 36b/3, el yu-mış-dı 7a/10, geç-miş-di 42a/12, gör-miş-i-di 49a/9, ihyÀ úıl-mış-ı-dı 19b/1,inan-mış-ı-dı 36a/9, işit-miş-i-di 15a/3, kükre-miş-i-di 22a/1, ùur-mış i-di 23b/3, vaède vir-miş-di 8b/4, var-mış-dı 28a/5

- *Olumsuz Çekimi*

bil-me-miş-i-dü-m 65a/9, inan-ma-mış-ı-dı 36a/11.

- *Soru Çekimi*

di-me-miş mi-i-dü-ñ 4b/3

b) Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -( )r-du-m, -r-dü-m, -r-i-dü-m

èafv id-er-dü-m 57b/8, di-r-i-dü-m 34a/12, ùaleb úıl-ur-du-m40b/11, yi-r-idü-m 6b/4

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -( )r-dı, -( )r-di, -( )r-ı-dı, -( )r-i-di

aàla-r-dı 66b/5, bile-r-di 7b/6, bürü-r-di 37a/1, eyd-ür-di 54b/5, gel-ür-di 42a/13, gid-er-i-di 13b/13, göndür-ür-dü 46a/2, ir-ür-di 2b/10, úal-ur-ı-d-ı 29a/4, úırcıldat-ur-dı 7b/9, ãor-ar-dı 42b/1, sev-er-di 3b/6, ùur-ur-ı-d-ı 29a/4,ur-ur-dı, yi-r-i-di 42a/11

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Metnimizde yalnız olumsuz çekimine örnek vardır.

- *Olumsuz Çekimi*

aàlaş-maz-ı-dı 29a/6, çek-mez-i-dü-m 20b/6, döy-mez-i-di 35b/4, geçür-mez-i-di 16a/8, sev-mez-i-di 17a/11, ùut-maz-ı-du-ñ 31a/7, uyı-maz-dı 45b/12, vir-mez-ler-di 38b/6

c) İsteğin Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -a-y-ı- du-m

bul-a-y-ı-du-m 47b/6

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -e-y-dü-ñ

gör-e-y-dü-ñ 27b/6

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -a-ı-dı, -a-y-dı, -e-y-di

al-a-y-dı 27b/12, bülend ola-y-dı 50a/13, geç-e-y-di 47b/6, ne úıl-a-y-dı 55a/6, ol-a-y-dı 35a/3, ôulmet ol-a-y-dı 50b/6

d) Şartın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -se-y-dü-m, -se-y-i-dü-m
bil-se-y-dü-m 20b/6, vir-se-y-i-dü-m 23b/10

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -sa-y-dı, -sa-y-ı-dı
óuzÿr ol-sa-y-dı 50b/6, úal-sa-y-ı-dı 27b/11, vefÀdÀr ol-sa-y-ı-dı 27b/11

- Olumsuz Çekimi
ol-ma-sa-y-dı 6b/4, sev-me-se-y-dü-m 6a/1

II. Şart Çekimleri

a) Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -du-m-sa
baú-du-m-sa 66b/10

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -du-ñ-sa, -du-ñ-ı-sa -dü-ñ-se
buyur-du-ñ-ı-sa 47a/4, di-dü-ñ-se 68a/8, úıl-du-ñ-sa 31a/1

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -dı-ı-sa, -di-i-se, -di-y-se
buyur-dı-ı-sa 30a/7, gel-di-i-se 62a/11, gez-di-y-se 38a/11

- Olumsuz Çekimi
gör-me-dü-m-se 16a/4, gel-me-dü-ñ-se 10a/3

b) Geniş Zamanın Şartı

Teklik 1. Şahıs Çekimi: -r-i-se-m
di-r-i-se-m 13b/2, yi-r-i-se-m 8a/13

Teklik 2. Şahıs Çekimi: -( )r-sa-ñ, -( )r-ı-sa-ñ ; -( )r-se-ñ, -( )r-i-se-ñ,
añla-r-ı-sa-ñ 55b/7, baú-ar-sa-ñ 53b/9, çek-er-i-se-ñ 70b/5, çıú-ar-sa-ñ 52a/1, dile-r-se-ñ 64a/6, iste-r-se-ñ 25a/13, öldür-ür-se-ñ 64a/1, uya-r-sa-ñ 59a/12

Teklik 3. Şahıs Çekimi: -( )r-ı-sa, -( )r-sa, -( )r-i-sa, -( )r-se
bul-ur-sa 69a/13, dile-r-se 8a/3, gid-er-i-se 49a/5, işid-ür-se 48a/3, oúu-r-sa

68a/12, söyle-r-se 39a/11, tuta-r-ı-sa 44b/3, yitür-ür-se 46b/10

– *Olumsuz Çekimi*

dile-mez-i-se 66a/9, ol-maz-ı-sa 51a/13

FİİLLERDE SORU

Fiilllerin soru şekli soru sözcükleri dışında mı, mi soru edatı ile yapılır. Düzlük yuvarlaklık uyumuna tabi değildir. Metnimizden tespit ettiğimiz bazı örnekler şunlardır:

bil-dü-ñüz mi ki 35b/2, bil-ür misin 52a/13, dil-er misin 67a/2, di-me-miş miydüñ 4b/3, diyebile mi 12b/4, göre mi 62b/7, görme misin 50a/2,hoş göre mi 10b/2, itmedi mi hasab 18a/6, kalur mı 4b/6, reva mı-dur 12a/13, sıkışur mı 16b/13, turabilür misin 51b/6, vire misin 52a/2, yarlıgar mı 30a/6.

VII. SIFAT FİİLLER

Sıfat fiiller, fillere gelerek fiillerden isim anlamlı sözcükler türeten eklerdir. Ancak fiil yapı olarak isme dönüşürken hareket vasfını yitirmez.

Metnimizde tespit ettiğimiz sıfat fiilleri anlam özelliklerine göre değerlendirdiğimizde şu başlıklar altında toplayabiliriz:

a. Geniş Zaman Sıfat Fiil Ekleri:

-an, en eki:

Àèlim ol-an 62b/4, Àèşık ol-an-da 41b/1, çal-an 3a/6, çık-an 36b/9, dad al-dur-an 18a/7, dem ur-an 24a/4, di-y-i-l-en 15a/2, giy-en-e 67a/13, gör-i-n-en 2a/10, göz-le-y-en 33b/2, inci-t-en-den 8a/12, ir-i-ş-dür-en 1b/4, işit-en-i 29b/2 , kul ol-an-lar-uñ 52b/1, meded it-en 61a/7, sev-en-i 6a/2,sev-me-y-en-e 6a/6, sor-an-lar 25a/12,şÀh it-en 61b/9, terk it-en-ler 15a/10, tur-an-lar 43b/4, uy-ma-y-an 24a/9, uyu-y-an-lar 25b/8, var-an 19a/4, vaèz it-en 38b/11, ye-me-y-en 50b/5, yit-en 12a/8, ziyÀn vir-en 55b/1.

-r, -ar, -er, -ur, -ür eki:

Metnimizdeki örneklerde bu sıfat fiil ekinin yine geniş zaman eki olan "-an, -en" ekinin anlamını karşılar biçimde kullanıldığını tespit ettik. Tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

dın-ar olsañ 6a/2, ne gel-ür var ne git-er 7b/8.

-maz, -mez :
iy utan-maz 63b/8, yara-maz-ın 66a/12.

b. Geçmiş Zaman Sıfat Fiil Ekleri:

-duú, -dük
benüm it-dük-üm 47a/9, bil-dük-in 44b/1, di-dük-i 31a/6 ,ek-dük-üñ 28b/12, gel-dük-üm 10a/1, iste-dük-in 23a/1, ol-duú-ın 34b/2, öl-dük-ü-n-den 25a/3, tur-duú-uñ 34a/2, yat-duú-ı 14a/7.

-mış- miş
geç-miş iş 19a/7, kal-mış-lar-ı 57b/10, yaàıya gir-miş bahadır er 22a/12.

c. Gelecek Zaman Sıfat Fiil Ekleri:

-acaú, -ecek
gel-ecek pilav-a 7b/6, giy-ecek 36a/1, kurtıl-acaúuñ 25b/1,

-ası, -esi
öl-esi vaútında 54b/7.

VIII. ZARF FİİLLER

a. Hâl Bildiren Zarf Fiil Ekleri:

-ı, -i(ikilemede kullanılmış)
gümren-i sokran-ı 8a/9.

-a, -e
iki fiilden oluşan birleşik fiillerde fiiller arasında bağ görevini üstlenir:

bakagördi 7b/8, çıkageldi 51a/9, diyebile mi 12b/4, gire mi bilür 55a/12óamd idebile 1b/8 ,idedüştük 27a/9, kılagör 25b/6, ölegör 25a/13, tedbìr idegör 48b/12, ùurabilür misin 51b/6, .

-u, -ü eki
di-y-ü 2b/2, bulımazsın 27a/3, isteyügelmiş 39a/4, uyanugeldi 22a/13,

Metnimizde bir örnekte bu ekin yine hâl bildiren zarf fiil eki "-araú,

-erek" ekinin yerine kullanıldığını tespit ettik:
yüg(ü)r-ü (yürüyerek, koşarak) 15a/5.

-ken- iken eki
ak-ar-ken 29a/4, diri-iken 27b/7, sağ-iken 25b/1, şah iken 16a/8, yoà-iken 41b/5.

-araú, -erek
seyr it-erek 3b/11, tefekkür it-erek 28a/6.

b. Zaman Belirten Zarf Fiiller:

-ıcaú, -icek
al-ıcaú 70a/6,àafil ol-ıcaú 44a/13, iriş-icek 44b/1, it-icek-ez 46a/1,
ol-ıcaú 54b/8, otur-ıcak 44b/4, öl-icek-ez 54b/8.

-ınca, -ince; -unca
dest-bÀr ol-ma-y-ınca 69b/2, gör-ince 4a/13, úal-ınca 55a/7, öl-ince 45b/2,
sabır ol-ma-y-ınca 62b/9, terk it-me-y-ince 17a/13, toy-ınca 4b/1,
var-ma-y-ınca 20a/9.

Metnimizde bazı örneklerde bu ekin dönemin özelliğine uygun olmayarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi olduğunu tespit ettik:
seher ol-unca 24a/2,subh ol-unca 11a/8- 16b/9, toy-unca 51b/3

-madın, -medin
gel-medin 41b/8, gör-medin 60a/12, ol-madın 62a/8,
tur-madın 57a/9, yi-medin 8a/13.

-mezden öñdin
öl-mezden öñdiñ 25b/4.

c. Bağlama Görevindeki Zarf Fiiller:

-up,-üp
al-up 34a/2, bak-up 33a/3, berk ur-up 37a/11, cemè ol-up 6b/13, çaàır-up 28a/11, dön-üp 46b/4,düş-üp 69b/5, gel-üp 32a/9, işit-üp 29a/9, koy-up61a/11, kurtul-up 25b/2, nÀle it-üp 29a/8, oku-y-up 46a/8, öl-dür-üp 29a/6, söyle-n-üp 7b/9, tur-ma-y-up 38b/13,uç-up 24b/8,uy-up 12b/1, var-up 30b/13.

-uban, -üben

di-y-üben 49b/9,götür-üben 33b/11, hasret-le-n-üben 62a/5, koy-uban 46b/6, mikdar it-üben 48a/9, oku-y-uban 69b/12, tut-uban 37a/8, tur-uban 6b/5, uy-uban 70a/8, ün çek-üben 29a/9, var-uban 67a/4, yık-ı-l-uban 20b/13.

d. -duú, -dük Sıfat Fülinden Türetilen Zarf Fül Ekleri

-duúça, -dükçe (duk + ça, -dığı kadar, -dığı müddetçe)
gelmek iste-dükçe 38a/9, ol-dukça 38a/10.

-duúda, -dükde (duk+da, -dığı zaman)
sen uyu-dukda 25b/13.

II. BÖLÜM – METİN –

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	**a, e**
ب	**b, p**
پ	**p**
ت	**t**
ث	**å**
ج	**c, ç**
چ	**ç**
ح	**ó**
خ	**ò**
د	**d**
ذ	**õ**
ر	**r**
ز	**z**

ژ	**j**
س	**s**
ش	**ş**
ص	**ã**
ض	**ê , ø**
ط	**ù**
ظ	**ô**
ع	**è**
غ	**ġ**
ف	**f**
ق	**ú**
ك	**k, g, ñ**
ل	**l**
م	**m**
ن	**n**
و	**v, o, ï,ö, u, ÿ, ü**
ه	**h, a, e**
ى	**y, ı, i, ì**
ء	**é**

1b

(1) **HaõÀ KitÀb-ı EsrÀr -nÀme-yi Ò°Àce-yi èAùùÀr**

(MefÀèìlün / MefÀèìlün / Feèÿlün)

(2) Çü bismi'llahıdur her işde miftÀó
Anuñla başla kim fetó ide FettÀó

(3) Her iş ki olmaya anda õikr-i Óaúú yÀd
Niçe cehd itse olmaz aña bünyÀd

(4) Ki baàlu işlerüñ oldur kilìdi
İrişdüren ümíde nÀ-ümìdi

(5) Pes andan úullara óamd oldı lÀzım
Daòı şükr ide nièmetde mülÀzım

(6) Anuñ ismiyle zinde-cÀn-ı Àdem
Anuñ óaddiyle úÀ'imidür bu Àdem

(7) Anuñ şÀnında kim Óaúú didi "levlÀk"
Özi taãdíú idüpdür "mÀèarafnÀk"

(8) Úuluñ ne óaddi var kim ola fÀéiú (1)

Ki óamd idebile ol Óaúúa lÀyıú

(9) Teõellül èacz u òõr-ı bende fermÀn
Bulunmaz bundan ulu daòı dermÀn

(10) İlÀhì düzdüñ evvel kÀ'inÀtı
Bize úulluàa yazdurduñ berÀtı

(11) İlÀhì luùf idüp òÿn -ı keremden
Bizi var eyledüñ ketm ü èademden

(1) Metinde bu kelime فَايِضْق olarak geçmiştir. Ancak kelimenin aslı فَائِق biçiminde yazılmaktadır.

2a

(1) Yoàıduú evvel bizi var eyledüñ
Bize ol luùfuñı iôhÀr eyledüñ

(2) Muúadder eyledüñ rızúı dem-À-dem
Denìdür ol ki rızú-ıçun yiye àam

(3) Ki ins ü cinn ü ùayr cümle eşyÀ
Úamu èilminde ma'lÿm u müntehÀ

(4) Úamusı kendü óÀliyle feraó-nÀk
Müsebbiódür saña ey ÚÀdir-i pÀk

(5) Saña bende úamusı pÀdişÀhÀ
Münezzehsin úamusından İlÀhÀ

(6) CihÀn ger kÀfir ola ger MüslimÀn
İrişmez kibriyÀña 'acz ü noúãÀn

(7) **fì BeyÀn-ı Naètü'l-Nebì äallÀ'llahu èAleyhi ve Sellem**

(MefÀèìlün / MefÀèìlün / Feèÿlün)

(8) HezÀrÀn şükr ü minnet ol Refíèe
Bizi ümmet idüpdür ol Şefíèe

(9) Ki anuñ óürmetinden ùaàıla ùaş
Şefiè olsa gerekdür ümmete fÀş

(10) Hem oldur èÀlemüñ şÀhı imÀmı
Görinen cümle maòlÿúuñ hümÀmı

(11) Anuñ èaşúına oldı cümle kevneyn
Düzetdi úapusıyçun úÀbe úavseyn

(12) äafÀ meydÀnınuñ çÀbük -süvÀrı
VefÀ bïstÀnınuñ ebr ü bahÀrı

(13) SelÀm olsun anuñ rÿóına her dem
Daòı ol çÀriyÀrına dem-À-dem

2b

(1) Anuñ evvelki yÀri-durur äıddıú
İki èÀlemce vardur anda taãdìú

(2) İrişmesün diyü aña melÀle
Ayaàın ef 'ìye úıldı óavÀle

(3) Anuñ zehrini cÀndan nÿş úıldı
RevÀfıø cÀnına ol tiş úıldı

(4) Meger ãordı Resÿle Óaúú TeèÀlÀ
Şeb-i mièrÀcdı ki Celle CelÀle

(5) Óabìbüm sen çü yirden şimdi geldüñ
Emìnüñ èÀlem üzre kim úılduñ

(6) Didi yÀ Rabb senüñdür èilm-i taóúìú
EmÀnete yarar (E)Bÿbekr-i äıddíú (1)

(7) Óaúú eydür ey Resÿl-ı muèteber ol
yarar olmaú cihÀna muútedÀ ol

(8) èÖmerdür yine (E)Bÿbekrüñ (1) ikinci
Ol aldı dìn-i àayrdan ikinci

(9) MedÀyinde oturdı úıldı óarbe
İrişdi tìà-ı zaòmı şarúa àarba

(10) İrürdi Úayãar aña zehri tìz òïş
Alup şerbet gibi úıldı anı nÿş

(11) İşÀret úıldı andan Rÿma yüz ur
İki barmaàı iki gözin úılur kör

(12) Anuñ üni irişen yirde İblìs
İdemezidi hergiz mekr-i telbìs

(13) Üçüncidür bulara yine èOåmÀn
Óay À ehli vü hem maóbÿb-ı RaómÀn

(1) Metinde bu sözcük vezin geregi بوُبَكر biçiminde yazılmıştır .

3a

(1) ÓayÀsından melek her dem óaõerde
Görürdi MuãùafÀ dÀéim naôarda

(2) Óaõer úılurdı andan ãuda mÀhì
Bilür èÀlem óayÀsını ke – mÀhì

(3) Hem oldur cÀmièi ÀyÀt-ı ÚurÀn
Ki Muãóaf üstüne cÀn úıldı úurbÀn

(4) Anuñ şÀnında didi şÀh-ı devrÀn
Refìúümdür benüm cennetde èOåmÀn

(5) Ki dördünci bulara şÀh- ı Óaydar
Óabìb-i Óaúú hem maóbÿb-ı peyàamber

(6) ŞücÀèi şìr ü dil-i maóbÿb-ı YezdÀn
Çalan küffÀra her dem tìg-i bürrÀn (1)

(7) Özin Óaúú yolına ãalan zevÀle
Ki bulur her gedÀ andan nevÀle

(8) Úılan Óayber úapusın pÀre pÀre
İden her dem èadüvvi pÀre pÀre

(9) Didi iki cihÀnuñ sevgülüsi
Benem şehr-i èulÿm oldur úapusı

(10) Daòı evlÀdına hem tÀbièine
SelÀm olsun ãoñında sÀbıúına

(11) Anuñ eline vü özine ãad-bÀr
äalÀt-ılan selÀm u medó ü tekrÀr

(12) İlÀhì óürmetiyçün ol Nebìnüñ
Baàışla günÀhın ben àabìnüñ

(13) Úalem çek her òaùÀsına faúìrüñ
Yüzi úara úulıyam sen emìrüñ

(1) Metinde bu tamlama تيغُ بُرّاَن biçiminde yazılmıştır.

3b

(1) ÓaùÀsız úul cihÀnda gerçi çoúdur
Velì bencileyin hìç kimse yoúdur

(2) Senüñ èafvuñ deñizi bì- nihÀyet
Bize bir úaùresi ider kifÀyet

(3 Eger bir úaùre andan eyleye cÿş
Olur èÀlemlerüñ cürmine serpÿş (1)

(4) ëalÀlet çünki senden hem hidÀyet
Saña ùutduú yüzi Àòir nihÀyet

(5) ÓikÀyet-i Evvel fì DìvÀne'i Yuóibbü'l-mevt-i èÁliyyeél-óayÀt

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(6) Bir delü var-ıdı bir vaút iy emìn
Dirliginden yig severdi ölmegin

(7) Úarnı aç u cigeri biryÀnıdı
Başı açuú egni hem èuryÀnıdı

(8) Ez-úaøÀ bir gün meger òïr u òacìl
Gitdi NişÀbura ol Àşüfte-dil

(9) Gördi ãaórÀ ùopùolu mÀl u ùavar
At u úoyun cümle óayvÀn anda var

(10) Didi kimüñ milkidür bunlar úamu
Didiler SulùÀn èAmìdiñ iy ulu

(11) Seyr iderek gördi kim bir òïş úapu
MÀr u úullar ùururlar der – ùapu

(12) Başdan ayaàa muraããaè ùonları
Ditreşür gül yapraàıdur tenleri

(13) Ellerinde altun ıbrıúlar úamu
Her birisi ãanasın bir mÀh-ı rÿ

(1) Metinde bu kelime سَرِيُوش biçiminde yazılmıştır.

4a

(1) äordı kim bunlar kimüñdür iy èamÿ
Didiler SulùÀn èAmìdiñdür úamu

(2) BaèdezÀn gördi bir eyvÀn-ı firÀz

èÁlemüñ ser-hengi anda ser-firÀz

(3) Ol begüñ òalúı firÀvÀn çoú çoú
Yügrüşürler taòt öñünde taòt u fevú

(4) Úıldı bu dìvÀne bir şaòãa suéÀl
Didi kimüñdür bu úaãr-ı ber-kemÀl

(5) Didi ol kişi ki iy dìvÀne-ser
ŞÀh èAmìdiñdür didi iy bì-òaber

(6) Merd-i Mecnÿn didi iy ÀrÀm u cÀn
Baña virmezsin her on gün nìm ü nÀm

(7) CÀnına od düşdi ol bì-çÀrenüñ
Acıàı ùutdı hem ol ÀvÀrenüñ

(8) Var-ıdı başında bir rinde (1) külÀh
Atdı göge didi Àh elüñden Àh

(9) Al bu rindeni (1) daòı iy Õü'l-Kerem
Vir èAmìdüñe kim anuñ ola hem

(10) Çün úamusını aña gördüñ sezÀ
Bunı daòı virseñ añadur revÀ

(11) Didi yine úahrıla ey Õüél-Minen
Salùanat gel bundan ögren bÀrì sen

(12) Ben senüñ úuluñam uş gör óÀlimi
Alduñ ol rindemi (1) al hem şÀlımı

(13) Kendü úulın gör nice úılmış èazìz
Òalú öñünden nice úaçar tìz tìz

(1) Sözlüklerde böyle bir kelime geçmemektedir. Ancak "Delik deşik" anlamında "rinde > rende" sözcügü düşünülmüş olabilir .

4b

(1) Úo beni tÀ ki èAmìde úul olam
Úarnım ùoyınca şÀyed etmek bulam

(2) Bunı didi úıldı yine èazm-i rÀh
Ol zamÀn irişdi fermÀn-ı İlÀh

(3) Ki iy delü sen bizümle itme úÀl
Dimemiş mi-idüñ baña iy Õüél-CelÀl

(4) Sen baña dìdÀruñı(1) erzÀni úıl
Úılmayam daòı senüñle úÀl u úıl

(5) Didi úanı ne ol oldı ne òÿ bu

Úapladı cÀnumı àamlar ùopùolu

(6) Óaúú TeèÀlÀ didi sen úılàıl naôar
Gör úalur mı cism ü cÀnuñdan eåer

(7) Çün tecellì eyledi nÿr-ı İlÀh
Naèra urdı úıldı ol dìvÀra Àh

(8) Murà-ı rÿóı èarşa seyrÀn eyledi
èÁlemi lÀhÿta ùayerÀn(2) eyledi

(9) Úaldı bunda úÀlıbı pejmürde(3) óÀl
Ne kelÀm u ãavt u ne úíl u ne úÀl

(10) Óaúú TeèÀlÀ MÿsÀya vaóy eyledi
Var benüm dostumı tìz yugil (4) didi

(11) Úıl namÀzını revÀn defn eylegil
ÓÀlini èarø it baña hem söylegil

(12) Vardı Mÿsa gördi bir şaòs-ı ferìd
Yüzi nÿr-ıla gün olmış nÀ-bedìd

(13) Diledi anı ki àasl ide revÀn
İndi gökden der-zamÀn iki cüvÀn

(1) Eserin tümünde "yüz" anlamına gelen "dìdÀr" sözcügü دِيدَار biçiminde yazılmıştır.
(2) Aslı ùayerÀn olan bu kelime metinde vezin geregi طَيْرَان biçiminde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime پژمُرْدَه biçiminde yazılmıştır.
(4) Metinde bu dizedeki kullanımıyla "yu- (yıka-)" fiili ek uyumsuzlugu örnegi teşkil eder.

5a

(1) Biri yudı biri ãu úoydı revÀn
Bir yeşil ãanduú irişdi der-zamÀn

(2) Yedi óulle ãanduú içinde meger
İki õer naèlın u bir yeşil kemer

(3) Bilesinde tÀcı yaèúÿtı daòı
Ki ol-durur èÀşıúlaruñ úutı daòı

(4) Didiler Biésmiéllahı iy Óaúú sÀyesi
Bu-durur èÀşıúlaruñ sermÀyesi

(5) äıçradı ùurdı revÀn ol dem delü
Geydi bir bir óulle'i ol sevgülü

(6) Başına úodı muraããaè tÀcı hem
Geydi naèlının yola baãdı úadem

(7) èArşa ùoàruldı yüridi berú-vÀr
Úaldı MÿsÀ vÀlih ü óayrÀn u zÀr

(8) Didi yÀ Rabb iy Kerìm ü Õüél-CelÀl
Bu ne işdür bu ne sırdur bu ne óÀl

(9) Didi yÀ MÿsÀ benüm çoú úullarım
äad hezÀrÀn böyle çoú bülbüllerim

(10) Biñde birin görmemişsin sen henüz
Biz saña bir bir meger gösterevüz

(11) Secde úıldı döndi MÿsÀ giriye
Úudret-i Óaúúa kim ola söz deye

(12) EnbiyÀya úudretin úılur èayÀn
İmtióÀn eyler oları her zamÀn

(13) EvliyÀ vü enbiyÀdan iy Kerìm
Sen bizi ayırma bir dem iy Raóìm

5b (1) ÓikÀyet-i æÀnì fì DìvÀne'i Bì-ÚarÀr

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(2) Vardı bir Mecnÿn úatına bir èazìz
TÀ bile óÀli nedür ide temyìz

(3) Gördi başdan ayaàa dek külli nÿr
İki èÀlemden ferÀàat pür óuøÿr

(4) Didi ol dìvÀneye óÀlüñ nite
İştehüñ var mı-durur şimdi lÿta

(5) Didi on gündür yemen hìç neste ne
On kişi lÿtı gerekdür yig tene

(6) TÀ ki ãafram sÀkin ola bir nefes
Úılmaya hergiz daòı lÿta heves

(7) Ger cılavın úosam anuñ iy mezìd
Şehri daòı yiye ùoymaz bu pelìd

(8) Didi göñlüñ òïş ùut ümidin revÀn
Saña óelvÀ alayum biryÀn u nÀn

(9) Didi úavàa eyleme iy KetòuêÀ
Astacak (1) söyle işitmesün ÒuêÀ

(10) ZinhÀr Àheste çıúar ÀvÀzuñı
TÀ ki Óaúú işitmesün bu rÀzuñı

(11) Yoàsa úomaz seni nesne virmege
Belki úomaz bunda daòı ùurmaàa

(12) Didi ol merd-i èazìz iy şÀh-ı dìn
Anı bizden yeg seversin sen yaúìn

(13) Sevdüginden nesne esirgemez ol
Böyle niçün dirsin iy dìvÀne úul

(1) Sözlüklerde bu kelime bulunmamaktadır. Diger nüshalardan hareketle "usulca" anlamına geldigi söylenebilir.

6a

(1) Didi sevdügümi-durur ãuçum hemÀn
Sevmeseydüm baña da virürdi nÀn

(2) Çoú seveni dÀ'im acından úınar
Dınar olsañ der ki Óaúú seni sınar

(3) Bunca bu ne tecrübedir bilmezem
Ol bilür òïd yavuz iş ben úılmazam

(4) Dürlü dürlü imtióÀn eyler beni
Aç u çıplaú yalıncaú eyler beni

(5) GÀh úılur dürlü belÀlarda esìr
İltifÀt etmez baña ol dest-gìr

(6) Sevmeyene terbiyet eyler müdÀm
Seven işin girüye ãalar müdÀm

(7) Dostı úoyup düşmenine bulışur
Düşmeni de dostlarına gülişür

(8) Úahrınuñ içinde luùfı gizlüdür
Görür anı her ki gerçek gözlüdür

(9) Ol èazìz eydür ki iy şÿrìde-cÀn
Çün saña virmez ÒuêÀ óelvÀ vü nÀn

(10) Daòı úomaz özgeyi de virmege
Bunda bir óikmet var ola iy dede

(11) Didi óikmetden degül óÀli bu óÀl
Göstereyim ben saña yaòşı miåÀl

(12) Óaúú Te'ÀlÀ iki ev úıldı binÀ

Birisi bÀúìdür biri fenÀ

(13) İkisinde nièmet itdi mÀl-À-mÀl
İllÀ bu nièmet ãoñı küllì vebÀl

6b

(1) Gör kelÀmında dir كُلُواْ وَاشْرَبُواْ (1)
İllÀ ãoñında çü dir لاَ تُسْرِفُواْ (1)

(2) Ev eyesin yimege teúlìf ider
Yine úorúudur ıraúdan yime dir

(3) Ol yimek hergiz boàaza mı varur
Anı kimse yimez ıraúdan ùurur

(4) Olmasaydı ol HüdÀda (2) ol peyÀm
Yiridüm şimdi bu şehri ben tamÀm

(5) Ol yeg ola ki bu evden gidevüz
Bu òarÀb evde ùuruban néidevüz

(6) Çünki nièmet anda boldur úorúu yoú
Bunda òïd nièmet bulınmaz úorúu çoú

(7) Ne ùururuz bÀrì bundan gidelüm
yÀ bu virÀnede ùurup néidelüm

(8) El getürdi didi iy dÀnÀ-yı rÀz
Pesdir imdi bize bu èömr-i derÀz

(9) Geldi hatifden nidÀ iy baór-ı nÿr
Muntaôırdur saña óÿrì hem úuãÿr

(10) Vaútidür seyrÀn idesin cennete
Zaómeti tebdìl idesin raómete

(11) Didi "ÁmennÀ" vü teslìm itdi cÀn
VÀãıl oldı aãlına ol pÀk-ı cÀn

(12) Úaldı óayrÀn bu işe merd-i èazìz
Techìzin itdi vü yudı tìz tìz

(13) Ulu kiçi cemè olup úıldı namÀz
eylediler Óaúúa biñ dürlü niyÀz

(1) A’râf Sûresi 31. âyet.
(2) “İslam dini” anlamını taşıyan bu kelime metinde هدا şeklinde yazılmıştır.

7a

(1) Defin úıldılar bular ièzÀzıla
Evine döndi bular úamu bile

(2) yaru gice ùurdı örü ol èazìz
Makbereden yaña vardı tìz tìz

(3) Gördi bir cemèi melek rÿóÀnìler
Çevre almış úabrini revóÀnìler

(4) Òatm-i ÚurÀn oúur anlara yir yeri
Özi ortada oturmuş diri

(5) Çünki oúudı bular òatmi tamÀm
Ayaú üstine ùurdı dìvÀne úıyÀm

(6) Didi bunlara ki siz òïş geldiñüz
Ne maúÀmı bize maèlÿm úılduñuz

(7) Didiler Firdevs-i ÁèlÀdur yirüñ
Hem maúÀmıdur o yir serverlerüñ

(8) Muntaôırdur saña anda óÿrìler
Òÿb-ı cemÀlüñi úamu görmek diler

(9) ÓikÀyet-i æÀliå fì Lÿt DìvÀne

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(10) Varıdı bir merd-i dìvÀne meger
El yumışdı bu cihÀndan ser-te-ser

(11) Bì-dil idi àÀyet ol şÿrìde-óÀl
İtmez-idi kimseyilen úíl u úÀl

(12) On yedi gün bulmadı úut-ıla zÀd
Bulmadı nefsi bu maènìden murÀd

(13) Nefsi àÀyet de taøarruè eyledi
Beni bir úatla ùoyur elbet didi

7b

(1) Vardı bir mescide girdi merd-i rÀz
Úıldı anda Óaúúılan nÀz u niyÀz

(2) Didi ol dem iy Semìè ü iy Baãìr
Úarnımuñ óÀline òïd sensin Òabìr

(3) Nite virmezsin firÀvÀn nièmeti
Çekdürürsin baña bu zaómeti

(4) Tìz getür bir ãaóın ùolu pilÀv
İki etmek bile daòı òalúa úılma cÀv

(5) Yine yüz altun daòı yimiş bahÀ
Bu sehil işdür revÀn bitür şehÀ

(6) Òoş murabbaè oturup açdı başın
Gelecek pilÀva bilerdi dişin

(7) HÀ baúar kim öñüne nesne gele
Òïş yiyüp nefsi murÀdını ala

(8) Baúagördi ne gelür var ne gider
İşid imdi ol delüyi kim néider

(9) Acıàı ùutdı buladı başını
Söylenüp úırcıldadurdı dişini

(10) Didi yÀ Rabb çün ki virmezsin bunı
Yıú bu mescidi revÀn öldür beni

(11) Bunı didi düşdi yanı üstine
Ùurdı ol dem kendü cÀnı úaãdına

(12) NÀgehÀn bir taòta çatladı revÀn
Bir pÀre ùopraú döküldi nÀgehÀn

(13) Bunı çün gördi revÀn ùurdı delü
Didi bunı tìz işitdiñ iy ulu

8a

(1) Didi bu işlerde cüstsin bì-gümÀn
Yıúasın òalú üstine saúf-ı girÀn

(2) Boynuña alduñ úamunuñ rızúını
Bu ne èÀdetdür saña kim iy áanì

(3) Kim Óaúúın dilerse inkÀr idesin
Başına ùopraàı ìåÀr idesin

(4) Çün buña cüst olasın aña kehel
Öldürürsin beni bunda bì-maóall

(5) BÀrì ol yıú ki çıúam bundan úaçam

Aç yüriyem söyle ıraúdan baúam

(6) Dört yanını baãdı ùopraú ol zamÀn
Ùaşraya çıúmaàa bulmadı amÀn

(7) Börkini dişine aldı sürinür
Bu bıcaàa ol bıcaàa urınur

(8) Ùaşraya çıúdı be-her derd ü belÀ
Başı gözi pÀre pÀre mübtelÀ

(9) Gümreni ãoúranı giderdi yola
Gördi bir kişi gelür úulı bile

(10) Bir ùabaú içi ùolu türlü ùaèÀm
Ò°ïca(1) öñünce getürmiş bir àulÀm

(11) Bunı gördi ò°ïca(1) çün virdi selÀm
Eytdi size gönderildi bu ùaèÀm

(12) Ò°ïcaya(1) didi ki bu ne mÀ'ide
İncidenden ãoñra pes ne fÀéide

(13) Yimedin virdi baña yüz biñ belÀ
Ger yir-isem ol bilür kim ne úıla

(3) Bu kelime metinde خوٗجه şeklinde yazılmıştır.

8b

(1) Ol da aña yimegi daòı aña
Yüri var işüñe úo beni baña

(2) Didi iy dìvÀne Óaúú virdi bunı
Çoú selÀm itdi daòı ãordı seni

(3) Didi iy ò°ïca ãınamışam anı
Çoú belÀya uàradıpdur ol beni

(4) Vaède virmişdi kelÀmında bize
Rızúuñuzı virürem küllì size

(5) Virür illÀ incidür andan virür
Bir øaèìfe gör nice ùaşlar urur

(6) Bir nevÀle aldı ondan úıldı nÿş
Düşdi cÀnına hezÀrÀn dürlü cÿş

(7) Naèra urdı didi iy dÀnÀ-yı rÀz
Sensin iden her øaèìfi bì-niyÀz

(8) Bunuñ üstüne yimeyem hergiz ùaèÀm
Úırú yıl olursa daòı èömrüm tamÀm

(9) Her nefesde èıyd idi aña müdÀm
Çevre yanında ùaèÀm idi tamÀm

(10) Óaúú cemÀlıydı aña her dem àıda
Ancılayın èÀşıúa cÀnlar fidÀ

(11) Mıãır ehli niçe yıllar bì-òaùÀ
Yÿsufuñ óüsninden aldılar àıdÀ

(12) Hüsn ü maòlÿú olıcaú derde devÀ
ÒÀliúüñ óüsni àıdÀ olmaú revÀ

(13) YÀ İlÀhì sen bizi úılduñ àarìb
Ol àıdÀdan eylemegil bì-naãìb

9a

(1) Çün biz ol úavmüñ muóibbìyüz úadìm
Bizi anlardan ayırma iy Raóìm

(2) Úıl bularuñla muãÀóib sen bizi
Anlaruñla eyle hem óaşrumuzı

(3) Çün seven sevenile úopsa gerek
Anları sevdür İlÀhì tìzrek

(4) Nefse virme anlaruñ inkÀrını
Kesme dilden anlaruñ efkÀrını

(5) ÓikÀyet-i Rabiè fì Burò-ı Esved

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(6) Varıdı MÿsÀ zamÀnında meger
Burò-ı Esved adlu bir dìvÀne er

(7) PehlevÀn idi úatı ol şÀh-ı dìn
Yoàıdı mÀnendi der-rÿ-yı zemìn

(8) äÿrete bir pÀk-tırÀş ÀbdÀlıdı
Maènide àÀyet de ãÀóib-óÀlıdı

(9) DÀéimÀ vìrÀnede olurdı ol
Degme kimse bulmaz-ıdı aña yol

(10) Oldı MÿsÀ úavmine bir yıl meger
Úaóù u teng ü ser-be-ser ez-òuşk-ı ter

(11) İnmedi gökden yire bir úaùre Àb
Açlıú elinden cihÀn oldı òarÀb

(12) Gerçi MÿsÀ her gün iderdi duèÀ
Olmaz-ıdı óÀceti hergiz revÀ

(13) Çıúdı istisúÀya úırú gün ol tamÀm
Úavmi-y-ile bulmadı fetó iy imÀm

9b

(1) áaybete başladı òalúı yir yirin
Didiler Óaúú bunı red itdi yaúìn

(2) Oldı MÿsÀ bu òaberden bì-úarÀr
El getürdi didi iy PerverdigÀr

(3) Ne sebebdür kim duèÀm olmaz úabÿl
KÀfir oldı úamu úavm oldı melÿl

(4) Geldi hÀtifden nidÀ kim iy Kelìm
Eylemez senden úabÿl anı Kerìm

(5) Çekme zaómet var otur iy şÀh-ı dìn
Bu duèÀ olmaz úabÿl senden yaúìn

(6) Didi MÿsÀ yÀ İlÀhe'l-èÁlemìn
Ne-durur bunuñ devÀsı yÀ Mÿèìn

(7) Óaúú TeèÀlÀ yine yÀ MÿsÀ didi
Bir úulum var Burò-ı Esveddür adı

(8) Bu işüñ menèine çün ol oldı sed
Yine hem andan olur size meded

(9) Var anuñ göñlüni òoşnÿd eylegil
Bu duèÀyı yine andan dilegil

(10) Didi ne yirde olur yÀ Rabb ol
Úançarudan varur imdi aña yol

(11) Dir fülan vìrÀnede yatmış-durur
Varlıàından èÀlemüñ utmış-durur

(12) Vardı MÿsÀ gördi kim bir ùurfa er
Arúası üstüne yatmış bì-òaber

(13) Yürüdi MÿsÀ revÀn virdi selÀm
Didi yÀ MÿsÀ nedür söyle kelÀm

10a (1) Didi bildüñ çünki MÿsÀ olduàım
Hem bilürsin niçün ola geldügüm

(2) Didi saña küsmişem ben iy Kelìm
Úomadum saña yaàış vire Kerìm

(3) Niçün bir úatla gelmedüñ baña
Gelmedüñse gör ki néeyledüm saña

(4) Çünki geldüñ gel otur uşbunda(1) sen
Gör nice söyleşürem anuñla ben

(5) Sen utanursın ola òïş sÀzıla
Söyleşürsin ola yüz biñ rÀzıla

(6) Ben kötegi öyle ururam aña
Yaàmurı gör nice aluram saña

(7) Bir kötegi varıdı Ànuñ meger
Eline aldı revÀn ol şìr-i ner(2)

(8) Naèra urdı kötegi çaldı yire
Didi tìz ol yaàmurı vir bunlara

(9) Yoàsa bir kez eylerem egri naôar
èArş-ı kürsì eylerem zìr ü zeber

(10) Burò-ı Esved çün bu sözi söyledi
Yaàış u sil (3) èÀlemi àarú eyledi

(11) MÿsÀ başın aldı úaçdı evine
Zehresi olmadı kim bir kez ùına

(12) Bir niçe gün geçdi çün MÿsÀ revÀn
Geldi tÀ kim göre anı bir zamÀn

(13) Gördi çün MÿsÀya dir iy Õü-Fünÿn
Bir kötekden gör nice oldı zebÿn

(1) Metinde bu kelime çift hareke ile اِنْشبُونده şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime شيرُنَر şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu يَاغِشى سِيل şeklinde yazılmıştır.

10b (1) Didi MÿsÀ iy emìn ü rÿzigÀr

Òïş göre mi bu sözi PerverdigÀr

(2) Didi òïş gelmese yÀ MÿsÀ aña
Bunca yaàmur mı virürdi ol saña

(3) Didi iy äÀniè ki bu óÀlet nedür
Bu ne sırdur bu ne úudret bundadur

(4) Óaúú TeèÀlÀ didi kim sen fÀrıà ol
Óaøretüme var benüm bir niçe yol

(5) Her úulum bir dürlü yirden seyr ider
Her biri bir meõhebi ùutmış gider

(6) Úamusı baña gelürler àam yeme
SÀkin ol hìç kimseye nesne dime

(7) Baèøısına böyle virmişem sülÿk
ÒÀãlar bölügidür işbu bölük

(8) Bunlara ùolaşmaàıl sen zìnhÀr
Olmayasın tÀ úatumda şerm-sÀr (1)

(9) ÓikÀyet-i ÒÀmis fì NÿşirrevÀn

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(10) Vardı NÿşirrevÀn bir vìrÀneye
Uàradı vìrÀnede bir dìvÀneye

(11) NÀleden dönmiş vücÿdı nÀle hem
Özi maóv u úÀle dönmiş óÀle hem

(12) Hem metÀèı dünyÀda bir kÿze Àb
Yaãduàı kerpiç döşegi hem turÀb

(13) Baş açuú yalın ayaú èüryÀn u zÀr
Bir èaceb şaòãdur velì bì-iòtiyÀr

(1) Metinde bu kelime vezin geregi شَرمَسار şeklinde yazılmıştır.

11a (1) Didi ol dìvÀneye óÀlüñ nedür
İşbu(1) vìrÀn içre aóvÀlüñ nedür

(2) Ùurdı NÿşirrevÀn yanında çoú zamÀn
Úaldı óayrÀn berzaò-ı Àn nÀ-tüvÀn

(3) Didi dìvÀne ki kim dirler saña
Dir NÿşirrevÀn èÁdil dirler baña

(4) èÁdil oúurlar beni her cÀy-gÀh[2]
Didi anlaruñ gözine òÀk-i rÀh

(5) Bir yalancı ad çıúarmışlar saña
èÁdilem diyü sevinürsin aña

(6) èAdil bu mıdur ki otuz yıl tamÀm
Bu vìrÀnede yaturam iy hümÀm

(7) Özüme úut itmişem berk ü [3]giyÀh
Yaãduàım kerpiç döşegim òÀk-i rÀh

(8) Gündüz yaúar vücÿdum ÀfitÀb
Giceler tÀ ãubó olunca berú ü Àb

(9) GÀhı bÀrÀn içre her dem sÿze-nÀk
GÀh àam-ı nÀn-ıçun olmışam helÀk

(10) GÀhı óayrÀnam özümden bì-òaber
Kimsenem yoú hem ide bir kez naôar

(11) MübtelÀyam uş görürsin óÀlümi
Geçürürem işbu nevèa aóvÀlümi

(12) Sen uyursın gice òïş bir taót-ı õer
Her yañadan ãad hezÀrÀn sìm ü õer

(13) Ayaàun úatında şemè ü meşèale
Bir úadeó yanuñda hem cüllÀbıla [4]

(1) Metinde bu kelime اِشْبُوْ şeklinde yanlış yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla جَايِكَاه şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime بَرِكَهِ şeklinde yanlış yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime جُلَّاب şeklinde yazılmıştır.

11b (1) Cümle èÀlem bende-i fermÀn saña
Dilesem virmezler uş bir nÀn baña

(2) Sen çünÀn ben çünìn bì-óÀãılam
Daèvì úılursın ki andan èÀdilem

(3) Úıl benüm óÀlümi ÓÀlikden úıyÀs
èÁdilem dime yüri iy nÀ-sipÀs

(4) èÁdilem dime bÀrì iy nÀ-bekÀr [1]
Sendeki èÀdil cihÀnda ãad hezÀr

(5) èÁdil-iseñ gel berü iy pür-hüner
Bir gice benümile ol tÀ seóer

(6) Yime içme uyıma geyme óarìr
Gör vücÿduñ kalbini nice úurur

(7) Çünki bu işlere ùÀúat úılasın
PÀdişÀh-ı èÀdil ol dem olasın

(8) Yoàsa virme nefsüñe çend-ìn àurÿr
Úo beni söyletme var epsem otur

(9) İşidüp bu sözleri NÿşirrevÀn
Gözlerinüñ yaşı sil oldı hemÀn

(10) Didi tìz idüñ buña tedbìr-kÀr
Òiõmetin idüñ bunuñ leyl ü nehÀr

(11) Didi òïşdur baña işbu cÀy-gÀh(2)
Eksügüm degül naèìmüm (3) pÀdişÀh

(12) Çoú ùolaşma ben àarìb Àşüfteye
Yitmek olmaz daòı kÀr-ı refteye

(13) CÀy-gÀhımdur (2) bu vìrÀne benüm
Bundan özge daòı yoúdur meskenüm

(1) Metinde bu kelime نَابِكَار şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla جَابِكَاه şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime نَعَيمْ şeklinde yazılmıştır.

12a

(1) Bunı didi çekdi başın úoynına
Úaldı óayrÀn şÀh delünüñ oynuna

(2) èÁdil oldur ki ola der-milk-i cihÀn
DÀd ala ol kendü nefsinden nihÀn

(3) Seçmeye èadl üzre hergiz òÀã u èÀm
Özi gibi göre her òalkı tamÀm

(4) Úıl ucınca èadle ger èÀr ayleye
Özüni bì-şek giriftÀr eyleye

(5) Şemmece èadliyle çün kim dürişe
ÙÀèati yek-sÀle deróÀl irişe

(6) ÓiúÀyet-i SÀdis fì DìvÀne Ùÿlÿ

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(7) Meger varıdı bir mecnÿn u bì-dil
CihÀnuñ pehlevÀnı merd-i muúbil

(8) Çıúamazdı òalÀyıú ortasına
Yiten bir ùaş ururdı arúasına

(9) Düşer bir gün uşaúlar cengine ol
Ururlar başına arúasına bol

(10) Uşaúlar ùaş atarlar her yañadan
Ùolu yaàmaàa başladı havÀdan

(11) Delü yüzin çevürdi ÀsumÀna
Didi iy ÚÀdir-i Óayy u TüvÀnÀ

(12) Saña néoldı ki benden böyle ùoydun
Ki sen daòı bu uşaúlara uyduñ

(13) Olar ùaşa ùutarlar sen ùoluya
RevÀ mıdur senüñ gibi uluya

12b

(1) Ki uşaú sözüne uyup úalasın
Baña buncılayın işler úılasın

(2) Çü mest-i kÀmil Óaúúıdı ol merd-i kÀmil
Óaúúa òïş geldi bu sözler yaúìn bil

(3) Velì bilgil ki òurşìd-i ser-efrÀz
Götürmez her kişiden nükte vü nÀz

(4) Nedir fikrüñ senüñ iy merd-i àÀfil
Diyebile mi bu sözleri èÀúil

(5) Pes anlaruñla Óaúúuñ bir sırrı var
Ki olmaz maórem ol sırra her aàyÀr

(6) Degülsin çünki yÀri merd-i mehcÿr
Yüri cehl-ile úalma bÀrì maàrÿr

(7) Sözi sırr-ıla söyle úılma iôhÀr
Ki mestÿr olsa yegdür sÀhib-esrÀr

(8) Çü şÀdì yoú göñülde àam yeridür
Çü derd olmaya ne merhem yeridür

(9) èAzìz misen sözi fikr eyle zinhÀr
Ki her nÀkıs olamaz ãaóib-esrÀr

(10) Çoú yıllardur bu yolda úalmışam zÀr
Bulabilemez bu yolda mÿnis-i yÀr

(11) Ki girmez ele bir hem-dem muvÀfıú
Velì çoú hem-nişìn illÀ münÀfıú

(12) Ki yavuz hem-nişìndendür belÀlar
Seni Óaúúdan úoyar ol mübtelÀlar

(13) Dile òÀmÿş ol çün maóremüñ yoú
Óaõer úıl çün muvÀfıú hem-demüñ yoú

13a

(1) Erenlerden üç işi eyle èÀdet
Òamÿşı vü ãabÿr u úanÀèat

(2) Ùarìú-i merd-i èuzlet-cÿy olàıl
CihÀn ehli-ile hem òïş òÿy olàıl

(3) CihÀn ehli olupdur cümle reh-zen
Yürür ãÿretde er maènìde zen

(4) Eger meyliñ Óaúúa olursa bir dem
Olamazlar senüñle yÀr u hem-dem

(5) Eger meyliñ ola bir dem fesÀda
Öñüñce yügrüşürler òïş piyÀde

(6) äurÀói (1) bir yaña bir yaña şÀhid
Nice olasın orta yirde zÀhid

(7) Güõer úıl sen bu dìvler òÀnesinden
İşitme anlaruñ efsÀnesinden

(8) Biri şÀdì birisidür mÿãìbet
Gözü göñlü ùolu tezvìr ü àıybet

(9) CihÀn ùopùoludur bì-hÿde sözden
Óasÿddan bed-naôardan egri gözden

(10) Úalıpdur cÀn u dil ortada maóbÿs
Görinmez gözlere gerçi ki maósÿs

(11) Bilemez çünki cÀn başı ayaúdan
Ne úılsun ten ki düşmişdür ayaúdan

(12) Niçe òÿn-Àblar içdi bu cÀnlar
Üşendiler bu yolda üstüòÀnlar

(13) BüzürgÀn-ı cihÀn iy merd-i huşyÀr

Bu yolda cÀn virürler günde ãad-bÀr

(1) Bu kelimenin aslı صُرَاحِی şeklinde yazılırken metinde صُرَاخِی şeklinde yazılmıştır.

13b (1) MÿsÀ gibi elüñe al èaãÀ sen
Dilerseñ nefs-i Firèavnı baãasan

(2) Yoluñda anca var reh-zen senüñ'çün (1)
Dir-isem aàlaya düşmen senüñ'çün

(3) Øarÿretdir ki gitmeklik gerekdür
Yaraàı yaòşı itmek yigrekdür

(4) Yüri èÀşıúlaruñ ardınca her dem
Çü segden kem degülsin iy Mükerrem

(5) O sırdan çün ki seg bir şemme ùoydı
Úodı bu cìfeé anlara uydı

(6) HezÀr senüñ gibi çoú çekdi zindÀn
Úabÿl eyledi úayımadı (2) yoldan

(7) Ne yidi içdi ne òïd eyledi òÀb
Seg-i AãóÀb-ı Kehf çün oldı aóbÀb

(8) Eger gerçek er-iseñ merd-i rÀh ol
FenÀ bul evvel andan pÀdişÀh ol

(9) Eger dise ki başıñ úo bu yolda
Gerek olmaya èuúde cÀn u dilde

(10) Eger dise gerekmezsin baña sen
Gereksen cÀn u dilden şÀd olasan

(11) Eger bu cümleden yüz döndüresin
Yaúìn bil iy merd sen er degülsin

(12) ÓikÀyet-i Sabìè fì Burò-ı Esved DìvÀne

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(13) Gider-idi bir zamÀn bir pÀdişÀh
Ùaà ãaórÀ ùopùolu aòyÀl (3) u sipÀh

(1) Metinde bu kelime grubu سَنْكِچُون şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde "úayı-" olarak geçen bu sözcük "Sapmak, yüz çevirmek" anlamlarına gelen "úayıú-" fiilidir.
(3) Aslı uzun ünlü ile yazılan bu kelime metinde اَخِيل şeklinde yazılmıştır.

14a

(1) Uàradı meger yolı vìrÀneye
Ùuş gelür şÀh anda bir dìvÀneye

(2) ŞÀhı gördi ol delü hìç ùurmadı
ŞÀh ne kim ãordı cevÀbın virmedi

(3) Òïş ferÀàÀt ayaàın uzatmış ol
Çevresini leşker aldı ãaà u ãol

(4) ŞÀh eydür iy gedÀ iy òÀk-i rÀh
Hürmet-ile neçün itmezsin nigÀh

(5) PÀdişÀhdur geldi leşker pìş ü pes
Nişe ùurmazsın öri iy hìç-kes

(6) Sen kim olasın ki ben teki pÀdişÀh
Gelesen ùurmayasın iy òÀk-i rÀh

(7) Didi ol dìvÀne'i ãÀóib-naôar
Yatduàı yerden yanı üste meger

(8) Didi iy şÀh-ı mecÀzì urma lÀf
Niçe söylersin sözi bunca güõÀf (1)

(9) Ne sebebden saña óürmet úılayum
MÀlıçun seni ulu mı bileyim

(10) MÀlıla ÚÀrÿn olursañ iy zebÿn
Sen daòı öyle olursın ser-nigÿn

(11) Yoòsa ger Nemrÿd olasın yÀ sipÀh
Olasın bir mÿrçe (2) elinde tebÀh

(12) Ger olasın cümlesinden müntehÀ
Bulmayasın dest-i ecelden rehÀ

(13) Ger ola èilmüñ olmaya èamel
Olasın İblìs-i åÀnì der-meåel

(1) Kelime, metinde, كُزاف şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime مؤرْجة şeklinde yazılmıştır.

14b

(1) Ger behişt (1) ola sarÀyıñ sìm ü òışt
Miåli ŞeddÀd olasın maórÿm-behişt

(2) Olmaya ger sende bunda èayb u bed
İkimüz hem-reng olavuz iy òıred

(3) Bu ãıfatlar çün ki lÀzımdur saña
Sen nedir faøluñı göster gel baña

(4) Çün ikimüz de bir erden gelmişüz
Nuùfe olup raóm içinde úalmışuz

(5) Yine bir yoldan çıúup geldük bile
Şimdi hìç olmaz anı almaú dile

(6) İkimiz daòı bile öliserüz
Söyle úanúımuz diri úalısaruz

(7) Çün úamu nevèìyle saña hem-demüm
Söyle baña kim neden senden kemüm

(8) Kişi kim buncılayın yoldan gele
Ne revÀdur aña ki daèvì úıla

(9) Yüri hey bì-çÀre bu kibrüñi ãal
Úıl tevÀøuè Óaúú rıøÀsın ele al

(10) Biliñüz öz òılúatuñ bünyÀdını
Ôulm itme vir úamunuñ dÀdını

(11) ŞÀhları Óaúú dÀd içün òalú eyledi
Òalúa buyurdı muùìè oluñ didi

(12) Yüri Óaúú emrini øÀyiè eyleme
Var otur èadl-ıla daòı söyleme

(13) Bunı didi ùurdı yüridi hemÀn
Úaldı óayrÀn şÀh orada çoú zamÀn

(1) Metinde bu kelime هسِتَبَ şeklinde yazılmıştır.

15a

(1) Didi bu şÿrìde yandurdı beni
Ne kişidür bildürüñ baña bunı

(2) Didiler kim budur iy şÀh-ı zemìn
Burò-ı Esved diyilen ol pÀk-ı dìn

(3) ŞÀh meger kim Buròı işitmiş-idi
Gice gündüz yola göz ùutmış-ıdı

(4) Çün işitdi bu sözi şÀh-ı serend
Özin etden ãaldı ol dem bì-gezend (1)

(5) Yürüdi ardınca yügrü bir zamÀn

Bir naôar gördi gider anı hemÀn

(6) ŞÀh yügürdi tÀ ki kÿtÀh ola yol
Yine baúdı gördi àÀèib olmış ol

(7) Ùutdı bilin nevóÀ úıldı pÀdişÀh
Aàladılar şÀhıla cümle sipÀh

(8) Girü döndi şÀhıla òayl u òaşem
Úapladı göñlüni şÀhuñ derd ü àam

(9) Taòt u tÀcın èÀúıbet terk eyledi
İşini AllÀh ile berk eyledi

(10) Terk idenler buldılar Óaúúdan murÀd
Anlaruñ'çündür cihÀnda olmaz ad

(11) Çün ire Óaúúdan hidÀyet bir úula
Taòt u tÀc anuñ úatında bir pula

(12) Gördüñ İbrÀhìm ad hem néeyledi
Taòt u tÀcı gör nice terk eyledi

(13) Eyle terk etdügi'çün ol peleng
İgnesin çıúardı deryÀdan neheng (2)

(1) Kelime metinde, بی کُرَندْ şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime بَهَنَك şeklinde yazılmıştır.

15b

(1) Köhnesin diker ol bir gün meger
İmtióÀn itdi anı bir iki er

(2) Gördi her iplik ki köhneden geçer
Kehle úanı-ıla boyanur ser-te-ser

(3) Didi ol kişi aña kim iy emìn
Taòt-ı Belhe şÀhıduñ iy pÀk-ı dìn

(4) Terk idüben faúir úılduñ iòtiyÀr
Nişe úılmaduñ maèÀş-ı rÿzigÀr

(5) Acıàı geldi bu dem ol şÀh-ı dìn
Baóre ùaşladı elinden ignesin

(6) Didi kim iy balıúlar siz tìz oluñ
İgnemi buluñ baña aluñ gelüñ

(7) äad hezÀrÀn mÀhì çıúdı ol zamÀn
Her biri bir igne almış der-dehÀn

(8) Didiler bu mıdur iy şÀh-ı bülend
Dönmezüz boynumuza ãalsañ kemend

(9) Bu degüldür didi ol şÀh-ı peleng
Çıúdı deryÀdan hem-Àn-dem bir neheng

(10) Gözi üste igne'i ãançmış gelür
Getürür İbrÀhìme gör ne úılur

(11) Virdi İbrÀhìme ol mÀhì selÀm
Òïş faãìó ÀvÀzıla açdı kelÀm

(12) Didi kim Óaúú baña ilhÀm eyledi
Sır evinden benüm-ile söyledi

(13) Didi var İbrÀhìmi görgil revÀn
İgnesini baóre ãaldı bu zamÀn

16a

(1) MÀhiler úamusı cüst ü cÿdadur (1)
Baóir òalúı úamu hÀy u hÿdadur (2)

(2) Var fulan yirde durur didi baña
Bunı ilet kim yaòşı tuófedür saña

(3) MÀhi yÿnusdur ecdÀdum benüm
Óaúú TeèÀlÀ virdi uş dÀdum benüm

(4) Anı görmedümse gördüm seni
ElvedÀè olsun unutmaàıl beni

(5) Bunı didi gitdi ol mÀhì meger
Úaldı ol kişi orada kÀr u ker

(6) Didi İbrÀhìm aña kim iy cüvÀn
Ulu milk olur bu milk-i cÀvidÀn

(7) Ol óükÿmet mi uludur yoòsa bu
Fikir eyle özüñe iy nìk-hÿ

(8) ŞÀhiken biz Belòe ol SübóÀnumuz
Baóre geçürmezidi fermÀnımuz

(9) Şimdi berr ü baóri (3) yek-sÀn eyledi
èÁlemi ol bize fermÀn eyledi

(10) Pes bu milk andan uludur bil yaúìn

ÙÀlib ol var ebleh olma iy emìn

(11) ÙÀlib itsün Óaúú úamu èÀlemleri
Raómeti-ile ùoylasun Àdemleri

(12) ÓikÀyet-i æÀmin fì Şeyò-i èÁlì Raómetu'llÀh

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(13) Varıdı bir Şeyh-i Áèli nÀm-dÀr (4)
Gördi uyòuda meger ol kÀm-kÀr (5)

(1) Kelime, metinde, جُسْتَى جُوْدَنْر şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime هُوَدَهدر هَاى şeklinde yazılmıştır.
(3) Bu kelime grubu metinde بَحْر ○ بَرّ şeklinde yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla نَامْدَار şeklinde yazılmıştır.
(5) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla گَامْكَار şeklinde yazılmıştır.

16b (1) Bir yola girür ki rÿşendir çü mÀh
Bir ferişteh geldi ona pìş-rÀh

(2) Didi èazmüñ úançarudur iy èazìz
Niçün böyle gidersin tìz tìz

(3) Didi èazmim bu zamÀn dergÀhadur
Hem penÀhım dÀéimÀ AllÀhadur

(4) Ol ferişteh didi kim iy bì-òaber
Yoú ola muùlaú senüñ èaúlıñ meger

(5) Bunca esbÀb u yÀ bunca kÀr u bÀr
Úor mı varmaàa seni iy şerm-sÀr (1)

(6) Utan Àòì bu úamu emlÀkılan
Úurb istersin o õat-ı pÀkılan

(7) KÀr u bÀrı girü úoduñ iy èazìz
Óaúúı seversin yürürsün tìz tìz

(8) Bunca lenger kim aãılmışdur saña
Seni úor mı ki varursın sen aña

(9) äubó olunca ol kişi oldı helÀk
Ùañlacak varın taãadduú itdi pÀk

(10) Bir nemed parası úodı ol hemÀn
Kendüye ùon itdi ol şeyò-i zamÀn

(11) Uyıdı gice yine ol pÀk-bÀz (2)
Ol ferişteh yine geldi hem-çü bÀz

(12) Didi úaãduñ úançaru iy pÀk-ı dìn
Didi úaãdum úurb-ı (3) Rabbü'l-èÀlemìn

(13) Didi iy bì-èakl u óayrÀn u ãamed
Anda ãıàışur mı bu òayra nemed

(1) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla شرمِسَارٔ şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla پَاك بَاز şeklinde yazılmıştır.
(3)Metinde bu kelime grubunun anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken terkip ile degil
قُربْ رَبّ الْعَالَمين şeklinde yazılmıştır.

17a (1) Girü döngil varmaàıl iy Óaúú-şinÀs
Kim saña yiter óicÀb işbu pelÀs

(2) Sÿzen-i èÌsÀ óicÀb oldı aña
Hem óicÀb olsa gerek jende (1) saña

(3) Yine düşdi çün oynadı odlara
Anı da virdi ãabÀóın bir ara

(4) Gördi el-úıããa yine ol ez-be-òÀb
Ol ferişteh eyledi ana òıùÀb

(5) Didi èazmüñ úançaru iy nÀm-dÀr (2)
Didi èazmüm bÀ-ÒudÀ-yı KirdigÀr

(6) Ol ferişteh didi ki iy şÀh seni
Çün taãadduú eyledüñ pes varını

(7) Sen otur hìç gitmegil ez- cÀy-gÀh (3)
Uz özi gelür saña ol pÀdişÀh

(8) Çün yüzüñi Óaúúa döndürdüñ be-kül
Ol gelür saña otur iy yüzi gül

(9) PÀk olàıl her èalÀéiúden ki (4) var
TÀ ki saña yÀr ola PerverdigÀr

(10) ÔÀhir içün olsa dünyÀdan ne àam
Tek içüñde olmasun derd ü elem

(11) Yoú mı’dı İbrÀhimüñ esbÀbı çoú
Çünki sevmez-idi aña øarrı yoú

(12) Belki nef èì aldı çoú iy Õü-Fünÿn
Anuñ ilen Àòiret aldı ãatun

(13) İrmek olmaz aña iy merd-i cünÿn
Varlıàın terk itmeyince Óaúú’ıçun

(1) Farsça olan bu kelime, metinde زَنده şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu, vezne uymak maksadıyla نَاشدَار şeklinde yazılmıştır.

(3) Metinde bu kelime grubu, vezne uymak maksadıyla جَای گاه şeklinde yazılmıştır.
(4) Aslı "عَلاءق" şeklinde yazılan bu kelime, metinde "عَلايق" şeklinde yazılmıştır.

17b (1) CÀn parasıdur dimişler sìm ü õer
Her kim anı virse cÀnından keser

(2) Çünki cÀn eczÀsını mahv idesin
LÀ-cerem ki Óaúúa ùoàrı gidesin

(3) Úoma elden Óaúú kelÀmın iy ulu
لَن تَنَالُواْ الْبِرَّ حَتَّى تُنفِقُواْ(1)

(4) ÓikÀyeti'n-NÀsè fì Fevt Óacc İslÀm CüvÀn

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(5) Bir yigitden hacc-ı İslÀm (2) oldı fevt
Áh úıldı cÀndan ol yigit be-ãavt

(6) ÓÀøır-ıdı anda äüfyÀn iy dede
Ol yigide didi iy mÀtem-zede

(7) Úılmışam dört óaccı bu dergÀha ben
äataram úamusını bir Àha ben

(8) Ol cüvÀn eydür ki aldum iy èazìz
Óaccı vir sen daòı alàıl Àhı tìz

(9) Ol zamÀnda dest emÀnet ùutdılar
Birbirine òïş metÀèın ãatdılar

(10) Gördi SüfyÀn ol gice nÀ-geh be-òÀb
CÀnib-i Óaúúdan olur aña òiùÀb

(11) Kim ticÀretden úatı sÿd eyledüñ
Özüñi bir pÀre mesèÿd eyledüñ

(12) Elli biñ óacca úabÿl oldı bu Àh
Ol cüvÀn òïd işini úıldı tebÀh

(13) Aña daòı çÀr óacc oldı úabÿl
Elli biñ óaccı yile virdi ol fuøÿl

(1) Âl-i İmrân Suresi 92. Âyet
(2) Metinde bu kelime grubunun anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken حَجَ م اِسلاً ُ şeklinde yazılmıştır.

18a (1) Áh-ı dildür Kaèbe ehline ãafÀ
İnsan kem görmegil iy bì-vefÀ

(2) Áh-ı dilden dÀéimÀ úılàıl óaõer
Çoúları Àh eyledi zìr ü zeber

(3) Áh niçe sulùÀnları eyler helÀk
Áh-ı dilden ki óaõer eyler melek

(4) Áh ider ùaàı ùaşı zìr ü zeber
Áh-ı dilden úıl óaõer cÀnı pazar

(5) Görmemiş misin ki maôlÿm Àhını
Niçe sulùÀnlarıñ yıúar dergÀhını

(6) İtmedi mi taòt-ı ëaóóÀkı òarÀb
Taòt-ı KeykÀvusı úıldı hem türÀb

(7) CÀm-ı Cemden (1) Àhıdı dad alduran
Áh idi Firèavnı àarúa ãalduran

(8) Her günÀh ki evvelìn ü Àòirìn
Ùola úamu ÀsumÀn-ıla zemìn

(9) Úamusından ol müreccaó olısar
èÁãì Àhıdur ki aàır geliser

(10) Ne úadar èÀãì ki var èiãyÀn ide
Hem muãirr ola daòı ùuàyÀn ide

(11) Anuñ Àhı eylemez hergiz eåer
Anuñ Àhıdur miåÀl-ı gÀv u òar

(12) Óaúú olaruñ′çun kelÀmında meåel
Didi كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ (2)

(13) èÁãi kim her dem nedÀmet eyleye
Áh-ı dil-sÿz-ıla èözrin söyleye

(1) Metinde bu kelime grubunun anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken جَمْ جَلْ şeklinde yazılmıştır.
(2) Aèrâf Sûresi , 179. Âyet: "İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar."

18b (1) Anuñ Àhı çarò-ı eflÀkdan geçer
Niçe baàlu úapuları ol açar

(2) Baór-ı raómet Àhılan mevce gelür
Ehl-i èiãyÀn üste bir úatre ãalur

(3) Boyar ol úaùre úamu èÀlemleri
Baór ider ol hem niçe şeb-nemleri

(4) ÓikÀyet-i èÁşìr fì Şeyò-i Şiblì Maèa DìvÀne

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(5) Didi bir gün Şiblì'i Àşüfte-gÀr
Bir delü gördüm oturmış bì-vaúÀr

(6) Gördüm ol ser-geşte'i dìvÀneyi
Óaúúa yaúın nefsilen bì-gÀneyi

(7) Didi yÀ Şiblì emÀnetdür saña
Her seóer úılsañ münÀcÀtı aña

(8) Digil iy èÀlemlerüñ sırrın bilen
Kimi uãlu kimi dìvÀne úılan

(9) Ol delü eydür saña iy Kird-gÀr (1)
Beni böyle nişe úılduñ bì-úarÀr

(10) Evvel öldürdüñ atamla anamı
Baña yoldaş eyledüñ derd ü àamı

(11) Perdeéi èiãmetden ayırdıñ beni
Daòı ãalduñ àurbete sin yÀ áanì

(12) Eyledüñ ÀvÀre hem ez-òÀnmÀn (2)
Odlara yandı elüñden küllì cÀn

(13) Úomaduñ daòı elümde milk ü mÀl
Beni úılduñ èÀlem içre pÀy-mÀl (3)

(1) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla كِرْدِكَارْ şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla خَانُمَانْ مَان şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla پَائْمَال şeklinde yazılmıştır.

19a

(1) DÀd diyiserdür bu dil senden saña
Özi bilür kim neler úıldı baña

(2) Ùonı-ıla börki degmez bir pula
Kimsesi yoú yüzine bir kez güle

(3) Bu úamu cevr ü belÀlar cÀna nÿş
İllÀ bir vaèdesi gelmez baña òïş

(4) Dir ki sizi ùamuya úoysam gerek
Úılduàuñuzla cezÀ itsem gerek

(5) Bu ne işdir bu ne kindür sende ola
Kim görüpdür kim òaùÀsuz úul ola

(6) Ben bu kini görmezem lÀyıú aña
Söyle elbet de emÀnetdür saña

(7) Hem yine digil aña iy yüzi gül
Geçmiş işi úurdamaú lÀyıú degil

(8) Şiblì eydür iy delü dime bunı
Oda yaúar hem seni vü hem beni

(9) Didi Şiblìye revÀ mı ol delü
Aramuza girmegil iy sevgülü

(10) Ben bilem anuñılan varàıl degil
Ne ki ben ıãmarlamışam söylegil

(11) Şiblì gördi iòtiyÀrı yoú bunuñ
Didi sözüñ èarşa ãıàışmaz senüñ

(12) Úodı bunı gitdi kendü óÀline
Düşdi yine Àòiret ÀóvÀline

(13) Òalvete girdi yine ol şÀh-bÀz (1)
Giceye dek Óaúúılan úıldı niyÀz

(1) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla شَاهْ بَاز şeklinde yazılmıştır.

19b

(1) Gice ióyÀ úılmış-ıdı tÀ seóer
Uyòu girdi gözine ol dem meger

(2) Óaúú cemÀlin gördi uyòuda èayÀn
Müşkilin hem óaørete úıldı beyÀn

(3) Didi Óaúú néoldı eyÀ Şiblì saña
Dimedüñ dìvÀnenüñ sözin baña

(4) Didi yÀ Rabb her işe sensin Òabìr
Diyebilmen anı ki dìvÀne dir

(5) Didi iy Şiblì niçe yıldur ki ol
Bu iş-içün küsülüdür baña ol

(6) Dir ki elbet ùamuyı yıúsam gerek
èÁlemi hep cennete úoysam gerek

(7) Çoú kişiden baña peyàÀm eyledi
Baña daòı niçe sözler söyledi

(8) Bunca ãoràu bu nedir ùÿl u àaraø
Bir avuç ùopraàa bunca ne àaraø

(9) Himmet-i merdÀnı gör iy aãl-ı pÀk

ÚÀfiri de dilemez ola helÀk

(10) Úanda úaldı ki müslimÀna úıya
YÀ anuñ óaúúında bir àaybet deye

(11) YÀ İlÀhí sen bizi luùf eylegil
Anlaruñ óürmetine baàışlaàıl

(12) ÓikÀyet-i Ìóda- yı èAşar fì DìvÀne'i Hindì

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(13) Varıdı bir Hindì vü şÿrìde-óÀl
Der-maúÀm-ı èaşú-ı òïş ãÀóib-kemÀl

20a (1) Çünki óacca çıúdı nÀ-gÀh kÀfile
Gördi òalúı der-miyÀn-ı èışúıla

(2) Didi anlara revÀn ol şìr-i ner (1)
Úançaruyadur bugün èazm-i sefer

(3) Didiler kim Úaèbeyedür èazm-i rÀh (2)
Maúãÿdumuzdur bizüm ol cÀy-gÀh

(4) Didi kim Kaèbe nedir iy reh-nümÀ
Didiler Tañrı evidür iy gedÀ

(5) Didi anda varmaàa nedür murÀd
Anda varan àamlu olur yoòsa şÀd

(6) Didiler kim günde biñ kez pìş ü kem
Óaúú tecellì eyler anda ez-kerem

(7) Her kim anda bir nefes sÀkin ola
Ez-èaõÀb-ı cÀvidÀn emìn ola

(8) Düşdi Hindÿ cÀnına bir şÿr u şer (3)
Kaèbe Àrzÿsından oldı bÀ-òaber

(9) Didi kim uyumayam hic rÿz u şeb (4)
Varmayınca ol eve ben bì-taèab

(10) Hem-çünÀn (5) yüridi mest ü bì-úarÀr
TÀ ki yetdi Kaèbeye Àòìr-i kÀr

(11) Çün ki gördi Kaèbeyi ùurmış yüce
äordı ehl-i Kaèbeye úanı ò°ïca

(12) ÓÀcılar didi ki iy Àşüfte-gÀr

Anı görmek mi olur iy bì-úarÀr

(13) Ev anuñdur illÀ evde olmaz ol
Bunı bilür her ki dìvÀne degül

(1) Metinde bu kelime grubunun anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken شَرِ نَر şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubunun anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken عَزْمُ مرأ şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu شر ○ شُور şeklinde yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime grubu روْز ○ شَب şeklinde yazılmıştır.
(5) Metinde bu kelime grubu هُم جُنَان şeklinde yazılmıştır.

20b

(1) Bu söz-ile Hindÿ fertÿt oldı hem
Úaldı óayrÀn èaúlı bì-òïd oldı hem

(2) Naèra urdı úıldı der-sÀèat fiàÀn
Özüni ùaşlara çaldı ol zamÀn

(3) ZÀri úıldı kim MüslimÀnlar úanı
Ne-içün getürdüñüz bunda beni

(4) Bu evüñ issini baña gösterüñ
YÀ ev öñünde benüm boynum uruñ

(5) äÀóibi çün olmaya bu òÀnenüñ
Gÿrı ola pes bu ev dìvÀnenüñ

(6) Ger ben Àşüfte ki bilseydüm bunı
Çekmez-idüm bu úadar yol zaómını

(7) Siz beni çün bu eve getürdüñüz
Gösterüñ anı baña kim didüñüz

(8) Baña ne bu ev gerekdür ne maúÀm
Baña ev issi gerekdür veés-selÀm

(9) Bunı çün óüccÀc işitdi ol zamÀn
Nevóa úıldı úamusı itdi fiàÀn

(10) Didiler kim BÀreka'llÀh iy selìm
Hem saña erzÀnì bu ãıdú-ı èaôìm

(11) NÀgehÀn bir nÿr oldı ÀşikÀr
Úapladı dìvÀneéi òurşìd-vÀr

(12) Geldi hÀtifden nidÀ ki yÀr-ı men
Gel berü gör leõõet-i dìdÀr-ı (1) men

(13) Kaèbe ehli cümle óayrÀn úaldılar
Yıúıluban úamu efàÀn úıldılar

(1) Metinde bu kelime بِذَار şeklinde yazılmıştır.

21a

(1) Özine geldi yine bunlar úamu
Gördiler kim yürümiş ol nÿr-ı Hÿ

(2) Murà-ı rÿóı èarşa seyrÀn eylemiş
Úalıb-ı fertÿt bì-cÀn eylemiş

(3) Her kimüñ maùlÿbı äÀnièolmaya
äunèa baúup äÀnièini bulmaya

(4) Kendüzinden bì-òaberdür ol beşer
Anuñ-ıçun itmez aãlına sefer

(5) Cehdi úıl oturma òÀlì rÿz u şeb (1)
äunèa baúup äÀnièini eyle ùaleb

(6) Her ki kendü õÀtına nÀôır ola
Naúş içinde kendü naúúaşın bula

(7) FÀrıà ola ùaşraàı endìşeden
Çün ùuya sırrı derÿn-ı şìşeden

(8) ÓikÀyet-i İånÀ èÁşar fì KelÀm-ı Bayezìd Óine'l-İstıàrÀú

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(9) BÀyezìd ü pür ãafÀ şÿrìde-óÀl
ÓÀlete geldi didi iy Õüél-CelÀl

(10) Çün ola úıyÀmet ùañla ÀşikÀr
Úılayum ol ùamu aàzında úarÀr

(11) Elüme bir òançer alayum õién-nÿr
Úovayın òalúı cehennemden be-dÿr

(12) TÀ ola èÀlem cehennemden emìn
Göresin yarın anı iy şÀh yaúìn

(13) Geldi hÀtifden nidÀ ol zamÀn
Dime yoòsa çoú görürsin sen ziyÀn

(1) Metinde bu kelime grubu روْزِ شَب şeklinde yazılmıştır.

21b

(1) Söyleyeyin èaybuñı uş ÀşikÀr
TÀ úılalar òalú u èÀlem seng-sÀr (1)

(2) Ol dìn ulusı revÀn virdi cevÀb
Didi yÀ Rabbi ne didüm tÀ ãavÀb

(3) èİzzetüñ óaúúı'çun uşbu zamÀn
Açayum òalú ortasında ben õübÀn

(4) Şeró ideyim senden anca luùf u cÿd
Úılmasın hìç kimsene saña sücÿd

(5) Óaúú TeèÀlÀ didi iy şÿrìde-óÀl
Úılma bunca bizüm-ilen úíl u úÀl

(6) Ser-be-ser rÀøı olalum ikimüz
Ben dimeyem sen daòı ùur dipdiñüz

(7) Didi iy ÒallÀú u èÀlem ber-belÀ
CÀnuma uàratduñ ol dem mübtelÀ

(8) Úalmadı cÀnumda hìç ãabr u úarÀr
Ben dimen özi gelür bì-iòtiyÀr

(9) İòtiyÀrı çünki elden alasın
BÀyezìdlıú maóv ola sen úalasın

(10) Sen diyicek BÀyezìda ne günÀh
Sen bilürsin òÀli òïd iy pÀdişÀh

(11) Bu saèìde çün irişdi bu òaber
BÀyezìd óaúúında oldı òayr u şer

(12) Ùaàùaàa düşdi vücÿdına anuñ
Didi yÀ Rabb sırrı ne ola bunuñ

(13) Bu tefekkürde uyudı ol zamÀn
Gördi kim úopmış úıyÀmet bì-ÀmÀn

(1) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla سَنگُسارَ şeklinde yazılmıştır.

22a

(1) Baş açuú yalın ayaú èÀlem úamu
Heybet-ilen kükremiş-idi ùamu

(2) Cennet ehli cennete úılmış úarÀr
èÁãiler úalmış orada şerm-sÀr (1)

(3) Heybet eyler melekler úamuya
Anları úoymaú diler ùamuya

(4) Áãiler feryÀd iderler zÀr zÀr
Mevc ururlar ara yerde bì-úarÀr

(5) Heybetinden ùamunuñ èÀlem siyÀh
Yir ü gök ehli úamu olmış tebÀh

(6) Bu taóayyürde bular óayrÀn u zÀr
BÀyezìd olur nÀgÀhÀn ÀşikÀr

(7) Himmet eyler ol erenler serveri
Úomazam dir ùamuya ben bunları

(8) Pes meleklere úılur emr ol áanì
Nÿrdan zencìrle baàlañ bunı

(9) Yoòsa úılur èÀlemi bu tÀr u mÀr
Ne óisÀb olur arada ne şümÀr

(10) Anı zencìre çekerler çün peleng
Her yanında yapışur yüz biñ melek

(11) Naèra urur ol erenler serveri
Ditreşür yir milkinüñ leşkerleri

(12) GÀh çeker zencìri kükrer ner gibi
Yaàıya girmiş bahÀdır er gibi

(13) DÀd-gìr (2) içinde bunlar ıy saèìd
Uyanugeldi nagÀhÀn bu saèìd

(1) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla شَرْمَسَار şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla دادَكيرْ şeklinde yazılmıştır.

22b (1) Didi "ÂmennÀ" eyÀ şÀh-ı ferìd
BÀyezìda bu kemÀl olsun mezìd

(2) İ'tiúÀdum biri biñ oldı be-gün
BÀyezìduñ óaúúına iy reh-nümÿn

(3) ÓikÀyet-i æelaå èÁşar fì èÌsÀ Maèa ZÀhid

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(4) èÌsÀ bin Meryem giderdi bir kezin
Gördi bir èÀbid velì merd-i güzìn

(5) Özine bir gÿşe'i úılmış mekÀn
Sebze-zÀr u çeşme vü Àb-ı revÀn (1)

(6) Mescid ü miórÀb u òïş zìbÀ laùìf

Özi tenhÀ hìç úatında yoú óarìf

(7) Didi kim iy èÀbid-i YezdÀn-perest
Bunda tenhÀ nice eylersin nişest (2)

(8) Didi çoú yıllar-durur iy nÀm-dar (3)
ÙÀèat-ıla bunda geçdi rÿzigÀr

(9) ÓÀcetüm var eylerem nÀz u niyÀz
Eylemez anı úabÿl ol kÀr - sÀz (4)

(10) Didi söyle óÀcetüñ iy reh-nümÀ
TÀ duèÀ úılam ola óÀcet revÀ

(11) Didi budur óÀcetüm ancaú aña
Şemmece vire muóabbetden baña

(12) èÌsÀ bin Meryem çün işitdi anı
El getürdi didi iy Rabb-i áanì

(13) İster ol bì-çÀre èarø idüp saña
Şemmece virgil muóabbetden aña

(1) Metinde bu kelime grubu anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken اَبْ رَوَان şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, نِشْت şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla نَامْدَار şeklinde yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla گَازْ سَاز şeklinde yazılmıştır.

23a

(1) Geldi hÀtifden nidÀ iy şÀh-ı dìn
Virdik aña istedügin yÀ emìn

(2) Şemmece olsa muóabbetden tamÀm
Maóv olur kesb idemez hergiz maúÀm

(3) Gitdi èÌsÀ úaldı ol èÀbid kişi
İşid imdi èÀbidüñ néoldı işi

(4) İrdi aña çün muóabbetden eåer
Nìm- şemme belki bir õerre úadar

(5) Naèra urdı yaúasın çÀk eyledi
Mescid ü miórÀbı (1) pür òÀk eyledi

(6) SÀúi ayaàından içdi çün şarÀb
Düşdi ùaàa vÀlih ü mest ü òarÀb

(7) Geçdi bunuñ üstüne çend rÿzigÀr
Geldi èÌsÀ yine ol şìr-i şikÀr (2)

(8) Gördi ol çeşmü günc-i maúÀm

Yıúılup yirle bir olmış tamÀm

(9) Maóv olmış cümle baàı òuşk u ter (4)
Mescid ü miórÀb u hem zìr ü zeber

(10) Didi èÌsÀ yÀ İlÀheél-èÀlemìn
Neye vìrÀn oldı bu baà u zemìn

(11) Didi Óaúú kim ölmeyüpdür vardur ol
Var bu ùaà içinde anı ara bul

(12) Gitdi èÌsÀ ber-geh-i kÿha buél-èaceb
Vardı ol bì-çÀreyi úıldı ùÀleb

(13) Gördi ùurmış mest ü óayrÀn u òarÀb
İki gözi yaşı sil olmış çü Àb

(1) Metinde bu kelime çift hareke ile مِحرابْ şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu anlam olarak terkip ile yazılması gerekirkenشِيرُ سكارَ şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu خُشكِ تَر şeklinde yazılmıştır.

23b

(1) Bir ayaàı üste ùurmış ol hümÀm
Uyımamış yimemiş úırú yıl tamÀm

(2) Didi ne ùurursın iy bì-çÀre sen
Niçün olmışsın úatı ÀvÀre sen

(3) Virmedi èÌsÀya ol hergiz cevÀb
Hÿ diyüp ùurmış idi mest ü òarÀb

(4) Her ne kim èÌsÀ ãorar ol dir ki Hÿ
Hÿya àarú olmış ol nìk-òÿ

(5) Didi kim Hÿdan murÀduñ Óaúú mıdur
Hÿdan özge hìç cevÀbuñ yoú mıdur

(6) Çün işitdi Óaúú adın ol bì-úarÀr
Düşdi cÀn ıãmarladı bì-iòtiyÀr

(7) Didi èÌsÀ iy Kerìm-i cÀvidÀn
Bu ne óÀletdür baña eyle beyÀn

(8) Óaúú TeèÀlÀ didi èÌsÀya be-rÀz (1)
Anuñ-ıçun sen baña úılduñ niyÀz

(9) Õerrece virdüm maóabbetden aña
İşbudur óÀli èayÀn itdüm sana

(10) Ger ziyÀde virse-y-idüm õerreden
Maóv olur der-zamÀn cÀn u beden

(11) Kim maóabbetden benümle ursa lÀf
Ùurabilemez daèvisi olur güõÀf

(12) Çoú kişiler daèvi úıldı doymadı
İstedi bu sırrı çoúlar ùuymadı

(13) Cümlesinden biri Mÿsa söyledi
Ol benüm vaãlum temennÀ eyledi

(1) Metinde bu kelime ﺑﺮﺍﺯ şeklinde yazılmıştır.

24a

(1) Ben tecellì eyledüm ùaàa meger
İrdi ùaàdan aña bir şemme eåer

(2) Doymadı Mÿsa aña iy pür-hüner
Düşdi uãã ı gitdi olunca seóer

(3) Örü ùurdı ãoñra çün èöõr eyledi
Tevbe úıldı "YÀ Rabb ÀmennÀ" didi

(4) Pes maóabbetden dem uran òÀm ola
Dünyede gördüm diyen bed-nÀm ola

(5) Anuñ-ıçun didi ol faòr-ı cihÀn
Bizi görmek anı görmekdür hemÀn

(6) EnbiyÀyı gören AllÀhı görür
EvliyÀya iren AllÀha irer

(7) Çün kim anlar Óaúúa yol bulmış-durur
Anlara iren Óaúúı bulmış-durur

(8) EnbiyÀnuñ şerèini alàıl ele
EvliyÀnuñ himmeti-ilen gir yola

(9) Anlara uyan peşìman olmaya
Uymayan anlara Óaúúı bulmaya

(10) Tañrı anlardan ayırmasun bizi
Anlaruñla úopara óaşrumızı

(11) ÓikÀyet-i Erbaè èAşar fì Ùÿùì-i Hindì

(MefÀèìlün / MefÀèìlün / Feèÿlün)

(12) ZamÀn-ı mÀøìde varıdı bir er
Ki àÀyet óÀõık-ıdı key hüner-ver

(13) Ki miåli yoàıdı èÀlemde anuñ
Hüner-mend-idi hem ol er zamÀnuñ

24b

(1) MüsÀfir oldı Hinden Çine vardı
Varup Çin şÀhınuñ úaãrını gördi

(2) Görür bir ùÿùì şÀhuñ hem-nişìni
Úafaãda baàludur bend-i Àhenìni (1)

(3) Çü ùÿùì gördi Hindÿyı beraber
RevÀn söyledi ùÿùì hem çü şekker

(4) Ki ez-behr-i ÒudÀ iy mÿnis-i yÀr
Ki varsañ yine sen Hinde diger bÀr

(5) İlet ùÿùìlere benden selÀmı
İrişdür anlara hem bu peyÀmı

(6) Ki ol bì-çÀre şöyle zÀr u mehcÿr
Úalıpdur bir úafaã içinde mecbÿr

(7) Ne bir hem-derdi var ne àam-güsÀrı
Be-zindÀn u úafaã iderdi zÀrì

(8) Ne tedbìr eylesün nedür aña rÀz
Ki sizden yaña uçup ide pervÀz

(9) Óakìm-Àòir ki HindÿstÀna vardı
Varuban ùÿùìler baàında ùurdı

(10) HezÀrÀn ùÿùìyi dil-zinde gördi
Ki yüz biñ sÀzıla pür-zinde gördi

(11) Úamusı şekkeri ùutmış be-minúÀr
Ki úamu fÀrıàu'l-bÀl u ez-heme-kÀr

(12) Çalap virmiş olara bir èaceb ùon
Kimi ebyaø kimi sürò ü kim sebz-gÿn

(13) Óakìm Hindì ki ol esrÀrı didi
áamı ol ùÿùì-i àam-ò°Àrı(2) didi

(1) Metinde bu kelime grubu anlam olarak terkip ile yazılması gerekirken بَندوُ اَهنِینی şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime غَمْ خوُر biçiminde yazılmıştır.

25a

(1) İşitdiler bu sözi(1) çünki anlar
Yıúıldılar aàaçdan yire yek-ser

(2) ÇünÀn yıúıldılar yire úamusı
äanasın diri úalmadı birisi

(3) Olaruñ öldügünden merd-i huş-yÀr
èAcebledi peşìmÀn oldı iy yÀr

(4) Óakìm çün ki şehr-i Çine geldi
Varup ol ùÿùì'i maóbÿs buldı

(5) Didi iy ùÿùì Àòir Hinde vardum
PeyÀmuñ ol yÀrenlere irürdüm

(6) İşitdiler úamusı úaldı óayrÀn
Yıúıldılar aàaçdan cümle bì-cÀn

(7) Bunı işitdi çün ùÿùì'i òïş bÀl
Bir Àh itdi yıúıldı öldi fì'l-hÀl

(8) Yıúıldı şöyle yatdı zÀr-ı giryÀn
äanasın kim teninde yoàıdı cÀn

(9) Úafaãdan bir kişi çıúardı ùutdı
Ayaàından ùutup kül-òÀna atdı

(10) Düşer kül-òÀna çün ol ùÿùì'i nÀz
RevÀn kül-òÀn içinden úıldı pervÀz

(11) Oturdı ber-ser-i úaãr-ı ÓudÀvend
Óakìm-i Hinde eydür iy hüner-mend

(12) Baña taèlìm úılmış ol yÀrenler
Úafaã içre benüm óÀlüm ãoranlar

(13) Bize ulaşmaú istersen gelesin
Ola göre na- úafaãdan úurtılasın

(1) Metinde bu kelime شوْزی biçiminde yazılmıştır.

25b

(1) äaà-iken kendü özüñden el yuyasız
Úafaãdan úurtılacaàun bilesin

(2) YÀrenler sözini yirine getürdüm
Úafaãdan úurtulup úaãra oturdum

(3) YÀrenlerüme àayet intiôÀram
Ò°ïca(1) òïş úal ki ben uşda giderem

(4) èAzìzim sen de öl ölmezden öñdin
Olısar Àòiretde şöyle maàbÿn

(5) Geçürdük àaflet-ile çün zamÀnı
Neçün hem-rÀh idinürsin yamanı

(6) áaraø budur ki iy cÿyende'i rÀz
Bu èÀlemden úılagör şimdi pervÀz

(7) Uyuyup úalma bu vìrÀnalıúda
Muúayyed olma ger kes òÀnÀlıúda

(8) Uyuyanlar úamudan girü úaldı
Uyanıúlar ilerü menzil aldı

(9) Olursa úalbünüñ dÀ'im óuøÿrı
Bulasın ôulmet-i úabr içre nurı

(10) Óuøÿrun çün saña hem-rÀh olısar
Dilüñ şÀyeste'i dergÀh olısar

(11) ÒırÀmÀn olsın der-èÀlem-i èışú
Nigeh-dÀruñ esÀsı muókem-ı èışú

(12) Cünÿn-ı èaúla virme iòtiyÀruñ
Ki bozmaya dìde üstünde úarÀruñ

(13) Gerek Óaúúı úılasın ol úadar yÀd
Sen uyuduúda úalbüñ ide feryÀd

26a (1) Óaúúuñ õikrine cÀrì it zübÀnuñ
Ki ola der-Àòiret hem-rÀhı cÀnuñ

(2) Ki dilde her ne kim olsa tekrÀr
Anuñla gidisersin Àòir-i kÀr

(3) ÓikÀyet-i Òamse Áşar fì èÁlem-i DÀne'i Muèteber

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(4) Varıdı bir merd-i Àèlim muèteber
Bilmiş-idi dünyÀ óÀlinden òaber

(5) Dört yüz on ãanduú ùopùolu kitÀb
Oúumışdı ol kişi fì küllì bÀb

(6) èİlmileydi anuñ işi rÿz u şeb (1)
DünyÀyı da mı cÀndan eylerdi ùaleb

(7) Ol zamÀnda bir peyàamber varıdı
Genc-i maènì hem ãÀhib-esrÀrıdı

(8) Óaúú TeèÀlÀ ol úula vahy eyledi
Benden ol menlaya (2) var söyle didi

(9) Varup ol èÀlime dir ey bì-úarÀr
èİlmile gerçi giçürdüñ rÿzigÀr

(10) DünyÀyı sevdüñ çü olduñ àarra sen
Ùoyamayasın aña bir õerre sen

(11) äalmamış dünyÀ göñülden çün seni
Óaúúdan ayırsa gerek Àòir seni

(12) èÁlemüñ èilmi senüñ olursa hep
İdesin taóãìli èilmi rÿz u şeb(1)

(13) Çünki dünyÀ sevgüsi cÀnuñda var
Eylemez Óaúú sevgüsi sende úarÀr

(1) Metinde bu kelime grubu روز شب şeklinde yazılmıştır.
(2) Bu kelime sözlüklerde bulunmamaktadır. Müstensih hatası olarak "men edici, önleyici" anlamına gelen "mennÀ" sözcügü olması muhtemeldir.

26b

(1) Õerrece dünyÀ maóabbeti saña
Gelmege úomaz seni benden yaña

(2) Anuñ-ıçun virmişem èilmi saña
Gelmeyeni tÀ getüresiz baña

(3) Sen gelenleri daòı menè eyledüñ
Gelecege gelme diyü söyledüñ

(4) Anı kim ben sevmedüm sevdüñ anı
Anı kim ben sevmişem úovduñ anı

(5) Faúir kim ben sevmişem sen sevmedüñ
Dostı düşmen düşmeni dost eyledüñ

(6) Seni gördi cümle èÀlem uydı òÿş
Dostı úodı cümle düşmÀn sevdi òïş

(7) MuútedÀsın sen bugün çün èÀleme
Pes delìl ola işüñ her Àdeme

(8) Fitne oldı èÀleme èilmüñ senüñ
Kibre döndi óilmile ãabrun senüñ

(9) Çünki èÀlimler cihÀnuñ òÀãıdur
Anlar azması cihÀn azmasıdur

(10) Saña dost olmaz bu devr-i òÀk-sÀr(1)
Aldayıpdur sencileyin ãad hezÀr

(11) Niçe oynarsın bunuñla iy denì
Pìre-zendür çaròı gör aldar seni

(12) Bir úarıdur kende-bÀz u kÿr-püşt
äad hezÀrÀn mekrü var cümle dürüst

(13) Nÿrı úoduñ nÀra meyl itdüñ neden
äÿfi'ken õünnÀra meyl itdüñ neden

(1) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla ر خاکِسَا şeklinde yazılmıştır.

27a (1) Her zamÀn gül-gÿne'i aómer úılur
Her zamÀn Àhengi ãad şevher úılur

(2) Bu ùılsıma kimse ÀgÀh olmadı
Çoúlar uydı hìç murÀdın bulmadı

(3) Giçmeyince bundan iy òulú-ı óasen
Bulımazsın Óaúúı sen zaómet çekmesen

(4) İkisi bir èakdılan girmez ele
Bunı úoàıl tÀ ki ol senüñ ola

(5) ÓikÀyet-i Sitte èAşar fì ŞÀh-ı áazvìn Maèa DìvÀne

(MefÀèìlün / MefÀèìlün / Feèÿlün)

(6) Ki bir gün şÀh-ı áazvìn leşkeriyle
Eve çıkmışdı ol serverleriyle

(7) Òurÿşa geldi çün kÿs u naúÀre (1)
Yüridi leşkeri kÿha maàÀre

(8) Ki düşeler ortaya her canÀvar
Ki ùaàùan ineùura her ne kim var

(9) Ura ùutup giderdi ùaà kenÀrın
Teferrüc ide deştüñ (2) lÀle-zÀrın (3)

(10) Görüp bir pìri kim iki bükülmiş

Hem arúasına biraz yavşan urmış

(11) Bunı gördi taèaccüb úıldı sulùÀn
Didi kim ne gezer ola bu bì-cÀn

(12) RevÀn pìr virdi sulùÀna selÀmı
Didi niçün yitürdüñ nìk-nÀmı

(13) Bu ne hengÀmedür (4)bunca yürürsin
Ne yitürdüñ bu ãaórÀda gezersin

(1) Metinde bu kelime نَغاَره şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime harekesiz olarak yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime لاَلَه زاَبِن şeklinde yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime هَنكاَمْدُر şeklinde yazılmıştır.

27b

(1) Didi pìre ki söyle nedir aduñ
Bu sözden söyle kim nedür murÀduñ

(2) Aña didi revÀn ol pìr-i mesèÿd
Senüñ aduñdur adum yaènì Maómÿd

(3) Ki sen Maómÿd ben Maómÿd diger
İkimüz nice olısar berÀber

(4) CevÀbın virdi ol dem didi iy şÀh
N'ola olsañ baña bir laóôa hem-rÀh

(5) Benümilen bu mezÀr içine girgil
BerÀberlıú nicedür anda bilgil (1)

(6) YÀòÿd inseñ bu yire iki arşun
Göreydüñ var mıdur yanuñda úurşun

(7) Diri-iken saña degülem berÀber
BerÀberven ölenden ãoñra iy yer

(8) Bu leşkere güvenürsin ki çoúdur
Üç aúçalıú saña aããısı yoúdur

(9) SaúÀ gibi alupsın boynuña meşk
Yinen içre velì sensin ciger-reşk

(10) èAzìzÀ àam gözet sen àam-òïr olma
Özüñi halúıçun odlara ãalma

(11) Eger dünyÀ vefÀ-dÀr olsa-y-ıdı
Bu devlet böyle bÀúì úalsa-y-ıdı

(12) Ki bunca şÀh u bu mìr ü selÀùìn
Alaydı dünyÀdan cümle murÀdın

(13) Çü bu yir cümle'i bir bir yiyedür
Bunuñla faòir úılmaú pes niyedür

(1) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla بِلفُوِل şeklinde yazılmıştır.

28a

(1) Uyan bu àaflet uyúusından iy yÀr
Ecel hìç kimse'i úılmaz òaberdÀr

(2) Bu bir êarb-ı meåeldür eylerem fÀş
Úulaú ur diñle bu sözi úarındaş

(3) Kişi kim böyle olsa ãÀhib-tÀc
Ölenden ãoñra bir altuna muótÀc

(4)ÓikÀyet-i Sayèat èAşar fì Bìèe'l-Óacc Maèa'l-ÒubzèAlì BÀyezìd Raómetu'llÀh

(MefÀèìlün / MefÀèìlün / Feèÿlün)

(5) İşitdüm BÀyezìd-ı pìr-zÀde
Çihil kez óacca varmışdı piyÀde

(6) Meger kim bir gün Àòir óacc iderdi
Tefekkür iderek yolda giderdi

(7) Ki úırú óacc eylemişem ben piyÀde
NamÀz-ı nÀfile óadden ziyÀde

(8) Eger biri úabÿl olursa pesdür
Daòı bunca bu gezmek ne hevesdür

(9) Çü nefsine bu èaceb irişdi nÀgÀh
PeşìmÀn oldı úıldı derd-ilen Àh

(10) Didi iy nefs-i murdÀr denì sen
Niçe odlara yaúarsın beni sen

(11) Yüridi çaàırup ol şìr ü merdÀn
Ki úırú óacc virürem kim virse bir nÀn

(12) Biregü virdi bir etmek mÀlından
Bu úırú óaccı revÀn aldı elinden

(13) Çü etmegi eline aldı dervìş
Düşer göñline nÀgehÀn bu teşvìş

28b

(1) Ki bir fertÿt kelb olsa pìr-i maèyÿb
Öñine atsam işbu etmegi òÿb

(2) Görür bir kelb bir yirde buruşmış
Tüyi yoú úarı hem dişi irişmiş

(3) Úamu kelblerden anı òïr bildi
Getürdi etmegi öñine ãaldı

(4) Teveccüh úıldı kim gide işine
Gör ne getürür kelb anuñ beşine

(5) Bir elini úılur ol dem óavÀle
Urur Şeyò BÀyezìda bir şapla

(6) Ki sen úırú óaccı bir etmege ãatduñ
äanur mısın ki yaènì bir iş itdüñ

(7) Atañ Ádem sekiz uçmaàı pür-nÿr
İşitdüñ iki buàdaya ãatupdur

(8) Baú imdiki óÀlüñe kim ne-imişsin
Erenler úanda sen úanda imişsin

(9) Budur daèvüñ ki terk itdüñ bu óÀli
İçüñden úomaduñ hìç úíl u úÀlı

(10) Saña dimediler kim terk-i mÀl it
Didiler terk-i èucb u terk-i úÀl it

(11) Çü ekdügüñ biçersin tañla iy yÀr
BÀrì cehd eyle ekme toòm-ı murdÀr

(12) Ki her ùÀèat ki Óaúú-ıçun úılasın
Birine yüz yüzine biñ bulasın

(13) ÓikÀyet-i æemÀniye èAşar fì NÀlÀn-ı DÀvud

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

29a

(1) Oúudı DÀvud altmış yıl Zebÿrı
Ki òalú eylerdi üninden óużÿrı

(2) Kim işitse olurdı deng ü óayrÀn

äanasın bir úuru úÀlıbdı bì-cÀn

(3) Yil işitse úalurdı bì-hÿş
Her aàaç yapraàı ùutardı gÿş

(4) Aúarken ãu işitse tururıdı (1)
Úuş uçmaz havÀda úalurdı

(5) Òalıú ÀvÀzı úılurdı gerçi pìç
Lìkì göynüklü degildi baàrı hìç

(6) LÀ-cerem bir Àdem aàlaşmazıdı
Öldürüp küllì fenÀ itmezidi

(7) èÁúıbet çün zaòmı yidi ez-úader
CÀn u dil oldı úamu zìr ü zeber

(8) NÀle idüp düşdi ãaórÀya (1) meger
NÀlesinden aàladı baór-ıla berr

(9) Nevóa úıldı ün çeküben derd –nÀk (2)
İşidüp úırú biñ kişi oldı helÀk

(10) Her kim ol ÀvÀzı işitdi zì-dÿr
Uçdı rÿóı úaldı cismi der-úubÿr

(11) TÀ òıùÀb irişdi iy DÀvud-ı pÀk (3)
Oldı úırú biñ kişi ãavtuñdan helÀk

(12) Bundan öñdin úılmaduñ bir dìde-ter
Gör ne úıldı senüñ-ilen kÀr-ger (4)

(13) Çün göñüldendür senüñ nÀleñ bugün
Niçelerüñ cÀnına urduñ dügün

(1) Metinde bu kelime صَبْراً şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla دَردِناك şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime داوُدْ پاك şeklinde yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla گارُگر şeklinde yazılmıştır.

29b

(1) NÀle kim göynüklü dillerden gelür
Mıãrì úılıçdan daòı yiti olur

(2) Ùoàrar ol işideni ãaàa ãola
Heybeti-ilen èarşa ãalar zelzele

(3) Çünki olduñ derd elinden bì – karÀr
CÀn (1)fidÀ úıldı yoluñda çil hezÀr

(4) Nevha'ı mÀtem seni úıldı çü nÀr

LÀ-cerem kim nÀra uàrarsa yanar

(5) Derd-i dil oldı çü senden ÀşikÀr
Niçe başlar yoluña oldı niåÀr

(6) Ádemì kim úıldı Óaúú ÀrÀste
Derd-i dildür ancaú Ànda ò°aste

(7) Her kişi kim dünyede bi-derd ola
Her kim ol merd olmaya nÀ-merd ola

(8) Ehl-i derd olan kimsenedür sirişt (2)
Her nefes ursa gelür bÿy-ı bìhişt

(9) Reng ü bÿyı èavret eyler iòtiyÀr
Reng ü bÿyı (3) merd-i Óaúú n'eyler iy yÀr

(10) Derd ü ãabur oldı çü Eyyÿba òıùÀb
LÀ-cerem úalmadı anda ıżùırÀb

(11) Çünki İbrÀhìme õebó oldı nidÀ
Óaúú yolına oàlını úıldı fidÀ

(12) Úayàu oldı çünki Yaèúÿba naãìb
Düşdi Yÿsufından cüdÀ oldı àarìb

(13) DÀvuda bir nefòadan geldi èitÀb
Ùaàa ùaşa lÀ-cerem oldı òıùÀb

(1) Metinde bu kelime چَان şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime çift hareke ile سِرشَ◌ِ◌ْت şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime, رَنْكِ بوي şeklinde yazılmıştır.

30a (1) Kim benüm DÀvuduma dem-sÀz oluñ
Anuñ-ıla bile hem-ÀvÀz oluñ

(2) Çünki çekdi nefs elinden derd ü óÀl
LÀ-cerem nefsini úıldı pÀy-mÀl (1)

(3) MÀr gibi èÀãì-durur olmaz muùìè
Óaúú meded úıla meger ola şefiè

(4) ÓikÀyet-i Tisèa èAşar fì DìvÀne Maèa MüsÀ èam

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(5) MÿsÀ bin èİmrÀn giderdi sÿy-ı Ùÿr
Gördi kim bir er oturmış àarúa nÿr

(6) Didi yÀ MÿsÀ Óaúúa peyàÀm apar

Yarlıàar mı beni ol perverdigÀr

(7) Her ne kim buyurdı-ısa ben itmişem
Uş senüñ peyàÀmuña göz ùutmışam

(8) Gitdi MÿsÀ çün oradan Ùÿra ter
Gördi bir èÀşıú-ı maòmÿr-ter (2)

(9) Didi Óaúúa di ki ol bì-maàz-ı püşt
Dostuñdur sen de eyle anı dost

(10) Úıldı MÿsÀ yine andan èazm-ı rÀh
Gördi bir dìvÀne ùurmış bì-külÀh

(11) Baş açuú yalın ayaú küstÀò- vÀr (3)
Didi MÿsÀya degil iy Kird-gÀr (4)

(12) Niçe ser-gerdÀn yüridür ol beni
Di yine alsun girü virdügini

(13) áuããadan cÀnum irişmişdür be-leb
Bunca cevri baña eyler ne sebeb

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla پَایُ مآل şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime مَخمورزُرْ şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla کُستَاخ واَر şeklinde yazılmıştır.
(4) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla کِردِکَار şeklinde yazılmıştır.

30b

(1) Di seni terk eylemişdür ol èazìz
Şimdi sen de ur anuñ terkini tìz

(2) MÿsÀ dìvÀne sözin òïş görmedi
Yüzine baúmadı anda ùurmadı

(3) Geldi çün Ùÿra Kelìm ü kÀr-sÀz (1)
Didi işitdi vü döndi yine bÀz

(4) ZÀhid ü èÀbid sözüni söyledi
Her biriniñ müşkilin óal eyledi

(5) Didi Óaúú zÀhide raómet eyledüm
èÁbide úısmet maóabbet eyledüm

(6) Her birinüñ maúãÿdı óÀãıl-durur
İkisi daòı baña vÀãıl-durur

(7) Úıldı MÿsÀ secde döndi girüye
TÀ gele peyàÀmı yirine diye

(8) Úıããa’ı dìvÀne’i söylemedi
Gizledi anuñ sözini dimedi

(9) Óaúú TeèÀlÀ didi daòı var mı rÀz
Úanı ol dìvÀne úılduài niyÀz

(10) Didi yÀ Rabb ol dimişidi baña
Çoú söz illÀ dimezem ben saña

(11) Anuñ-ıçun óadden aşurmışıdı
Bì-Àdem sözlerde lÀf urmışıdı

(12) Niçe depredem ben ol peyàÀma leb
Ol sözi olur dimek terk-i edeb

(13) Didi yÀ MÿsÀ varup digil aña
Di ki Óaúú çoú çoú selÀm itdi saña

(1) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla كَارِ سَاز şeklinde yazılmıştır.

31a

(1) Di aña kim Óaúú çü dir iy bì-úarÀr
Sen eger úılduñsa terk-i Kird-gÀr (1)

(2) Di seni terk eylemez ol bì-zevÀl
Ol senüñledür yine fì-küllì óÀl

(3) Úanda varsa anı elden úoymazam
Benden ol ùoysa ben andan ùoymazam

(4) Çünki MÿsÀ ùutdı bu peyàÀma gÿş
Düşdi ol dem cÀnına yüz biñ óurÿş

(5) Geldi tìz istedi buldı çün anı
Söyledi aña Óaúúuñ peyàÀmını

(6) Óaúú didügi sözleri şeró eyledi
Evvel Àòir úamu bir bir söyledi

(7) Didi yÀ MÿsÀ ol dìvÀne bayaú
Ùutmaz-ıduñ sözüme hergiz úulaú

(8) Gördüñ ola Óaúúıla bÀzÀrumı
Baña ne söyler gör ol dil-dÀrumı

(9) Baúma iy MÿsÀ delülere óaúìr
Bu iş-içün Ùañrı çoúlara úaúır

(10) Ùolu baúàıl Ùañrınuñ úullarına
Çün degilsin muùùaliè dillerine

(11) Gördügüñi çünki kÀmil göresiz
Az zamÀnda çoú kemÀle iresiz

(12) Devlet anuñdur ki òïd-bìn olmaya
Òïd-bìn olan hìç ÒudÀ-bìn olmaya

(13) Úamuları Óaúú ÒudÀ-bìn eylesün
Cümle òalúı raómet-ile ùoylasun

(1) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla كِردِكاَ ر şeklinde yazılmıştır.

31b

(1) ÓikÀyet-i èAşar fì BÀyezìd Maèa Ebu'l-Óasane'l- ÓarúÀnì

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(2) Gideridi BÀyezìd-ı pehlevÀn
Bir gün aãóÀbı-ıla ol şÀh-ı cihÀn

(3) İrdiler çün şehre ol şÀh-ı ferìd
Bir nefes çekdi havÀdan BÀyezìd

(4) Nehre urdı didi geldi bÿy-ı yÀr
Bir şehe mesken olısar bu diyÀr

(5) CÀn muèaùùar oldı bÿyından anuñ
Óasret olur çeşm-i rÿyından anuñ

(6) Görmeyiser bizi ol şìr-i şikÀr
Biz ölenden ãoñra olur ÀşikÀr

(7) Yüz yigirmi yıl geçe devr-i zamÀn
Biz ölenden ãoñra ola ol èayÀn

(8) äÿret ü levni vü úaddi úÀmetin
Didi úamu òadd ü òÀyi hey'etin

(9) Niçe yaşında ola ol şeyò-i tÀm
Niçe biñ ola mürìdi ehl-i nÀm

(10) Niçe yıl irşÀd ide ol ehl-i rÀz
Söyledi úamusını ol şÀh-bÀz (1)

(11) Úabrimüz üste bizüm dÀ'im gele
Rÿóumuzdan dem-be-dem taèlìm ala

(12) (E)Bu'l-Óasan ola adı ol nÀm-dÀr (2)
Óaúú anuñ èömrüni úılsuñ pÀyidÀr

(13) İllÀ àÀyet ulu ola ol hümÀm
Anda ola úutbiyyet òatm-ı tamÀm

(14) Didi yazuñ tÀrìòin anuñ revÀn
Her ãıfÀtın kim size úıldum èayÀn

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla شاهْ باز şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla نامْ دار şeklinde yazılmıştır.

32a

(1) Ùapşuruñ anı bu ehl-i úaryeye
Oàul oàlına emÀnet eyleye

(2) Vireler eline anı ol zamÀn
N'eylemek gerek bilür ol bì- gümÀn

(3) Yazdılar eyle ki şeyò emr eyledi
Virdiler bir ketòüêÀya söyledi

(4) Kim bunı n'itmek gerek iy şÀh-ı dìn
Didi bunı ãaúla iy merd-i emìn

(5) TÀ ki bu neslen be-nesl aña vire
Diri olan neslüñüz anı göre

(6) Gitdi şeyò geçdi devr-i rÿzigÀr
Geldi ol tÀrìòe irişdi şümÀr

(7) Ùoàmaú ol úuùba yaúın oldı èayÀn
Oldı mevlÿdı zi-şehr-i Òaraúan

(8) Üç yaşında oldı sırrı ÀşikÀr
Çoú kerÀmet ôÀhir oldı bì- şümÀr

(9) Çün gelüp irdi bulÿàa ol èazìz
Úıldı èÀlem óÀlini ol dem temyìz

(10 Çün irişdi nevbeti çil sÀle hem
Başladı irşÀda baãdı ol dem úadem

(11) Didi úanı BÀyezìduñ tÀrìòi
Getürüñ anı baña tìz ey Àòì

(12) Cüst ü cÿ úıldılar aãóÀbı úamu
Buldılar tÀrìòi anda iy ulu

(13) Aldılar şeyòe getürdiler revÀn
TÀ ki gördi anı ol şeyh-i zamÀn

32b

(1) Ayaú üzre ùurdı biñ ièzÀzıla
Aldı tÀrìòi hezÀrÀn sÀzıla

(2) Úaàıdı baàrına baãdı bir zamÀn
NevóÀ úıldı derdilen şeyò-i cihÀn

(3) NevóÀsından úıldı èÀlem àulàule
èArşa ferşe düşdi ol dem zelzele

(4) Yüzine sürdi aña úıldı naôar
Gördi yazılmış varaúda òaùù-ı õer

(5) Ki iy şÀò-ı Òaraúan benden selÀm
Óaøretüñe dem-be-dem olsun selÀm

(6) Úılmaàıl bizi ferÀmÿş iy èazìz
Hem ziyÀret eyle bizi tìz tìz

(7) Pes mülÀzım ol bize úırú gün tamÀm
TÀ ki müşkiller ola óal iy imÀm

(8) Çün bunı gördi imÀmü'l- müttaúìn
Gitmek ister oldı göñline yaúın

(9) Ùurdı örü geydi naèlını revÀn
Der-zamÀn düşdi yola şeyò-i cihÀn

(10) Çünki yola girdi ol şÀh-ı cihÀn
Óaúú TeèÀlÀ eyledi ùayy-ı mekÀn

(11) Elli günlük yolı vardı nìm- rÿz
İrdi şeyòüñ úabrine ol dil-fürÿz

(12) İştibÀha düşdi şeyò ol dem meger
Bilmez-idi úabri taèyìn iy püser

(13) Kimse yoú yanında kim andan ãora
Óayret irdi bir zamÀn ol servere

33a

(1) Úabr içinden BÀyezìd itdi nidÀ
YÀ Óasan gel gel diyü úıldı ãadÀ

(2) Niçe yıldır intiôÀram ben saña
Gelmedüñ bir kez gÿra benden yaña

(3) Ben senüñ dìdÀruña (1) müştÀú u zÀr
Gice gündüz yola baúup intiôÀr

(4) Óaúú baña niçe ilhÀm eyledi
(E)Bu'l-Óasan şÀnındadur bu söz didi

(5) Hem baña ıãmarlamışdur ol áanì
Senden artıú kimse fehm itmez bunı

(6) İlerü vardı didi iy şeyò-i pÀk
Bir èaşır ÚurÀn oúı òïş derd-i nÀk

(7) İstimaè idem senüñ ÀvÀzuñı
Fehm idem tÀ Óaúúılan her nÀzuñı

(8) Başladı şeyò-i zamÀn ÚurÀnı òïş
Ehl-i úabre düşdi biñ dürli òurÿş

(9) Oúıdı çün èÀlemüñ meh-pÀresi
Nÿr ùoldı yirle gök arası

(10) Òatim úıldı hem duèÀ úıldı revÀn
Rÿóına baàışladı şeyòüñ hemÀn

(11) Úırú gün anda ol özi úıldı úarÀr
Aña irşÀd eyledi şeyò-i kibÀr

(12) Sırr-ı ilhÀmı ki olmışıdı èayÀn
BÀyezìd itdi baña bir bir beyÀn

(13) Hem icÀzet istedi döndi girü
Üç úademde yitdi ondan mÀh-ı rÿ

(1) Metinde bu kelime, بيزار şeklinde yazılmıştır.

33b

(1) Vardı meşàÿl oldı Óaúúa rÿz u şeb (1)
Óaúú rıøÀsın gözleyüp eyler ùaleb

(2) Óaúú rıøÀsın gözleyen olmaz melÿl
Úamu işler fevt ola oldur aãul

(3) YÀ İlÀhì sen meded úıl her úula
Düşmesun terk-i rıøÀdan müşkile

(4) ÓikÀyet-i IódÀ ve èAşrìn fì Vaúıèa'i Ebÿ MÿsÀ

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(5) Bir gice gördi Ebÿ MÿsÀ be-òÀb
Başı üzre èarşı hem çün ÀfitÀb

(6) äubó oldı didi ol òulú-ı mezìd
Bunı taèbìr itmez illÀ BÀyezìd

(7) èAzim úıldı BÀyezìd ol zamÀn
TÀ úıla taèbìrin ol düşüñ revÀn

(8) Geldi gördi òalúı kim Àşüfte óÀl
Naúil itmiş ol şeh-i ãÀóib-kemÀl

(9) Úıldılar tekfìn ü techìzin (1) tamÀm
Cemè oldılar namÀzına òÀs u èÀm

(10) Çün namÀzın úıldılar iy dìn eri
Yir yirin götürdiler ol serveri

(11) Úalmadı MÿsÀ bir yir ùutmaàa
Götürüben şeyòi úabre gitmege

(12) MÿsÀ girdi cenÀze altına tìz
Başına götürdi şeyòi ol èazìz

(13) Çün cenÀze altına ùurdı üstüvÀr
ŞÀh-ı BesùÀm itdi sırrı ÀşikÀr

(1) Metinde bu kelime grubu روْز شَب şeklinde yazılmıştır.

34a

(1) Didi kim görüci òÀb-ı ãavÀb
Yaòşı baú kim budur ol taèbìr-i òÀb

(2) Bu-durur ol gice düşde gördügüñ
Başıñ üzre èarşı alup ùurduàuñ

(3) Úalb-i mü'min çün miåÀl-ı èarş olur
Cism ü cÀnı èarşa cÀ-yı ferş olur

(4) Çün işitdi bu MÿsÀ be-gÿş
Düşdi yire gitdi andan èaúlı hÿş

(5) Yatdı andan çoú zamÀn ol pür-hüner
Mest ü óayrÀn kendüzinden bì-òaber

(6) BÀyezìdı çün ki defn itdi bular
Döndiler bu MÿsÀ üste geldiler

(7) Cemè oldı üste cümle òÀã u èÀm
NÀgehÀn özine geldi ol hümÀm

(8) Didi ÀãóÀb aña iy dìn serveri
Saña n'oldı iy erenler bihteri (1)

(9) Didi bir düş görmiş-idüm gicede
Gelmiş-idim şeyòe kim taèbìr ide

(10) Şeyòi gördüm vÀãıl olmış raómete
Müşkil iki oldı düşdi óayrete

(11) Hem cenÀze ùutmaàa yir bulmadum
Altına girdüm taóammül úılmadum

(12) Şeyò çün başuma aldum yüridüm
Göñlüm içinde bu sırrı diridüm

(13) Şeyò çün naúl itdi bu cennet güli
İy èaceb kim óal ide bu müşkili

(1) Metinde bu kelime بَهَّر şeklinde yazılmıştır.

34b

(1) Çün göñülden geçdi bu remz ol zamÀn
Söze geldi BÀyezìd-ı pehlevÀn

(2) Didi bu MÿsÀya sen bilmez misin
Úalb-i mü'min èarş-ı RaómÀn olduàın

(3) Çünki tebdìl ola aòlÀú-ı zemìm
Úalbe tÀbiè ola her cism-i le'ìm

(4) Ol le'imiken ola èarş-ı ÒudÀ
Böyle buyurdı óadiå-i MuãùafÀ

(5) Çün baña bu müşkili úıldı beyÀn
Gitdi èaúlum cismüm úaldı bì-zübÀn

(6) Bunı çün işitdi ÀãóÀb-ı güzìñ (1)
Didiler iy BÀyezìd-ı şÀh-ı dìn

(7) Diri-iken feyøiñ irdi èÀleme
Ölicek müşkil-güşÀsın Àdeme

(8) Zehì úul kim ola maóbÿb-ı ÒudÀ
Ölüde diride hem müşkil-güşÀ

(9) Meróabà iy şÀh-ı devrÀn-ı ferìd
Saña erzÀnì bu óÀl olmış mezìd

(10) Áferìn insÀn-ı kÀmil Àferìn
Kim melÀ'ikden olur Àdem güzìn

(11) Camièi esmÀ-durur Àdem yaúìn
Kim melek üç isme maôhardur hemìn

(12) İşleri Sübbÿó u úuddÿsü's- selÀm
Anlaruñ seyri bunuñlandur tamÀm

(13) Bu söze göñül gözi-ile úıl naôar
èAúl evinde ùutma bunı muòtaãar

(1) Metinde bu kelime grubu اَصْحابُ كُزِين şeklinde yazılmıştır.

35a (1) EvliyÀ vü enbiyÀ kim geldiler
Úamu bunlar Àdemì õÀt oldılar

(2) èArş u ferş ü hem melek hem mÿr u mÀr
Muãùaf Àdan ötürü oldı ÀşikÀr

(3) Ger melek ola muúarreb der-naôar
Andan olaydı gerek Òayru'l- Beşer

(4) قَ لَ اَللهُ تَعَالَى وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجعَلْنَاهُ رَجُلاً وَلَلَبَسَنَا عَلَيهِمْ مَايَلْبُوُنَ (1)

(5) Çün beşer neslinden oldı MuãùafÀ
Pes melekden Àdem ola müctebÀ

(6) Ádem oldur ola èaúl aña ÀşinÀ
Nefsi cılavın ura başına

(7) Şerè evinde úıla anı pÀy- bend (2)
Boynına baàlaya taúva-iden kemend

(8) Úomaya Óaúúuñ úorusına yavuú
Aña kim Állahuñ iõni anda yoú

(9) Böyle olıcaú olur èÀlemde ad
Bu-durur hem Àdem olmaúdan murÀd

(10) Yoòsa kim óayvÀn ãıfat şöyle úala
Adı ÚurÀn içre نَعَام كَالاَ (3) ola

(11) Óaúúı terk idüp úovan tÿl-ı emel (4)
Óaúú anı óayvÀn oúur اَضَل بَلْهُمْ (3)

(12) YÀ İlÀhì úıl êalÀletden cüdÀ

Úomaàıl óayvÀn ãıfat sezÀ-yı ÒudÀ

(13) ÓikÀyet-i İånÀ ve èIşrìn fì İblìs Maèa MÿsÀ

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(1)Enèam Sûresi, 9. Âyet.
(2) Metinde bu kelime grubu vezne uymak maksadıyla دین ی اپَ ِ şeklinde yazılmıştır.
(3) Aèrâf Sûresi, 179. Âyet.
(4) Metinde bu kelime grubu طُلْ امَل şeklinde yazılmıştır.

35b

(1) Geldi İblìs-i laèìn bir gün meger
Virdi òalúa MÿsÀ óaúúında òaber

(2) Didi bildüñüz mi ki n'oldı MÿsÀ
Aldı peyàÀmbarlıàı andan ÒudÀ

(3) Görme misiz yüzünüñ nÿrı úanı
Pes olupdur hem debe olmış teni

(4) Döymez-idi yüzüne yüz biñ óicÀb
Gör nice olmış-durur küllì òarÀb

(5) Olduàı-ıçun yüzı nÿrı òarÀb
Bir pÀracuú eski olmışdur niúÀb

(6) Bu söz-ilen ol Benì İsrÀ'ile
Düşdi fitne çoú kişi vardı yile

(7) Ekåer-i úavmüñ inandı bu söze
Didiler peyàÀmber olmaz bu bize

(8) Óaúú TeèÀlÀ diledi kim fÀş ide
Úatl ü her bedbaòt (1) u her úulmaş ide

(9) Yıànaú oldı bir gün andan iy èamÿ
Er ü èavrat cemè olmışdı úamu

(10) MÿsÀya irdi cenÀbet nÀgehÀn
Gitdi àusl itmege ol şÀh-ı cihÀn

(11) Vardı bir òalvetde ãoyındı imÀm
Bir ùaş üzre úodı geydügin tamÀm

(12) áusle meşàÿl oldı çün kim ol èazìz
Ùaş yola düşdi yüridi tìz tìz

(13) MÿsÀ bundan hìç òaber-dÀr olmadı

FÀrıà olmayınca hergiz bilmedi

(1) Metinde bu kelime, بَزبَخْت şeklinde yazılmıştır.

36a

(1) FÀrıà oldı baúdı gördi ol hümÀm
Bir èaãÀ vardur giyecek yoú tamÀm

(2) Baúdı gördi ùaş yola düşmiş gider
İşid imdi MÿsÀyı gör kim n'ider

(3) Acıài ùutdı unutdı kendüzin
Aldı èaãÀyı ùaşa dikdi gözin

(4) Eline aldı èaãÀyı çün revÀn
Úavme ùoàru oldı ùaş iy pehlevÀn

(5) Ùaş irişdi úavme MÿsÀ irdi hem
Gör ne óikmet gösterir ol Õü'l-Kerem

(6) Naèra urdı MÿsÀ eydür iy óacer
Eyleyem şimdi seni zìr ü zeber

(7) Heybetinden Mÿsanuñ iy hümÀm
Çezginürdi úavmi bir bir ol tamÀm

(8) Yüzi nÿrı kendüye olmış libÀs
Setr-i èavret eylemiş iy Óaúú-şinÀs (1)

(9) Ol iki èaybı ki eylemişdi fÀş
Aña inanmış-ıdı her nÀ-tıraş

(10) İnananlar oldılar úamu helÀk
Úıldı anları ÒudÀ mÀlı-ıla òÀk

(11) Ol ki inanmamış-ıdı ölmedi
Belki bì-òÿş oldı èaúlı gelmedi

(12) Dile gelüp ùaş ider iy Kelìm
Baña emr eyledi ol dem ol Kerìm

(13) Sen bunuñ raòtını al ol úavme var
Tìz yürigil úılma hìç yerde úarÀr

(1) Metinde bu kelime, شِنَاز şeklinde yazılmıştır.

36b

(1) Ben Óaúúuñ emri-ile úılmışam bunı
Diñle sözüm eydeyim daòı seni

(2) áaybet itmişidi seni hem ol laèìn
O yañadan Óaúú saña oldı muèìn

(3) Fitne düşmişidi bu úavm içine hem
Fitne'i defè eyledi ol Õü'l-Kerem

(4) Sen baña úahr eylemegil iy Kelìm
èAfv úılàıl bir zamÀn olàıl óalìm

(5) Hem beni úoma eliñden yÀ imÀm
Çün saña gereklüyem ben her maúÀm

(6) Bu sözi işitdi MÿsÀ ol zamÀn
Aldı raòtın geydi egnine revÀn

(7) Ùaşı daòı bile alup gitdi hem
Gör ki ãoñra n'eyledi ol Õü'l-Kerem

(8) Ol óikÀyet kim işitmişsin èayÀn
Hem kelÀm-ı Óaúúda olmışdur beyÀn

(9) On iki çeşme çıúan ùaş ol-durur
Var úaãaãda gör ki nice bildürür

(10) TÀbièi İblìs olan bulmaz necÀt
Şerèi úoma ki ol-durur Àb-ı óayÀt (1)

(11) YÀ İlÀhì úamuya sen vir yaúın
İt bizi vesvÀs-ı şeyùÀndan emìn

(12) ÓikÀyeti æeleå ve èIşrìn fì Tecellì Óaúú TeèÀlÀ èÁlì MÿsÀ

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(13) Çün tecellì oldı MÿsÀya èayÀn
Şÿr-ı àavàa ùoldı èÀlem ol zamÀn

(1) Metinde bu kelime, اَبُ حَيَات şeklinde yazılmıştır.

37a

(1) Her kim anuñ yüzine úıldı naôar
Düşdi öldi yaòÿd oldı bì-baãar

(2) Niçe kim yüzin bürürdi bÀ-niúÀb
Olmaz-ıdı ol niúÀb aña óicÀb (1)

(3) Düşdi àavàa èÀleme iy mÀh-ı rÿ
Görmege geldiler anı sÿ-be-sÿ

(4) Çoú kişi úıldı naôar oldı óelÀk
Kim beúÀsın úıldı kimisine çÀk

(5) Kimi kör oldı kimi yandı tamÀm
Úaldı óayrÀn ara yirde ol imÀm

(6) Niçe kim baàlar niúÀbı úat úat ol
Pertev-i nÿr olur anda daóı bul

(7) Nÿra mÀniè olmadı hergiz óicÀb
Gördi kim èÀlem úamu olur òarÀb

(8) Varuban Ùÿra münÀcÀt eyledi
Óaúú úatında èarø-ı óÀcÀt eyledi

(9) Didi yÀ Rabb buña ne dermÀn ola
Ol sebeb kim sen bilürsin kim bile

(10) Söyle yÀ Rabb sen bunuñ dermÀnını
Ùutuban ben daòı Óaúú fermÀnını

(11) Gerçi baàladum buña dürlü niúÀb
Berú urup ùurdı yine çün ÀfitÀb

(12) Óaúú TeèÀlÀ didi MÿsÀya èayÀn
Eydeyim dermÀnını saña beyÀn

(13) èÁlemüñ ùaàlarını úılsañ niúÀb
Mümkin olmaz kim ola aña óicÀb

(1) Metinde bu kelime, حجاب şeklinde yazılmıştır.

37b (1) èİzzetüm óaúúı-y-ıçun iy MÿsÀ hemìn
Bir óicÀbı var anuñ bilgil yaúìn

(2) Ol kişi kim göre ol nÿrı èayÀn
Naèra urup ùapşura ol demde cÀn

(3) Al libÀsından anuñ bir pÀre sen
YÀ úabasından ola yÀ pìrehen

(4) Yüzüñe anı niúÀb eyle hemÀn
Bu-durur dermÀnı kim úıldum èayÀn

(5) Bundan özge yoú-durur dermÀn aña
Bu-durur ancaú devÀ didüm saña

(6) Çün işitdi bu òıùÀbı ol Kelìm
Didi "SellemnÀ ÀyÀ Óayy u Úadìm"

(7) Evine döndi girü MÿsÀ revÀn
Gördi úarşudan gelür bir òïş cüvÀn (1)

(8) Göz irimi yire irdi ol cüvÀn
Gördi MÿsÀnuñ yüzini nÀgehÀn

(9) Naèra oldı anda cÀn ıãmarladı
Anı gördi MÿsÀ "ÁmennÀ" didi

(10) Bu yigit kimdür diyü úıldı su'Àl
MÿsÀya virdi òaber ol Õü'l-CelÀl

(11) Bu Yemen şÀhınuñ oàlıdur èayÀn
İdeyüm ÀóvÀlini saña beyÀn

(12) Niçe yıldur yol yürür bu rÿz u şeb (2)
Arzu-y-ılan seni iderdi ùaleb

(13) Düşde görmişdi seni bu şìr-i ner (3)
Taòt u tÀcı terk idüp úıldı sefer

(1) Metinde bu kelime, جَوَاب şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu روُزِ شَب şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime, شِيرُنَر şeklinde yazılmıştır.

38a

(1) Geldi çün òalúa seni ãordı èayÀn
Didiler ÙÿraÀ gidüpdür iy cüvÀn

(2) Seni geldi çün ki evde bulmadı
İştiyÀúuñdan taóammül úılmadı

(3) Görmeye gelmişdi seni Ùÿra bu
Gördi cÀn ıãmarladı ol mÀh-ı rÿ

(4) ÁèşıÚ u ãÀdıúdur ol şÀh-ı şebÀb (1)
Vaãlesinden sen bunuñ úılgıl niúÀb

(5) Öz elüñlen (2) yu bunı ièzÀzılan
Úıl namÀzın ãad hezÀrÀn nÀzılan

(6) Defn eyle ÙÿrdaÀ tenhÀ sen bunı
èÁşıúuñdur dÀ'imÀ görsin seni

(7) Nice kim buyruàıdı MÿsÀ revÀn
Ùutdı úapdı defn úıldı ol zamÀn

(8) Óaúú TeèÀlÀ MÿsÀya úıldı òıùÀb
Şimdiden girü saña budur ãavÀb

(9) Ùÿra gelmek istedükçe yÀ imÀm
Bu yigidüñ úabrini úılàıl maúÀm

(10) Bizüm-ilen vÀúiè olduúça kelÀm
Rÿóı feyø ala bunuñ anda tamÀm

(11) Çün èinÀyet her úula Óaúúdan ola
Küfr-ilen gezdiyse ol mü'min ola

(12) ÚÀbil-i feyø ola hem rÿóı müdÀm
MÿsÀ-yı vaút ola üstünde imÀm

(13) YÀ İlÀhí úamunuñ òatmini sen
Òayra yandur luùf idüp iy Õü'l-Minen

(1) Metinde bu kelime, شَيَاب şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu لَالوُكَلَن şeklinde yazılmıştır.

38b (1) ÓikÀyet-i Erbaèa ve èIşrìn fì Óasan Baãrì Rahmetu'llÀh

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(2) Pìrlerüñ pìri Óasan Baãrì meger
Olmış-ıdı cÿd içinde muèteber

(3) Óaúú yolına ãarf iderdi varını
äaúlamazdı dünye kÀr u bÀrını

(4) Belki borç itmiş-idi yüz biñ dinÀr
Úılmış-ıdı Óaúú rıøÀsı-y-ıçun niåÀr

(5) Borç eyeleri ùaleb úıldı meger
Didiler şeyòe bunı bildi òaber

(6) Şeyòe virmezlerdi bunlar mühleti
Bu yañadan bì-óuøÿr oldı úatı

(7) Bir niçe gün terk vaèôı itdi imÀm
Úatına cemè oldı bir gün òÀã u èÀm

(8) Didiler ki bilmezüz bÀrì èaceb
Terk-i vaèô itdügi nedir bÀrì sebeb

(9) Didi borcum var dilerler uş bu óÀl
Ol sebebden bulmazam vaèôa mecÀl

(10) Didiler biz ödeyelüm iy èazìz

Uş bugün meclisde anı şimdi tìz

(11) Didi bu işi MüslimÀn mı úılur
Ücretiylen vaèô iden zındíú olur

(12) Úıldılar ilóÀóı bunlar ùurmadın
Semèine almadı hergiz şÀh-ı dìn

(13) Çünki nevmìd (1) oluban gitdi bular
Borç eyesi ùurmayup borcın diler

(1) Metinde bu kelime, نَومِز şeklinde yazılmıştır.

39a

(1) Şeyò özi ol dem münÀcÀt eyledi
Óalú içre èarøuóÀlin söyledi

(2) Geldi hÀtifden nidÀ kim iy Óasan
Biz kefìliz borcuña àam yime sen

(3) Ùur örü pÀzÀra var şimdi revÀn
Bir òatun var seni ister bu zamÀn

(4) Yüz biñ altun eline almış-durur
Şehre seni isteyü gelmiş-durur

(5) Úulları yügrüşmededür sÿ-be-sÿ
Çıàrışup ayne'l-Óasan dirler úamu

(6) äÿretine baúma anuñ iy Óasan
Áòiret òatunıdur ol nìk ü zen

(7) Yidi atadan velìdür ol òatun
Dünye-y-ilen Àòiret almış ãatun

(8) Andan öñdin bir kişi gelse gerek
Saña dürlü zÀrílıú úılsa gerek

(9) Elli biñ altun saña neõr eylemiş
Borcı-y-ıçun anı ãarf itsün dimiş

(10) ZinhÀr ol mÀlı sen itmegil úabÿl
Gerçi ola ol kişi senden melÿl

(11) Kim saña lÀyıú degil ol mÀlı hìç
Her ne söylerse úabÿl olmaya hìç

(12) Ol setìre mÀlın alàıl sen revÀn
Borcuña vir mescide varàıl revÀn

(13) Ümmetiy’çün vaèô itgil şevúile
Hem melÀ’ik gÿş úılsun zevúile

39b

(1) Şeyò çün pÀzÀra girdi ol zamÀn
Görür ol òatun kim geldi revÀn

(2) Bir úatır üstünde õer yüklü tamÀm
Didiler aña kim uş geldi imÀm

(3) Yürüdi ol ãÀlióa düşdi revÀn
Şeyòüñ ayaàına ãaldı kendüzin

(4) Didi ol setÿre kim iy dìn eri
Düşde gördüm bu gice peyàamberi

(5) Didi bana şubó dem (1) ùuràıl öri
Yüz biñ altun úatıra yüklet yüri

(6) Kim Óasan úayàudadır borcı içün
Sen bu mÀlı ne yıàarsın iy zebÿn

(7) Óaúú TeèÀlÀ saña virdi bir makÀm
Cennet içre adıdur dÀri’s- selÀm

(8) Hem Óasan úoñşı olısardur saña
Úoñşulıú óaúúın úayuràıl sen aña

(9) Aldı anı borcına virdi tamÀm
FÀrıà oldı minbere (2) çıúdı revÀn

(10) Başladı taúrìr ü tevóìd ü kelÀm
Meclis ehli getdi özünden tamÀm

(11) Gökler açıldı melek indi úamu
Óıøır hem geldi irişdi iy èamÿ

(12) On iki kişi oldı bu dem helÀk
Úapúara yandı ùutuşdı oldı òÀk

(13) Ortada Óıør-ı Nebì óayrÀn u zÀr
Gördi bir kişi oturmuş bÀ-vaúÀr

(1) Metinde bu kelime,vezne uymak maksadıyla صُبحدم klinde yazılmıştır.

(2) Metinde bu kelime, مَنبَر şeklinde yazılmıştır.

40a

(1) Vardı gördi hìç bunuñ sevdÀsı yoú
Hem meclisden daòı pervÀsı yoú

(2) Didi kim yÀ Rabb bu ne şaòãdur àarìb
EvliyÀdan ola şÀyed bu àarìb

(3) Didi kim tanır mısın beni èayÀn
Hem aduñ söyle baña úılàıl beyÀn

(4) Didi bilürem Óıøırsın bì-gümÀn
Hem budur adum fülÀn İbn-i fülÀn

(5) Evvel Àòir evliyÀnuñ defteri
Óıøırlan bile ùurur iy dìn eri

(6) Didi budur evliyÀnuñ defteri
Evvel Àòir baúdum uş iy dìn eri

(7) Yoú-durur aduñ senüñ bunda èayÀn
Ne kişisin eylegil óÀlüñ beyÀn

(8) Didi sÀkin ol var iy merd-i èazìz
İdemezsin sen bunuñ óÀlin temiz

(9) Sendeki defter kim söylersin èayÀn
Ol muóibbler defteridür bì-gümÀn

(10) Defteri maóbÿblaruñ sende degül
Var otur yirüñde iy bì-çÀre úul

(11) Bunı Óıøır işitdi oldı bì-úarÀr
Didi luùf it úılma beni şerm-sÀr (1)

(12) äoóbet idelüm senüñlen bir zamÀn
Sen beni red eyleme virgil ÀmÀn

(13) Didi Óıøıra yüri benden ıraú
Bu-durur ol nükte'i óüzn-i (2) firÀú

(1) Metinde bu kelime,vezne uymak maksadıyla شَرمَسَار klinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime,vezne uymak maksadıyla حُزن klinde yazılmıştır.

40b

(1) MÿsÀyı sürdüñ yanuñda úoymaduñ
Ol su'Àl itdi sen anı ùuymaduñ

(2) Didi bÀrì bir duèÀ úıl iy èazìz

İdevüz tÀ óaúúı bÀùıldan temyìz

(3) Didi budur duèÀ iy aãl-ı nÿr
Tìz gidesin olmayavuz bì-óuøÿr

(4) Didi bunı àÀ'ib oldı iy emìn
Óıøır gitdi işine zÀr u óazìn

(5) ÓikÀyet-i Òamse ve èIşrìn fì (E)Bu'l- Óasan-ı Òaraúanì Raómetu'llÀh

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(6) (E)Bu'l –Óasan kim şeyò idi der-Òaraúan
èÁlem içre şöhreti bellü beyÀn

(7) Bir gece vaútinde ol şÀh-ı şebÀb
Gördi AllÀhı düşinde bì-niúÀb

(8) Dir İlÀhÀ rÿz u şeb (1) fì- küllì óÀl
Altmış yıldur ùÀlibü kim bì-mecÀl

(9) Úılmamışam bunca yıldan berü òÀb
Ùaùmamışam luúma'ı nÀn u şarÀb

(10) Gice gündüz olmışam ben muntaôır
TÀ görem dìdÀrunı (2) iy bì-naôìr

(11) Uyanuúluúda úılurdum ben ùaleb
Nice oldı uyòuda gördüm èaceb

(12) Óaúú TeèÀlÀ didi iy baàrı kebÀb
Úulılan MevlÀ yaraşmaz bì-óicÀb

(13) Perde götürsem aradan bir zamÀn
Bulmaya èÀlem vücÿdından nişÀn

(1) Metinde bu kelime grubu روُز شَب şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, دیذآر şeklinde yazılmıştır.

41a

(1) Maóv ola bir laóôa cümle kÀ'inat
Hem óayÀt ehli bula ol dem memÀt

(2) Didi ol seyò-i büzürg (1) ü ber-kemÀl
YÀ İlÀhì bu úadar virgil mecÀl

(3) Gözlerüm görmek diler ola seni
Menèi úılmaya óicÀb ol dem beni

(4) Óaúú TeèÀlÀ didi iy kÀn-ı ãafÀ
Bu merÀtibdür maúÀm-ı Muãùafà

(5) Ol maúÀma òÀã olupdur çün beni
Nice umarsın sen anı iy ãabì

(6) Ol maúÀmuñ adı hem Maómÿddur
Var kelÀm içinde gör mevcÿddur

(7) Andan özge kes aña bulmaz mecÀl
Ol maúÀmı Àrzÿ itmek sen muóÀl

(8) Didi ol merd-i muvaóóid yÀ İlÀh
Altmış yıldur ùÀlibem ilmüñ güvÀh

(9) Úılmamışam emrüñe hergiz òilÀf
Urmamışam bir nefes bì-hÿde lÀf

(10) Ol dilek çün óÀãıl olmaz iy áanì
Bir yañadan bÀrì şÀd eyle beni

(11) Óaúú TeèÀlÀ didi kim iy Àãl-ı pÀk
ÒÀk olàıl òÀk olàıl òÀk u òÀk

(12) Niçe bir iş bunca úoydu bu murÀd
Bì-murÀd ol tÀ olasın küllì şÀd

(13) Öz murÀduñdur saña evvel óicÀb
Úo murÀduñ tÀ bulasın fetó-i bÀb

(1) Metinde bu kelime بُزورُك şeklinde yazılmıştır.

41b (1) èÁşıú olanda irÀdet mi olur
Öz murÀdın gözleyen èÀciz úalur

(2) CÀn u dilden ùÀlib olan ãıdúıla
Sevdüginü getürmeye hergiz dile

(3) Sen baña minnet úılursın sevdügüñ
èArø idersin yaènì nefsüñ úodügüñ (1)

(4) Bunca yıldır ùÀlib olmışsın baña
Eydeyüm şimdi ezel óÀlüñ saña

(5) Sen yoà-iken ùÀlib-idüm ben saña
Di seni kim eyledi ùÀlib baña

(6) Ben ezelden düzmişem bu èilleti
Saña takdìr itmişem bu devleti

(7) Hem ezelden ben saña hem der-úıdem

ÙÀlib olmışam saña sen der-èadem

(8) Gelmedin aduñı èÀlem bildiler
Görmedin yüzüñi ùÀlib oldılar

(9) Bu ùaleb daòı şimdi sende var
Úamu benümdür senüñ neñ var iy yÀr

(10) Ben buları minnet itmezem saña
Nicedür sen minnet idersin baña

(11) Benden olmayınca bir õerre ùaleb
ÙÀlib ola mı kimsene èaceb

(12) Çün keşende ola her dem rÀygÀn (2)
Úamu èÀlem ùÀlib olur bì- gümÀn

(13) Pes bunuñ şükrin bilgil iy gedÀ
Daèvì úılma yüri var iy bì-nevÀ

(1)Metinde bu kelime ek uyumsuzluğu gösterir.
(2)Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla رَايِكان şeklinde yazılmıştır.

42a

(1) NÀgehÀn özine geldi şeyò-i pÀk
Başına úoydı hezÀrÀn dürlü òÀk

(2) Didi "ÁmennÀ" yiñiden iy İlÀh
Úılmaàıl óÀlümi sen küllì tebÀh

(3) Anlara olıcaàuz böyle òıùÀb
Özüñi fikr eylegil iy nÀ-ãavÀb

(4) Çün budur muòliãlerüñ óÀli hemÀn
Özüñe inãÀf virgil iy cüvÀn

(5) Baúma her daèvì úılanuñ sözine
Evvel ol pend idemez kendüzine

(6) Görirem her dem diyü daèvì úılan
Pes sözi bÀùıl ola küllì yalan

(7) Uyma aña ki her dem ura lÀf
Maènì ehli söylemez hergiz güõÀf

(8) Maènì ehli úıl úamuyı yÀ İlÀh
Úılmasun èömrini lÀfılan tebÀh

(9) ÓikÀyet-i Sitte ve èIşrìn fì Mürìd-i Cüneyd Raómetu'llÀh

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(10) Şeyò Cüneydüñ bir mürìdi varıdı
Merd-i ãÀbir àÀyeti dindÀrıdı

(11) On yedi günde yir-idi bir ùaèÀm
Ol bir elce etmek-idi iy imÀm

(12) Çıúmaz-ıdı günc-i mescidden müdÀm
èÖmri geçmişdi èibÀdetten tamÀm

(13) Bir kişi her gün gelürdi iy hümÀm
Buña ièzÀz-ıla virürdi selÀm

42b

(1) Çoú ãorardı òÀùırını şevúile
Hem duèÀ eylerdi dÀ'im zevúile

(2) İllÀ göstermez özin ol kişi
Bu-ıdı ol şaòãılan dÀ'im işi

(3) Bir gün ol şaóãa dir iy bedr-i tamÀm
İy baña her dem-be-dem viren selÀm

(4) Bilürem rÿóÀnìsin iy şÀh-ı dìn
Nite görmem ben seni èayne'l-yaúìn

(5) Didi ùÀñla cumèa güni óÀøır ol
Òalvet otur yolımuzda nÀôır ol

(6) Gelelüm ãohbet idelüm bir zamÀn
Óazret-i Óaúú ger virür-ise ÀmÀn (1)

(7) äubó oldı ol èazìz itdi yaraú
Òalvet oturdı úamu òalúdan ıraú

(8) Gördi bir şaòã u àarìb ü pür-kemÀl
Óüsn içinde òulú içinde bì - miåÀl

(9) Òïş òırÀmÀn boylu iy dìn serveri
Başdan ayaàa yeşil giydükleri

(10) Geldi òïş tertìbilen virdi selÀm
Bu èaleyk aldı öri ùurdı revÀn

(11) Sìne-ber-sìne úoçuşdılar bile

İkisi oturdılar birbiri-ile

(12) Didi ne ùÀ’ifedensin iy èazìz
ÓÀlüñi söyle baña úılàıl temyìz

(13) Hem bize dÀ’im selÀmuñ ne sebeb
Niçün eylersin bizi her dem ùaleb

(1) Metinde bu kelime اَمَام şeklinde yazılmıştır.

43a

(1) Didi biz rÿóÀnìyüz iy şÀh-ı dìn
Maórem olur bize her merd-i emìn

(2) Nefsine her dem virenler gÿş-mÀl (1)
Bizüm-ilen yÀr olur fì küllì óÀl

(3) Çün seni gördük emìn ü rÿzigÀr
Saña olmışuz úamu óÀliyle yÀr

(4) Çünki refè oldı ara yirden óicÀb
Hem su’Àl oldı arada hem cevÀb

(5) Öyle vaútine degin oturdılar
Birbirinüñ eksügin yitürdiler

(6) Eytdi destÿr olsun imdi giderüz
Ol yÀrenlerden yaña seyr iderüz

(7) Didi iy server úabÿl itseñ n’ola
İkimüz de cumèaya varsaú bile

(8) Didi bile úılmaú olmaz iy emìn
Sen görürsün özgeler görmez yaúìn

(9) Çün görmezler baãarlar bì-úuãÿr
Úanda otursam oluram bì- óuøÿr

(10) Didi eñ girü ãafa varsaú n’ola
Bir yanuñ ben bir yanuñ dìvÀr ola

(11) Didi kim maúbÿl dirsin òïş ola
Ùurdı ol dem ikisi girdi yola

(12) Geldiler oturdılar iy mÀh-ı rÿ
Bir arada úamu ãaflardan girü

(13) Bir zamÀn geçdi arada nÀgehÀn
Bir tebessüm úıldı ol şÀh-ı cihÀn

(1) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla كُوش مآل şeklinde yazılmıştır.

43b

(1) Gögsini geçürdi ol dem Àhılan
Başını buladı key ikrÀhılan

(2) Çün bu óÀli gödi ol merd-i èazìz
Úey taèaccüb úıldı andan ãordı tìz

(3) Didi server kim nite oldı èaceb
Ne-durur bu ıøùırÀba hem sebeb

(4) Didi ol rÿóÀnì kim görmez misin
Bu ùuranlar hep nedür iy (E)Bu'l-Óasan

(5) Didi görmem Àdemìden àayrı ben
Varsa göster baña àayrı anı sen

(6) İki elin úodı rÿóÀnì hemÀn
İki gözin ùutdı anuñ bir zamÀn

(7) Ovdı gözin úodı eydür úıl naôar
TÀ görürsün söyle iy ãÀóib-naôar

(8) Gözin açdı gördi ol dem ol hümÀm
Ala úaràa mescidi ùutmuş tamÀm

(9) Her kişinüñ başı üzre ãad hezÀr
Biñi iner biñi çıúar bì – úarÀr

(10) Kiminüñ maàzın ùaàıtmış ùurur
Kiminüñ yüregini delmiş görür

(11) Bir niçe aú úuşlar orta yirde hem
Başları üzre úamu yeşil èalem

(12) Bir nice şaòã üstine pervÀz ider
Úaràa ol şaòã üzre hìç varmaz gider

(13) Didi kim bunlar nedir iy şÀh-ı dìn
Bu èalÀmetler nedir söyle yaúìn

44a

(1) Didi sen bu Àyeti bilmez misin

Óaúú kelÀmında eyÀ òulú-ı óasen

(1)تَعَالَى اللهُ َ ل ق مَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُوَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْ قَرِينٌ (2)

(3) Her ki õikr-i Óaúúdan ola àÀfil ol
İblis ol dem bulur aña yol

(4) Óırã-ı dünyÀ úaplamış õikrüñ yirin
LÀ-cerem şeyùÀna olmışdur úarìn

(5) Fikr-i dünyÀ õikr-i Óaúúı terkimiş
Gör ki şeyùÀn anı nice avlamış

(6) Bu ala úaràa şeyÀùìndür úamu
Murà-ı ebyaølar ferişteh iy èamÿ

(7) Ol ki Tañrı õikrine mÀ'il-durur
Ol ferişтehler aña óÀil-durur

(8) Ol ki àÀfildür görürsün óÀlini
Daòı ne óÀcet diyem aóvÀlini

(9) Gitdi ol dervìş özinden bir zamÀn
Özine geldi dir iy şÀh-ı cihÀn

(10) Ben ne tedbìr eyleyem şimden girü
Kim bu işden úurtulam iy mÀh-ı rÿ

(11) Didi ki benden emÀnetdür saña
Gice gündüz yüz çevür Óaúúdan yaña

(12) Úanda varsañ úoma elden õikrini
Göñlüñe itme dünyÀ fikrini

(13) Bir zamÀn àÀfil olıcaú n'ola óÀl
İblìse olur bu kez ol dem mecÀl

(1) Zuhruf Sûresi, 36. Âyet.

44b

(1) Düşmene irişicek furãat hemÀn
Bildügin işler senüñlen bì-gümÀn

(2) Yaàma çaàırur vücÿdıñ şehrine
Tañrı uàratmasun anuñ úahrına

(3) Õikr-i Óaúú ùutar-ısa dilde maúÀm
Aña şeyùÀn medòal itmez iy imÀm

(4) PÀdişÀh oturıcaú taòta hemìn
Maóv olur dürlü óarÀmì bil yaúìn

(5) ÓikÀyet-i Sebèa ve èIşrìn fì Bülbül-i äabì Maèa SufyÀn

(6) Gördi bir ùıflì meger SufyÀn-ı pìr
Bülbülü úıılmış úafaã içre esìr

(7) Bülbül anda zÀr u giryÀn u óazìn
Hem úafaã muókem be-bend-i (1) Àhenìn

(8) Her zamÀn urınur ãoldan ãaàa
Bir mecÀl ister úafaãdan çıúmaàa

(9) Gördi SufyÀn anı oldı bì-úarÀr
Didi bu bì-çÀre úalmış bunda zÀr

(10) èÁşıú-ı dìvÀne'i şÿrìde-óÀl
Kim yaraşmaz buña bu bend ü òayÀl

(11) Ol ãabìyi oúudı SufyÀn meger
Virdi aña avıcı ùolu sìm ü zer

(12) Didi sen gel bu úuşı ÀzÀd úıl
Saña ol úuşdan bu yegdür bellü bil

(13) Bülbüli aldı ãabìden ol èazìz
Çün úafaãdan çıúdı pervÀz itdi tìz

(1) Metinde bu kelime بَندُ اَهَين şeklinde yazılmıştır.

45a

(1) Bir budaà üstünde úondı murà-ı zÀr
Úıldı SufyÀna duèÀlar ãad hezÀr

(2) Çünki SufyÀn ol úuşı úıldı muèÀf
Ol daòı úıldı gülistÀnı ùavÀf

(3) Oúudı destÀnı bostÀn içre òïş
Giceye dek gül öñünce úıldı cÿş

(4) Gül ayaàında meger úomışdı baş
Gül varaúla üstüne olmış sipÀs

(5) Örü ùurdı eydür iy ÀrÀm-ı cÀn (1)
Bir icÀzet isterem olam revÀn

(6) Didi ol maèşÿúa èazmüñ úançaru
Bu ne sözdür söyledüñ iy nìk-òu

(7) Bunca yıllardur ki óasretsin baña
Ne tìz uãanduñ bu dem n'oldı saña

(8) Didi óÀşÀ senden uãanmış olam
Kim hemÀn evvelki èÀşıú bülbülem

(9) Niçe müddetdür ben olmışam esìr
Bir èazìz oldı baña çün dest-gìr

(10) Anuñ ol yaòşılıàın unutmazam
Ölür olsam ol úapudan gitmezem

(11) Gündüz olayım óuøÿruñda müdÀm
Gice andan ayru oturmaú óarÀm

(12) Didi gül iy èÀşıú-ı pÀk-iètiúÀd
äad hezÀrÀn Àferìn iy òïş nihÀd

(13) Bir işikden kim saña irdi nevÀ
Ol işigi terk úılmaú ne revÀ

(1) Metinde bu kelime اَرَامْ جَان şeklinde yazılmıştır.

45b

(1) Şükrini unutma dÀ'im iy gedÀ
ÒÀk-ı pÀyını göze úıl tÿtìyÀ(1)

(2) Úoma ölince elüñden dÀmenin
Hem unutma gÀh gehì gül òırmenin

(3) Çünki destÿr oldı ol şÿrìde- óÀl
Açdı SufyÀn işiginde per ü bÀl

(4) Úondı SufyÀnuñ öñine ol zamÀn
Şeyò eydür muràa iy şìrìn zübÀn

(5) Nite geldüñ yine iy bì-çÀre sen
Ne sebebden eyledüñ terk-i vaùan

(6) Gice òalvet-i yÀri terk itdüñ neden
Söylegil óÀliñ nedür iy murà sen

(7) Didi bülbül kim iy yÀ ŞÀh-ı CihÀn
Ol èadÿdan çün baña virdüñ èayÀn

(8) Ben daòı terk itmezem dÀ'im seni

Sen daòı elbet úabÿl eyle beni

(9) Gündüz anda gice bunda olayım
Ben daòı geh gÀh òiõmet úılayım

(10) Didi SufyÀn aña iy şÿrìde-óÀl
Òiş úabÿl itdüñ seni bì-úíl u úÀl

(11) Gündüz olurdı gülistÀn içre şÀd
Gice SufyÀn-ıla ol murà şÀd

(12) Uyımazdı (2) gice ol şìr –i şikÀr
äubóa dek ùÀèat úılurdı bì-şümÀr

(13) Bülbül-i şÿride hem yanında zÀr
(14) Okur-ıdı dÀsitÀnı ãad hezÀr

(1) Metinde bu kelime تُوتيَا şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime أويُمِزدى şeklinde çift hareke ile yazılmıştır.

46a

(1) GÀh gÀh idicegez göñli heves
Bülbülilen olur-ıdı òïş heves

(2) Sır sözi olıcaàaz bir yerde hem
Göndürürdi bülbüli ol Õü'l-Kerem

(3) Bülbüle bu-ıdı rÿz u şeb (1) èamel
NÀgehÀn irişdi SufyÀna ecel

(4) Götürüldi çün cenÀze ol zamÀn
Bülbül-i şÿrìde irişdi revÀn

(5) Ol cenÀze üstine devrÀn ider
Ayaàı altına yüzin àalùÀn ider

(6) GÀh havadan yire çalar özini
GÀh cenÀze üste sürer yüzini

(7) èÁúıbet defn itdiler şeyòi be-òÀk
Úaldı úabri üstüne ol murà-ı pÀk

(8) NevhÀlar úıldı oúuyup dÀsitÀn
Aàladı òalú u zemìn ü ÀsumÀn

(9) Bir zamÀn olmazdı ol yirden cüdÀ
DÀsitÀn oúurdı eylerdi ãadÀ

(10) Úomadı bir laóôa òÀl-i òÀkini

èÁúıbet ùapşurdı cÀn u pÀkını

(11) Olmışıdı şeyò derdinden zebÿn
Geldi burnından meger bir úaùre òÿn

(12) Başını úabr üstine úodı hemÀn
Düşdi cÀn ıãmarladı bülbül revÀn

(13) Gel bu sözleri işit iy bì-vefÀ
Kim vefÀ ehli úabÿl eyler cefÀ

(1) Metinde bu kelime grubu روْزِشَب şeklinde yazılmıştır.

46b (1) Olma bir úuşdan daòı kem iy gedÀ
Andan al taèlìm hem ders-i vefÀ

(2) YÀd úıl bu úıããa'ı cÀn-sÿzı sen
Andan ögren hem vefÀ iy (E)Bu'l-Óasan

(3) Raómeti SufyÀnuñ oldı kÀr- ger (1)
Andan ùoàdı úuş daòı iy bì- òaber

(4) Biñ kezin raóm eylemişlerdür saña
Yine dönüp àıybet itmişsin aña

(5) Bülbül andan yimedi nÀn u nemek
İllÀ çekdi şeyò aña bir dem emek

(6) Ol emek óaúúın ferÀmÿş itmedi
Anuñ işigin úoyuban gitmedi

(7) èÁúıbet ol yolda teslim itdi cÀn
Sen de iøÀf eyle Àòì iy cüvÀn

(8) Bildi óayvÀn yaòşılıú óaúúı emek
Bu èaceb sen bilmedün nÀn u nemek (2)

(9) Ol kişi kim bilmeyene nü nemek (2)
Ol kişiden yig ola maènìde seg

(10) CÀnuñı Óaúú yitürürse òulúa (3) sen
Rahmeti kim eyleme gel òalúa(3) sen

(11) Her kim ol şefkÀt-nigÀh eyler müdÀm
Şive'i òulúı İlÀh eyler müdÀm

(12) Yoú mìzÀnda bundan ulu iy gedÀ
Ola óüsn-i òulúı bÀ-òulú-ı ÒudÀ

(13) ÓikÀyet-i æemÀnì ve èIşrìn fì ÓÀcı Şÿrìde

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(1) Metinde bu kelime grubu كَارُ كر şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, بنمك şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelimeler "i lek kacna rıtşımlızay eli ises "حmenin aslı "خ" harfi ile yazılmaktadır.

47a

(1) Vardı bir èÀşıú-ı şÿrìde-óÀl
Kaèbeye vardı meger ol pür-kemÀl

(2) Kaèbe úulpın ùutdı ol şevúile
Òïş münÀcÀt itdi Óaúúa zevúile

(3) ZÀrì úılup eydür iy KÀdr-i İlÀh
Ben firÀú u derdilen oldum tebÀh

(4) Óacca buyurduñ-ısa óacc eyledüm
Niçe biñ "Lebbeyk" ben bu yolda söyledüm

(5) Hem èArafÀt Ùaàına ùurdum tamÀm
Şartını küllì ödedüm ve's-selÀm

(6) Saèì itdüm daòı úurbÀn eyledüm
Ne ki buyruà-ısa fermÀn eyledüm

(7) Hem ùavÀf-ı èumre'i úıldum tamÀm
Óaørete itdüm niyÀz-ilen peyÀm

(8) Úudretüm yiten budur uşta benüm
Yolıña úıldum fidÀ cÀnum tenüm

(9) Úudretin sen òïş bilürsin bendenüñ
Benüm itdügüm budur úanı senüñ

(10) Bu işikden gitmezem ben bì-naãìb
Dertlüye dermÀn idür her dem ùabìb

(11) Derdimüñ (1) dermÀnını sensin bilen
Senden özge kim-durur dermÀn úılan

(12) ÒÀlıúa gerçi ki ben úıldum yaman
èÖmri yitürdüm hebÀda bì-gümÀn

(13) Saña lÀyıú úılmadum hergiz èamel
Úılduàumda kÀr-ı bed fièl-i daàal

(1) Metinde bu kelime, دَردَمُن şeklinde çift hareke ile yazılmıştır.

47b

(1) Úullaruñ fièli ser-À-ser fièl-i bed (1)
èİlmüñe maèlÿmdur iy şÀh-ı ebed

(2) ÙÀèat ehli ola èÀlem cümle bÀz
Sen úamusından berìsin bì-niyÀz

(3) Yine dönse ola èÀlem pür-günÀh
Sen yine müstaànisin iy pÀdişÀh

(4) Çünki èillet yoú senüñ işikde hìç
Pes bu taúãìrle úılma bizi pìç

(5) èÖmrümi fikrüñile úıldum ser-be-ser
KÀşkì ola-y-ıdı ãad èömr-i diger

(6) TÀ ki fikrüñle geçeydi ol tamÀm
Bula-y-ıdum her nefesde bir maúÀm

(7) Ol ki tevfìú eyledüñ ez-baór-ı cÿd
Cemè oldı geldi bizden der- vücÿd

(8) Muntaôırvan şimdi ben iy bì-naôìr
CÀn u dil úatuñda ben bunda esìr

(9) İşigüñe düşdi işüm bu zamÀn
Daòı işüm bilmezem budur hemÀn

(10) ÙÀèatüm maóøÀ günÀhımdır benüm
èAfvuñ illÀ èöõir-gÀhımdır benüm

(11) Çünki bÀ-èillet degildür sende kÀr
èAfvı da bì-èillet it iy Kird-gÀr (2)

(12) Ger baña bir õerre devlet viresin
Sen benüm n'itdügüm anda göresin

(13) Bunı didi nevóÀ úıldı bir zamÀn
Düşdi bì-hÿş oldı ol dem bì- ÀmÀn

(1) Metinde bu kelime, فَعلْ بَد şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, كِردِكَار şeklinde yazılmıştır.

48a

(1) Óaúú TeèÀlÀ úıldı Cibrìle nidÀ
ÓÀøır ol kim şimdi ùurur ol gedÀ

(2) Bir nefes Àh eyleyüp seyrÀn ider

Cümle èÀlem òalúını bì-cÀn ider

(3) Döymez Àhına anuñ hem ne felek
İşidürse maóv olur cümle melek

(4) Ùutàıl anuñ Àhını sen iy emìn
Yoòsa yanar berr ü baór-ıla zemìn

(5) Cebra'il irdi be-fermÀn-ı ÒudÀ
Ol delü oùurdı revÀn úıldı nidÀ

(6) Naèra urdı heybet-ilen ãaèb-nÀk
Diledi kim èÀlemi ide helÀk

(7) Naèrasın úapdı anuñ ol şÀh-ı dìn
ŞÀh-ı dìn kim yaènì Cibrìl-i emìn

(8) Óaørete iletdi anı ol müctebÀ
Óaúú TeèÀlÀ úıldı Cibrìle nidÀ

(9) Kim bu Àhı sen ilet mìzÀna ãal
Veznesin miúdÀr idüben baña gel

(10) Cebra'il mìzÀna ãaldı çün bunı
Gör ne óikmet gösteriser ol áanì

(11) èÁlemüñ ùaàlarınuñ miúdÀrını
Úodılar mìzÀna hìç egmez bunı

(12) Berr u baórüñ hem úodılar varını
Bilmediler hem anuñ miúdÀrını

(13) Óaúú TeèÀlÀ didi iy cemèi melek
Ger úoãalar vezneye hem nüh-felek

48b

(1) Olsa hem òalú u zemìn ü ÀsumÀn
Vezne içinde yine hem ins ü cÀn

(2) Ol çeker yine bularuñ varını
Ben bilürem yine hem miúdÀrını

(3) Var otur sen iy rÿói'l- emìn
Ben bilürem yine miúdÀrın hemìn

(4) Áhdur kim çarò-ı nüh tÿdan geçer
Tìà-ı Mıãrìdür ùoúunduàun biçer

(5) Úıl óaõer şÿrìde Àhından müdÀm
Öldürür tìà-ı bürehnemi (1) niyÀm

(6) Bilmek olmaz anları fì küllì óÀl
Pes olaruñla gerekmez úíl u úÀl

(7) Anları bildüriben sen iy Kerìm
Bì-naãìb itme olardan iy Raóim

(8) ÓikÀyet-i TisèÀ ve èIşrìn fì Duòÿl-ı İskender fì'ô- ÔulumÀt

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(9) Çün İskender bÀ-óakìm ü pür-òıred
Úaldılar ôulumÀt içinde bì-meded

(10) Çoú ùaleb úıldı bular bulmadı rÀh
Úaldı ôulmet-i siyÀh ender-siyÀh

(11) Didi İskender óakìme iy ulu
èAúl içinde úamumuzdan bilgülü

(12) Fikr ü tedbìr idegör bu rÀhılan
Yoàsa úalduú bunda sÀl u mÀhılan

(13) Ol óakìm eydür eyÀ şÀh-ı bülend
Devletüñe irmesün hergiz güzend (1)

(1) Metinde bu kelime, برَهنَه şeklinde yazılmıştır.

49a

(1) èÁcizem ben daòı bu yolda úatı
Başaramaz yol burada èaúl anı

(2) İttifÀú itdiler Àòir ser-be-ser
Pìş –rev ola meger kim olmada òar

(3) Uydılar bir merkebe iy ketòüdÀ
İpe yapışmış gibi kÿr u gedÀ

(4) Ol óakìm yapışdı òar úuyruàına
Özgesi uydı anuñ buyruàına

(5) Úançaru òar gider-ise çaàırur
Benüm ardımca gelüñ dir úıàırur

(6) Çıúdılar ôulmetden el-úıããa bular
Gördiler nìm-rÿz olmış ÀşikÀr

(7) Issı-ıdı gün be-àÀyet ol zamÀn
Atdan indi orada şÀh-ı cihÀn

(8) Cevşenin altına ãaldılar meger
SÀye-bÀn oldı meger şÀha siper

(9) ÙÀlièin görmişidi şÀh-ı nijend
Anuñ-ıçun göñli olmışdı bülend

(10) Gökler altun olıcaú yirler baúır
Andan olısar ölümüñ iy emìr

(11) Bunı işitmiş-idi ol ãÀóib-kemÀl
Kim úıyametde olısar bu miåÀl

(12) èÖmrüñ uzun olısar elbet didi
Anuñ-ıçun Àb-ı óayvÀn (1) istedi

(13) Çün oturdı şÀh anda bir zamÀn
Fikir úıldı işbu remzi ol èayÀn

(1) Metinde bu kelime, ﴿آبُ حَيْوَان﴾ şeklinde yazılmıştır.

49b (1) Didi bundan özge bulunmaz mecÀl
Yir baúır gök altun olmaya muóÀl

(2) Bildi kim aña daòı irmiş ecel
İy dirìàÀ didi úılmadum èamel

(3) Gidiserüz dünyÀdan uş èan-úarìb
Áb-ı óayvÀn (1) olmadı çün kim naãìb

(4) Göñlüni úapladı şÀhuñ derd ü àam
Çoú peşìmÀn oldı çekdi çoú nedem

(5) İy dirìàÀ olmadum óÀle vuúÿf
Baúdı gördi kim oturmış feylesïf

(6) Didi iy bedbaòt u iy òar iy denì
Bu belÀya kim sen uàratduñ beni

(7) ÙÀlièüm ùutduñ buyurduñ naóis fÀl
Baña taèlìm eyledün bÀùıl òayÀl

(8) Ben denì uydum senüñ fermÀnuña
Hem inandum serserì dermÀnuña

(9) Ehl-i dÀniş diyüben uydum saña
N’eyledüñ gör Àòir iy cÀhil baña

(10) Eyledüñ Óaúúdan beni sen şerm-sÀr(2)

Ôulmete ãalduñ yine bì-iòtiyÀr

(11) Ôulmet içre çoúları úılduñ helÀk
Mekrüñile ehl-i èÀlem oldı òÀk

(12) Kec ùabìèatsın özüñ iy bed-èamel
İètiúÀduma benüm (1) virdüñ òalel

(13) Her zamÀn virdüñ ùabìèatdan òaber
Bilmedüñ kimdür viren ùabèa eåer

(1) Metinde bu kelime, اَبُ حَيْوَان şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla شَرمَسَار şeklinde yazılmıştır.

50a

(1) Hem ùabìèatdan görürsin her işi
Óaúúı unutmışsın iy egri kişi

(2) Görme misin zehri sen iy bì-òaber
Óaúúdan olmayınca ol úılmaz eåer

(3) Nÿş-dÀrÿ (2) bes anuñ emri ola
Zehri úand eyleye òÀrı gül úıla

(4) Urma bÀrì lÀfı iy bì-iètiúÀd
Dime bÀrì òaãleti her bir nebÀt

(5) èAúlı úoàıl Óaúúa uy iy bì-òaber
èAúla uyan kim ola ez-mÀde òar

(6) Bu kadar dÀnişile uyduñ òara
Òar úulavuz ola mı hìç servere

(7) Ôulmet-i dünyÀda sen muótÀcı òar
Áòiretde n’idesin iy bì-òaber

(8) Didi bu nevèìlen çoú sözler aña
Dimek olmaz úamusun şimdi saña

(9) Rÿ-siyÀh oldı óakìm ü feylesof
Urmadı daòı bu sözden lÀf-ı lÿf

(10) Áòiret fikrine düşdi şÀh-ı dìn
Bildi ki bÀùıldur anuñ úamusın

(11) Óikmet-ilen úılmadı ayruú èamel
Sevmedi hergiz daòı kÀr-ı daàal

(12) èAúıl sözin terk úıldı küllì óÀl
Anuñ-ıçun úıldı Óaúúa ùoàrı yol

(13) Mertebe èakl-ıla olaydı bülend
Belèama olmazdı èaúlı pÀy u pend

(1) Metinde bu kelime, بَتوُم şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla نوُشُ دار şeklinde yazılmıştır.

50b

(1) Dört yüz yıl úıldı èibÀdet ol gedÀ
Áòirì gitdi cihÀndan bì-nevÀ

(2) Taãnìf itmişidi ol dört yüz kitÀb
Úamusı tevóididi refèi óicÀb

(3) Dört yüz güne geçerdi sücÿd
áarú olmışıdı der-deryÀ-yı cÿd

(4) Bir gice ki ôulmet idi sehm- gìn (1)
Başını úaldurdı Belèam ez-zemìn

(5) èAúlı teşvìş eyledi ol dem aña
Didi bu bunca ne zaómetdür saña

(6) Secdeden úalbüñe olsaydı óuøÿr
Ôulmet olaydı gerek secde-gÀh nÿr

(7) Nefy-i åÀniè eyledi bÀ-ãad delìl
Gör ne Tañrı didi ol òÿr u õelìl

(8) èAúıl bozdı iètiúÀduñ düzgünin
Düşdi inkÀra úodı elden dìnin

(9) Secde úıldı ol be-rÿ-yı ÀfitÀb
Uydı èaúla özüni úıldı òarÀb

(10) èAúlı çün kim óadd-ı imkÀndan geçe
Belèam ola küllì inèÀmdan geçe

(11) Sen ki èaúlı sÀde buldun bì-gümÀn
Áòrete iletesin elbet ìmÀn

(12) Gerçi èaúlı sÀde olur bì-nizÀm
Leyki maúãÿda irişdürür tamÀm

(13) Dutar olur bu èaúıl ez-her òaùar
Fitne olmasun İlÀhÀ hìç beşer

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla سَهْمِ كِن şeklinde yazılmıştır.

51a

(1) Fitne èÀlimden-durur dürlü fesÀd
Anuñ-ıçun dìn olur dÀ'im kesÀd

(2) Óaúú òaùardan ãaúlasun her Àdemi
Virme hìç kimseye yavuz hem-demi

(3) ÓikÀyet-i æelÀåìn fì HÀrÿnü'r-Reşìd Maèa DìvÀne

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(4) Gider- idi yola HÀrÿnü'r – Reşìd
Çölidi ol yol hem ãu nÀ-bedìd

(5) Bir neçe gün yol yüridi şÀh-ı dìn
äu dükendi kÀrbÀndan(1) iy emìn

(6) Baàrı ùutuşdı ãusuzdan ol èazìz
Bir içim ãu baña buluñ didi tìz

(7) Leşkeri ùaàıldı ãaórÀya meger
Bulmadı bir kimsene ãudan eåer

(8) Düşdi şÀhuñ cÀnına bir cürèa tÀb
Cismi deprenür velì óÀli òarÀb

(9) Yaúìn oldı şÀh kim ola helÀk
Çıúageldi nÀgehÀn bir aãl-ı pÀk

(10) Bir èaceb şÿrìde óÀli bì-úarÀr
İrdi gördi kim buñalmış şehr-yÀr(2)

(11) Didi kim iy şÀh n'olmışdur saña
Niçün olmışsın øaèìf digil baña

(12) Didi ki ãusuzam iy merd-i gedÀ
Úalmışam bu çöl içinde bì-nevÀ

(13) Bir içim ãu olmaz-ısa bu zamÀn
Bunda cÀn ıãmarlaram ben bì-gümÀn

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla كَارُبَان şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla شَهرِ يَار şeklinde yazılmıştır.

51b

(1) Ol delü eydür kim iy bì-çÀre úul
Ben saña ãu bulayın olma melÿl

(2) Uşda olmışsın ãusızlıúdan òarÀb
On güne dek bulmayasın bunda Àb

(3) Bir kişi virse saña ùoyunca ãu
Ne virürsin sen aña iy nìk-òÿ

(4) Didi tek ãuyı gözümlen göreyin
Ol kişi her ne dilerse vireyin

(5) Yaru mülküñ didi senden diler ol
äu getürür bu sözi úılsañ úabÿl

(6) Ùurabilür misin ol úavle yaúın
Gerçegin digil baña iy şÀh-ı dìn

(7) Didi yaru mülkimi úıldum niåÀr
Bir içim ãu virene iy bì-úarÀr

(8) Elini çaldı havÀya ol delü
Bir úadeó ãu aldı geldi iy ulu

(9) ŞÀh eline ãundı eydür eyle nÿş
İçdi anı şÀh aldı göñli òïş

(10) Ol delü eydür ki iy şÀh-ı zemìn
Yiter ola bu úadeó saña hemìn

(11) Ol òalìfe eydür iy kÀn-ı ãafÀ
Bir úadeó daòı be-èaşú-ı MuãùafÀ

(12) Yine ãundı bir úadeó dìvÀne òïş
Aldı anı şÀh yine úıldı nÿş

(13) Didi iy şÀh-ı cihÀn nev-cüvÀn
Bir kişi olsa senüñ'çün bu zamÀn

52a

(1) Çeşme çıúarsa öñüñde rÀygÀn (1)
Bu beyÀbÀn içre òïş Àb-ı revÀn (2)

(2) Yarusın da mülküñüñ vire misin
Ne-durur sözüñ iy meh-cebìn

(3) Ol òalìfe eydür iy merd-i yaúìn

Bu işi úılsan bu dem iy şÀh-ı dìn

(4) Milk ü mÀlımdan ben el çekdüm hemÀn
Ùanuú olsun ÒÀliú ü heft ÀsumÀn

(5) Ol delü eydür sözüñden dönmegil
Gel teferrüc eyle sen iy ehl-i dìl

(6) äaà elin úoynuna ãoúdı ol delü
Bir zamÀn ovdı yüregin ol ulu

(7) Çökdi dizi üstüne ol bì- úarÀr
Naèra urdı derdilen bì –iòtiyÀr

(8) Yüreginden oldı çeşme ber-revÀn
áarú oldı deşt ü ãaórÀ ol zamÀn

(9) Çün bu óÀli gördi leşker bÀ-güzìr
Atdan indiler úamu mìr ü vezìr

(10) Ayaàına düşdiler ol serverüñ
äuya ùoyundı úamusı leşkerüñ

(11) Úırbaların ùoldurur leşker úamu
Ùoyururlar atların da iy èamÿ

(12) Ol delü nÀgÀh örü ùurdı revÀn
Maóv oldı çeşme vü Àb-ı revÀn (2)

(13) Didi bilür misin iy şÀh-ı cihÀn
Bu ne ãudur oldı ãaórÀda revÀn

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla رَبِّكِنَان şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, رَوَان اَبْ şeklinde yazılmıştır.

52b

(1) Bu ãudur èÀşıúlaruñ gözi yaşı
Óaúúa úul olanlaruñ budur işi

(2) Bunı didi àÀ’ib oldı ol peleng
äanasın kim deryÀya batdı neheng

(3) Ol èazìz oldı çün ol dem nÀ-bedìd
Naèra urdı anda HÀrÿnü’r-Reşìd

(4) Yaúasın iki eli-ile úıldı çÀk
Yaúın oldı kim ide özin helÀk

(5) Úodı òÀke başını bì-iòtiyÀr

Dökdi úan yaşlar gözinden bì-úarÀr

(6) Terk úıldı anda küllì kÀr u bÀr
Bir èabÀ úıldı cihÀnda iòtiyÀr

(7) Oàlına tapşurdı taòt u tÀcını
Aldı ancaú özi mÀ-yaótacını

(8) Óaúúılan oldı bu kez leyl ü nehÀr
Áòirì bu nevèa geçdi rÿzigÀr

(9) YÀ İlÀhì òatmü cümle èÀlemüñ
Òayr olsun ãoñı her bir Àdemüñ

(10) ÓikÀyet-i İódÀ-yı ve æelÀåàn fì SulùÀn Maómÿd Maèa Pìr èAzìz

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(11) Varıdı bir pìr-i èÀrif òurde-dÀn
Görmege vardı anı Maómÿd Òan

(12) Bilesinde ol ÁyÀs-ı nÀm- dÀr(1)
Hem Óasan daòı bile ol şeh-süvÀr

(13) Òiõmetine çün irişdiler pìrüñ
Üçi daòı atdan indi serverüñ

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla نَامُ دَار şeklinde yazılmıştır.

53a

(1) Úarşusında diz çöküp oturdılar
ÓÀlini yavlaú èacÀyib gördiler

(2) Döşegi bir pÀre pÀre bÿriyÀ
Yaãduàı bir ùaş özi bì-riyÀ

(3) Bir èaãÀ yanında hem bir kÿze Àb
PÀre pÀre òırúası baàrı kebÀb

(4) Gözlerinüñ şuèlesi hem çün çerÀà
Óaúúılan meşàÿl èÀlemden ferÀà

(5) Adı ol pìrüñ Sedìd-i èAnberì
èArş-ı ÀèlÀ olmış anuñ minberi

(6) ŞÀh anuñ óÀlin gördi èaceb
Bir naãìóat eyledi andan ùaleb

(7) Didi sulùÀn aña kim iy ehl-i dil

Ez- وَتُعِزُّ مَن تَشَاء وَتُذِلُّ (1)

(8) Áyet-i meşhÿr-durur Úur'Ànda bu
Maènisin söyle anuñ iy mÀh-ı rÿ

(9) Pìr aña eydür işit iy cÀn-ı men(2)
Ol senüñ şÀnuñdadur hem şÀn-ı men(3)

(10) Óaúú TeèÀlÀ didi dünyÀya úalìl
Ol õelìl olmaàına budur delìl

(11) Óaúú úalìl oúudı bunuñ varını
Nièmet ü genc ü dÀr u dìvÀrını

(12) Çün ki sen bir gÿşe úılduñ iòtiyÀr
Olasın lÀ-şekk õelìl iy şeh-süvÀr

(13) ÚÀniè olmadum ben anuñ varına
Gice gündüz ùÀlibem dìdÀrına

(1) Âlèi Îmrân Sûresi, 26. Âyet.
(2) Metinde bu kelime, مَن جَانُ ۝ şeklinde çift hareke ile yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime, شَانُ مَن şeklinde yazılmıştır.

53b (1) İstemen andan yine òÿr u cinÀn
Özidür maùlÿbum iy şÀh-ı cihÀn

(2) Baña bu kÿze yiter bu bÿriyÀ
FÀrıàam ez-ùumùurÀúı ez-riyÀ

(3) TÀ vücÿdumda úalınca bir nefes
Kÿze-y-ile bÿriyÀdur baña pes

(4) Fikr eyle kendü kÀr u bÀruña
Milküñe bu leşker ü bisyÀruña (1)

(5) Cemè úılmışsın bunca genc ü timÀr
Daòı ùoymaduñ henüz iy şehr-yÀr (2)

(6) Gör beni kim bunca ÀzÀd olmışam
Õülli úoyup bunca èizzet bulmışam

(7) Pes baña èizzet naãìb itmiş Óabìb
Saña úıymet õillet itmiş iy àarìb

(8) İy dirìàÀ terk-i devlet eyledüñ
Òirluú adın saña èizzet eyledüñ

(9) Yidi iúlìm bÀrın alduñ boynuña
Borç-durur gerçek baúarsañ oynuña

(10) Bir dem oturmaà-ıçun taòt üzre şÀd
Degmez aña ki idesin mevtüñi yÀd

(11) èİzzet ü(3) õilletden idersin ãÿ'Àl
èAdli ãormazsın nite iy pür-òayÀl

(12) Bir zamÀnuñ èadli iy ehl-i àurÿr
ÙÀèatından bir bölük ulu ùurur

(13) èİzzet isterseñ iki èÀlemde sen
èAdle dürüş var otur iy (E)Bu'l-Óasan

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla بِسِيار şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla شَهرِيَار şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu عِزّتُ ذِلّت şeklinde yazılmıştır.

54a

(1) Bunı didi özi ùurdı iy èazìz
Ábdest aldı pìr ol dem tìz tìz

(2) Çün şürÿè itdi namÀza ol ulu
Úaldı ol dem şÀh yerinde úayàulu

(3) Yedi gün yedi gice ol şÀh-ı dìn
ZÀri úıldı ol eşikde ùurmadın

(4) Gördi anı ki òatm olmaz namÀz
èArøa úıldı MÀlikü'l-Mülke niyÀz

(5) Didi yÀ Rabb bu ne ãabr olur müdÀm
Yidi günde bir namÀz olmaz tamÀm

(6) Döndi girü taòtına şÀh-ı cihÀn
Geçdi bunuñ üstine òayli zamÀn

(7) Altı aya çıúdı el-úıããa namÀz
Ùurmış-ıdı úÀ'im ol ehl-i niyÀz

(8) Óaúúdan olıcaú èinÀyet her úula
Buncılayın óÀlete irse n'ola

(9) Buña istiàrÀú dirler iy èazìz
Ehl-i Óaúú eyler bunı elbet temìz

(10) Úamuya erzÀnì olsun bu maúÀm
Bu-durur dÀ'im duèÀmuz ve's-selÀm

(11) ÓikÀyet-i İånÀ ve æelÀåìn fì DìvÀne'i èAcìb áarìb

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(12) Bir èaceb dìvÀne var-ıdı meger
Genc-i Óaúú-ıdı velì ol şìr-i ner (1)

(13) èÁşıú-ı pür-óÀl-ıdı ol merd-i Óaúú
Sırr-ı Óaúúdan almış-ıdı ol sebaú

54b

(1) Gice gündüz zÀr idi ez-èaşú-ı dost
Nÿr ùolmış-ıdı cümle maàz-ı puşt

(2) RÿzigÀr ilen geçerdi ãad èanÀ
Úaplamışdı anı girdÀb-ı belÀ

(3) LÀ-cerem der-cümle'i èömr-i dırÀz
Olmadı bir laóôa şÀd ol ser-firÀz

(4) Mest idi ol ez-şarÀb-ı nÀ-murÀd
Cevr ü miónet olmış aña úut u zÀd

(5) DÀ'imÀ eydürdi ol çeşm-i pür-Àb
Nice virem yÀ İlÀh saña cevÀb

(6) Bir delü de varıdı anuñla yÀr
Ki buña beñzerdi ol da bì-úarÀr

(7) Ölesi vaútinde çaàırdı anı
Özine (2) úıldı velì ol dem bunı

(8) Didi ben ölicegez sen yuyasın
Úabrümi hem sen úazup sen úoyasın

(9) Hem baña ol şÀlumı eyle kefen
Kim gerekmez baña ayruú pìrehen

(10) Çün ki cÀnum ide bu tenden sefer
Bir bıçaú al elüñe iy pür-hüner

(11) Yüregüm içinde açàıl sinemi
Gör derÿn-ı sìnede gencìnemi

(12) Yüregüm úanı-ıla yaz bir òaùù-ı pÀk
Bir kefen bir gÿr u hem bir seng-i òÀk

(13) Áòir ol bì-dil saña virdi cevÀb

(1) Metinde bu kelime grubu , شپرُنر şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, اُوزُ◌ٖنه şeklinde çift hareke ile yazılmıştır.

55a (1) Ol daòı úayıtdı yirlü yirine
MÀlik olamadı ol hìç birine

(2) Rÿhı virmiş idüñ sen alduñ girü
Gitti ol dört daòı iy SettÀr-ı Hÿ

(3) Anı daòı úomadı Àòir cihÀn
Saña yaraşur cihÀn u cÀvidÀn

(4) Ten perìşÀn cÀnı òïş şÀd ol didi
Bì-vefÀ dünyÀdan ÀzÀd ol didi

(5) Bunda úayd itmiş idüñ ol müflisi
Terk úıldı úodı gitdi ol òası

(6) Ne úılaydı ÀşikÀr u nihÀn
Sensüzin(1) bunda eyÀ cÀn u cihÀn

(7) TÀ ki èömrinden úalınca bir nefes
Árzÿ-yı didÀruñ-ıdı (2) aña pes

(8) Bunı didi düşdi cÀn ıãmarladı
Ol delü ùurdı bıçaàın biledi

(9) Úolını sıàadı kim baàrın yara
Çıúara tÀ úalbinüñ sırrın göre

(10) Geldi hÀtifden nidÀ iy bì-Àdab
ŞÀh evine girmek eylersin ùaleb

(11) PÀdişÀhuñ maózeninden çek elüñ
Yoòsa iki üzülür şimdi úoluñ

(12) Ol òaõìnemdür benim iy bì-nevÀ
Gire mi bilür aña her bir gedÀ

(13) Kim bilür ol maózenüñ miúdÀrını
Ne kişidür kim dele dìvÀrını

(1) Metinde bu kelime, سَنسُ◌ٖزين şeklinde çift hareke ile yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, بيذَر şeklinde yazılmıştır.

55b (1) Bir úılına viren ol şaòãuñ ziyÀn

İki èÀlemde úopısar bì-ìmÀn

(2) Ol delü çün bu nidÀyı úıldı gÿş
Úalmadı cÀnında õerre èaúl u hÿş (1)

(3) Didi iy Óayy u Úadìm ü LÀ-YezÀl
Her işe sensin Òabìr iy bì-zevÀl

(4) Böyle úılmışdı vaãiyyet ol baña
Cümle sırlar ÀşikÀredür saña

(5) Ben anuñ sözine úılmışdum nigÀh
Sen bilürsin özgesin iy pÀdişÀh

(6) Óaúú TeèÀlÀ didi iy şÿrìde-óÀl
Ol baña remz ile úılmışdur su'Àl

(7) Sen anı añlamaduñ iy bì-òaber
Eydeyim añlar-ısañ şimdi eger

(8) Baãduàı dem èÀleme evvel úadem
Sevdügi'çün èarşuma dikdi èalem

(9) Ol emÀnet ki virmişdüm aña
Hem selÀmet yine ùapşurdı baña

(10) Ol òazìne-dÀr-ıdı àÀyet emìn
Õerrece olmadı òÀ'in (2) bil yaúìn

(11) Sırr-ı tevóíd içre bulmışdı èulÿm
CÀhil olmadı anuñ'çun her ôalÿm

(12) Sen anuñ sırrın ùuymaduñ henüz
Hem revÀ degül saña ùuyduravuz

(13) Bu úadar bilgil ki òÀãumdur benüm
(14) Sìnesidür dÀ'im anuñ meskenüm

(1) Metinde bu kelime, عَقِل هُوش şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, حَاين şeklinde yazılmıştır.

56a

(1) Sen anı yuàıl namÀzın úıl tamÀm
Úoma elden úabrini úılàıl maúÀm

(2) Ol delü yudı anı úıldı namÀz
èArøa úıldı MÀlikü'l-Mülke niyÀz

(3) Defn idenden ãoñra oldı muntaôır

TÀ göre n’eyler anuñla ol òabìr

(4) Gördi kim yarıldı ol dem nüh felek
İndi göklerden yire ãaf ãaf melek

(5) CebrÀ’il öñünce bunlaruñ yayaú
Hem elinde bir zebercetden BurÀú

(6) Òilèatı başdan ayaàa küllì nÿr
Dir benem merkebi èAbden-Şekÿr

(7) Bilesince hem MikÀ’il peyk-vÀr
Çoú melek İsrÀfil-ilen bì-şümÀr

(8) Ravøasına ol èazìzüñ irdiler
El el üstine úoyup ãaf ùurdılar

(9) CebrÀ’il ol ravøaya virdi selÀm
Ol içerüden èaleyk aldı tamÀm

(10) Didi örü ùuràıl iy Óaúú sÀyesi
Bu-durur èÀşıúlaruñ sermÀyesi

(11) Muntaôırdur hem saña hïr-ı cinÀn
Örü ùur bingil BurÀúa iy cüvÀn

(12) äıçradı ùurdı revÀn ol şìr-i ner (1)
Yüzi nÿrından òacìl şems ü úamer

(13) Her melek çigninde bir dürlü óarìr
Her birinden türlü òilèat bì-naôìr

(1) Metinde bu kelime grubu , شیرُنر şeklinde yazılmıştır.

56b (1) Óaøretine úamusun èarø itdiler
Elleri üstünde ùurup ùutdılar

(2) Bir melek elindekin úıldı úabÿl
Geydi bindi BurÀúa ol pür-uãÿl

(3) èArşa ùoàruldı BurÀú çün berú-vÀr
Ol ferişтehler bile úanat úaúar

(4) İrişemezler bunuñ seyrÀnına
CebrÀ’il irdi hemÀn ùayrÀnına

(5) Úudret-i Óaúú bilür andan ãoñra óÀl
Şemmece erzÀni úıl bu-yı viãÀl

(6) Úoma maórÿm ol yañadan sen bizi

Faøluñ-ılan ùoylaàıl úamumızı

(7) Úılmaàıl ol maèniden hem(1) bì –naãìb
Derde dermÀn(2) eylegil sen iy ùabìb

(8) ÓikÀyet-i æeleå ve æeleåìn fì Óadìå-i MuãùafÀ

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(9) MuãùafÀ didi ki bir cemèi melek
Her zamÀn yire inerler ez-felek

(10) Ùaàılurlar cümle ber-rÿ-yı zemìn
TÀ göreler úanda var bir ehl-i dìn

(11) TÀ göreler bir cemÀèat úanda var
EvliyÀ sözine dÀ'im intiôÀr

(12) YÀ özi òalvetde oúur derdile
Áh-ı dil-sÿz-ıla rÿ-yı derdile

(13) YÀ cemÀèatler kim oturmuş ola
EvliyÀ sözi gele anda dile

(1) Metinde bu kelime, هُم şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, دَمَان şeklinde yazılmıştır.

57a

(1) YÀòÿd Óaúú õikri ola müdÀm
YÀ bir ehl-i Óaúú ùuta bir dem ÀrÀm

(2) Ol melekler yazar ol úavmi úamu
Yaòşısını yamanını iy mÀh-ı rÿ

(3) Vaúf ider özlerin ol menzile
Úulaú ururlar söze úıldan úıla

(4) Nüsòa eydürler bularuñ adını
Õikr ü fikrini úamu evrÀdını

(5) Ol melekler óaørete eltür anı
Gör ne cÿd eyler ÒuêÀvend-i áanì

(6) Óaúú TeèÀlÀ òïd bu meclìsi görer
İmtióÀn-ıla meleklerden ãorar

(7) Nice gördüñ bu benüm úullarumı
Ulu kiçi bay u yoòsullarumı

(8) Eydeler kim iy Kerìm ü LÀ-YezÀl

Sen bilürsin úamusın iy bì-zevÀl

(9) Uàraùuú bir meclise bu dem yaúın
EvliyÀ sözi oúunur ùurmadın

(10) Bir niçesi cÀn u dilden gÿş ider
Kimisi nefsi hevÀsına gider

(11) Kimisi cÀn-ıla diñler sözleri
Kimisi işidür amma serserì

(12) Óaúú TeèÀlÀ didi görüñ anları
Yaru varmı fikr idüñ sevenleri

(13) Didiler kim çoúı sevmez iy -Óakìm
Sen bilürsin cümlesin iy èAlìm

57b

(1) Didi kim ululaı ne yoldadur
Bilüñ anuñ meyli úanúı yoldadur

(2) Didiler bilmişüz anı iy áanì
Meyli anuñ sañadur gözler seni

(3) Didi pes yazuñ úamusını saèìd
Cennet-i firdevsi anlara mezìd

(4) Ben anuñçun úılmışam anı ulu
TÀ olam göñlüñde anuñ sevgülü

(5) Çün anuñ meyli benümlendür bilüñ
Özgesin úamu aña tÀbiè úıluñ

(6) Çün benüm dostum anlar dost bile
Pes óaúìúatde benümlen dost ola

(7) Kişi kim dostına èizÀz eyleye
Niçe daòı anuñ-ılan ùoylaya

(8) Ger anuñ yalñuz ola meyli baña
Özgesinde èafv iderdüm ben aña

(9) Çün anuñla bir niçeler bile var
LÀ-cerem ki èafv ide perverdigÀr

(10) Birileriyçün biñleri èafv eyleyem
Niçe úalmışları bile ùoylayam

(11) Bir ulu kim döşeye òÿn-ı ùaèÀm
İster andan yiye cümle òÀã u èÀm

(12) Gerçi anda cemè ola mìr ü vezìr
Özi ister ki ala çoài faúìr

(13) TÀ ki muótaca ire òÿnı bunuñ
Dinlene ol òÿn-ılan cÀnı anuñ

58a

(1) Ben Òÿ úamudan kerìmem iy melek
Raómetüm ùolu zemìn-ilen felek

(2) Ben bahÀne isterem òïd eyleyem
Az ola sermÀye çoú sÿd eyleyem

(3) Çün maóallì geldi taúãìr eylemeñ
Úamusın bir nevèa yazuñ söylemeñ

(4) Gerçi der-maènì degülseñ ehl-i rÀz
BÀrì ol meclisde etgil sen niyÀz

(5) Ehl-i Óaúú-ılan ola her kÀrumuz
TÀ melÀ'ik diñleye esrÀrumuz

(6) Göreler bizi bu meclisde müdÀm
Meclis-i Óaúú úoyalar hem buña nÀm

(7) Sen bize tevfìú virgil yÀ áanì
Bize göster bu maúÀmuñ ehlini

(8) ÓikÀyet-i Erbaèa ve æeleåìn fì BÀyezìd Maèa RuhbÀn

(9) Otururdı BÀyezìd-ı bÀ-mezìd
Òalvetinde bir gün ol şÀh-ı ferìd

(10) Bir keşìş içerü girdi nÀgehÀn
BÀyezìd öñünde oturdı revÀn

(11) BÀyezìd eydür ne istersin keşìş
Ne yiriñdür bu senüñ bunda ne iş

(12) Didi ki ben BÀyezìdam bil yaúìn
Gice gündüz òalvet içinde emìn

(13) BÀyezìd eydür ki iy gebr ü laèìn

Öldüreyin ben seni bu dem hemìn

58b

(1) Şimdi bu óaddemi yitdüñ iy şedìd
BÀyezìdam diyesin sen iy pelìd

(2) Boàazından ùutdı anı tÀ baãa
Yire ura ol zamÀn başın kese

(3) Gördi öz boàazını ùutmış ùurur
Bir eliylen hem depesine urur

(4) Óayret irdi BÀyezìda ol zamÀn
èAúlı zÀ'il oldı başından hemÀn

(5) Çün özine geldi eydür iy İlÀh
Bu ne cürm ola bu ne ulu günÀh

(6) Didi yÀ Rabbi bu sırrı di baña
Bu ne óÀletdür ki ben úaldum ùaña

(7) Aàladı bir dem münÀcÀt eyledi
èArøa úıldı Óaúúa óÀlin söyledi

(8) Óaúú TeèÀlÀ úıldı ilhÀm ol zamÀn
Caèfere var tÀ bilesin bì-gümÀn

(9) Ùurdı èazm itdi revÀn ol şah-ı dìn
İrdi el-úıããa ol BaàdÀda yaúın

(10) İrdi çün BaàdÀda ol dem BÀyezìd
BÀrÿdan ùaşrada gördi ol mezìd

(11) Bir güzel oàlan yol üstünde ùurur
Götürür bir ùaşı ol ùaşa urur

(12) Gördi ki oyuna meşàul ol ferìd
Virmedi aña selÀm ol BÀyezìd

(13) Göñlüne bu düşdi şeyòüñ iy emìn
Ger selÀm itsem daòı olmaz yaúın

59a

(1) Farø anuñ boynında úalur bì-gümÀn

Ben sebeb olmış olam bu kez yaman

(2) äoñra eydür sünneti ben terk idem
Ne cevÀb idem Óaúúa úoyup gidem

(3) Döndi pes ikrÀm-ılan virdi selÀm
Ol èaleyke aldı didi kim yÀ İmÀm

(4) Pìrsin illÀ ki bÀlià olmaduñ
Farø-ı sünnet neydügin bilmedüñ

(5) BÀyezìde óayret irdi ol zamÀn
Merkebinden aşaàa indi revÀn

(6) Didi iy oàlan ne ulu söyledüñ
Ne sebebden bu sözi baña didüñ

(7) Didi kim iy mürşid-i ehl-i zamÀn
Bir ãabì sözinden olduñ bed – gümÀn

(8) Didi bu uşaú sözi degül iy yÀr
Ulu sözdür bu söz iy şÀh-ı kibÀr

(9) Ol ãabì eydür aña iy BÀyezìd
Söyleme var işüñe faòrüñ mezìd

(10) Úo beni öz özüme bÀzì úılam
Oynayam yÀ aàlayam yÀòÿd gülem

(11) Didi ben daòı senüñlen oynaram
Nicedür oyunuñı tÀ kim görem

(12) Didi gizlenmek bilür misin aña
Anı oynaram ger uyarsañ baña

(13) BÀyezìd eydür ki üstÀdum aña
Gösterem gizlenmegi şimdi saña

59b

(1) Oàlan eydür göz yumayın ùurayın
Úanda varsañ seni baúup göreyin

(2) BÀyezìduñ seyri ol demde meger
İrişmişdi èarşa dek iy pür-hüner

(3) Yine seyri idi taóte’å-åerÀ
GÀv ü mÀhì berr ü baóri mÀcerÀ

(4) Çün gözüni yumdı oàlan ol zamÀn
áÀ’ib oldı BÀyezìd-i pehlevÀn

(5) Yidi úat yirden aşaàa geçdi ol
Yir götüren öküz üzre buldı yol

(6) Tüyinüñ içine siñdi ol zamÀn
äanasın yoúdur vücÿdından nişÀn

(7) Açdı oàlan gözüni iy pür-hüner
BÀyezìdı gördi der-evvel-naôar

(8) Didi ki iy BÀyezid ü pür-òayÀl
Bu ne gizlenmek yeridür bì-muóÀl

(9) Ben seni ÀèlÀda iderdüm gümÀn
Esfel-i sÀfilìn olmışsın yaman

(10) Bu ne himmet ola ne seyr ü ne iş
LÀ-cerem ãÿretde olasın keşìş

(11) Çün bu óÀli gördi ol şÀh-ı cihÀn
äıçradı yir üstüne geldi revÀn

(12) Çünki òaãmın çerb (1) gördi ol peleng
Mÿşa döndi úorúudan ol dem neheng

(13) Oàlan eydür sen daòı yumàıl gözüñ
Gizleneyin ben daòı açàıl gözüñ

(1) Metinde bu kelime, جَرب şeklinde yazılmıştır.

60a (1) Gözüni çün yumdı (1) ol dem BÀyezìd
Ol ãabì oldı şoloú dem BÀyezìd

(1) Açdı gözüni çün ol faòr-ı ricÀl
èArşa ferşe baúdı ol dem bì-mecÀl

(2) Seyr úıldı on sekiz biñ èÀlemi
Ferd-i ferdÀn ins ü cinn ü Àdemi

(3) Úomadı göklerde yirlerde mekÀn
Ki anda baúmamış ola şÀh-ı cihÀn

(4) Cehennemlen cenneti hem úıldı seyr
Yire göge ãaàa ãola úıldı ùayr

(5) Ol ãabìden bulmadı hergiz eåer
Virmedi bir kimsene ondan òaber

(6) Úaldı óayrÀn ol erenler serveri
Bulmadı úandadur ol şìr-i neri(1)

(7) Naèra urdı yaúasın çÀk eyledi
Úandasın görüngil iy cÀnum didi

(8) Naèrasından óÀøır oldı ol imÀm
BÀyezìd öñünde ol turdı tamÀm

(9) Şeyò aña eydür ki bi'llÀh iy ãabì
Úanda-y-ıduñ söyle bÀ-èaşú-ı Nebì

(10) Didi iy kendü özinden bì-òaber
Özge yerde ne gezersin bì-baãar

(11) Kendü şehrüñ görmedin evvel èayÀn
Yirde gökde ne yügürürsin revÀn

(12) Ben senüñ şehrüñde idüm bÀ-ÒudÀ
Ùuymamışsın sırrı iy miskìn gedÀ

(1) Metinde bu kelime, يُويمدى şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu , شيِرُنر şeklinde yazılmıştır.

60b

(1) Kendü milküñ sen musaòòar eylegil
Yir ü gök baóåin andan söylegil

(2) Didi sen kimsin eyÀ şÀh-ı cihÀn
Söyle yoàsa çıúdı cÀnum bì – ÀmÀn

(3) Didi kim ben Caèferem iy pÀk-ı dìn
Ùanıàıl şimdi beni èayne'l- yaúìn

(4) ÓÀli tebdìl oldı şeyòüñ ol zamÀn
BÀyezìd ayaàına düşdi hemÀn

(5) Çün ùoúuz yıl terbiyet itdi aña
KÀmil oldı soñ ucı didi aña

(6) Yiter imdi òiõmet itdüñ iy ferìd
Var otur kim bes-durur iy BÀyezìd

(7) Ol ãıfÀtı Ùañrı çün maóv eyledi
SÀkin olduñ var otur imdi didi

(8) ÓikÀyet-i Òamse ve æelÀåìn fì èAbdu'llÀh-ı ÙÀhir Maèa èAcÿze

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(9) Gitdi èAbdu'llÀh-ı ÙÀhir bÀ-şikÀr
Şehre úaytdı yine ol nÀm-dÀr(1)

(10) Var-ıdı bir köpri yolda muèteber
Ùurmış onda bir úarı èavrat meger

(11) Atı oynadı èAbdu'llÀhuñ zì-rÀh
Düşdi başından yire şÀhuñ külÀh

(12) Acıàı ùutdı úatı şahuñ aña
Diledi kim bildüre özin aña

(13) Eytdi iy nÀdÀn ne düşmiş saña kÀr
Buncılayın yiri úılduñ iòtiyÀr

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla نَامْ دَار şeklinde yazılmıştır.

61a

(1) Didi el-úıãña sözin ol pìre-zen
Didi bir oàlum var iy şÀh-ı Yemen

(2) Óabse ãalmışsın sen anı bì-günÀh
Anuñ-ıçun gelmişem iy pÀdişÀh

(3) Úaldı zindÀn içre ol òïr u õelìl
Luùf idüp anı çıúar iy pÀk-ı dil

(4) Gice gündüz yanaram ben derdile
Áh-ı dil-sÿz-ıla rÿ-yı õerdile

(5) Ben øaèìf pìre iy şÀh-ı kerem
Raóim úıl senden bugün raóm isterem

(6) Acıàından and içdi ol emìr
Ki ölesidür óabs içinde ol esìr

(7) Anı zindÀndan çıúarmam tÀ ebed
Göreyin kimdür aña iden meded

(8) Úarı eydür iy emìr-i kÀr-dÀn (1)
Görelüm n'eyler ÒudÀ-yı ÀsumÀn

(9) Kendüñe sen tekye úılmaàıl paşÀ
ÚÀdir ü dÀnende vardur her işe

(10) Ben aña ıãmarladum bu işümi
Söylemen daòı saña teşvìşümi

(11) èÁr ola Óaúúı úoyup saña varam

Úoyam ol işigi bunda yüz uram

(12) Ol øaèìfe ehl-i óÀl-ıdı meger
Baàladı biline himmetden kemer

(13) El götürdi òïş münÀcÀt eyledi
èArøa úıldı Óaúúa rÀzın söyledi.

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla كَارِدَان şeklinde yazılmıştır.

61b

(1) Didi kim iy úÀdir ü Óayy u İlÀh
Sen mi ulu olasın yoàsa bu şÀh

(2) Bu baña ôulm eyler uş sensin èAlìm
İntiúÀmum bundan alàıl iy Raóìm

(3) Çünki añadur bu òavf u bu recÀ
Göreyin sen ulu mısın yÀ ÒudÀ

(4) Bu sözi işitdi çün şÀh-ı Òucend
äanasın kim boynına ãaldı kemend

(5) Cümle aèøÀsı boşaldı bend ü bend
Úalmadı nuùkıla anda çend ü mend

(6) Didi oàluñ ben daòı úıldum úabÿl
èAfv úıldum hem saña olma melÿl

(7) Òilèat-ı şÀhÀne geldi der – zamÀn
Ol yigit geydi ata bindi revÀn

(8) Pes münÀdìler revan úıldı nidÀ
MeróabÀ kim geldi ÀzÀd-ı ÒudÀ

(9) Óaúú-durur ãad kÿhı bir dem kÀh iden
èAbd-ı maóbusı hem oldur şÀh iden

(10) Pes anuñla ola gör fì küllì óÀl
İrmeye tÀ özüñe hergiz melÀl

(11) Bir belÀya ger taóammül úılasın
Birine yüz biñ selÀmet bulasın

(12) ÓikÀyet-i Sitte ve æelÀåìn fì Fuøaìl Raómetu'llÀh

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(13) Faøl-ı èÀlem ol Fuøaìl-i nÀm-dar (1)
Cÿşa geldi bir gün ol şÀh-ı kibÀr

(1) Metinde bu kelime, vezne uymak maksadıyla نَامْدَار şeklinde yazılmıştır.

62a

(1) Didi çün ola úıyÀmet ÀşikÀr
EnbiyÀya eylemen ol demde èÀr

(2) Nite kim anlar óudÿdı bildiler
Her bir işe Tañrıdan yol buldılar

(3) Ne òaùÀ kim enbiyÀlar ùoymadı
Úaãd úıldı illÀ ÒÀliú úoymadı

(4) Bir günÀha úomadı ki ola kebìr
äadir oldı illÀ anlardan ãafir

(5) Hem ferişтehden daòı èÀr eylemen
Anlara óasretlenüben söylemen

(6) Ne içün anlarda yoúdur èışú u tÀb
Hem görür emr ü nehy ü bì – óicÀb

(7) Lìk èÀrum ol kişidendür müdÀm
Gice gündüz Óaúú-ıçun ola tamÀm

(8) Vahy-i ilhÀm olmadın ùasdìú ide
Muãùafanuñ şerèini ùutup gide

(9) Gelmeye andan òilÀf şerèi hìç
Olmaya dünyÀ-y-ıçun úalbinde pìç

(10) Ulu kiçi bir ola úatında hem
Yimeye dünyÀ-y-ıçun bir õerre àam

(11) Tañrı viren úısmete úÀniè ola
Her ne geldi-ise anı Óaúúdan bile

(12) Dìn yolına ola dÀ’im seyr ü dil (1)
Anı maóbÿb-ı ÒudÀdur bellü bil

(13) Bil kim ol tÀc-ı saèÀdet andadur
Ol mükerrem hem muúarreb bendedür

(1) Metinde bu kelime, شَيرُدِل şeklinde yazılmıştır.

62b

(1) Tañla İsrÀfìl ki ol ãÿrı çala
Úamu èÀlem ortada óayrÀn úala

(2) Gelmeye ol bendeye òavf u òaùar
Ôıll-ı Óaúúda ola dÀ’im ol beşer

(3) MübtelÀ olduú bu nefs-i úÀfire
Bende olmışuz úamu gÀv u òara

(4) èÁlim olan èilmile úılmaz èamel
Pişe úılmış özüne kÀr-ı daàal

(5) Óaúú rıøÀsın terk idenler ol gedÀ
Ez-berÀ-yı òÀùırı her ketòüêÀ

(6) ÒÀùırı gözler çü úorúmaz ez-òaùar
MübtelÀ eyler anı Àòir úadar

(7) ZÀhid-i èÀbid ki ola ehl-i riyÀ
Göre mi ol işi Óaúú hergiz revÀ

(8) Çün faúìr ehl-i úanÀèat olmaya
Óaúúdan ol hergiz şefÀèat bulmaya

(9) äÀbır olmayınca dervìş iy veli
Olmaya ãÀfi anuñ hergiz dili

(10) èÁlemüñ òÀsı bulardur söyledük
Başdan ayaàa saña bir bir didük

(11) Çün işinde her biri òÀ’in (1) ola
(12) LÀ – cerem ki ôulmıla èÀlem ùola

(13) Óaúú TeèÀlÀ ôulm úılmaz bil yaúìn
(14) Ôulme uàraşmaya hergiz ehl-i dìn

(15) وامَابِ اَنفْ ُسِهم إِنَّ اللّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنْفُسِهِمْ (2)

(1) Metinde bu kelime, خاين şeklinde yazılmıştır.
(2) Ra’d Sûresi, 11. Âyet

63a

(1) Bendenüñ nefsinde çün taàyìr ola
Óaúú TeèÀlÀ ôulmı óavÀle úıla

(2) Eyitdü kim Óaúúdur buña sen ùutma şek
Tecrübe úıl ortada ùurmış mehenk

(3) DünyÀnuñ ãoñı-durur bilgil yaúìn
Úomaàıl şerèi elüñden iy emìn

(4) Müşkili óÀl eylemişdür MuãùafÀ
Andan özge göz úamu küllì òaùÀ

(5) Aña uyanlar nedÀmet bulmadı
Ansuz hìçbir kimse Óaúúı bulmadı

(6) Andan ayırma bizi sen iy Kerìm
Anuñ-ılan óaşr úılàıl iy Rahìm

(7) ÓikÀyet-i Sabèa ve æelÀåìn Naãır Aómed Maèa İlyÀs

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(8) Naãır Áómed ender eyyÀm-ı behÀr
äoóbete çıúdı meger der – lÀle-zÀr

(9) Bilesinde muùrib ü sÀúì daòı
Òïş muúarrebler úalan bÀúì daòı

(10) SÀúiler altun ãurÀóìlü úamu
Hem muraããaè ùonlu úamu mÀh-ı rÿ

(11) Bunları gönderdi baàa pÀdişÀh
Girü úaldı özi ol ôıll u İlÀh

(12) Varıdı bir muótesib İlyÀs u nÀm
Ehl-i sünnet mütteúì merd-i tamÀm

(13) Gördi buları giderler nÀzıla
Hem ãurÀóì ellerinde sÀzıla

63b

(1) Emir úıldı úullarına ol peleng
Yürüdi bunlaruñıla úıldı cenk

(2) PÀre pÀre eyledi her ne ki var
Úıldı buları şoloú dem tÀrumÀr

(3) Başını úıldı bularuñ òurd u òÀm
PÀdişÀha irdi irdi ol demde peyÀm

(4) PÀdişÀh atlandı ol dem òışmıla
Bilesince hem ulu begler bile

(5) Gördi İlyÀs anı kim gelür meger

İltifÀt itmedi aña bir naôar

(6) Didi hey İlyÀs eyÀ şÿrìde dìn
İy utanmaz merd-i güyÀ kibr ü kìn

(7) Di kimüñ söziyle úılduñ sen bunı
Muótesib òïd ben úodum şehre seni

(8) Didi İlyÀs Naãıra iy Àlÿde óÀl
İy utanmaz òain ü bed – fièÀl

(9) Tañrı mı buyurdı bunı yÀ Resÿl
Utan Àòì Tañrıdan iy bì-ÿãÿl

(10) Naãır dir kim virdi saña iòtiyÀr
Eytdi begligi saña viren iy yÀr

(11) Naãır dir benem emìrü'l-mü'minìn
Bu-durur fermÀn Rabbü'l-èÀlemìn

(12) Naãırdan úorúusı yoú hìç õerrece
Didi sen úatumda bir baà terece

(13) Çün tamèa ùutman kişiden bu demi
Çözüme almam bu úamu èÀlemi

64a

(1) Öldürürseñ daòı çekmem õerre bìm
Óaúúıçundur úamu işüm iy selìm

(2) Ger dökerseñ úanumı òïşdur baña
İderem Óaúú buyruàın elbet saña

(3) Çün bu ölüm beni Óaúúa iletür
Dirligümden bu ölüm yigrek-durur

(4) Ben elümden geleni úıldum saña
Ne dilerseñ sen daòı úılàıl baña

(5) Naãra òïş geldi bu sözler iy cüvÀn
Göñli yumşandı be-àÀyet ol zamÀn

(6) ŞÀh eydür ne dilerseñ dilegil
Bitüreyin óÀcetüñ ùoàrı degil

(7) Didi yoúdur óÀcetüm hìç pìş ü kem
Óaúúdan artuàa daòı iy Õü'l-Kerem

(8) Úatı ilóÀó eyledi şÀh söyledi
Hele benden bir dilek dile didi

(9) Ber-kenÀr-ı óaørÀt-ı şÀh-ı şerìf
Çoàıdı úullar biri àayet øa'ìf

(10) Úıldı İlyÀs ol úula ol dem nigÀh
Didi andan dilerem iy pÀdişÀh

(11) Naãır eydür utan Àòi sen iy yÀr
Úuldan umarsın ùururken Şehr-i YÀr

(12) Döndi İlyÀs eydür iy şÀh-ı cihÀn
Óaúú ùururken senden ummaú ki yaman

(13) Yine ilóÀó eyledi İlyÀsa şÀh
Didi İlyÀs aña kim iy pÀdişÀh

64b

(1) Elli yük buàday baña virgil tamÀm
Hem Semerúanda götürgil yÀ İmÀm

(2) Didi virüñ buàdayı bu servere
Yükledüñ anı revÀn esterlere

(3) Baède-zìn (1) İlyÀs didi iy pÀdişÀh
Dilerem kendü götüre anı şÀh

(4) Boynı-y-ılan götüre bundan aña
Dilegüm budur benüm bu dem saña

(5) PÀdişÀh eydür ki sen bilmez misin
İdebilmen bunı ben iy (E)Bu'l-Óasan

(6) İki adım yürüsem yÀniè be-gÀm
Úabarur ayaúlarum cümle tamÀm

(7) Nice varam yükilen bu demde ben
TÀ Semerúanda bu NişÀbÿrdan

(8) Didi İlyÀs aña kim iy şÀh-ı dìn
Ùarıàursın bu úadar yükden yaúìn

(9) èÁciz olduñ tÀ Semerúanda degin
Yükilen varmaàa iy şÀh-ı zemìn

(10) Cümle bu mülk-i ÒorÀsÀn rÿz u şeb (2)
TÀ ebed boynuña yüklü zì-èaceb

(11) Çün úıyamet úopa ùartıla bisÀt
N'idesin bu yükilen sen der – ãırÀù (3)

(12) èÁlemi boynuña almışsın bu gün
Úamu bir loúma-y-ıçun iy õü-fünÿn

(13) Bu úadar yükle dem urmak muóÀl
Tevbe úıl işüñden iy bÀùıl òayal

(1) Metinde bu kelime, بَعدَزان şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu روُز ِشَب şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu برصِراط şeklinde yazılmıştır.

65a

(1) Naãır deróÀl itdi tevbe döndi bÀz
Begligi terk itdi oldı ehl-i rÀz

(2) Her kime tay-ıdı RaómÀnì ola
Bir sebebden döne ol Óaúúı bula

(3) Úamuya tevfìú virgil yÀ İlÀh
TÀ úıyÀmet olmaya rÿ-yı siyÀh

(4) ÓikÀyet-i æemÀni ve æelÀåàn fì Şiblì Maèa äabì

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(5) Bir gün ol Şiblì èÀlì-i mertebe
Gördi bir oàlan ki gider mektebe

(6) Gider illÀ zÀrì zÀrì yaş döker
Eyle yaş kim görenüñ baàrın söker

(7) Şiblì óayrÀn oldı zÀrına anuñ
Úodı işin yanına geldi bunuñ

(8) Oàlan eydür Şiblìye iy reh-nümÀ
Diñlegil sözümi ez-baór-ı ÒudÀ

(9) Didi dün bilmemiş-idüm ben sebaú
Düşdi òïca úorúusından cÀna taèb

(10) Úılmış-ıdum her ne kim bu hefte yÀd
Úamusın diñlese gerek ol üstÀd

(11) Yañlışum çıúarısa óÀlüm n'ola
Baña ne işler úıla ol kim bile

(12) Bilmezem yÀ Rabb ne tedbìr eyleyem
Derd-i dilüm kime varup söyleyem

(13) Úatı aàac yumşaú et ãuçum yaman
Öldürür ol òïd beni virmez amÀn

65b (1) Bu sebebden aàlaram iy şÀh-ı dìn
Olabilmez úorúudan cÀnum emìn

(2) Şiblì bu sözi işitdi nÀgehÀn
Yaúasın ãad pÀre úıldı ol zamÀn

(3) Ùutdı bilin zÀrì zÀrì iñledi
İy dirìàa n'eyleyem yÀ Rabb didi

(4) İki pÀre eyledi bu söz beni
Sen bilürsin óÀlümi òïd yÀ áani

(5) Vaãf u óÀlümdü bu söz küllì benüm
Nice düşmesün oda cÀnum tenüm

(6) Ol ãabì úorúar ki yañlışı çıúa
Usta anuñ boynına ipler daúa

(7) äora bir heftelik andan yañlışın
Úorúudan gör ne döker gözi yaşın

(8) Beni gör kim bunca yıldur uş tamÀm
Yañlışam başdan ayaàa iy hümÀm

(9) Her sebaú kim virdi üstÀd-ı ezel
Bilmemişem birini ben bed èamel

(10) Úamusın unutmışam ben rÿ-siyÀh
Tañla yañlış ãoracaúdur ol İlÀh

(11) Nice ola óÀlüm iy iòvÀn-ı men (1)
Odlara düşdi bu sözden cÀn-ı men (2)

(12) Úorúar ol bir hefteye virmek óisÀb
Bunca yıla ben nice virem cevÀb

(13) Bunı didi zÀri úıldı bir zamÀn
(14) İñledi òalú u zemìn ü ÀsumÀn

(1) Metinde bu kelime grubu إخوانُمَن şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu جَانُمن şeklinde yazılmıştır.

66a (1) Çoú zamÀn aàlaşdılar aãóÀbılan

Mÿnis ü hem derdilen aóbÀbılan

(2) Uş görürsin èÀlemüñ óÀlin úamu
Bu meåeldir cümleye iy nìk- Òu

(3) Çün ezel virmişidi saña sebaú (1)
N'eyledüñ tañla ne dirsin pìş ü Óaúú

(4) Ol emÀnetler kim saña ùapşurdılar
Anı Óaúú senden yana tañladılar

(5) Ger yüzi ãuyı-ıla ùapşursañ aña
Gör ne iósÀn eyleye ol Óaúú saña

(6) Ver aña kim òÀ'in (2)ola bir nefes
Baàlayalar boynına oddan ceres (3)

(7) Oúı ذُو ٱنتِقَام اللهُ عَزِيزٌ (4)
Pes anuñ işini sen bilgil tamÀm

(8) PÀdişÀha geldi bu dervìşüñüz
Miónet ü eyyÀmılan dil- rìşüñüz

(9) Ger cihÀn ùÀèatumla cümle ùola
Óaúú dilemez-ise úamu bÀùıl ola

(10) Küllì èayb-ılan senüñdür iy Kerìm
Faøıl úıl úullara iy luùf-ı èamìm

(11) Gerçi bizde saña lÀyık yoú èamel
Yaòşıya geçe n'ola kÀr-ı daàal

(12) Çoú óavÀle saña oldı herçivar
Yaramazın añma iy PerverdigÀr

(13) Baór-ı luùfıñ cÿşa gelse iy áani
Maóv olur anda úamu ma'i meni

(1) Metinde bu kelime grubu سَيِّق şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime, حَاين şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime grubu ةمرس şeklinde yazılmıştır.
(4) Âl'i İmrân Sûresi , 3. Âyet.

66b

(1) **ÓikÀyet-i Tisèa ve æelÀåìn fì Behlÿl DìvÀne Maèa MÀlik-i DìnÀr**

(2) MÀlik İbn-i DìnÀr bir gün iy yÀr
MuúÀbere vardı ki ide iètibÀr

(3) Gördi Behlÿl dìvÀneyi anda meger
Oturmışdı muúÀbirde ol şìr-i ner (1)

(4) Göge baúup ibtihÀl eyler iy yÀr
Yire baúup hem iderdi iètibÀr

(5) äaàına baúar gülerdi ol peleng
Hem ãolına baúar aàlardı ol neheng

(6) Didi MÀlik hem-Àn-dem virdüm selÀm
èİzzetle selÀmı Behlÿl aldı tamÀm

(7) Didüm yÀ Behlÿl óikmet nedür digil baña
Sırrın eylegil kim èayÀn ola baña

(8) Didi Behlÿl çünki baúdum der-ÀsumÀn
Tefekkür úıldum فِي اَلسَّمَاءِ رِزقُكُم (2) ol zamÀn

(9) Ol sebebden taøarruè úıldum AllÀha
Cümlenüñ rızúın viren pÀdişÀha

(10) Çünki yire baúdumsa ol zamÀn
مِنْهَا خَلَقنَا كُم (3) õikri geldi hemÀn

(11) LÀzım geldi ki ol dem úılam iètibÀr
Anlaàıl bu maènì sen daòı iy yÀr

(12) Hem çü baúdum ãaàuma geldi ÀãóÀb-ı yemìn
Bu beşÀret sürÿr niden n'ola êıók itsem hemìn

(13) Yine baúdum ãoluma gördüm ÀãóÀb-ı şimÀl
Bu maènìden lÀzım-durur bize buña her rÿz-ı sÀl

(1) Metinde bu kelime grubu , شپُرنر şeklinde yazılmıştır.
(2) Zâriyât Sûresi, 22. Âyet.
(3) Tâ- Hâ Sûresi, 55. Âyet.

67a (1) MÀlik eydür Behlÿle taóúìúÀ sensin Óaúìm
Anuñ-ıçun kim bu esrÀra yine sensin èAlìm

(2) Yine didi Behlÿle MÀlik İbn-i DìnÀr
Diler misin bir nesne ki senün'çün gerek iy yÀr

(3) Didi Behlÿl dilerem eline bir úamìã-ı cedìd
Andan özge ummazam daòı bir şey'i mezìd

(4) HemÀn MÀlik ãorur niden şehre vardı şedìd
Varuban u sÿúdan bir úamìã aldı cedìd

(5) Getürdi Behlÿle virdi ol zamÀn

Aldı eline durdı götürdi atdı hemÀn

(6) Didi Behlÿl bu miåillü dilemenüñ úamìã
Dilerem ben bir úamìã kim ola ehl-i AllÀh (1) taòsìs

(7) Hem cennet baàında egile úutını bellü bil
Selsebìlden suvara hem anı Cebra'ìl

(8) GÀyet òüsnüdÀr ola ol penbe hemìn
Kim bunda miåli olmaya anuñ iy emìn

(9) Hem el-ile dire anı ol kirÀmü'l-berre
Anlar oldur ki oúurlar "sÿretü'l- óamdü'l-Baúara"

(10) Andan ata ol úuùını hem ÓallÀc-ı vefÀ
ÓarekÀtı èazm-ıla ola hem àayr-ı cefÀ

(11) Andan ãoñra óal olına evtÀr-ı óaúÀyıúla hemìn
Kim ol muùùaãıl-durur nÿr u envere yaúın

(12) Andan ãoñra ikraha benÀt-ı ÙÀhir(2) et iy emìn
Óamd u åenÀ ikraha çekile ola ol hemìn

(13) ÙavúÀna(2) ücret ola cennet-i naèìm iy yÀr
Hem giyen óicÀb ola وَ بَيرَ اَلنّار بَيْنَهُ

(1) Metinde bu kelime grubu اَهلُ الله şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu بَنَاتُ طَاهِر şeklinde yazılmıştır.

67b

(1) Andan ãoñra yuyalar mÀ'u maéìn àad úala revÀn
Andan düşe üstüne şems ü şevú ü úalúale hemÀn

(2) èÁlì ola beyÀøı hem anuñ iy cÀn
Hem zÀ'id ola iètirÀøı bì-gümÀn

(3) Miålin görmiş olmaya tÀcir ü bezzÀz
Naôìrin görmeye hìç kes illÀ ehl-i rÀz

(4) Andan dike ol óayyÀù ki sÀnèatda kÀmil ola
Fikri-ile bile úaddin şibr-ile óaddin bula

(5) Her yiri kÀmil ola àayr-ı noúãÀn
Cümle endÀmı dürüst ola yeksÀn

(6) Didi Behlÿl yÀ MÀlik úÀdir misin buña sen
Didi MÀlik úÀdir degülem iy (E) Bu'l-Óasan

(7) Didi MÀlik ol kişi úÀdir olur buña
Ki AllÀh òÀã úılmışdur vaãfın aña

(8) Didi MÀlik vaãf eyle lÀbisin iy emìn
Didi Behlÿl ki òÀãlar libÀsıdur bu hemìn

(9) Cismi òalú içinde ola úalbi Óaúúı-ılan iy yÀr
Õikr-i Óaúú ola dÀ'im hem-nişin leyl ü nehÀr

(10) Anlar-dururdu cihÀnuñ güneşi
Hem daòı nesl-i Àdem içre úamer-veşi

(11) EnbiyÀ vü evliyÀ hürmetiy'çün yÀ İlÀh
Õikrüñ üzre dÀ'im eyle der-dil-rÀh

(12) ÓikÀyet-i Erbaèÿn fì Keşf-i EsrÀr Ó°Àce'i èAùùÀr

(FÀèilÀtün / FÀèilÀtün / FÀèilün)

(13) Bu ne sevdÀdur ki iy èAùùÀr sen
Sırrı fÀş itdüñ neden iy (E)Bu'l-Óasan

68a

(1) Úorúma mısın pÀdişÀhuñ sırrını
FÀş idersin èÀleme çaúduñ anı

(2) Başladuñ buncılayın kÀr u òaùar
Başı yola úomış olasın meger

(3) N'eyleyem maèõÿr olsun iy ÒudÀ
Kim süòan bì-iòtiyÀr olur cüdÀ

(4) Cÿşa geldi bu dil-i deryÀ-yı men
Sen virürsin yine cÿş iy Õü'l-Minen

(5) BÀd-ı raómetden gelür çün baóre cÿş (1)
LÀ-cerem ol baór olabilmez òamÿş

(6) Ne müdÀradur bu iy merd-i ferìd
Naèra ur şimden girü هَلْ مِن مَزِيدٍ (2)

(7) Gir úılursañ cÀnumı ãad pÀre sen
ÁşikÀre eylerem bu sırrı ben

(8) Çün seri terk eyledüm sır söyledüm
Her ne kim didüñse bir bir söyledüm

(9) TÀ cihÀn ehli ala andan murÀd
YÀdigÀr ola cihÀnda úala ad

(10) Kim bu sırrı ùuya úasd-ı Óaúú ide
Mürde olursa kefen hem şaú ide

(11) Evvel aòir her ne sır var der-cihÀn
Bu kitÀb içindedür uş iy cüvÀn

(12) Kim oúursa bilür anı ser-be-ser
Úoma elden bunı zinhÀr iy beşer

(13) Her kime mÿnis olursa bu kitÀb
(14) Tuófe bu yiter aña yevmü'l-óisÀb

(1) Metinde bu kelime جُوس şeklinde yazılmıştır.
(2) Kâf Sûresi, 30. Âyet

68b

(1) Derd-i dildendür sözi bunuñ tamÀm
Derd-i dildür anda tuófe iy hümÀm

(2) Úıãña'ı dil-sÿz-durur başdan başa
Yaòşı diñle bu sırrı sen iy paşÀ

(3) Diyeler èAùùÀr olmış úıãñaañu
Faòr ola bu söz baña iy mÀh-ı rÿ

(4) Vardı olmış uş kelÀm içinde Naãr
RÿÓ-ı Úur'Àn olduài úısm-ı úaãaã

(5) Úıãña kim ol cÀnib-i Óaúdan gelür
Maóz-ı tevóìd atı Úur'Àn olur

(6) Diseler kim şÀèir olmış ol gedÀ
Şièri niçün söylemiş ol bì-nevÀ

(7) Bu daòı hem terbiyet ola baña
Şièr-i óÀlin eydeyim şimdi saña

(8) Şièr-i kÀfirdür ki õemm itdi ÒudÀ

Didi kÀfirler hecÀ-yı MuãùafÀ

(9) Óaúú anı õem eylemişdir der-kelÀm
Mü'minün şièri degildür iy hümÀm

(10) Şièir kim ola òuãÿãa sırr-ı Óaúú
CÀn u dil andan ola her dem sebaú

(11) Anı söylemek àazÀ olur àazÀ
Hem meded olur aña yevmü'l-cezÀ

(12) Úıããa'ı kÿteh eyle iy èAùùÀr-ı bÀz
Úanı bu èÀlemde şimdi ehl-i rÀz

(13) Her ki senüñ úıããaña mÀ'il ola
Bu kitÀbı özüne maórem úıla

69a

(1) Ehl-i èirfÀn çoú egerçi bilinür
Buña maórem bÀrì kemter bulınur

(2) Nÿr baàışlar iş bu úıããa her nefes
Fikir úıl kendüzüñe iy (E)Bu'l-heves

(3) Her kitÀbı kim oúursın bir zamÀn
Andan uãanursın ol demde hemÀn

(4) Çoú oúunsa bu göñül ãÀfì olur
Ehl-i Óaúú andan ulu leøøet alur

(5) Di'de'i inãÀfı açàıl imdi sen
Úuş gibi pervÀz úıl iy yÀr-ı men

(6) Bu kitÀbuñ kÀr u bÀrın añlaàıl
Óall u èakd u gìr ü dÀrın diñlegil

(7) Dürr-i deryÀ-yı óaúìúatdur bu söz
Mÿnis ü ehl-i ùarìúatdur bu söz

(8) Der-óaúìúat maàz-ı cÀn cÀnı budur
Özge dürre beñzemez yaènì budur

(9) Kim ki dürr isterse bu deryÀdadur
Özge dürrler fÀnidür bu bÀúidür (1)

(10) Cemè itmişem senüñ'çün dürri ben
Ol deñiz adı-durur baór-ı èAden

(11) Bu söz-ilen her kişi ger dürr ide
LÀ-cerem ùoàrı yolı ùutup gide

(12) Maórem-i derd-i dil-i èAùùÀr ol
Ez-hezÀrÀn genc-i ber-òïrdÀr ol

(13) Kim bulursa yaènì bu baóre mecÀl
İki èÀlemde ola ãÀóib- kemÀl

(1) Metinde bu kelime فَاقيدر şeklinde yazılmıştır.

69b

(1) Òatmidür yaènì bu söz èAùùÀrdan
Genc-i maèni ãaóib-esrÀrdan

(2) NÀfe'i esrÀr olamaz müşg-bÀr
Aña èAùùÀr olmayınca dest-bÀr

(3) Çünki èAùùÀruñ sözi oldı tamÀm
Aómedìye düşdi nevbet iy hümÀm

(4) Diñle anuñ daòı bir dem sözini
Nice úul itmiş bu yolda özüni

(5) Òÿşe-çin-i òarman-ı (1) èAùùÀr olup
Yola düşüp nÀôm-ı esrÀr olup

(6) FÀrisìden Türke úılmış tercüme
YÀdigÀr olmaà-ıçun her encüme

(7) Rÿóına şeyòüñ úıluban ièt imÀd
Eyledüm AllÀhı hem ol demde yÀd

(8) Hem Resÿluñ rÿóına yüz biñ selÀm
ÇÀr-ı yÀr-ılan úamu úıldum tamÀm

(9) Devletinde Mìr-i devrÀnuñ(2) yine
Sıàınup girdüm kitÀbuñ naômına

(10) Òatim úıldum himmet-ilen uş tamÀm
Óaúú anı pÀyında úılsun müstedÀm

(11) Devletine irmesün hergiz zevÀl
ÒÀùırından geçmesün bÀùıl òayÀl

(12) Ol Òalìlu'llÀh Àmìr ü muèteber
Düşmeni Nemrÿd u ŞeddÀd iy püser

(13) ŞÀh-ı devrÀn ol mübÀrız şìr-dil(3)
Óaúú úatında olmasun hergiz òacìl

(1) Metinde bu kelime خِرمَۏن şeklinde yazılmıştır.
(2) Metinde bu kelime grubu مِیرُ دَورَان şeklinde yazılmıştır.
(3) Metinde bu kelime vezne uymak maksadıyla شِیرُ دِل şeklinde yazılmıştır.

70a

(1) Cidd-i cehdi Óaúúıçundur her zamÀn
Buña şÀhiddür úamu yaòşı yaman

(2) Ehl-i èilmü ehl-i zühd ehl-i salÀó
Gice gündüz andan isterler felÀó

(3) Bu duèÀyı èÀlem eyler bì-riyÀ
Sen úabÿl it óaøretüñde iy ÒudÀ

(4) Ehline evlÀdına virgil sefÀ
Görmesünler dehr-i cevrinden cefÀ

(5) Bu-durur sözden murÀdum iy hümÀm
Oldı esrÀr-nÀme naômı çün tamÀm

(6) Ele alıcaú bunı her bir èazìz
İdiciler óaúúı bÀùıldan temìz

(7) Úılmayalar naômına egri naôar
Kec naôar úılmaz yaúìn ehl-i naôar

(8) èUnf idüp naômını taàyìr itmeye
Kendü fikrine uyuban gitmeye

(9) Varısa naômında noúãÀn u òalel
Eyleye ıãlÀóılan anda èamel

(10) èAybı var-ısa hem andan göz yuma
äÀóibine Tañrıdan raómet uma

(11) Ol kişi kim naôma olmışdur sebeb
Naôm idüp hem maènisin eyler ùaleb

(12) CÀnılan oúuyuban dinleyene
Dinleyüben derdilen iñleyene

(13) FÀtióa oúuyalar iòlÀãıla
El getürüp èÀmile hem òÀãıla

70b

(1) FÀtióadur her söze Àòir cevÀb
Söz budur اَعْلَم بالِصّوَاب وَ اللهُ

(2) Óaúú TeèÀlÀ raómet ide ol úula
Bunı yazan miskine duèÀ úıla

(3) Òayrıla òatm oldı cÀna bu kelÀm
Òiş diyelüm “EããalÀtü ve’s-selÀm”

(4) Úalem çeküp tamÀm oldı işbu EsrÀrnÀme naômı

(5) Óadde úalem çeker-iseñ tÀrìò direm lafô-ı naômı

III. BÖLÜM
SÖZLÜK

A

Àb (F.) Su.
9a/11,10b/12 , 11a/8, 51b/2, 54b/13

āb-ı óayÀt Ölümsüzlük suyu, bengi su.
36b/10

Àb-ı óayvÀn Canlılık suyu,ölümsüzlük suyu. *49a/12, 49b/3*

Àb-ı revÀn Akarsu. *22b/5, 52a/1*

èabā (A.) Yün, kaba kumaştan yapılmış bol, geniş giyecek. *52b/6*

ābdÀl (A.) Dünya ile ilgisini kesip Tanrı'ya bağlanmış olan derviş. *9a/8*

èabd , èābid (A.) Kulluk eden, ibadet eden kişi. *22b/4, 23a/3, 30b/5, 62b/7*

è**abden-Şekūr** Allah'ın kulu. *56a/6*

èābid-i Yezdan-perest Allah'a ibadet eden. *22b/7*

èaceb (A.) 1. Alışılmadık, tuhaf, acayip *24b/12, 51a/10, 53a/6, 54a/12*

2.Merak, kuşku veya kararsızlık anlatan bir söz. *41b/11, 43b/3, 46b/8*

è**aceble-** Şaşmak, hayret etmek. *25a/3*

acıġ Öfke, hiddet. *61a/6*

acıġı gel- Öfkelenmek, kızmak. *15b/5*

acıġı tut- Öfkelenmek. *4a/7, 7b/9*

èacz (A.) Gücü bir işe yetmeme durumu, güçsüzlük. *1b/9 2a/6*

èadem (A.) Yokluk. *1b/11*

Àdem (A.) Adam, insan, insanoğlu. *1b/6, 16a/11, 29a/6, 34b/10, 35a/9, 51a/2, 52b/9, 60a/3*

Àdemì (A.) İnsanoğlu. *29b/6, 43b/5*

ādemì õāt İnsanoğlu. *35a/1*

èÀdil (A.) Adaletle iş gören, adaletten doğruluktan ayrılmayan,adaletli. *11a/4, 11a/5, 11b/2-3-4*

èadl (A.) Doğruluk. *12a/3, 12a/4, 12a/5, 14b/12, 53b/13*

èadÿ (A.) Düşman. *45b/7*

èadüvv (A.) Düşman. *3a/8*

ÀfitÀb (F.) Güneş. *11a/8, 33b/5, 37a/11, 50b/9*

èafv (A.) Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama. *3b/2, 36b/4, 47b/10, 57b/10, 61b/6*

āgÀh (F.) Bilgili, haberli, uyanık. *27a/2*

ağyÀr (A.) Başkaları, yabancılar. *12b/5*

āh Sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi vb. duygular anlatan bir söz. 4a/8, 18a/4

Àh it- Acı ile içini çekmek. *25a/7*

Àh úıl- Ah çekmek, acıyla iç çekmek. *4b/7, 28a/9*

Àh-ı dil (F.) Gönülden çekilen ah. *18a/1 18a/2- 3-4*

Àh-ı dil-sÿz (F.) Gönül yakan ah. *18a/ 13*

āheng (F.) Çalıp çağırıp eğlenme, cümbüş etme. *27a/1*

āhenìn (F.) Demirden yapılmış. *44b/7*

Àheste (F.) Alçak sesle, usulca (söylemek).
5b/10

aòì (A.) Erkek kardeş.
16b/6 , 32a/11, 46b/7, 63b/9

Àòir (A.) Nihayet,son, son olarak.
3b/4, 31a/6, 49a/2, 62b/6, 70b/1

āòir-i kār (A.+F.) İşin sonu, netice, sonuç.
20a/10

Àòirìn (A.) Sonrakiler, sonlar.
18a/8

aòlāú (A.) İnsanın yaratılışında var olan ruhsal ve zihinsel güzellikler.

aólÀú-ı zemìm (A.) Beğenilmeyen kötü ahlak.
34b/3

aóvÀl (A.) Durumlar, hâller, vaziyetler.
11a/1, 19a/12, 37b/11, 44a/8

aóyÀl (A.) Atlı kıtalar, süvari kolcuları.
13b/13

aúçe Bir paranın üçte biri kıymetinde, gümüşten yapılmış, eski Osmanlı sikkesi, para.
27b/8

èaúd (A.) 1. Bağ, bağlama.
69a/6

2. Nikah.
27a/4

èÀúıbet (A.) Son, nihayet.
15a/9, 29a/7, 46a/7, 46a/10, 46b/7

èÀúil (A.) Akıllı kimse.
12b/4

Àèlā (A.) Yüksek.
59b/9

èalāéiú (A.) İlgiler, ilişkiler.
17a/9

èalÀmet (A.) İşaret, iz, nişan.
43b/13

alda- Aldatmak, kandırmak, oyun etmek.
26b/10, 26b/11

èalem (A.) Sancak, bayrak.
43b/11, 55b/8

èālem (A.) 1. Evren, kainat,
2a/10

2. Dünya.
2b/1, 2b/5, 5b/3

3. İnsanlar, halk.
3a/2

4. Toplum, cemaat, herkes.
10a/10, 11b/1

èālem-i èışú Aşk alemi, dünyası.
25b/11

èaleyk, èaleyke (A.) "(selamet) Senin üzerine olsun." anlamına gelen selam karşılama sözü.
42b/10, 56a/9, 59a/3

èÀlì (A.) Yüce, ulu.
65a/5, 67b/2

èAlìm(A.) Allah'ın adlarından "Bilgisi ezeli ve ebedi olan".
57a/13, 61b/2 -67a/1

ālÿde (F.) Karışık.
63b/8

èām (A.) Halka ait, genel.
12a/3 , 33b/9

amān (A.) Bağış, bağışlama.

amÀn bul- Kurtulmak. *8a/6*

amÀn vir- İzin vermek.
42b/6, 65a/13

èamel (A.) İş, eylem, fiil.
14a/13, 46a/3, 47a/13, 49b/2, 50a/11

āmennā (A.) "Öyledir, doğru, inandık, diyecek yok…" anlamlarına gelen onaylama sözü.
6b/11,22b/1, 24a/3, 37b/9, 42a/2

èÁmid Bir hükümdarın adı.

3b/10, 4a/5, 4a/9, 4b/1

èāmil (A.) Ameli olan, isteyen.
70a/13

èamìm (A.) Umuma ait, umumi, genel, yaygın.
66a/10

èamÿ (A.) Amca.
4a/1, 35b/9, 39b/11, 44a/6, 52a/11

èanÀé (A.) Zahmet, zorluk, güçlük.
54b/2

ancılayın Onun gibi, o kadar, öyle.
8b/10

èan-úarìb (A.) Yakında, çok geçmeden.
49b/3

apar- Götürmek, alıp götürmek.
30a/6

èār (A.) Utanma, çekinme, mahçup olma.
12a/4

èArafāt (A.) Hac ibadeti esnasında Kurban Bayramı'nın arefesinden usulüne göre vakfeye durulan Mekke civarındaki kutsal dağ.
47a/5

ārÀm (F.) Rahat, huzur.
57a/1

ārām-ı cān Gönül rahatlığı. *45a/5*

ārÀsteSüslenmiş, bezenmiş.
29b/6

èarş (A.) Göğün dokuzuncu katı.
4b/8, 5a/7, 19a/11, 21a/2, 29b/2, 32b/3, 33b/5, 34a/2

èarş-ı aèlā Göğün en yüksek tabakası.
53a/5

èarş u ferş Gökyüzü ve yeryüzü.
35a/2

èarş-ı ÒudÀ Allah katı.
34b/4

èarş-ı kürsì Göğün dokuzuncu katı ile altındaki kürsü. *10a/9*

èarş-ı RaómÀn Allah katı.
34b/2

arşun Orta parmak ucundan omuza kadar olan ölçü.
27b/6

èarø (A.) Yüksek bir makama anlatma, bildirme.
4b/11, 22b/13, 41b/3, 56b/1

èarø-ı óācāt İsteklerini sunma,bildirme.
37a/8

èarøuóāl Ne hâlde olduğunu bildirme.
39a/1

èarøa (F.) Sunma, gösterme.
54a/4, 56a/2, 58b/7

ārzÿ (F.) İstek, heves.
20a/8, 41a/7

ārzū-yı didār Yüzünü görmek arzusu.
55a/7

aāóÀb (A.) 1. Arkadaşlar, dostlar.
31b/2, 32a/12, 34a/8, 66a/1

2. Sahipler, malikler
66b/13

aāóÀb -ı güzin (A.-F.) Seçilmiş, seçkin dostlar *34b/6*

AāóÀb -ı Kehf Yedi uyuyanlar,İslam dininde kabul edilen bir olayın kahramanları.(İnançların dan dolayı sürgün edildikleri ve bir mağarada 309 yıl uyudukları rivayet edilir. Bunlar Yemliha, Mekselina, Mislina, Mernuş, Debernuş, Şazenuş, Kefeştetayyuş adlı kişiler ve bir de

Kıtmir adındaki köpekleridir.)
13b/7

aãāı Yarar, çıkar, kazanç, kÀr.
27b/8

ÀsumÀn (F.) Gökyüzü, sema.
12a/11, 18a/8, 46a/8, 48b/1, 52a/4

Àşikār, Àşikāre (F.) Ortada, apaçık, meydanda.
20b/11, 21a/10, 29b/5, 35a/2, 49a/6, 55a/6, 55b/4

āèşir (A.) Kur'an-ı Kerim'in cüzlerinden her biri.
33a/6

ÀşinÀ (F.) Bildik, tanıdık.
35a/6

èaşú (A.) Aşk, sevgi.
2a/11

'aşú-ı Muãtafā Hz. Muhammed aşkı
51b/11

èaşú-ı Nebì Peygamber aşkına 60a/10

Àşüfte (F.) Çıldırırcasına seven, perişan ve baştan çıkmış hâlde, deli gibi olan.
3b/8, 11b/12, 20b/6

Àşüfte-gār Çılgınca sevmiş.
18b/5, 20a/12

ÀvÀre (F.) Serseri, boş gezen, işsiz, aylak.
4a/7, 23b/2

ÀvÀz (F.) Ses.
29a/5

èavrāt (A.) Kadınlar.
35b/9, 60b/10

èavret eyle- Örtünmek, örtmek.
29b/9

ayaú Kadeh.
23a/6

èayÀn (A.) Belli, açık, meydanda.
23b/9, 32a/7, 33a/12, 36b/8-13, 37a/12,37b/2, 49a/13, 60a/12

ÀyÀt (A.) Ayetler, Kuran-ı Kerim'in cümleleri.
3a/3

èayb (A.) Utanılacak şey, kusur, ayıp, leke.
14b/2, 21b/1, 66a/10

èayn (A.) Aslı, kendisi.
39a/5

è**ayne'l-yaúìn** Gözüyle görmüş gibi, kesin.
42b/4, 60b/3

ayruú Artık, bundan sonra, bir daha.
50a/11

āèøā (A.) Organlar, üyeler.
61b/5

èaõÀb (A.) Günahkarlara verilecek ceza. **èaõÀb-ı cÀvidÀn** Sonsuz ceza. *20a/7*

èazm (A.) Kasıt, niyet, karar.
16b/2-3, 17a/5, 45a/6, 58b/9

è**azm-i rÀh** Karar yolu, niyet yolu.
4b/2, 20a/3, 30a/10

è**azm-i sefer** Yolculuk kararı, niyeti.
20a/2

az- Bozulmak, değişmek, yolunu şaşırmak.
26b/9

B

bÀ (F.) ile, birlikte, -lı,-li, -lu, -lü.

bÀ-èaşk-ı Nebì Peygamberimiz aşkıyla.
60a/10

bÀ -ÒudÀ Allah ile birlikte. *60a/13*

bÀ-èillet (F.+A.) Dertsiz, sorunsuz.
47b/11

bÀ -niúāb Örtülü. *37a/2*

bÀ -vaúar Ağırbaşlı. *39b/13*

bÀd (F.) Yel, rüzgar. *54b/13*

baèdezÀ(n) (A.) Ondan sonra. *4a/2*

baède-zìn (A.) Bundan sonra. *64b/3*

bahā (F.) Kıymet, değer, bedel. *7b/5*

bahādır (F.) Cesur, yiğit. *22a/12*

baór (A.) Deniz. *15b/5-13, 29a/8, 59b/3*

baór-i cūd Cömertlik denizi. *47b/7*

baór-i nūr Nur, ışık denizi. *6b/9*

bÀúì (A.) Daimi, kalıcı. *6a/12, 27b/11, 63a/9, 69a/9*

bÀl (F.) Kanat. *25a/7*

bÀliğ (A.) Buluğa eren, erişmiş, varan, yetişen, son mertebeyi bulan. *59a/4*

bÀr (F.) Defa, kere. *24b/4*

bÀr (F.) Yük. *53b/9*

bÀrÀn (F.) Yağmur. *11a/9*

Bāreka'llÀh (A.) "Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun" anlamına gelen dua. *20b/10*

barmaà Parmak. *2b/11*

bārū (F.) Kale duvarı, sur, sığınak, siper. *58b/10*

baãar (A.) Gören. *43a/9*

Baãìr (A.) Allah'ın sıfatlarından "gören". *7b/2*

baã- Alt etmek, yenmek. *13b/1*

bay Zengin. *57a/7*

bayaú Demin, az önce. *31a/7*

bÀz (A.) Geri, gerisin geriye; tekrar, yeniden. *24b/4, 30b/3, 47b/2, 65a/1*

bazÀr (F.) Alışveriş, alım satım. *31a/8*

bÀzì (F.) Oyun, eğlence. *59a/10*

be- (F.) 1. Yaklaşma (-e) hali. *be-dÿr :Uzağa. 21a/11*

2. Bulunma (-de) hâli *be-gūş :Kulağında. 34a/4*

3. ile, -la, -le *be-kül :Bütünüyle.17a/8*

be-àÀyet (F.+A.) Çokça, epeyce; nihayet, sonunda. *49a/7, 64a/5*

bed (F.) Kötü. *13a/9, 24a/4*

bedr (A.) Ayın on dördüncü gecesi, dolunay.

bedr-i tamÀm Ayın tam on dördü kadar parlak kimse. *42b/3*

beg Bey. *4a/3*

behişt (F.) Cennet, uçmak. *14b/1*

behr (A.) Uzaklık, mesafe.

behr-i ÒudÀ Allah'tan uzak. *24b/4*

beúÀ (A.) Devamlılık, bulunduğu durumda kalmak. *37a/4*

Belèam (A.) 1. Terbiyesiz, açgözlü, pisboğaz. *50b/10*

2. Hz. Musa'yı kötülemesiyle tanınan "Bel'am bin Baura" kabilesinden bir

kişinin adı.
50a/13

Belh Afganistan'ın kuzeyinde yer alan bir vilayet.
16a/8

benÀt (A.) Kızlar
benÀt-ı ÙÀhir 67a/12

bencileyin Benim gibi.
3b/1

bend (F.) Bağ, yular, rabıta, bağlama.
61b/5

bend-i ahenin Demir bağ, kelepçe.
24b/2, 44b/7

bende (F.) Kul, köle; bağlı.
1b/9, 2a/5, 47a/9, 62b/2-3, 63a/1

bende-i ferman Ferman kölesi, emir kulu. *11b/1*

Benì İsra'il (F.) İsrail kabilesi.
35b/6

ber (F.) Üzerinde, üstünde .

ber-revÀn Akan (su) üzerine. *52a/8*

ber-rÿ-yı zemìn Yeryüzü üzerine.
56b/10

ber- (F.) Götüren, alan, çalan.

ber-belÀ (F.+A.) Gamı, derdi, tasayı alan, götüren. *21b/7*

ber-òurdÀr (F.) Mutlu. *69a/12*

ber-kemÀl (F.) Mükemmel.
24b/6, 41a/2

berÀy (F.) "Maksadıyla, amacıyla, için" anlamlarına gelen sözcük.

berÀy-ı òāùır (A.) Hatır için. *62b/5*

berÀt (A.) Rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini gösteren ferman.
1b/10

berì (A.) Salim, temiz, kurtulmuş.
47b/2

berú –I- (A.) Şimşek.
11a/8

berk-vÀr (A.+F.) Şimşek gibi. *56b/3*

berk –II- Kuvvetli, sağlam.
15a/9

berr (A.) Kara toprak, toprak.
16a/9, 29a/8, 59b/3

berr (A.) Doğru sözlü, hayır işleyen kimse.
67a/9

berzaò (A.) Bela, acı, sıkıntı.
11a/2

bes (F.) Yeter, yetişir, tamam, kafi.
50a/3, 60b/5

beşÀret (A.) Müjde, muştu.
66b/12

beşer (A.) İnsan, adam; insanlık.
21a/4, 35a/5, 62b/2.

beyÀbÀn (F.) Kır, çöl.
52a/1

bezzÀz (A.) Bezci, kumaş satan.
67b/3

bí (F.) Olumsuzluk bildiren Farsça ön ek.

bì-Àdem (F.+A.) Adam olmayan. *30b/11*

bì-āmān (F.+A.) Çaresiz, yardımsız.
47b/13, 60b/2

bì-baãÀr (F.+A.) Görmeyen, kör.
37a/1, 60a/10

bì-dil 1. Korkak; kalpsiz, gönülsüz.
7a/11, 12a/7

2. Âşık.
54b/13

bì-gÀne Bildik olmayan, yabancı.
18b/6

bì-gezend Zararsız; elemsiz, kedersiz.

15a/4

bì-óÀãıl (F.+A.) Sonsuz, nihayetsiz.
11b/2

bì-hicÀb (F.+A.) Utanmaz. *40b/12*

bì-hÿde Boşuna, boş yere. *41a/9*

bì-òÿş Şaşkın, sersem, deli. *29a/3*

bì-iòtiyÀr (F.+A.) Elinde olmayarak, istemeden, iradesi dışında. *21b/8, 23b/6*

bì-maàz-ı püşt İçsiz, özsüz. *30a/9*

bì-muóÀl (F.+A.) Olması mümkün olan, gerçekleşebilir. *59b/8*

bì-naôir (F.+A.) Eşsiz, eşi bulunmayan.
47b/8, 56a/13

bì-nevÀ Nasipsiz, çaresiz, zavallı, muhtaç, fakir.*41b/13, 55a/12*

bì-şek (F.+A.) Şüphesiz, kuşkusuz.
12a/4

bì-şümÀr Hadsiz, sayısız, pek çok.
32a/8, 56a/7

bì-taèab (F.+A.) Yorulmaksızın, bitkin düşmeden.
20a/9

bì-vaúÀr Ciddiyetsiz, lakayt. *18b/5*

bì-zevÀl (F.+A.) Zevalsiz, sonu olmayan. *31a/2*

bì-zübÀn Dilsiz. *34b/5*

bihter (F.) Daha, en, pek iyi.
34a/8

bil Bel.
15a/7

bile Birlikte, beraber, kamu ile.
7b/4, 8a/9, 40a/5, 52b/12

bilesince, bilesinde Beraberinde, yanında, birlikte.
5a/3, 56a/7, 63a/9

bi'llÀh (A.) Allah için.
60a/9

bìm (F.) Korku, tehlike.
64a/1

-bin (F.) Gören, görücü.
Huda-bin Allah'ı gören, Allah'ı bulan, Allah'a ulaşan. *31a/12-13*

bin (A.) Oğul.
22b/4-12

biregü Bir kimse, başkası.
28a/12

biryÀn (F.) Tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirildikten sonra kızartılan et kebabı.
5b/8

bisāù (A.) Kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.
64b/11

bisyÀr (F.) Çok.
53b/4

bìş (F.) Artık, ziyade.
20a/6

bìş ü kem Fazla ve eksik.
64a/7

börk Başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler.
8a/7, 19a/2

Bubekr-i äıddıú Hz. Ebubekir, "Dört Halife" den birincisi.
2b/6-8

budaà Dal.
45a/1

bula- Karıştırmak, bulandırmak, sallamak.
7b/9

bulış- Bulaşmak.
6a/7

buncılayın Bunun gibi, böyle.
12b/1, 14b/8, 54a/8, 60b/13, 68a/2

BurÀk (A.) Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği binek.
56a/5-11

Burò-ı Esved (A.) Kara kale.

9a/5-6

bÿriyÀ (F.) Hasır.
53a/2, 53b/2-3

bustÀn (F.) Gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer, bahçe.
2a/12

bÿy (F.) Koku, rayiha.
29b/9, 31b/5

bÿy-ı bihişt Cennetin kokusu.
29b/8

bÿy-ı yÀr Sevgilinin kokusu.
31b/4

bülend (F.) Yüksek, yüce.
15b/8, 48b/13, 49a/9, 50a/13

bünyÀd (F.) Asıl, esas, temel.
1b/3, 14b/10

bürehne (F.) Yalın, açık, çıplak.
48b/5

bürrÀn (F.) Keskin, kesici.
3a/6

büzürg (F.) Büyük, ulu.
41a/2

büzürgÀn (F.) Büyükler.

büzürgÀn-ı cihÀn Dünya büyükleri.
13a/13

C

cÀ (F.) Yer, mekan, mahal, mevki.

cÀ-yı ferş Yeryüzü mekanı.
34a/3

cÀm (F.) Kadeh.

cÀm-ı Cem Doğu mitolojisinde şarabı bulduğu öne sürülen Cem'in sihirli kadehi, şarap.
18a/7

cÀmiè (A.) Derleyen, toparlayan; cami.
3a/3

cāmiè i esmāè Allah'ın sıfatlarını içine alan (insan).
34b/11

cān ısmarla- (F.-T.) Can vermek, ölmek.
46a/12, 51a/13, 55a/8

cÀn-ı men (F.) Benim canım.
53a/9

cÀnib (A.) Yön, taraf.

cānib-i Óaúú Hakk tarafından.
17b/10, 68b/5

cÀn-sūz (F.) Can yakan, fazla keder ve sıkıntı veren.
46b/2

cārì it- (A.) Cereyan etmek; akmak, geçmek, yürümek.
26a/1

cÀv (A.) Sapmak, şaşırmak, kötü yola sapmak.(Metinde "saptırmak")
7b/4

cÀvidÀn (F.) Daimi kalacak olan, sonrasız, ebedi.
55a/3

cÀy-gÀh (F.) Oturulan yer; makam.
11a/4, 11b/13, 17a/7, 29a/3

cedìd (A.) Yeni.
67a/3

cehd (A.) Çaba.
1b/3, 28b/11, 70a/1

cehl (A.) Bilmezlik.
12b/6

cemè (A.) Toplama, yığma.
6b/13, 33b/9, 35b/9, 47b/7, 57b/12

cemèi melek- rūóānì Cismi olmayan melekler topluluğu.
7a/3, 48a/13, 56b/9

cemÀl (A.) Yüz, çehre.
8b/10

cenÀbet ir- (A.) Gusül gerektiren durum.
35b/10

cenk Savaş, harp.
12a/9

cevr (A.) Haksızlık, eziyet, zulüm.
19a/3, 30a/13, 54b/4
cevşen (F.) Örme zırh, zırhlı savaş giysisi.
49a/8
cılav Gem, yular, dizgin.
5b/7, 35a/6
Cibril (A.) Dört büyük melekten peygamberlere emir ve vahyi iletmekle görevli melek, Cebrail.
47b/5-10, 48a/1-7-8, 56a/5-9, 56b/4
cidd (A.) Bir işi gerçekten çalışıp işleme, ciddilik.
70a/1
cìfe (A.) Leş.
13b/5
ciger (F.) Ciğer, yürek; acı, keder.
ciger-reşk Yüreği kıskanılan, yüreğine gıpta ile bakılan.
27b/9
cinÀn (A.) Cennetler, uçmaklar.
53b/1, 56a/11
cism (A.) Beden, gövde, madde.
4b/6
cism-i le'im Aşağılık, alçak beden.
34b/3
civÀn, cüvÀn (F.) Genç, delikanlı.
4b/13, 17b/8-12, 37b/8, 38a/1, 42a/4, 46b/7, 56a/11
cÿd (A.) Cömertlik, el açıklığı.
21b/14, 38b/2, 47b/7, 50b/3, 57a/5
cÿş (F.) Coşma, kaynama.
3b/3, 8b/6, 45a/3, 61b/13, 66a/13
cÿyende (F.) Arayan, araştırıcı.
cÿyende'-i rāz Sır arayan.
25b/6
cüdā (F.) Ayrı.
29b/12, 35a/12, 46a/9, 68a/3
cünÿn (A.) Delirme, çıldırma, delilik.
cünun-ı 'aúl Aklın deliliği
25b/12
cürèa (A.) Yudum, içim.
51a/8
cürm (A.) Suç.
3b/3
cüst (F.) Arama, araştırma; gösterişli, yakışıklı, güzel.
cüst ü cū Arayıp sorma, araştırma.
16a/1, 32a/12

Ç

çabük-süvÀr (F.) Ata iyi binen, atı iyi süren.
2a/12
çÀk (F.) Yırtmak, parçalamak.
23a/5, 37a/4, 60a/8, 52b/4
çal- Kesmek üzere sürmek, kesmek; vurmak, çarpmak.
3a/6, 20b/2, 46a/6, 51b/8
Çalap Tanrı, Yaradan.
24b/12
çÀr (F.) Dört.
çÀr-i yÀr Dört halife.
2a/13, 69b/8
çarò (F.) Çark, tekerlek, gökyüzü.
26b/11
çarh-ı eflak Göklerin çarkı, talihlerin çarkı.
18b/1
çarh-ı nü- tü Gökyüzünün dokuz katı.
48b/4
çend (F.) Birkaç.
23a/7
çend-ìn Bu kadar.
11b/8
çerÀğ (F.) Fitil, mum.
53a/4

çerb (F.) Fazla ve üstün olma.
çeşm (F.) Göz.
23a/8, 54b/5
çeşm-i pür-āb Gözü yaş dolu olan (kimse).
54b/5
çeşm-i rūy Üzüm gibi gözler.
31b/5
çezgin- Dönmek, dolaşmak.
36a/7
çığrış- Bağrışmak, hep birlikte bağırıp çağırmak.
38b/5
çigin Omuz, omuz başı.
56a/13
çil (F.) Kırk sayısı.
29b/3, 32a/10.
çü (F.) Farsça bağlaç, çünkü.
1b/2, 2b/5, 6b/1, 13b/4, 24b/3, 28a/9, 66b/12
çün (F.) Mademki, çünkü.
4a/10, 6a/9, 8a/11, 9b/8, 10a/10-12-13, 13b/7
çünÀn (F.) Bunun gibi, bu şekilde, öyle, böyle.
11b/2, 20a/10, 25a/2
çünìn (F.) Böyle, bunun gibi.
11b/2
çünki (F.) Şundan dolayı, şu sebepten.
3b/4, 6b/6, 7a/5, 7b/10, 10a/1

D

dad Tat, lezzet.
16a/3, 18a/7
dād (F.) Adalet, doğruluk.
12a/2, 14b/10-11, 19a/1
dad-gir Adaletli, doğru.
22a/13
daàal (F.) Hile, tuzak.
47a/13, 50a/11, 62b/4
ëaóóÀk (F.) İran'da Cemşid'den sonra tahta çıkmış olan zalim hükümdar.
18a/6
daòı "da/de" bağlacı, bile.
1b/5-9, 2a/13, 4a/9-10, 5b/6-7-11, 6a/10, 7b/4-5
dalÀlet (A.) Doğru yoldan sapma.
35a/12
dÀmen (F.) Etek.
45b/2
dÀnÀ (F.) Bilen, bilici, bilgiç.
dÀnÀ-yı rÀz Sırları bilen, gizlenilen şeyi bilen.(Allah)
6b/8, 8b/7
dÀnende (F.) Bilen, bilgin; haberli.
61a/9
dÀniş (F.) Biliş, bilgi, bilim.
49b/9, 50a/6
dÀr (A.) Ev, yurt, yer.
53a/11
dārü's-selām Rahatlık evi.
39b/7
êarb-ı mesel (A.) Örnek vurmak. (Atasözü)
28a/2
daèvì (A.) Bir kimsenin hakkını araması, dava.
11b/2, 14b/8, 28b/9, 41b/13, 42a/5-6
DÀvud Sesinin güzelliğiyle nam salan Hz. Davud Peygamber.
29a/1, 29b/13, 30a/1
DÀvud-ı pÀk Temiz, soylu Davud.
29a/11
debe (F.) Fıtıklı, kasığı yarık.
35b/3
defn (A.) Gömme, gömülme.
4b/11, 7a/1, 34a/6, 38a/6, 46a/7, 56a/3
degin Kadar, dek, denli.
43a/5
degme Her, her bir, herhangi bir, gelişigüzel; beğenilmiş, seçilmiş.
9a/9

dehÀn (F.) Ağız.
15b/7

dehr (A.) Dünya.
dehr-i cevr Haksızlık, eziyet dünyası.
70a/4

delìl ol- Yol göstermek, kılavuz olmak.
26b/7

dem (F.) An, vakit, saat, zaman.
2a/13, 5a/5-13, 7b/2, 11b/7, 13a/5, 14b/4, 15b/5, 61b/9

dem-À-dem Her vakit, sık sık.
2a/2-13

dem-be-dem Zaman zaman.
31b/11, 32b/5, 42b/3

dem-sÀz Arkadaş, dost, sırdaş.
30a/1

dem ur- (F.+T.) Sıkça söz etmek, sürekli adını anmak.
24a/4

deng (F.) Hayran, şaşkın.
29a/2

denî (A.) Alçak, rezil, soysuz.
26b/11, 28a/10, 49b/6-8

depren- Harekete gelmek, sarsılmak.
51a/8

depret- Kımıldatmak, harekete getirmek.
30b/12

der (F.) -de, içinde
3b/11

der-èadem (F.+A.) Yokluk içinde.
41b/7

der-cümle'i 'ömr-i dırÀz Uzun ömrünün tümünde.
54b/3

der-deryÀ-yı cÿd (F.+A.) Cömertlik denizi içinde.
50b/3

der-evvel naôar (F.+A.) Bakmadan önce.
59b/7

der-Òaraúan Harakan içinde.
40b/6

der-maèni (F.+A.) Mana, anlam içinde.
58a/4

der-mesel (F.+A.) Dokunaklı ve manalı söz.
14a/13

der-milk-i cihÀn (F.+A.) Dünya mülkünde.
12a/2

der-rÿ-yı zemìn (F.+A.) Dünyada.
9a/7

dervìş (F.) Yoksul, fakir ve muhtaç kimse.
28a/13

dest (F.) El.
17b/9

dest-bār Allah'ın eli.
69b/2

dest-gìr Elinden tutan, yardımcı.
45a/9

dest-i ecel (F.+T.) Ölüm anı, ecel eli.
14a/12

destÿr (F.) İzin vermek, müsaade etmek.
43a/6

destÿr ol- (F.+T.) İzin almak, izinli olmak.
45b/3

deşt (F.) Kır, ova.
27a/9, 52a/8

devrÀn (A.) Dünya.
3a/4, 34b/9, 69b/13

devrÀn it- (A.+T.) Dönmek.
46a/5

devr-i rÿzigÀr (A.+F.) Zamanın dönüşü, ilerleyişi.
32a/6

êıók (A.) Gülme, gülüş.
66b/12

dın- Ses çıkarmak, söz söylemek.
6a/2

didÀr (F.) Yüz, çehre, vech.
4b/4, 33a/3, 40b/10

dìde (F.) Göz.
dide-ter Gözü yaşlı olan (kimse).
29a/12

di- Demek, söylemek.
1b/7, 3a/4-9, 4b/2-3-5-6-10

dil (F.) Yürek, gönül, kalp.
3b/8, 9a/4, 19a/1, 26a/2, 29b/1, 31a/10, 41b/2
dil-dār (F.) Gönül alan sevgili.
31a/8
dil-fürūz (F.) Gönlü sevindiren veya şenlendiren.
32b/11
dil-sūz (F.) Gönül yakan.
18a/13, 56b/12, 61a/4
dil-zinde (F.) Gönlü dirilmiş, canlanmış.
24b/10

dín (F.) Din, Allah'a inanma ve bağlanma.
din-i àayr Dinsiz.

dipdiñüz Sakinliğini büsbütün yitirmek.
21b/6

diriàa (F.) Yazık, eyvahlar olsun.
53b/8

dirlig Yaşayış, hayat, sağlık, dirilik, geçim.
3b/6

dir- Toplamak, biriktirmek.
67a/9

dişi iriş- Dişleri dökülecek duruma gelmek.
28b/2

div Dev, şeytan, cin, ifrit.
13a/7

divÀne'i saóib-naôar (F.+A.) Görüşü kuvvetli olan, deli divane.
14a/7

divÀr (F.) Duvar.
4b/7, 43a/10, 53a/11, 55a/13

döyme- Dayanamamak, katlanamamak, tahammül edememek.
48a/3

dügün ur- Düğümlemek. Mecaz anlamda: Gönlü karmakarışık etmek.
29a/13

düriş-, dürüş- Çalışmak, çabalamak.
12a/5, 53b/13

dürr (A.) İnci.
69a/7-8-9-10-11
dürr-i deryā-yı óaúìúat Doğru, gerçek denizinin incisi.
69a/7

düz- Yapmak, meydana getirmek, tanzim etmek.
41b/6

düzet- Yoluna koymak, düzeltmek, yapmak.
2a/11

E

Ebleh (A.) Pek akılsız, ahmak, bön, alık.
16a/10

ebr-i bahÀr (F.) Bahar bulutu.
2a/12

ebyÀø (A.) Pek ak, pek beyaz.
24b/12

ecdÀd (A.) Dedeler, atalar.
16a/3

eczÀè (A.) Cisimler, parçalar, kısımlar.
17b/2

efgÀn (A.) İnlemeler, feryatlar.
20b/13

efèì (A.) Engerek yılanı.
2b/2

egin Sırt, arka.
3b/7, 36b/6

ehl (A.) Ehil, sahip, malik.

13a/2-3, 20b/13, 42a/8, 58a/7, 70a/4

ehl-i dÀniş Bilgi sahibi, alim.
49b/9

ehl-i derd Dert sahibi.
29b/8

ehl-i Ka'be Kabe'nin sahibi.
20a/11

ehl-i salÀh Dine bağlı olanlar.
70a/2

ehl-i zühd Kendini ibadete adamış olanlar.
70a/2

ekser (A.) En çok, daha ziyade.
ekser-i úavm Kavmin büyük çoğunluğu.
35b/7

el-'aceb (A.) Tuhaf, acayip, şaşılacak şey.
23a/12

ele gir- Ele geçmek, elde edilmek, yakalanmak.
27a/4

elet- İletmek, ulaştırmak.
57a/5

el götür- Elini göğe doğru açmak.
61a/10

el-úíãa (A.) Sözün kısası, sözden anlaşıldığına göre.
17a/4, 49a/6, 54a/7, 61a/1

el yu- El çekmek, vazgeçmek.
25b/1

emìr (A.) Allah.
3a/13

enbiyÀ (A.) Nebiler, peygamberler.
5a/12-13, 24a/6-8, 35a/1, 67b/11

encüm Yıldızlar.
69b/6

ender (F.) -de içinde.
ender-siyāh Siyah içinde.
48b/10

enver (A.) Daha (en, pek) nurlu, çok ve pek parlak, çok güzel.
67a/11

epsem Sessiz, ses çıkarmayan, susan.
11b/8

erzÀnì (F.) Layık görülmek.
4b/4, 20b/10, 34b/9, 54a/10, 56b/5

esbÀb (A.) Sebepler, vasıtalar.
16b/5, 17a/11

esfel (A.) En sefil, pek aşağı.
esfel-i sÀfilìn Cehennem.
59b/9

esmÀ (A.) Adlar, isimler.
34b/11

ester (F.) Katır.
64b/2

etmek Ekmek.
4b/1, 7b/4, 28a/12-13, 28b/1-3-6, 42a/11

evlÀd (A.) Çocuklar.
3a/10

evrÀd (A.) Her vakit dilde ve ağızda dolaşan sözler.
57a/4

evtÀr (A.) İpler, teller, kirişler.
evtÀr-ı óaúÀyık Gerçekliklerin kirişleri óal olına evtÀr-ı óaúÀyıkla 67a/11

eye İye, sahip, efendi.
6b/2, 38b/5-13

eyit Söylemek.
2b/7, 6a/9, 14a/4, 19a/8, 25a/11, 36a/6, 43a/6

eyvÀn (F.) Köşk, büyük sofa, salon, çardak.
eyvÀn-ı firÀz Yüksek köşk
4a/2

eyyÀm (A.) Günler, gündüzler.
63a/8, 66a/8

Eyyÿb (A.) Hz. Eyüp
29b/10

ez (F.) "-dan, -den."
ez-aôÀb-ı cÀvidÀn Sonsuz azaptan,

cezadan.
20a/7

ez-baór-i cÿd Cömertlik deniziyle.
47b/7

ez-úader Kaderle, kader sonucu.
29a/7

ez-úaøa Kazara, yanlışlıkla.
3b/8

ez-kerem Cömertlikle.
29a/7

F

faòr (A.) **1.** Övünme, büyüklenme.
27b/13

2. Büyüklük, ululuk.
59a/9

faòr-ı cihÀn Dünyanın övündüğü kimse.
24a/5

faòr-ı ricÀl Mevki sahibi olanların büyüklüğü, büyüğü.
60a/2

faúr (A.) Fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, züğürtlük.
26b/5

fal (A.) Uğur, talih, deneme.
49b/7

faríà (A.) **1.** Vazgeçmiş, çekilmiş.
10b/4, 21a/7, 53b/2

2. Rahat, mutlu, huzurlu.
35b/13, 36a/1, 39b/9

faríġu'l-bal Kaygısız.
24b/11

FÀrisì (A.) Farsça
69b/6

fÀsiò (A.) Güzel, düzgün ve açık konuşan (kimse)
15b/11

fÀş (F.) Meydana çıkma, duyulma, açığa vurma.
2a/9, 28a/2, 35b/8, 36a/9, 67b/13, 68a/1

fÀyıú (A.) Üstünde, ileride olan.
1b/8

fÀøıl (A.) Faziletli, fazilet sahibi, erdemli; faik, üstün.
66a/10

faøl (A.) Fazlalık, üstünlük.
14b/3, 56b/6, 61b/13

fehm it- (A.) Anlamak, kavramak, fark etmek, idrak etmek.
33a/5-7

felāó (F.) İptida, başlangıç.
70a/2

felek (A.) Gökyüzü, sema.
48a/3, 56b/9, 58a/1

fenÀ (A.) Yok olma, yokluk.
6a/12, 29a/6

ferÀà (A.) Vazgeçme, bırakma, terk etme.
53a/4

ferÀàÀt (A.) Vazgeçme, el çekme.
5b/3, 14a/3

feraó-nÀk (A.) Sevinçli.
2a/4

ferÀmuş úıl- (F.) Unutma, hatırdan çıkarma.
32b/6

ferdÀn (A.) Şahıslar, kişiler.
60a/3

ferìd (A.) Tek, eşsiz, eşi olmayan, üstün.
34b/9, 58b/12, 60b/6

ferişteh (F.) Melek.
16b/1-4-11, 17a/4-6, 44a/6-7, 62a/5

fermÀn (A.) Emir, buyruk.
1b/9, 4b/2, 16a/8, 47a/6

ferş (A.) Yeryüzü, kır, sahra.
32b/3, 34a/3, 60a/2

fertÿt (F.) Çok yaşlı, pek ihtiyar, pir.
20b/1, 28b/1

fetó (A.) Fetih.
1b/2, 9a/13

fetó-i bāb Hayırlı fetih.
41a/13

fettÀó (A.) Fetheden, zafer kazanan(kişi).
1b/2
fevú (A.) Üst, üst taraf.
4a/3
fevt ol- (A.) Yitirme, kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.
17b/5, 33b/2
feylesïf (A.) Filozof, felsefe ile uğraşan kimse.
49b/5, 50a/9
feyø (A.) İlim, irfan.
34b/7, 38a/12
fì (A.) İçinde, -de.
5b/1, 7a/9
fì küllì bāb İçindeki tüm bölümler.
26a/5
fì küllì óāl Bütün durumlarda.
40b/8, 43a/2, 48b/6, 61b/10
fi'l- óāl Bu esnada, hemen, şimdi.
25a/7
fièÀl (A.) İş, eylem.
63b/8
fidÀ (A.) Bir esiri kurtarmak için verilen şey, fidye.
8b/10, 29b/3-11, 47a/8
figÀn (A.) Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat.
20b/2-9
fièl (A.) İş, kar, eylem.
47a/13, 47b/1
fièl-i bed Kötü iş.
47b/1
firÀú (A.) Ayrılık, ayrılma.
40a/13, 47a/3
firavÀn (F.) Çok, bol, fazla, aşırı.
4a/3, 7b/3
Firèavn (A.) Allahlık iddiasında bulunduğu için, Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı.
18a/8
firÀz (F.) Yokuş, çıkış.
4a/1
firdevs (A.) Cennet, uçmak.
-firdevs-i a'la Cennetteki altıncı bahçe.
7a/7
fitne (A.) Bela, mihnet, sıkıntı.
25b/8, 35b/6, 36b/3, 50b/13, 51a/1

G

àabí (A.) Kalın kafalı, anlayışsız, kabiliyetsiz.
3a/12
ġad (A.) Erte, yarın.
67b/1
àÀfil ol- (A.+T.) Gaflette bulunmak, ihmal etmek.
44a/3-13
àaflet (A.) Gafillik, boş bulunma.
25b/5
-gah (A.) Yer bildiren son ek.
'özir-gah Özür meskeni, sığınağı.
47b/10
secde-gah Secde edilen yer.
50b/6
gāh (F.) Zaman bildiren edat.
gāh gāh, gāh gehi, geh gāh Zaman zaman.
45b/2-9
gāhi (F.+A.) Bazen de ,ara sıra.
11a/9-10
gā'ib (A.) Görünmeyen, yok olan, kayıp.
àÀèib olmış 15a/6, 40b/4, 52b/2, 59b/4
àalùān it- (F.+T.) Yuvarlanmak.
46a/5
àam (A.) Keder, tasa, kaygı, dert.
gam(m)-bār (A.+F.) Gam yiyen, kederlenen.
24b/13, 27b/10

gam(m)-güsār (A.+F.) Gam ve kederi defeden, teselli veren, gam ortağı.
24b/7

gam(m)-ı nān Ekmek derdi.
11a/9

ġanì (A.) 1. Zengin, varlıklı, bol, doygun.
22b/12, 41a/10, 57a/5, 58a/7

2. Allah'ın adlarından.
18b/11, 22a78, 33a/5, 65b/4

garÀø (A.) 1. Hedef, amaç, gaye.
25b/6

2. Kin, nefret.
19b/8

àarb (A.) Batı.
2b/9

àarú eyle- (A.+T.) Suya batırmak, boğmak.
10a/10

àarúa ãaldur- (A.+T.) Boğdurmak.
18a/7

àarrÀé (A.) Parlak, şatafatlı, gösterişli.
26a/10

àaãl (A.) Ölüyü yıkama, temizleme, yıkanma.
4b/13

gÀv (F.) Öküz, sığır.
18a/11, 59b/3, 62b/3

àaybet, àıybet (A.) Aleyhinde bulunma, arkasından konuşma, çekiştirme, dedikodu yapma.
13a/8, 19b/10, 36b/2, 46b/4

Ġazvin (A.) Gazne.
27a/6

gebr (F.) Mecusi, ateşe tapan.
58a/13

gedÀ (F.) Dilenci, yoksul.
3a/7, 14a/4, 20a/4, 41b/13, 50b/1, 68b/6

genc (F.) Hazine, define.

genc-i Óaúú Allah'ın hazinesi, dinen kıymetli kimse.
54a/12

gencìne (F.) Hazine, define.
54b/11

ger (F.) "Eğer" edatı.
2a/6, 5b/7

gezend (F.) Zarar, ziyan; elem, keder.
48b/13

giriftÀr (F.) Ele geçirilmiş, yakalanmış, esir.
12a/4

giyÀh (F.) Bitki, taze ot, yeni bitki, nebat.
11a/7

göndür- Uğurlamak, selametle göndermek.
46a/2

göynük Acı, yanık, yanmış, yanma, ısdırap, keder.
29a/5

göz tut- Gözetlemek, umutla beklemek.
15a/3, 30a/7

àulÀm (A.) Genç; köle, esir.
8a/10

àulàule úıl- (A.+T.) Gürültü yapmak, bağırmak, çağırmak.
32b/3

gÿn (F.) Renk.

sebz-gūn Yeşil renkli.
24b/12

gÿr (F.) Mezar, kabir.
20b/5, 33a/2, 54b/12

àuããÀ (A.) Acı, sıkıntı, keder, kaygı, tasa.
30a/13

àūş (F.) Kulak.
34a/4, 39a/13

àÿş ùut- (F.+T.) Kulak vermek, dinlemek.
29a/3, 31a/4

gÿşe (F.) Köşe, bucak.
22b/5, 53a/12

gül-gÿne (F.) Kadınların yüzlerine sürdükleri gül renkli allık.

gül-gune'i aómer Kızıl renkli allık.
27a/1

gülistÀn (F.) Gül bahçesi.
45a/2, 45b/11
gümÀn (F.) Şüphe, sanma, zan, sezme.
8a/1, 32a/2, 44b/1, 58b/8, 59a/7, 67b/2
gümren- Homurdanmak.
8a/9
günc (F.) Köşe, bucak, zaviye.
günc-i mescìd (F.+A.) Mescit köşesi.
42a/12
-güşā (F.) Açan, açıcı.
müşkil-güşā (A.+F.) Sorunları çözen.
34b/7-8
güvāh (F.) Şahit, delil, tanık.
41a/8
güõÀf (F.) Gereksiz, beyhude, boş söz.
14a/8, 23b/11, 42a/7
güõer (F.) Geçme, geçiş.
13a/7
güzìn (F.) Seçen, seçilmiş, seçkin.
22b/4, 34b/6, 34b/10
güzìr (F.) Çare, derman.
52a/9

H

òÀb (F.) Uyku, rüya.
13b/7, 34a/1
óabìb (A.) Sevgili; Peygamber Efendimiz.
2b/5, 3a/5, 53b/8
òabìr (A.) Haberli, bilgili.
7b/2, 19b/4, 55b/3, 56a/3

óabs (A.) Hapsetme, alıkoyma.
61a/2-6
óacer (A.) Taş.
36a/7
òacìl (A.) Utanmış, utancından yüzü kızarmış.
3b/8, 69b/13, 56a/12
óadd (A.) Sınır, kenar, derece, gerçek değer.
1b/6-8, 28a/7, 30b711, 50b/10, 58b/1
òadd (A.) Yanak.
31b/8
hÀ'il (A.) İki şey arasında perde olan, engel olan.
44a/7
òÀk (F.) Toprak.
23a/5
òāk-i pāy Ayağının toprağı.
45b/1
òāk-sār Toz toprak içinde kalmış, hali perişan.
26b/10
óaúÀyıú (A.) Gerçeklikler, doğruluklar *evtÀr-ı óaúÀyıkla 67a/11*
Óakìm (A.) Her şeyi bilen.(Allah'ın adlarından)
24b/9
óakìm (A.) Alim, bilgin, doktor, hekim.
24b/9-13, 48b/8-11-13, 49a/4, 50a/9, 67a/1
óakìr baú- (A.+T.) Hor görmek, küçümsemek.
31a/9
òāl (F.) Genellikle yüzde oluşan siyah nokta, ben.
31b/8
òalÀéiú (A.) Bütün yaratıklar.
12a/8
òalel (A.) İki şeyin aralığı, boşluk; bozma, bozukluk, eksiklik.
49b/12, 70a/9

óÀlet (A.) Keyfiyet, nitelik, durum, hal.
10b/3, 21a/9, 23b/7, 54a/8, 58b/6
òÀlì (A.) 1. İşi gücü olmayan, boş gezen.
21a/5
2. Tenha, boş, sahipsiz yer.
46a/10
Òaliú (A.) Yaratan, yoktan var eden, Allah.

8b/11, 11b/3, 47a/12, 52a/4

óalìm ol- (A.+T.) Yumuşak huylu, uslu, sakin olmak.
36b/4

ÒallÀú (A.) Halk edici, yaratıcı, yaratan, var eden.
21b/7

òalvet (A.) 1. Yalnız kalma, tenhalık.
35b/11, 45b/6, 58a/9-12

2. İbadet, zikir ile meşgul olmak üzere bir hücreye kapanma.
19a/13, 56b/12

òām (F.) Pişmemiş, çiğ; işlenmemiş, çalışılmamış, boş, beyhude; tecrübesiz, acemi.
63b/3

óamd (A.) Allah'a şükran duygularını bildirme.
1b/5

òÀmìs (A.) Beşinci.
10b/9

óÀmūş (F.) Susmuş, sessiz.
12b/13, 13a/1, 68a/5

ò°ān (F.) Sofra, sini, yemek.
57b/11-13

ò°ān-ı ùaèām Yemek sofrası.
57b/11

òānmān (F.) Ev, yuva.
18b/12

òÀr (F.) Diken.
50a/3

òar (F.) Eşek.
18a/11, 49a/2-4-5, 50a/5

óarÀmì (A.) Haram yiyen, haydut, hırsız.
44b/4

óarìf (A.) Meslektaş, sanat arkadaşı, teklifsiz dost.
22b/6

óarìr (A.) İpek.
11b/6, 56a/13

òas (F.) Ot döküntüsü, çerçöp, çöplük.
55a/5

òÀs (A.) Özgü, özel, mahsus.
12a/3, 26b/9, 33b/9, 41a/5, 53b/13, 62b/10

óÀãıl (A.) Ortaya çıkan, ortada olan.
30b/6, 41a/10

òaãlet (A.) İnsanın yaradılışından gelen karakteri.
50a/4

ò°Àste (F.) İstenilen, istenilmiş.
29b/6

óasÿd (A.) Kıskanç.
13a/9

óaşem (A.) Yanında bulunanlar, maiyet.
òayl u òaşem 15a/8

òaşr (A.) Toplama, ölüleri diriltip mahşere çıkarma, kıyamet.
9a/2, 24a/10, 63a/6

òaùÀr (A.) Tehlike.
50b/13, 51b/2, 62b/2, 68a/2

hÀtif (A.) Sesi işitilip de görülmeyen kimse, seslenici.Gaipten haber veren melek.
6b/9, 20b/12, 23a/1, 39a/2, 55a/10

òaùm (A.) Kur'an-ı başından sonuna kadar okuma.
7a/5-7, 33a/10, 38a/13, 69b/10

òaùù (A.) Yazı.
54b/12

òavf (A.) Korku.
61b/3, 62b/2

óayÀ (A.) Utanma, sıkılma.
2b/13, 3a/1-2

ÓaydÀr (A.) Tanrı aslanı, Hz. Ali'nin sıfatı.
3a/5

òayl (A.) Atlı alay.
15a/8

óayrÀn (A.) Şaşmış, şaşırmış.
25a/6

óayvÀn (A.) Canlı şey, hayvan.
3b/9,35a/10-11-12, 46b/8, 49a/12

Óayy (A.) Allah'ın sıfatlarından "canlı, diri".
12a/11, 55b73, 61b/1

òayyÀù (A.) Dikici, terzi.
67b/4

haõÀ (A.) Bu, şu, o.
1b/1

óaõer (A.) Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme.
3a/1-2, 18a/2-3-4, 48b/5

óāõıú (A.) İşinin ehli, usta.
24a/12

hecÀ (A.) Bir kişiyi şiir ya da nesir yoluyla yerme.
68b/8

heft (A.) Yedi sayısı.
heft asuman Gökyüzünün yedi katı.
52a/4

hem (F.) -dak, -daş, hem.
2a/10, 3b/4
hem-Àn-dem O anda, hemen, çabucak.
15b/9, 66b/6
hem-dem Sıkı fıkı, canciğer arkadaş.
12b/11-13, 14b/7, 51a/2
hem-derd Dert ortağı.
24b/7
hem-nişìn Beraber oturup kalkan teklifsiz arkadaş.
12b/11-12, 24b/2, 67b/9
hem-çü (F.) Gibi.
16b/11
hem-çün (F.) Onun gibi.
53a/4
hem-çünān (F.) Böylelikle, böylece.
20a/10
hem-reng (F.) Mecazi anlamda, huyu bir olan.
14b/2
heme-kÀr (F.) Cümle.
24b/11

herçivÀr (F.) Karışmış gibi, karışığa benzeyen.
66a/12

hergìz (F.) Asla, hiçbir vakit.
5b/6i 12a/3, 23b/3, 31a/7, 41b/2

hey'et (A.) Şekil, suret, görünüş.
31b/8

hezÀr (F.) Bin.
11b/4, 13b/6, 29b/3

hezÀrÀn (F.) Binlerce.
1a/12, 2a/8, 24d/10, 32b/1, 42a/1

òılúaù (A.) Yaratma, yaradılış, fıtrat.
14b/10

òırÀmÀn (F.) Salına salına, naz ve eda ile yürüyen.
25b/11, 42b/9

òıred (F.) Akıl.
14b/2, 48b/9

òışm (F.) Kızgınlık, öfke.
63b/4

òışt (F.) Tuğla, kerpiç.
14b/1

óicÀb (A.) Utanma, sıkılma.
35b/4, 37a/13, 62a/6

hiç-kes (F.) Hiç kimse.
14a/5, 67b/3

hidÀyet (A.) Hak yoluna, doğru yola girme.
3b/4, ire Óaúúdan hidÀyet 15a/11

óikÀyet (A.) Anlatma, olmuş bir hadise.
7a/9

óikmet (A.) 1. Sebep.
6a/10, 6a/11, 50a/11, 66b/7

2. Keramet.
36a/5, 48a/10

òilÀf (A.) Karşıt, zıd; yalan.
41a/9, 62a/9

òilèat (A.) Eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.
56a/6-13, 61b/7

óilm (A.) İnsanın doğasından gelen yavaşlık, usluluk, mülayimlik, hiddetli olmayış.
26b/8

himmet (A.) Lütuf, iyilik, cömertlik.
19b/9, 22a/7, 24a/8.

Hindì, Hindÿ (A.) Hintli.
19b/13, 20a/8, 20b/1

òirmen (F.) Harman.
45b/2

óisÀb (A.) Hesap; sayı, sayma, sayıya ilişkin işlem; tahmin.
22a/9, 65b/12, 68a/13

òid (F.) Kendi; baş; miğfer.
7b/2, 17b/12, 21b/10, 57a/6, 65b/4
63b/7, 65a/13

òid-bìn (F.) Kendini beğenmiş, bencil.
31a/12

òir (F.) Önemsiz, değersiz, bayağı (kimse).
61a/3

òir (F.) Güneş.

òir-ı cinān Cennetlerin güneşi.
56a/11

òir-dÀr (F.) Işık tutan, aydınlatan.
69a/12

Hū (A.) "O" zamiri.(Allah yerine kullanılır.)
4b/5, 23b/3-4-5, 55a/2, 66a/2

òū (F.) Tabiat, alışkanlık, karakter, ahlak.
58a/1

òÿb (F.) Güzel, hoş, iyi.
7a/8, 28b/1

ÒudÀ (F.) Allah.
6a/9, 35b/2, 36a/10

ÒudÀvend (F.) Allah.
57a/5

òulú (A.) İyi veya kötü huy.
33b/6, 42b/8, 46b/10-11-12

òulú-ı óasen Huyu güzel olan kimse.
27a/3, 44a/1

óulle (A.) Cennet elbisesi, iki parçadan oluşan elbise.
5a/2-5

òūn (F.) Kan.
1b/11, 46a/11

òÿr (F.) Işık, aydınlık.
53b/1

òurd (F.) Küçük, ufak, kırık, ehemmiyetsiz.
63b/3

òurde (F.) Kocamış, yaşlanmış, ihtiyar.

hurde-dan Dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan.
52b/11

óÿrì (F.) Cennet kızı.
6b/9, 7a/8

òūrşìd (F.) Güneş.

hurşid-i ser-efraz Büyük, baş yükselten güneş.
12b/3

òurÿş (F.) Coşku.
27a/7, 31a/4

òuãÿãa (A.) Başkaca, ayrıca.
68b/10

hÿş (F.) Akıl, us, mantık, irade.
26b/6, 34a/4, 55b/2

òÿşe-çìn (F.) Harman sonu ortada kalan kesik, döküntü başakları toplayan.
69b/5

òuşú (F.) Kuru.
9a/10, 23a/9

óüccÀc (A.) Hacılar, hac yolculuğunu yapmış olanlar.
20b/9

HüdÀ (A.) Doğru yol, Kur'an-ı Kerim.
6b/4

hümÀm (A.) Himmetli, azimli.
11a/6, 23b/1, 31b/13, 42a/13, 65b/8, 70a/5

óüsn (A.) Güzel, iyi.
8b/11-12, 42b/8

óüsnüdār (A.) Güzel, çok güzel.

67a/8

I

ıbrık İbrik.
3b/13
ıraú Uzak.
6b/2, 6b/3, 8a/5, 40a/13, 42b/7
ıãlÀó (A.) İyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme.
70a/9
ıssı Sıcak.
49a/7
ıããı Sahip, malik.
20b/4-8
èıyd (A.) Bayram.
8b/9
ıøùırÀb (A.) Sıkıntı, azap, büyük acı, eziyet.
29b/10, 43b/3

İ

iblìs-i laèìn (A.) Kovulmuş şeytan.
35b/1
iblìs-i åānì (A.) İkinci şeytan.
14a/13
ibn (A.) Oğul.
40/4, 67a/2
İbrÀhìm Hz. İbrahim peygamber.
29b/11
ibtihāl (A.) Yalvarıp, yakarma.
66b/4
icÀzet iste- (A.+T.) İzin, onay istemek.
33a/13, 45a/5
içre İçeri.
18b/13, 25a/12, 35a/10, 39a/1, 40b/6, 49b/6, 52a/1, 61a/3, 67b/10
içün İçin edatı.
2a/2, 3a/12
iòtiyÀr (A.) Seçme, tercih etme, üstün tutma.
21b/9, 25b/12, 52b/6, 60b/13
ihyaè (A.) Canlandırma, geliştirme.
9b/1
ikrÀh (A.) İğrenme, tiksinme.
43b/1, 67a/12
İlahÀ (A.) "Ey Allah'ım!"
40b/8
İlahí (A.) "Ey Allah'ım!"
1b/10-11, 3a/12
ilóÀó (A.) Israr etme, üsteleme.
38b/12, 64a/8-13
illÀ (A.) -den başka, meğer, aksi halde, mutlaka, yalnız.
6a/13, 12b/11, 19a/3, 20a/13, 31b/13, 42b/2, 62a/3-4
èillet (A.) 1. Hastalık, sakatlık.
47b/4
2. Sebep, gaye, amaç.
41b/6
èilm (A.) İlim, bilme, biliş.
2a/3, 2b/6, 26a/12, 41a/8
iltifÀt it- (A.) Yüzünü çevirip bakmak.
63b/5
imÀmü'l-müttaúìn (A.) Allah'tan korkan imam.
32b/8
inèām (A.) Nimet verme, iyilik etme.
50b/10
èinÀyet (A.) Lütuf, ihsan, iyilik.
54a/8
ins (A.) İnsan.
2a/3, 48b/1, 60a/3
intiôÀr (A.) 1. Bekleme, beklenilme.
25b/3, 33a/2-3
2.Gözleme, gözlenilme.
56b/11
irÀdet (A.) İrade, dileme, gönül isteği.
41b/1
irim Erme, erim, ulaşılacak mesafe.
37b/8

irşÀd (A.) Doğru yolu gösterme, uyarma, uyandırma.
31b/10, 32a/10, 33a/11

irür- Ulaştırmak, eriştirmek.
25a/5

ìåÀr (A.) Dökme, saçma, serpme.
8a/3

èiãmet (A.) Dürüstlük, ahlaklı, masumluk.
perde'-i èiãmet Dürüstlük perdesi.
18b/11

İsrÀfìl (A.) Kıyamet kopacağını Sur adı verilen boruyu çalarak bildirecek olan dört büyük melekten biri.
56a/7, 62b/1

istiàrÀú (A.) Kendinden geçip dünyayı unutma.
54a/9

istimÀè et- (A.+T.) Dinlemek, kulak verip dikkatle dinlemek.
33a/7

istisúÀ (A.) Yağmur duası.
9a/13

iştibÀha düş- (A.+T.) Şüphelenmek, şüphe etmek.
32b/12

iştiyÀk (A.) Şevklenme, özleme, göreceği gelme.
38a/1

'itāb (A.) Paylama, azarlama.
29b/13

iètiúād (A.) İnanma, inanç, iman.
22b/2, 49b/12, 50b/8

ittifÀú (A.) Birleşme, uyuşma, sözleşme.
49a/2

iy "Ey" seslenme ünlemi.
5a/3-7-8-9-12, 6b/8-9, 7b/2-13, 8a/2, 14a/6

iøÀf (A.) Zayıflatma, kuvvetini azaltma.
46b/7

ièzÀz (A.) Saygı gösterme.
7a/1, 32b/1, 42a/13, 57b/7

iôhÀr (A.) Gösterme, meydana çıkarma.
2a/1, 12b/7

'izzet (A.) Değer, kıymet, yücelik.
21b/3, 37b/1, 53b/6-7-8-11

J

jende (F.) Eski, yırtık, yamalı hırka.
17a/2

K

úÀb (A.) Uzaklık, mesafe
úÀbe úavseyn İki kavis arasındaki mesafe.
2b/11

úaba (A.) Üstlük, kaftan, libas, cübbe.
37b/3

úadd (A.) Boy.
67b/4
úadd ü úāmet Boypos.
31b/8

úadem (A.) Ayak.
5a/6

úadem bas- (A.+T.) Yer bulmak, değer veya takdir görmek.
32a/10

úadìm (A.) Başlangıcı olmayan, ezeli; çok eski.
9a/1, 55b/3

úÀdir (A.) Kudret sahibi, gücü yeten.
2a/4, 12a/11, 67b/6-7

úafaã (A.) Kafes.
24b72-6-7-, 25a/9-12-13, 44b/6-7-8-13

kÀh (F.) Saman çöpü.
61b/9

úaóù (A.) Kıtlık, kuraklık.
9a/10

úā'im (A.) Ayakta duran, birinin yerini tutan.
1b/6
úaúı- Öfkelenmek, kızmak.
31a/9
úÀl (A.) Söz, lakırdı, laf.
23b/10
úÀl u úíl (A.) Dedikodu.
4b/4-9, 7a/11, 28b/9
úālıb (A.) Vücut, beden, gövde.
4b/9, 13a/10, 21a/2
úalìl (A.) Az, çok olmayan.
53a/10-11
úalúale (A.) Hareket ettirme.
67b/1
kÀmil (A.) Eksiksiz, bütün,tam, kusursuz; olgun.
31a/11, 34b/10, 60a/5
úÀmiã (A.) Pamuk ipliğinden yapılma bir gömlek.
67a/3-4-6
kÀm-kÀr (F.) İsteğine ulaşmış, mutlu.
16a/13
kÀn (F.) Bir şeyin kaynağı.
41a/4, 51b/11
úanat úaú- Kanat çırpmak.
56b/3
úançaru "Nereye?", "Neresi?", "Ne tarafa?".
9b/10, 17a/5, 20a/2, 45a/6, 49a/5
úand (A.) Şeker, şeker kamışının donmuş usaresi.
50a/3
úanda "Nerede?".
19b/10, 28b/8, 31a/3, 44a/12, 56b/10, 60a/7-8-10
úanı "Hani?", "Nerede?".
4b/5, 20a/11, 35b/3, 47a/9, 68b/12
úÀniè (A.) Kanaat eden, yeterli bulup fazlasını istemeyen.
53a/13, 62a/11
úanúı, úanġı "Hangi?".
14b/6, 57b/1
úarÀr (A.) Durma; rahat, istirahat, huzur ve sükun.
21b/8, 25b/12
úarÀr eyle- (A.+T.) Durmak.
26a/13, 36a/13

kārbÀn (F.) Kervan.
51a/5
kÀr-dÀn (F.) İşbilir, becerikli.
61a/8
kÀr-ger (F.) İş yapan, iş bilen, uzman.
29a/12, 46b/3
úarı İhtiyar, yaşlı.
26b/12, 28b/2, 60b/10, 61a/8
kÀr-ı refte (F.) Yürümüş gitmiş, geçmiş.
11b/12
úarìn (A.) Yakın, bir şeye sahip olan.
44a/4
kÀr-sÀz (F.) İş,işleyen, becerikli.
22b/9, 30b/3
kÀr u bÀr (F.) İş, güç, kazanç.
16b/5-7, 38b/3, 52b/6, 53b/4, 69a/6
ÚÀrun (A.) İsrailoğulları kavminde malı ve servetiyle tanınmış bir kimse.
14a/10
úarye (A.) Köy.
32a/1
úaãaã (A.) Bildirme, anlatma, hikaye etme.
36b/9, 68b/4
úaār (A.) Köşk, saray.
4a/4, 9a/11, 24b/1, 25b/2, 46a/11
kāşki (F.) "Keşke…", " Ne olurdu…" anlamlarına gelen özlem veya pişmanlık anlatan sözcük.
47b/5
úaùre (A.) Damla, damlayan şey.
3b/1-3, 18b/2-3
úavl (A.) Söz, lakırdı.
51b/6

úavseyn (A.) İki kavis, yay; dünya ve ahiret.
úabe úavseyn İki mesafe arasındaki uzaklık.
2a/11

úay- (úayıt-) Geri dönmek, geri gelmek.
13b/6, 55a/1, 60a/9

úayı- (úayıú-) Sapmak, yüz çevirmek.
13b/6

Úayãar (A.) Eski Roma ve Bizans imparatorları için kullanılan unvan.
2b/10

kebìr (A.) Büyük, ulu, yaşça büyük, yaşlı.
62a/4

kec (F.) Eğri, çarpık.
kec ùabìèatsın 49b/12,
kec naôar úılmaz
70a/7

kehel (A.) Koca, yaşlı, üşengeç.
8a/4

kehle (A.) Bit.
Kehle úanı-ıla 15b/2

kelÀm-ı Óaúú (A.) Kur'an-ı Kerim
36b/8

kelb (A.) Köpek.
28b/1-2-3-4

Kelìm (A.) Sina Dağı'nda Allah'la konuşmasından dolayı Hz. Musa'nın aldığı unvan.
9b/4, 10a/2, 30b/3, 36a/12, 37b/6

kem (F.) 1. Az, eksik.
neden senden kemüm
14b/7, 20a/6
2. Kötü.
13b/4

ke-mÀhi(ye) (A.) Olduğu gibi.
3a/2

kemÀl (A.) Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksizlik.
22b/1, 31a/11

kemter (F.) Daha aşağı, aşağıda bulunan, hakir, itibarsız;eksik.
69a/1

ker (F.) Sağır.
16a/5

kerÀmet (A.) Evliyaların gösterdiği olağanüstü durum.
32a/8

kerem (A.) Asalet, cömertlik, bağış.
1b/11, 61a/5

Kerìm Kerem sahibi, cömert; ulu, büyük.(Allah)
5a/8-13, 10a/2, 36a/12, 48b/7, 57a/8, 66a/10

kes (F.) Kimse, kişi.
25b/7, 41a/7

kesÀd (A.) Kıtlık, yokluk.
51a/1

kesb (it-) (A.) Çalışıp kazanmak.
23a/2

-keşende (F.) Çekici, çeken.
41b/12

ketòüdā (F.) Kahya.Mecazi anlamda, her işe karışan kimse.
5b/9, 32a/3, 49a/3, 62b/5

ketm (A.) Bir sırrı saklama, gizli tutma.
ketm ü adem Yokluk sırrı.
1b/11

kevneyn (A.) Cisimler ve ruhlar âlemi
2a/11

key (F.) Bir süre, bir zaman.
43b/1-2

KeyúÀvus (Eski İran'da) Keykubad'ın torunu.
18a/6

kezìn Defa, kere.
22b/4, 46b/4

úıàır- Çağırmak, seslenmek, davet etmek.
49a/5

úıl Saz teli.
úıldan úıla İnceden inceye.
57a/3

úırba (A.) İnce köseleden veya deriden yapılmış su kabı, matara.
52a/11

úırcıldat- (Diş) Gıcırdatmak.
7b/9

úıyÀm (A.) Kalkma, ayağa kalkma, ayakta durma.
7a/5

kibr, kibriyÀ (A.) Büyüklük, ululuk.
2a/6, 14b/9

kiçi Küçük.
6b/13, 57a/7, 62a/10

kifÀyet (A.) Yetişme, elverme, yeterlik.
3b/1

kimsene Kimse.
11a/10, 29b/8, 41b/11, 51a/7, 60a/6

kirÀm (A.) Soydan gelenler, soyu temizler; ulular, şerefliler.
67a/9

Kird-gÀr (F.) Allah.
17a/5, 30a/11, 31a/1

úoçuş- Kucaklaşmak, sarmaşmak.
42b/11

úoru Bakılıp, korunmuş orman.Mecazi anlamda, Allah'ın sevgisinin yeri.
35a/8

köhne (F.) Yıpranmış, eskimiş (kıyafet)
Köhnesin diker 15b/1, köhneden geçer 15b/2

úubÿr (A.) Mezar, kabir.
29a/10

Úuddüs (A.) Temiz, pak.(Allah)
34b/12

úuddūsü's- selām Sonsuz, ebedi Allah.
34b/12

kūh (F.) Dağ.
27a/7, 61b/9

úulaú tut- Kulak vermek, sözünü dinlemek.
31a/7

úulaú ur- Kulak vermek, dinlemek, önemsemek.
28a/2, 57a/3

úumlaş Aldatıcı, hileci, sahteci, kalleş, terbiyesiz.
35b/8

kÿr (F.) Kör.
16a/5, 49a/3

úurb (A.) Yakın olma, yakınlık.
Úurb istersin 16b/6, úurb-ı Rabbü'l-èÀlemìn 16b/12

úurda- Kurcalamak, karıştırmak.
19a/7

kÿs (F.) Kös; savaşlarda, törenlerde deve veya araba üstünde taşınarak çalınan büyük davul.
27a/7

úut (A.) Yiyecek.
54b/4

úut Uğur, talih, baht, mutluluk.
5a/3, 11a/7, 67a/7

úuùbiyyet (A.) Ululuk, büyüklük.
31b/13

kÿteh (F.) Kısa.
68b/12

úuùub (A.) Bir topluluk, tarikat, cemaat veya grubun maddi veya manevi başkanı.
32a/7

kÿze (F.) Su testisi.
10b/12, 53a/3, 53b/2-3

küffÀr (A.) Kafirler, hak dini inkar edenler.
3a/6

kül-òÀn (F.) Hamam ocağı, küllük.
25a/9-10

küllì (A.) Umumi, bütün, çok.
5b/3, 18b/12, 29a/6, 35b/4, 47a/5, 56a/6, 66a/10

künc (F.) Köşe, bucak.
23a/8

küsülü Dargın, gücenik, küsmüş.

19b/5

kütÀh (F.) Kısa.
kÿtÀh ola yol 15a/6

L

lÀ (A.) "Yok, değil" anlamlarını katan ön edat.
lÀ-cerem Kuşkusuz, şüphesiz, elbette.
29a/6, 30a/2, 44a/4, 54b/3, 62b/11, 68a/5, 69a/11
lÀ-şekk Şüphesiz, tabii, elbette.
53a/12
lÀ-yezÀl Zevalsiz, bitimsiz, sonu olmayan.
55b/3, 57a/8

lÀbis (A.) Giyen, giymiş.
vaãf eyle lÀbisin 67b/8

lÀf
lÀf ur- Yüksekten atmak, böbürlenmek, övünmek.
14a/8, 30b/11, 42a/7, 50a/4
laf-ı luf ur- Söz söylemek.
50a/9

lāhÿt (A.) Allah ālemi.
4b/8

laèìn (A.) Cennetten kovulmuş, lanetli.
36b/2, 58a/13

lÀle-zÀr (F.) Lale bahçesi.
27a/9, 63a/8

Laùìf (A.) Allah'ın adlarından; yumuşak, hoş, güzel.
22b/6

lebbeyk (A.) "Buyurunuz, emir sizindir efendim!" anlamlarına gelen ve Hacda duaların başında söylenen kelime.
47a/4

leb depret- Dudak kımıldatmak, söylemek.
30b/12

le'ìm (A.) Alçak, aşağılık, cimri kimse.
34b/3-4

lenger (F.) Gemiyi yerinde tutmak için denize atılan zincir ve zincirin ucundaki çapa.
16b/8

leşker (F.) Asker.
14a/3-5, 27a/6-7, 51a/7, 53b/4

levlÀk (A.) Hz. Muhammed'e hitap ifade eder.
1b/7

levn (A.) Yüzün rengi, beniz.
31b/8

leyki, lìki (F.) Lakin, ama, fakat.
29a/5, 62a/7

leyl (A.) Gece.
leyl ü nehÀr Gece ve gündüz.
52b/8, 67b/9

libÀs (A.) Giysi, elbise.
36a/8, 37b/3, 67b/8

lukma (A.) Bir defada yutulan yiyecek,lokma.
lukma'ı nān Bir lokma ekmek.
40b/9

lÿt (F.) Tatlı ve hoş yemekler.
5b/4-5-6

luùf (A.) Hoşluk, güzellik, iyilik.
1b/11, 6a/8, 19b/11, 21b/4, 38a/13, 40a/11, 61a/3

M

mā (A.) Su.
66a/13, 67b/1

mÀde (F.) Dişi.
māde òar (F.) Dişi eşek.
50a/5

maàbÿn (A.) Şaşkın, şaşırmış.
25b/4

maàrÿr (A.) Gururlu.
12b/6

maàz (F.) Beyin, dimağ.

30a/9, 43b/10, 54b/1

māh (F.) **1.** Yılın on ikide biri, ay.
48b/12
2. Ay.
3a/2, 3b/13, 16b/1, 37a/3, 63a/10, 68b/3
māh-cebin **(F.+A.)** Mecazi anlamda, alnı açık, namuslu, temiz.
52a/2
meh-pāre Ay parçası.
33a/9

maóbÿb (A.) Sevgili, sevilen.
2b/13, 3a/5-6, 34b/8, 40a/10, 62a/12

mÀhì (F.) Balık.
3a/2, 15b/7-11, 16a/1-3-5, 59b/3

maòmūr (mecaz) Sarhoşluktan kaynaklanan sersemlik, kendinden geçme, cezb olma hali.
30a/8

maórem (A.) Haram.
12b/5-13

maóãÿã (A.) Hissedilmiş; belli, ortada, aşikar.
13a/10

maóø (A.) Su katılmamış, halis süt, halis, katlısız, sade;ta kendisi aslı.
68b/5

maóøā (A.) Ancak, yalnız, tek.
47b/10

mā'ide (A.) Üzerinde yemek bulunan sofra.
8a/12

mÀéil (A.) Heves, istek.
44a/7

maèìn (A.) Saf akarsu.
67b/1

maúber (A.) Mezar, mezarlık.
7a/2

maúãÿd (A.) Kastedilen, amaçlanan.
20a/3, 30b/6, 50b/12

-mÀl (F.) "Süren, sürülen, takılan, sarılan" anlamlarına gelen son ek.
43a/2

mÀl-À-mÀl (A.) Dopdolu.
6a/13

mÀlik (A.) Yedi cehennemin başı olan melek; sahip.
54a/4, 55a/1, 56a/2

mÀnend (F.) Benzer, eş.
9a/7

maènì (A.) Mana, anlam, iç, iç yüz.
9a/8, 13a/3, 46b/9, 53a/8, 66b/11-13, 70a/11

mÀr (F.) Yılan.
3b/11, 35a/2

maèşuú (A.) Sevilen.
45a/6

maùlÿb (A.) Talep edilen, istenilen, aranılan şey.
21a/3, 53b/1

maèyūb (A.) Ayıplanmış, kusurlu.
28b/1

maôhar (A.) Nail olma, şereflenme.
34b/11

MedÀyin (A.) Eski İran'da Dicle civarındaki yedi şehrin adı.
2b/9

meded (A.) Yardım, imdat.
9b/8, 30a/3, 33b/3, 61a/7

medó (A.) Övgü.
3a/11

medòÀl (A.) Başlangıç, giriş.
44b/3

mehcÿr (A.) Terk olunmuş, unutulmuş, ayrılmış.
12b/6, 24b/6

mehenk (A.) Ayar taşı, mihenk taşı.
63a/2

mekr (A.) Hile, düzen.
2b/12

melÀ'ik (A.) Melekler.
34b/10

melÀl (A.) Usanç, usanma, bıkma.
2b/2, 61b/10

melÿl ol- (A.+T.) Bezmek, usanmak, bıkmak.
33b/2
melül (A.) Bezgin, usanmış, bıkmış.
9b/3, 39a/10, 51b/1
memÀt (A.) Ölüm.
41a/1
merÀtib (A.) Mertebeler, rütbeler, dereceler.
41a/4
merdÀn (F.) Yiğitler, mertler, cesurlar.
28a/11
merkeb (A.) Binilecek şey, binek.
56a/6
mestÿr (A.) Örtülü, kapalı, gizli.
12b/7
meşk (F.) Deriden yapılan su tulumu.
27b/9
metÀè (A.) Ticaret malı, mal.
10b/12, 17b/9
mevc (A.) Dalga.
18b/2, 22a/4
mevlüd (A.) Doğum.
32a/7
mevt (A.) Ölüm.
53b/10
meõheb (A.) Yol, tarik.
10b/5
mezìd (A.) Çoğalma, bereketli, çoğalmış.
22b/1, 34b/9, 57b/3, 58a/9, 67a/3
Mıãrì (A.) Mısır ülkesiyle ilgili, Mısır'a özgü.
29b/1
miftÀó (A.) Anahtar.
1b/2
miónet (A.) Zahmet, eziyet, gam, keder, sıkıntı.
54b/4, 66a/8
MìkÀéil (A.) Dört büyük melekten, rızkların taksimine memur olan melek.
56a/7
milk (A.) Mülk.
16a/6, 18b/13, 52a/4
minber (A.) Camilerde hatibin çıkıp Kuran okuduğu yüksek kürsü.
39b79, 53a/5
minúÀr Kuş gagası.
24b/11
mir (F.) Bey, efendi, amir, başkan, komutan.
27b/12, 52a/9, 57b/12
mièrãc (A.) Göğe çıkma, mirac gecesi.
2b/4
miål (A.) Benzer.
24a/13, 67a/6
miyÀn (F.) Ara, orta.
miyān-ı èışk (F.+A.) Aşkın ortası, içi.
20a/1
mìzÀn (A.) Terazi.
46b/12
muèaùùar (A.) Kokulu.
31b/5
muóãl (A.) Mümkün olmayan, olanaksız.
41a/7, 49b/1, 59b/8, 64b/13
muóibb (A.) Seven, sevgi besleyen, dost.
9a/1, 40a/9
muókem (A.) Sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvetli.
25b/11, 44b/7
muòliã (A.) Halis, dostluğu, samimiyeti içten olan.
42a/4
muòtaãar tut- (A.) Kısıtlamak.
34b/13
muótesìb (A.) Belediye işlerine bakan memur.
63a/13, 63b/7
muèìn (A.) Yardım eden, yardımcı.
9b/6, 36b/2
muúaber, muúabir (A.) Mezarlık.
66b/2-3

muúadder (A.) Takdir olunmuş, beğenilmiş; kaderi belli olan.
2a/2

muúarreb (A.) Yaklaşmış, yakın.
35a/3, 62a/13, 63a/9

muúayyed (A.) Ayağında zincir ve pranga bulunan.
25b/7

muúbil (A.) İkballi, kutlu, mutlu.
12a/7

muútedā (A.) Uyulan, örnek tutulan.
2b/7, 26b/7

mūnis (A.) Alışılmış, cana yakın, sevimli.
66a/1, 69a/7

mūnis-i yār (A.+F.) Dostun cana yakını, sevimlisi.
12b/10

munùaôır (A.) Gözleyen, bekleyen.
40b/10, 47b/8

mÿr (F.) Karınca (yoksulluk sembolü).
35a/2

murabbÀè (A.) Terbiye edilmiş.
7b/6

muraããaè (A.) Kıymetli taşlarla bezenmiş.
3b/12, 5a/6, 63a/10

mūrçe (F.) Küçük karınca.
14a/11

murdār (F.) Pis, kirli.
28a/10, 28b/11

murà (F.) Kuş.
45b/4-6

MÿsÀ Hz. Musa Peygamber.
4b/12, 10a/13

muãaòòar (A.) Ele geçirilmiş.
60b/1

muãÀóib (A.) Biriyle sohbette bulunan arkadaş.
9a/2

muãóaf (A.) Sayfa haline getirilmiş şey, kitap.
3a/3

muãìbet (A.) Kötülük.
13a/8

muãirr (A.) Israr eden, direnen, ayak direyen.
18a/10

MuãùafÀ (A.) Hz. Muhammed'in adlarından.
3a/1

mÿş (F.) Fare.
59b/12

muèteber (A.) İtibarlı, hatırı sayılır, saygın.
26a/4, 33b/2

muùìè (A.) Baş eğen, dinleyen, itaat eden (kimse).
14b/11, 30a/3

muùrib (A.) Çalıp söyleyen.
63a/9

muùùaliè (A.) Haberi olan, özüne inen, bilen.
31a/10

muùùaãıl (A.) İttisal eden, ulaşan, kavuşan, bitişen, aralıksız.
67a/11

muvÀfıú (A.) Uygun, yerinde.
12b/11-13

muvÀóóid (A.) Allah'ın birliğine inanan.
41a/8

mübÀrız (A.) Dövüşe, güreşe kalkışan, kuvvetli münakaşaya girişen.
69b/13

mübtelÀ (A.) Düşkün, giriftar, çaresiz.
11a/11, 12b/12, 62b/3-6

müctebÀ (A.) Seçilmiş, seçkin.
35a/5

müdÀm (A.) Devam eden.
46b/11, 57a/1, 62a/7

müdÀrÀ (F.) Yüze gülme, dost gibi görünme.
68a/6

müflis (A.) İflas etmiş, parasız.

55a/5

mühlet (A.) Süre verme, geçici bir süre tanıma.
38b/6

mükerrem (A.) Saygın, muhterem.
13b/4, 62a/13

mülÀzım (A.) Bir yere veya kimseye sarılıp ayrılmamak, tutunup kalmak.
1b/5, 32b/7

münÀcÀt (A.) Yakarma, Allah'a yalvarma.
18b/7, 37a/8, 39a/1, 47a/2, 58b/7

münÀdì (A.) Nida eden, bağıran, tellal, müezzin.
61b/8

münÀfıú (A.) Nifak sokan, fesatlık çıkaran, iki yüzlü.
12b/11

münezzeh (A.) Tenzih edilmiş, temizlenmiş.
2a/5

müntehÀ (A.) Nihayet bulmuş, son uç, son derece;ulaşılmak istenen en büyük amaç.
2a/3, 14a/12

mürde (F.) Ölmüş, ölü.
68a/10

müreccaó (A.) Tercih edilen, üstün tutulan.
18a/9

mürìd (A.) Tarikat öğrencisi.
31b/9, 42a/10

mürşìd (A.) İrşad eden, doğru yolu gösteren, kılavuz.
59a/7

müsebbió (A.) Tesbih eden, "subhanallah" diyen.
2a/4

müstaànì (A.) Doygun, gönlü tok.
47b/3

müstedÀm (A.) Devamlı, sürekli.
69b/10

müşkil (A.) Güç, zor, çetin, engel.
19b/2, 33b/3, 34a/10-13, 63a/4

müştÀú (A.) Özlemle yanan, tutkulu.
33a/3

müttekíè (A.) İntika eden, dayanan, dayanmış.
63a/12

N

nā (F.) Olumsuzluk bildiren ön ek.

nÀ-bedìd (A.+F.) Görünmez.
4b/12, 51a/4

nÀ-dān (F.) Cahil, bilmez.
60b/13

nÀ-gāh (A.+F.) Ansızın.
28a/9, 52a/12

nÀ-gÀhÀn (F.) Ansızın, birdenbire ("nā-gehān"ın kuvvetlendirilmişi).
22a/6

nÀ-gehÀn (F.) Ansızın, birdenbire.
7b/12, 35b/10, 65b/2

nÀ-sipÀs (F.) Şükretmeyen, nankör.
11b/3

nÀ-tüvÀn (F.) Güçsüz, bakımsız, zayıf.
11a/2

naèìm (A.) Nimet ve refah içinde.
11b/11, 67a/13

naóìs (A.) Uğursuz.
49b/7

-nāk (F.) "-lı, -li" anlamına gelen son ek.
48a/6

ãaèb-nāk Güçlük, zorluk.
48a/6

naúÀre (F.) Davul; dümbelek.
27a/7

nÀúıã (A.) Noksan, eksik.
12b/9

nÀle (F.) İnleme, inilti.
10b/11, 29a/8

naèlın (A.) Bir çift ayakkabı.

5a/2-6, 32b/9

nÀm (nān) (F.) Ekmek.
4a/6, 5b/8, 46b/5-8-9

nÀr (A.) Ateş, od; cehennem.
26b/13, 29b/4

nār úıl- (A.+T.) Ateşe atmak, yakmak.
29b/4

naãr (A.) Yardım,destek, üstünlük.
68b/4

nāz (F.) Yalvarma, rica.
12b/3, 38a/5

naôar (A.) Bakma, bakış.
4b/6, 32b/4, 59b/7, 63b/5

nÀôır (A.) Bakan, izleyen.
21a/6, 42b/5

naôir (A.) Benzer, eş.
67b/3

naôm (A.) Şiir.
69b/9, 70b/4

necāt (A.) Kurtulma, selamete erme.
36b/10

nedÀmet (A.) Pişmanlık.
18a/13, 63a/5

nedem (A.) Pişmanlık.
49b/4

nefóÀ (A.) Rüzgarın esintisi; üfürük, nefes üfürme.
29b/13

nefèi (A.) Çıkarcı, faydacı.
17a/12

nefy (A.) Sürme, sürgün etme.

nefy-i åānì Allah'ı inkar etme.
50b/7

neheng (F.) Timsah.
İgnesin çıúardı deryÀdan neheng
15a/13, 52b/2, 59b/12, 66b/5

nehy (A.) Yasaklama.
62a/6

nemed (F.) Keçe.
Bir nemed parası
16b/13

Nemrÿd (A.) M.Ö. 2600'lü yıllarda yaşamış, Hz. İbrahim'i ateşe attırmış olan Babil hükümdarı.
14a/11

ner (F.) Erkek.
10a/7, 20a/2, 37b/13, 54a/12

neste Nesne, şey.
5b/5

nevÀ (A.) Ses, sada, namenin ulaşması.
45a/13, 68b/6

nevÀle (A.) Vergi, bağış.
3a/7, 8b/6

nevbet (A.) Sırayla yapılan iş.
32a/10, 69b/3

nevóa (A.) Ölünün ardından feryat ederek ağlama.
nevóÀ úıldı 15a/7, 20b/9, 32b/2, 46a/8

nev (F.) Yeni, taze, körpe.
51b/13

nevèi (A.) Çeşit, tür; türle ilgili, kendine özgü.
14b/7, 58a/3

nevmìd (F.) Umudunu yitirmiş, çaresiz.
38b/13

neõr (A.) Adak.
39a/9

nigāh (F.) Bakma, göz atma.
14a/4, 46b/11, 55b/5, 64a/10

nigāh-dār Gözcü, bekçi.
25b/11

nihÀd (F.) Tabiat, huy, yaradılış.
45a/12

nihÀn (F.) Gizli, saklı, sır.
12a/2, 55a/6

nìk (F.) İyi, hoş, güzel, beğenilen.
39a/6

nìk-hÿ (F.) İyi huylu, huyu güzel (kimse).
16a/7, 23b/4, 45a/6, 51b/3

nìk-nÀm (F.) Adı iyi anılan.
27a/12

niúÀb (A.) Örtü, perde.
35b/5, 37a/13, 38a/4
nìm (F.) Yarım.
4a/6, 23a/4
niåÀr (F.) Dağıtma, serpme, saçma.
29b/5, 38b/4, 51b/7
nişÀn (F.) İz, belirti, nişan.
40b/13, 59b/6
nişe "Niçin?", "Nasıl?".
14a/5, 15b/4, 18b/9
nişest (F.) Oturan.
22b/7
nite "Nasıl?"
7b/3, 45b/5
niyÀm (F.) Kın, kılıç kını, kılıf.
48b/5
niyÀz (F.) Yalvarma, yakarma.
22b/9, 58a/4
nÿş (F.) Tatlı, bal.
51b/9-12
nÿş (F.) Tatlı, bal, içki.
2b/3-10
nūş-dÀrū (F.) Panzehir, şarap.
50a/3
NÿşirevÀn (F.) 531-579 yılları arasında İran'ı yöneten Sasani hükümdarı.
10b/9-10, 11a/3, 11b/9
nuùfe (A.) Döl suyu, meni, sperm.
14b/4
nüh (F.) Dokuz.
48b/4
nüh felek Dokuz gök.
48a/13, 56a/4
nükte (A.) Herkesin anlayamayacağı ince anlamlı, zarif ve şakalı söz.
12b/3, 40a/13

O

od Ateş.
4a/7, 18b/12, 27b/10, 28a/10, 65b/5
èOåmÀn (A.) Üçüncü halife Hz. Osman.
2b/13, 3a/4

Ö

èÖmer (A.) Hz. Ömer.
2b/8
èömr (A.) Ömür, yaşama, hayat.
8b/8
'ömr-i derāz Uzun ömür.
6b/8
öndiñ Önce, ilk önce, önceden, daha önce.
25b/4
öñünce Önünden, önü sıra.
8a/10
örü Kalkık, dik; yükseklik.
örü ùurmaú Ayağa kalkmak, ayakta durmak.
7a/2, 14a/5, 24a/3, 32b/9, 39b/5, 42b/10, 45a/5, 52a/12
özge Başka, gayrı, diğeri.
49a/4, 63a/4

P

pÀ (F.) Ayak.
45b/1
pÀdişÀhÀ (F.) (Allah'a hitaben) Ey Padişah!
pÀk-bÀz (F.) Mecaz anlamda "sadık aşık".
16b/11
pÀracuú (F. + T. -cuú) **P**arçacık, küçük bir parça
35b/5
pÀre (F.) Parça.
8a/8, 17b/11, 37b/3, 53a/2, 65b/2
pÀy-bend (F.) Mani, engel.
50a/13
pÀyidÀr úıl- (F.+T.) Saygın, itibarlı hale getirmek.
31b/12
pÀy-mÀl úıl- (F.) Ayak altına almak, ezmek, rezil etmek.

18b/13, 30a/2

pejmürde (F.) Eski, püskü, yırtık.
4b/9

pelÀs (F.) Çul.
17a/1

peleng (F.) Kaplan, panter.
15a/13, 15b/9, 22a/10, 52b/2, 59b/12, 66b/5

pelìd (F.) Pis, murdar.
5b/7, 58b/1

penÀh (F.) Sığınma, sığınacak yer.
16b/3

pend (F.) Nasihat, öğüt.
42a/5

per (F.) Kanat.

per ü bāl Kanat ve kol.
45b/3

pertev (F.) Işık, nur, aydınlık.
37a/6

pervÀ (F.) İlgi.
40a/1

pervÀz it- (F.) Uçmak.
24b/8,25a/10, 43b/12, 44b/13

perverdigÀr (F.) "Besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı" Allah.
9b/2, 10b/1, 17a/9, 30a/6, 57b/9, 66a/12

pes (F.) 1. Art, arka , geri.
1b/5, 8a/12, 16a/10, 24a/4, 27b/13, 35b/3, 42a/7, 57b/6,61b/8

2. Yeter, kafi.
28a/8, 32b/7, 48b/6, 55a/7

peyÀm (F.) Haber, başkasından alınan bilgi.
6b/4, 24b/5, 47a/7, 63b/3

peyàÀm (F.) Yazılı veya sözlü olarak iletilen haber.
19b/7, 30a/6-7, 31a/4-5

peyk (F.) Haber ve mektup getirip götüren.
56a/7

pìç (F.) Bozma, çarpılma; karışıklık; her şeyin ufağı, tamamlanmamış, eksik.
62a/9

pìç úıl- (F.+T.) Karmakarışık etmek.
47b/4, 29a/5

pìr (F.) Yaşlı adam, ihtiyar.
27a/10, 38b/2, 44b/6, 59a/4

pìr-i Àèrif Bilgili yaşlı adam.
52b/11

pìrehen (F.) Gömlek.
37b/3, 54b/9

pìre-zen (F.) Yaşlı kadın, bunak, acuze.
26b/11, 61a/1

pìş (F.) Ön, ileri, ön taraf.
16b/1

piş-rev Önden giden.
49a/2

pìşe (F.) Sanat, meslek, iş; huy, tabiat, adet, alışkanlık.
62b/4

piyÀde (F.) Yaya.
13a/5, 28a/5-7

pul (F.) Para, en küçük sikke.
bir pula 15a/11, 19a/2

pür (F.) Dolu.
23a/5

pür-zinde Dinç.
24b/10

pÿser (F.) Oğul, erkek çocuk.
32b/12,

R

rÀh (F.) Yol.
16b/1, 48b/10-12

raóm (A.) Döl yatağı, rahim.
14b/4

Raóìm (A.) Merhametli, esirgeyen, koruyan (Allah).

9a/1, 48b/7, 61a/2, 63a/6

RaómÀnì (A.) Allah'a mensup, Allah'tan gelen ve hayırlı olan.
65a/2

raóm eyle- (A.) Acıma, esirgeme, koruma.
46b/4

raómet (A.) Acıma, esirgeme, koruma.
6b/10, 16a/11, 30b/5, 58a/1

raòt (A.) (metinde) Giyecek.
36a/13, 36b/6

ravøa (A.) Ağacı, çimeni bol olan yer, bahçe.
56a/8-9

rāygÀn (F.) Bedava, parasız, değersiz.
41b/12, 52a/1

rÀz (F.) Sır, gizlenilen şey.
5b/10, 10a/5, 24b/8, 31b/10, 65a/1

refè (A.) Kaldırmak, hükümsüz bırakmak.
43a/4

ref'i hicab Perdeyi kaldırma, açık kılma.
50b/2

refìè (A.) Yüksek, yüce.
2a/8

refìú (A.) Arkadaş, yoldaş.
3a/4

rehÀ (F.) Kurtuluş, özgürlüğe kavuşma.
14a/12, 6b/8, 61a/13

reh-nümÀ, reh-nümÿn (F.) Yol gösteren, kılavuz.
20a/4, 22b/2, 22b/10, 65a/8

reh-zen (F.) Yol kesen.
13a/3, 13b/2

remz (A.) Gizli ve kapalı bir şekilde söyleme.
34b/1, 49a/13, 55b/6

revÀ (F.) Yakışır, uygun, yerinde.
4a/10, 8b/12, 9a/12, 12a/13, 19a/9, 22b/10, 45a/13, 55b/12

RevÀfıô (A.) Şii mezhebinin bir kolu.
2b/3

revÀn (F.) 1. Yürüyen, akan, giden.
5b/8, 10a/12, 27b/2, 33a/10, 61b/7-8, 64b/2

2. Ruh, can, öz, cevher.
4b/11

revhÀni (A.) Gönle ferahlık veren, güzel görünüşlü (yer).
7a/13

rıøā (A.) Hoşnutluk, memnunluk.
14b/9, 38b/4

rìş (F.) Yaralı, kanlı.
66a/8

riyÀ (A.) Özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük.
53a/2, 53b/2, 62b/7

rÿ (F.) Yüz, çehre.

rÿ-siyÀh Yüzü kararmak, utanmak.
50a/9, 65b/10

rÿ-yı ÀfitÀb Güneş gibi yüzü.
50b/9

rÿ-yı zerd Sarı, solgun yüzlü.
61a/4

rÿ-yı zemìn Yeryüzü, dünya.
9a/7, 56b/10

rÿşen (F.) Aydınlık.
16b/1

rÿy (F.) Küçük taneli bir tür üzüm.
31b/5

rÿz (F.) Gündüz, gün.
66b/13

rūz u şeb Gündüz ve gece.
20a/9, 21a/5, 33b/1, 46a/3, 64b/10

rüzgÀr (F.) Zaman, devir, dünya.
22b/8, 43a/3, 54b/2

S

saèb (A.) Güç, zor, çetin.
48a/6
sÀbıúín (A.) Öne geçmiş olanlar.
3a/10
ãabì (A.) Erkek çocuk.
41a/5, 59a/7-9, 65b/6
ãad (F.) Yüz sayısı.
13a/13, 61b/9, 65b/2
sad hezaran Yüz binlerce.
15b/7, 45a/12
ãadır ol- (A.) Ortaya çıkmak, görünmek
62a/4
äafÀ (A.) Mekke civarında bir yer.
2a/12
ãafÀè (A.) Temizlik, saflık; rahat, huzur, eğlence.
18a/1
ãÀfiè (A.) Samimi, saf, duru, temiz, katışıksız.
62b/9, 69a/4
sÀfir (A.) Yola çıkmaya hazır; yolcu.
62a/4
ãaóın (A.) Derince kap, tabak.
7b/4
ãaórā (A.) Kır, ova, çöl.
13b/13, 29a/8
saèi it- (A.) Çalışmak.
47a/6
saèìd (A.) Mutlu, uğurlu; ahiretine hazırlanmış kimse.
21b/11, 57b/3
ãaúā (A.) Kırba ile sırtında veya hayvan yardımıyla su taşıyan kimse.
27b/9
saúf (A.) Tavan, çatı, dam.
saúf-ı girÀn (A.+F.) Ağır çatı.
8a/1
sÀúì (A.) Su veya içki sunan, dağıtan.
23a/6,63a/10
sÀl (F.) Yıl, sene.
48b/12, 66b/13

salÀó (A.) Düzelme, iyileştirme; iyilik, rahatlık; barış, dine bağlılık.
70a/2
sÀle (F.) Yıllık, senelik.
32a/10
ãālióÀ (A.) Dinin emirlerine uygun hareket eden (kadın).
39b/3
åÀliå (A.) Üçüncü.
7a/9
ãalÀt (A.) Namaz.
3a/11
ãamed (A.) Pek yüksek, ulu.
16b/13
sanç- Saplamak.
15b/10
åÀnìè (A.) İkinci.
5b/1
äānìè (A.) Yapan, yaradan, işleyen; Allah.
10b/3, 21a/3-5, 50b/7
ãavt (A.) Ses, seda, bağırma, haykırma.
29a/11
sÀye (F.) Gölge.
5a/4, 56a/10
sÀye-bÀn Sayvan, gölgelik.
49a/8
sÀz (F.) Kuvvet, kudret.
32b/1
sebaú (A.) Ders.
54a/13, 65a/9, 65b/9, 66a/3, 68b/10

sedd (A.) Kapama, tıkama, engel olma.
9b/8
seg (F.) Köpek, it.
13b/4-5-7, 46b/9
sehil (A.) Kolay.
7b/5
sehm-gìn (F.) Korkunç, korkulu.
50b/4
selÀmet (A.) Salimlik, eminlik, korku ve endişeden uzak olma.
55b/9, 61b/11
selāùin (A.) Sultanlar.

27b/12

selìm (A.) Sağlam, kusursuz, doğru.
20b/10, 64a/1

åeliåeyn (A.) Üçüncü.
61b/12

selsebìl (A.) Tatlı ve hafif su; cennette bir çeşmenin adı.
67a/7

Semèi (A.) 1. Duyma, işitme.
38b/12

2. Allah'ın sıfatlarından.
7b/2

sencileyin Senin gibi.
26b/10

seng (F.) Taş.
21b/1, 54b/12

ser (F.) Baş.
4a/2

ser-À-ser (F.) Baştan başa, büsbütün.
47b/1

ser-be-ser (F.) Baştan başa, büsbütün.
9a/10, 21b/6, 47b/5, 68a/12

ser-firÀz (F.) İtibar makamında bulunan kimse, başı yüksek olan.
4a/2, 54b/3

ser-gerdÀn (F.) Başı dönen, ahmak, sersem.
30a/12

ser-geşte (F.) Sersem, bunak, şaşkın.
18b/6

ser-heng (F.) Koruma, muhafız.
4a/2

ser-nigÿn (F.) Baş aşağı olmuş, ters dönmüş; talihsiz.
14a/10

ser-pÿş (F.) Başa giyilen şey, başlık.
3b/3

ser-te-ser (F.) Baştan başa, hep, bütün.
7a/10, 12a/2, boyanur ser-te-ser 15b/ 2

server (F.) Baş, başkan, reis, ulu.
22a/7-11, 32b/13, 43a/7, 52b/13, 64b/2

setire, setÿre (A.) Temiz, namuslu (kadın).
39a/12, 39b/4

setr (A.) Örtme, kapama, gizleme.
36a/8

SettÀr (A.) Örten Allah.

Settār-ı Hū Allah.
55a/2

seyrÀn (A.) Gezinme.
4b/8, 21a/2, 48a/2

sezÀ (F.) Münasip, uygun.
4a/10, 35a/12

ãıddıú (A.) Pek doğru, sözünün eri; Hz. Ebubekir'in lakabı.
2b/1

ãıdú (A.) Doğruluk, gerçeklik.
20b/10, 41b/2

ãıàa- Sıvamak.
55a/9

ãıàış- (metinde) Uyuşmak, bir arada bulunmak; sığmak.
16b/13, 19a/11

sil Sel.
10a/10, 23a/13

sìne Göğüs.
54b/11

sipÀh (A.) Asker, çeri.
13b/13, 14a/11, Aàladılar şÀhıla cümle sipÀh 15a/7.

sirişt (F.) Yaradılış, huy, tabiat.
29b/8

sitte (A.) Altı rakamı.
61b/12

ãoúran- Homurdanmak, söylenmek.
8a/9

sÿ-be-sÿ (F.) Taraf taraf, her taraftan, her yandan.
37a/3, 39a/5

ãubó (A.) Sabah, sabahın ilk ışıkları.
11a/8, 33b/6, 39b/5, 42b/7

ãÿd (F.) Fayda, kar, kazanç.
17b/11, 58a/2

ãÿfì (A.) Tasavvuf ehli, sofu.
26b/13

sūú (A.) Sap.
67a/4

ãunè (A.) Yapış, yapma; kudret, etki.
21a/3-5

ãÿr (A.) İsrafil'in kıyamet gününde üfleyeceği boru.
62b/1

ãÿret (A.) Biçim, görünüş, kılık, tarz, yol, gidiş; çare.
13a/3, 31b/8, 59b/10

ãuvar- Sulamak, su vermek.
67a/7

sÿy (F.) Taraf, cihat, yan.
30a/5

sÿzen (F.) İğne.
17a/2

sÿzinÀk (F.) Yakan, yakıcı.
11a/9

Sübbūó (A.) Allah.
34b/12

SübóÀn (A.) Allah.
16a/8

sücÿd (A.) Secde edip yere kapananlar.
21b/4, 50b/3

süòan (F.) Söz, lakırdı
süòan bì-iòtiyÀr olur cüdÀ 68a/3

sülÿk (A.) Bir yola girme, bir yol tutma; özel bir sınıfa girme, gruba katılma.
10b/7

sürò (F.) Kırmızı, kızıl.
24b/12

sürÿr (A.) Sevinç.
66b/12

Ş

şÀdi (F.) Memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı.
12b/8, 13a/8

şad ol- (F.+T.) Sevinçli, huzurlu olmak.
13b/10, 20a/5, 45b/11, 54b/3, 55a/4

şÀh-bÀz (F.) Yiğit, şanlı, gösterişli (kimse).
19a/13, 31b/10

şak (A.) Yarma, yarılma, çatlama, yırtma, yarık, çatlak.
68a/10

şÀn-ı men (F.+A.) Benim tabiatım, huyum.
53a/9

şapla Tokat, şamar.
28b/5

şarú (A.) Doğu.
2b/9

şÀyeste (F.) Yakışır, yaraşır, uygun.
25b/10

şeb (F.) Gece.
2b/4, 20a/9

şebÀb (A.) Gençlik, tazelik.
38a/4, 40b/7

şeb-nem (F.) Çiy.
18b/3

ŞeddÀd (A.) Cennete benzeyen İrem bağını yaptıran Ad kavminin Hükümdarı.
14b/1

şedìd (A.) Şiddetli, sert, katı, sıkı.
58b/1, 67a/4

şefaèÀt (A.) Birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için yapılan aracılık.
62b/8

Şefiè (A.) Şefaat eden.(Peygamber [a.s.] için)
2a/8

şehÀ (F.) Ey şah, Ey padişah!
7b/5

şehr-yÀr (F.) Padişah, hükümdar.
51a/10, 53b/5, 64a/11
şeh-süvÀr (F.) Ata iyi binen.
52b/12, 53a/12
şek (A.) Kesin olmamak, şüpheli olmak, şüphe hissetmek.
63a/2
Şekÿr (A.) Allah'ın 99 adından biri.
56a/6
şem (A.) Balmumu, mum.
11a/13
şemme (A.) Pek az şey, bir miktar nesne.
12a/5, 22b/11-13, 24a/1, 56b/5
şems (A.) Güneş.
56a/12, 67b/1
şer (A.) Tehlike, bela, felaket, kötülük, iğrençlik.
20a/8, 21b/11, 24a/8, 35a/7
şer (A.) Allah'ın emri üzerine kurulmuş din kaideleri.
62a/8, 63a/3
şeró (A.) Açmak, ayırmak; açıklamak.
21b/4, 31a/6
şerm-sÀr (F.) Utangaç.
10b/8, 22a/2, 40a/11
şevher (F.) Koca, eş.
27a/1
şeyÀùin (A.) Şeytanlar.
44a/6
şeyò (A.) Yaşını başını almış kimse, ihtiyar; tarikat kurucusu.
32a/6-13, 33a/11, 46a/7,69b/7
şeyò-i tÀm (A.) Olgun, mükemmel, kamil (kişi).
31b/9
şibr (A.) Karış, gökteki yay.
67b/4
şikÀr (F.) Av.
23a/7, 45b/12, 60b/9
şimÀl (A.) Kuzey.
66b/13
-şinÀs (F.) Anlayan, tanıyan, bilen anlamlarını katan son ek.
17a/1
şír (F.) Aslan.
3a/6, 28a/11, 66b/3
şive (F.) Naz, eda.
46b/11
şoloú dem (T.+F.) O vakit, o anda.
60a/1, 63b/2
şuèle (A.) Işık, fer.
53a/4
şÿr (F.) Şamata, gürültü, kavga.
20a/8, 36b/13
şurìde (F.) Perişan, dağınık, karışık; aşık, tutkun.
63b/6
şurìde-cÀn (F.) Perişan olan kimse.
6a/9
şücÀ (A.) Cesur, yiğit.
3a/6
şümÀr (F.) Hesap, sayı.
22a/9, 32a/6, 45b/12
şüruè it- (A.) Başlamak.
54a/2

T

taèaccüb úıl- (A.+T.) Hayret etmek, şaşırmak.
27a/11, 43b/2
ùaèÀm (A.) Yemek, aş.
8a/10-11, 42a/11, 57b/11
ùãèat (A.) Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.
12a/5, 22b/8, 45b/12, 47b/2-10, 53b/12, 66a/9
ùabè (A.) Tabiat, huy, yaradılış.
49b/13
ùab (F.) Hararet.
51a/8
ùab (A.) Güçlü olma, sağlamlık, takat.
5b/2, 62a/6

tÀbiè (A.) 1. Birinin arkası sıra giden, ona uyan.
34b/3, 36b/10, 57b/5
2. Boyun eğen, bağlı kalan, birinin emri altında kalan.
3a/10
tÀcir (A.) Ticaretle uğraşan.
67b/3
taàyìr (A.) Başkalaştırma, değiştirme, bozma.
taàyìr ola 63a/1, taàyìr itmeye 70a/8
ùaàùaàa (A.) Gürültü, patırtı.
21b/12
taóayyür (A.) Hayran olma, hayrete düşme, şaşırma.
22a/6
tÀóir (A.) Temiz.
67a/12
taóúìú (A.) Doğru, gerçek.
2b/6, 67a/1
taòte's-serÀ (A.) Toprak altı.
59b/3
ùa'ife (A.) Kavim, kabile.
42b/12
taúdìr (A.) Allah'ın yazdığı kader.
41b/6
takrìr (A.) Anlatma, anlatış.
39b/10
taksìr (A.) Kusur etmek.
47b/4, 58a/3
taúvÀ it- (A.+T.) Allah korkusuyla yasaklardan kaçınmak.
35a/7
tÀliè (A.) Talih, kısmet, kader, baht.
49a/9, 49b/7
tÀèlim (A.+T.) Öğretim.
25a/12, 31b/11, 46b/1, 49b/7
tamèa (A.) Doymazlık, açgözlülük.
63b/13
ùamu (Soğd.) Cehennem.
19a/4, 19b/6, 21a/10
ùañlacaú Sabahleyin, erkenden, şafakla birlikte.
16b/9
ùañla- Hayret etmek, şaşmak, garip bulmak.
65b/10, 66a/4
ùapşur- Teslim etmek, emanet etmek.
32a/1, 46a/10, 52b/7, 66a/5
ùapu (A.) Huzur, nezd, makam, kat.
3b/11
ùarıú- Daralmak, içi sıkılmak, müteessir olmak.
64b/8
ùarìk (A.) Yol.
13a/2
tÀrumÀr (F.) Karmakarışık, dağınık, perişan.
22a/9, 63b/2
taãadduú (A.) Sadaka olarak verme, verilme.
16b/9, 17a/6
ùaşla- -e doğru atmak.
15b/5
ùaşra Dışarı.
8a/6-8
ùaşraàı Dışarıdaki.
21a/7
ùavúÀn (F.) Gerdanlık.
67a/13.
tay (A.) Sarılma.
her kime tay-ıdı 65a/12
ùayy-ı mekÀn Mekansızlık, mekana bağlı kalmama.
32b/10
ùÀyerÀn (A.) Uçma.
4b/8, 56b/4
ùayr (A.) Kuş.
2a/3, 60a/5
taøarruè (A.) Kendini alçaltarak yalvarmak.
7a/13, 66b/9
Te'Àla (A.) Allah kelimesiyle beraber kullanılan "Yüksek olsun" anlamındaki bir sözcük.
2b/4

tebÀó (F.) Yıkılma, çökme, bitme, harap.
17b/12, 22a/5, 42a/2-8, 47a/3

tebdìl (A.) Değiştirme, değiştirilme.
6b/10, 34b/3, 60b/4

tecellì (A.) Görünme, belirme.
4b/7, 20a/6, 36b/13

tecóìz (A.) Gerekli olan şeyleri tedarik etme.
6b/12, 33b/9

tefekkür (A.) Düşünme, zihin yorma, düşünülme.
21b/13, 28a/6

teferrüc (A.) Dolaşma, gezme.
27a/9, 52a/5

tekfìn (A.) Cenazeyi kefene sarma, kefenleme.
33b/9

teki Gibi.
14a/6

tekye (A.) Dayanma, güvenme.
61a/9

telbìs (A.) Ayıbını, kusurunu örterek saklama.
2b/12

temennÀ (A.) Dilek, istek.
23b/13

temyíz (A.) Ayırt etme.
32a/9, 43a/12

teng (F.) Dar, sıkıntılı (şey, yer).
9a/10

ter (F.) Yaş, nemli, sulu.
30a/8

terbiyet (A.) Eğitim, görgü, alıştırma.
6a/6, 60a/5, 68b/7

teşvìş (A.) Karıştırmak, karmakarışık etmek.
28a/13, 50b/5, 61a/10

teveccüh úıl- (A.+T.) Yüzünü çevirmek.
28b/4

tevÀøÿè (A.) Alçak gönüllülük.
14b/9

tevfìú (A.) Allah'ın yardımına kavuşma.
58a/7, 65a/3

tevfíú eyle- (A.+T.) Uygunlaştırmak.
47b/7

tevóìd (A.) 1. "Lailahe-ill-Allah" sözünü tekrarlama.
39b/10

2. Allah'ın birliğine inanma.
50b/2, 68b/5

teôellül (A.) Alçalma, küçülme.
1b/9

tezvír (A.) Yalan söyleme, hile etme.
13a/8

ùıfl (A.) Küçük çocuk.
44b/6

ùın- Ses çıkarmak, söz söylemek.
10a/11

ùíà (F.) Kılıç.
2b/9, 3a/6, 48b/4-5, 66a/2

timÀr (F.) Beslediği sipahilerle harbe giden beylere öşürün almak üzere ayrılan arazi.
53b/5

tìz (F.) Tez, çabuk.
2b/10, 4a/13, 10a/8, 17b/8

tìzrek (F.) Derhal, çabucak.
9a/3

ùoğra- Kesmek, parça parça etmek.
29b/2

toòm (A.) Bitkilerin çiçekten sonra verdikleri tane.
28b/11

ùon Don, giysi.
3b/12, 16b/10, 18b/2

ùoyla- Yedirip içirmek, ağırlamak.
16a/11, 31a/13, 56b/6

tÿ (F.) Kat, katmer.
48b/4

tuàyÀn (A.) Taşma, taşkınlık, azgınlık,

coşkunluk.
18a/10

tuófe (A.) Hediye, armağan.
16a/2, 38b/5, 48b/10, 68a/13, 68b/1

tÿl (A.) Uzunluk, boy; uzun müddet.
19b/8
tul-ı emel Bitmez tükenmez hırs ve arzu, aç gözlülük, tamah.
35a/11

ùumùuraú (F.) Gösteriş.
53b/2

Ùÿr (A.) Hz. Musa'nın Allah ile konuştuğu Tur-ı Sina denilen dağ.
30a/5-8, 37a/8, 38a/1-3-6-9

turÀb (A.) Toprak.
18a/6

ùurfÀ (A.) Tuhaf, görülmemiş, ender rastlanan.
9b/12

ùuş Taraf, yön, yol.
ùuş gel- Rastlamak, karşılaşmak.
14a/1

tutìè (F.) Dudu, papağan türünden taklit yapan bir kuş.
25a/4-5-7-10, 45b/1

ùuydur- İşittirmek, duyurmak.
55b/12

tüvÀn (F.) Güç, takat.
12a/11

U

u (F.) Ve.
3b/7-8-9, 4b/9, 45a/2

èucb (A.) Kendini beğenmişlik.
28b/10

uçmaú (Soğd.) Cennet.
28b/7

'uúde (A.) Boğum, düğüm.
13b/9

èulÿm (A.) İlimler, bilgiler.
3a/9, 55b/11

'umre (A.) Hac zamanı dışında Kabe'yi ve Mekke'nin kutsal yerlerini ziyaret etmek.
47a/7

èunf (A.) Şiddet, sertlik, kabalık.
èUnf idüp 70a/8

urıl- Vurulmak, çarpılmak, sürünmek.
8a/7

urın- Vurunmak.
44b/8

ur- Vurmak.
2b/11, 8b/5-7, 14a/8, 20b/4, 58b/2

èuryÀn (A.) Çıplak.
3b/7

us Akıl, fikir.
24a/2

uş İşte, şimdi.
4a/12, 11b/1, 25b/3, 38b/2-9-10, 49b/3, 66a/2, 69b/10

uşda İşte.
25b/3, 51b/2

uşaú Çocuk, delikanlı.
12a/9-10-12, 12b/1, 59a/8

uşbu Bu, işte bu.
10a/4

ut- Geçmek, kazanmak.
9b/11

uyòu Uyku, rüya, düş.
16a/13, 19b/1-2, 40b/11

uz Ustaca münasip, uygun, doğru.
17a/7

èuôlet (A.) Bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme.
13a/2

Ü

ü (F.) Ve bağlacı.
2a/3-6-8-12, 3a/6-10, 4a/3, 5a/8, 8b/12

ümmet (A.) Bir peygambere bağlanan cemaat.
2a/8-9
ün Ses, yüksek ses, nida, avaz.
29a/1
ün çek- Bağırmak, haykırmak, feryat figan etmek.
29a/9
üstühÀn (F.) Kemik.
13a/12
üstüvÀr (F.) Sağlam, kuvvetli, dayanıklı.
33b/13
üşte İşte.
47a/8
üzre Üzerine.
2b/5, 12a/3

V

vaède (A.) Bir iş için önceden belirtilen zaman.
19a/3

vaóy (A.) Bir fikrin veya bir emrin Allah tarafından bir peygambere iletilmesi.
4b/10, 26a/8
vaúÀr (A.) Ağırbaşlılık, temkinlilik.
39b/13
vaúf (A.) Durdurma, alıkoyma.
57a/3
vaúi' (A.) Vuku bulan, olan, düşen, olagelen, rastlayan, gerçekleşen.
38a/10
vÀlih (A.) Şaşakalmış, şaşırmış.
5a/7, 23a/6
var- Gitmek.
4b/10-12,6b/3, 8b/1, 10b/10, 41b/13
-vÀr (F.) Eklendiği sözcüğü "gibi" anlamını katan son ek.
30a/11
küstah-var Pervasız gibi.
30a/11
peyk-var Haberci gibi.
56a/7
varaú (A.) 1. Yaprak.
45a/4
2. Yazılmış kağıt.
32b/4
vaãf (A.) Nitelik, sıfat, bir kimsenin ya da nesnenin taşıdığı özellik.
65b/5, 67b/7-8
vÀãıl (A.) Erişen, ulaşan, kavuşan.
30b/6, 6b/11, 34a/10
vaãl (A.) Ulaşma, kavuşma, birleşme.
23b/13
vaãle (A.) Mevlevi tarikatına özgü bir çeşit elbise.
38a/4
vaèô (A.) Dini öğüt.
38b/7-8-9-11, 39a/13
vebÀl (A.) Azap, ağırlık, günah.
6a/13
vefÀ-dÀr (F.+A.) Vefalı, sözünde duran, kararlı.
27b/11
velì (F.) Velakin, ama, fakat.
3a/1, 10b/13, 12b/3-11, 27b/9, 51a/8
veli (A.) Sahip, efendi, dost.
22b/4, 54a/12, 54b/7
ve's-selÀm (A.) İşte bu kadar, son söz budur.
20b/8, 47a/5, 54a/10
vesvÀs (A.) Kuruntu, vesvese, şeytanın telkin ettiği şey.
36b/11
veş (F.) Gibi.
kamer-veş Ay gibi.
67b/10
vezne (A.) Ölçü, tartı, terazi.
48a/9-13, 48b/1
visÀl (A.) Ulaşma, sevgiliye kavuşma.
56b/5
vuúÿf (A.) Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma.

49b/5

vü (F.) "ve" bağlacı.
2b/13, 3a/11, 3b/11, 5a/13, 6a/9, 6b/11, 6b/12

Y

yÀd (F.) Hatırlama, anma.
1b/3, 25b/13, 46b/2

yÀdigÀr (F.) Bir kimse veya nesneyi hatırlatacak şey.
68a/9

yaàı Düşman.
22a/12

yaòşı İyi, güzel.
6a/11, 13b/3, 34a/1, 57a/2, 66a/11, 70a/1

yaòta Kavuğun tepesine dikilen düğme.
52b/ 7

yakìn (A.) Sağlam bilgi, iyi, kesin olarak bilme.
9b/1-5, 16a/10, 21a/12, 37b/1, 44b/4, 58a/12, 62b/12, 70a/7

Yaèúub Hz. Yakub Peygamber.
29b/12

yalıncaú Çıplak, üryan.
6a/4

yaman Kötülük, fenalık, musibet.
47a/12, 57a/2, 59b/9, 70a/1

yÀr (F.) Dost, sevgili.
2b/1

yaraú, yaraà, yaraò Hazırlık, levazım, techizat.
13b/3

yÀren (F.) Dost, arkadaş.
25a/5-12, 25b/2-3, 43a/6

yarlıàa- Suç bağışlamak, günahı affedilmek.
30a/6

yavlaú Pek, çok, gayet.
53a/1

yavşan Eskiden mide hastalıklarında ilaç olarak kullanılmış acı bir ot.
27a/10

yavuú Namzet, sevgili.
35a/8

yavuz Kötü, fena.
6a/3, 12b/12, 51a/2

yayaú Yürüyerek giden, yaya, piyade, binitsiz.
56a/5

yek (F.) Bir, tek; birlik, bir oluş.
6b/5

yek-sÀle Bir yıllık, bir yaşında.
12a/5

yek-sÀn eyle- (F.+T.) Bir kılmak, düz hale getirmek, birleştirmek.
16a/9

yek-ser (F.) Bir baştan, bir başa.
25a/1

yevm (A.) Gün.
68a/13

yevmü'l-ceza Ahiret, kıyamet günü.
68b/11

YezdÀn (F.) Allah.
3a/6

yıànaú Yığılmış insan topluluğu.
35b/9

yigirmi Yirmi sayısı.
31b/7

yiğ, yeg, yiy Daha iyi, üstün.
3b/6, 12b/7, 44b/12, 46b/9

yiğrek Daha iyi, üstün, tercih edilir.
13b/3, 64a/3

yil Yel, rüzgar.
17b/13, 29a/3

yile ver- Heba olmak, boşa gitmek.
35b/6

yir yeri Her taraftan, taraf taraf.
7a/4

yiti (iti) Sert, keskin, şiddetli.
29b/1

yit- 1. Yetişmek.
1b/12, 12a/8, 47a/8

2. Kaybolmak.
33a/13

yola gir- Yola koyulmak, yola çıkmak.
32b/10, 43a/11

yu- Yıkamak.
5a/1, 54b/8, 67b/1

yumşan- Yumuşamak, mülayimlik kazanmak
gönli yumşandı 64a/5

Yusÿf Hz. Yakub'un Mısır hükümdarlığı yapmış olan oğlu.
29b/12

yügrüş- Koşuşmak.
4a/3, 13a/5, 39a/5

yügür- Koşmak, hızlı gitmek.
Yürüdi ardınca yügrü bir zamÀn 15a/5- ŞÀh yügürdi 6, 60a/12

Z

zad (A.) Azık, yiyinti,yiyecek.
7a/12, 54b/4

zÀde (F.) Evlat, oğul.
28a/5

zÀhid (A.) Aşırı sofu.
13a/6, 30b/4-5, 62b/7

zÀhir (A.) Görünen, aşikar, meydanda olan.
17a/10, 32a/8

zaóm (A.) Sıkıştırma, baskı, tazyik.
29a/7

za'id (A.) Artan, artıran, lüzumsuz, gereksiz.
67b/2

za'il (A.) Geçen, geçmiş olan.
58b/4

zalum (A.) Çok zalim olan.
55b/11

zÀr (F.) Sesli olarak ağlayan, inleyen.
5a/7, 12b/10, 24b/6, 39b/13, 40b/4, 54b/1

zÀr-ı giryÀn Ağlayan, inleyen.
25a/8, 44b/7

zar zar Yanık yanık (sesle), ağlaya ağlaya.
22a/4

zÀrì (F.) Ağlama, sızlama, figan, inleme.
20b73, 39a/8, 47a/3, 54a/3, 65b/13, 65a/6

zarr (A.) Zarar.
17a/11

zaù Sahip, kişi.
21a/6, 35a/1

zat-ı pak Allah saflığın sahibi.
16b/6

zÀyiè eyle- (A.+T.) Kaybetmek, yok etmek, telef etmek.
14b/12

zeber (F.) Üst.
10a/9

zeberced (A.) Zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir süs taşı.
56a/5

zebh (A.) Boğazlama, kesme.
29b/11

zebÿn (F.) Zayıf, güçsüz, aciz.
10a/13, 14a/10, 39b/6, 46a/11

Zebÿr (A.) Hz. Davud'a vahy olunan kitap.
29a/1

zehì (F.) Ne hoş, ne güzel, ne garip!
34b/8

zehre (F.) Yiğitlik, cesaret.
10a/11

zelìl (A.) Hor, hakir, alçak, aşağılanan.
50b/7, 53a/10-12, 61a/3

zelzele (A.) Deprem.
29b/2, 32b/3

zemìn (F.) Yeryüzü.

18a/8, 23a/8, 48a/4, 56b/10

zem, zemm (A.) Yerme, kınama, ayıplama.
68b/8-9

zen (F.) Kadın.
13a/3, 39a/6

zer (F.) Altın.
5a/2, 17b/1, 39b/1, 44b/11

zevÀl (A.) Yerinden ayrılıp gitme, sona erme.
3a/6

ôıll (A.) Allah'ın gölgesi.
63a/11

ôıll-ı Óaú (A.) Allah'ın gölgesi, koruması.
62b/2

zındıú (A.) Allah'a ve ahirete inanmayan, dinsiz.
38b/11

zì- (A.) "Zü" sahip sözünün esrek biçimi.

zi-'aceb Acayiplik sahibi.
64b/10

zi'n-nur Nurlu, nur sahibi.
21a/11

zi-rah Yol sahibi.
60b/11

zibÀ (F.) Süslü.
22b/6

zillet (A.) Hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık.
53b/7-11

zinhÀr (F.) Sakın, asla, aman.
5b/10, 10b/8, 12b/9, 39a/10, 68a/12

zìr (F.) Alt, aşağı.

zìr ü zeber Altüst.
10a/9, 23a/9, 36a/6

ziyÀde (A.) Artma, çoğalma; çok bol.
23b/10, 28a/7

zu-bÀn (A.) Kurtlar, canavarlar.
21b/3

ôulmet, ôulÿmÀt (A.) Karanlık.
48b/9, 49a/6, 50b/4-6

zü- (A.) "Sahip" anlamında ön ek.

Zü'-celÀl (A.) Celal, ululuk sahibi olan Allah.
4b/3, 21a/9, 37b/10

zü-fünÿn (A.) İlimler, fenler sahibi.
10a/13, 17a/12, 64b/12

Zü'l-kerem (A.) Kerem; cömert olan (Allah).
4a/9, 36a/5, 46a/2, 64a/7

Zü'l-Minen (A.) Allah.
4a/11, 38a/13, 68a/4

zübÀn (F.) Dil, lisan.
26a/1, 34b/5, 45b/4

zühd (A.) Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
70a/2

züll (A.) Alçalma, horluk, hakirlik.
53b/6

zünnÀr (A.) Papazların bellerine bağladıkları ipten örme, uçları sarkık kuşak.
26b/13